ELISABETH VREEDE

Cerul zeilor

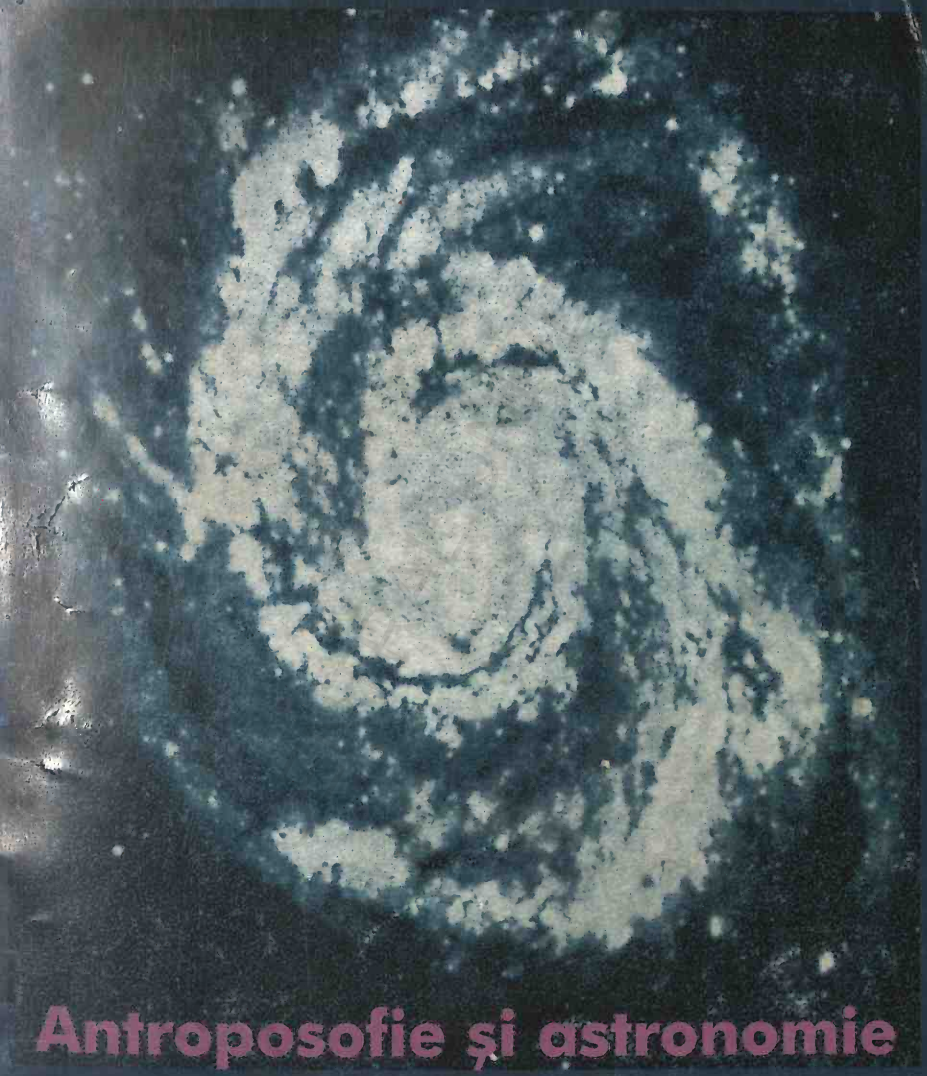

Antroposofie și astronomie

II.350.100

Editura TRIADE

"Astrele au vorbit odinioară oamenilor;
dacă ele au tăcut, aceasta a fost soarta lumii.
Tăcerea lor poate fi o povară pentru omul de pe Pământ -
dar în această tăcere se maturizează
ceea ce oameni vor avea de spus astrelor."

Rudolf Steiner

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ELISABETH VREEDE

II 350.100

295783

CERUL ZEILOR

ANTROPOSOFIE ŞI ASTRONOMIE

341275
B.C.U. IASI

TRIADE

ALE

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

52
333

Traducere după:

Elisabeth Vreede
ANTHROPOSOPHIE UND ASTRONOMIE
Editura de la Goetheanum, Dornach/Elveția 1984

Pentru traducere s-a folosit și versiunea în limba franceză, realizată de G. Claretie, publicată de Editura Triades, Paris 1972

Lucrarea de față, scrisă în 1927/1930, a apărut la Friburg-en-Brisgau în anul 1954

Traducător:
Ligia Sălăgeanu

Redactor:
Agenor Crișan

© 2001 Editura TRIADE, Cluj-Napoca
ISBN 973-9196-96-9

23. AUG. 2002

CUPRINS

Cuvânt înainte de George Adams 9
Extras din Introducerea la prima ediție 13
Scrisoarea I Antroposofie şi Astronomie 15
Scrisoarea II Ritmurile şi constelațiile 26
Scrisoarea III Mişcarea cotidiană a cerului înstelat 35
Scrisoarea IV Mişcarea anuală a Soarelui şi a stelelor 45
Scrisoarea V Soarele triplu 51
Scrisoarea VI Sistemul nostru planetar 66
Scrisoarea VII Mişcările lui Venus şi Mercur. Paştile 74
Scrisoarea VIII Lumea planetelor 85
Scrisoarea IX Eclipsele de Soare şi de Lună. Rusaliile 93
Scrisoarea X Eclipsele şi perioadele de Saros 103
Scrisoarea XI Mişcarea de precesiune a echinocțiilor 111
Scrisoarea XII Precesiunea. Nutația 122
Scrisoarea XIII "Pe când Mercur se afla în Balanță".
Scrierea stelară 134
Scrisoarea XIV Natura astrologiei 143
Scrisoarea XV Astrologia în lumina științei spirituale 154
Scrisoarea XVI Isis-Sophia 164
Scrisoarea XVII Viața între moarte şi o nouă naştere
în lumina astrologiei I 175
Scrisoarca XVIII Viața între moarte şi o nouă naştere
în lumina astrologiei II 184
Scrisoarea XIX Viața între moarte şi o nouă naştere
în lumina astrologiei III 192
Scrisoarea XX Despre horoscop 202
Scrisoarea XXI Viitorul astrologiei. Viața lui Christos
din punctul de vedere al constelațiilor 212

Scrisoarea XXII Despre comete I 223
Scrisoarea XXIII Despre comete II 234
Scrisoarea XXIV Despre comete III. 243
Scrisoarea XXV Stele căzătoare şi meteori 249
Scrisoarea XXVI Stele căzătoare şi meteori. Fierul cosmic . . . 253
Scrisoarea XXVII Lumea stelară. Planete şi stele fixe 265
Scrisoarea XXVIII Lumea stelară. Entităţile spirituale din stele 274
Scrisoarea XXIX Lumea stelară. Oameni şi stele 286
Scrisoarea XXX Lumea stelară. Plante şi stele 297
Scrisoarea XXXI Lumea stelară. Despre nebuloase. 310
Scrisoarea XXXII Lumea stelară. Nebuloase şi stele variabile 322
Scrisoarea XXXIII Lumea stelară. Stelele noi 338
Scrisoarea XXXIV Sistemul lui Copernic 351
Scrisoarea XXXV Despre Copernic, Kepler şi
sistemele lor. Mişcarea Apsidelor 363
Scrisoarea XXXVI Mişcarea Apsidelor. Perioadele glaciare . . 379
Scrisoarea XXXVII Marile vârste ale lumii 393
Bibliografie 401

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PREAMBUL

O nouă concepție despre univers va deveni absolut necesară. Această nouă imagine a lumii va trebui să ia naștere pe baza unor forțe sufletești complet diferite de cele care au generat imaginile despre lume ale lui Ptolemeu și Copernic.

A crede că Copernic, cu globurile sale rotindu-se singuratice prin spațiu, a revelat adevărul o dată pentru întotdeauna ar însemna să ne închinăm la un mit.

Dar ar fi la fel de greșit să credem că o nouă înțelegere a mișcărilor planetare – de exemplu, aceea pe care a propus-o Rudolf Steiner – ar putea fi primită în același fel cum a fost primit sistemul lui Copernic. Această concepție nouă pretinde un alt nivel de conștiență.

Trebuie să creăm mai întâi, pe baza câmpului foarte vast al cercetărilor antroposofice, condițiile necesare edificării acestei noi imagini despre lume.

Căci ceea ce ne lipsește nu este o nouă explicare intelectuală a Cosmosului, ci o nouă comuniune a simțirii și a voinței cu acest Cosmos.

Pagina 74 din text

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

B.C.U. „M. EMINESCU" IAȘI

CUVÂNT ÎNAINTE
de George Adams

"Antroposofia este o cale de cunoaştere care vrea să conducă spiritualul din om spre spiritualul din univers." În acest fel a definit Rudolf Steiner ştiinţa spirituală antroposofică pe care el a întemeiat-o. Cunoaşterea spirituală a universului care ni se înfăţişează în cerul înstelat deţine un rol important în cadrul acestei ştiinţe.

Pentru ştiinţa actuală, reprezentarea firmamentului vizibil este închisă într-un cadru de idei şi imagini pur spaţiale; dimpotrivă, pentru o conştienţă care se trezeşte, Cosmosul este manifestarea exterioară a lumilor spirituale care sunt legate în mod nemijlocit de destinul omului şi de fiinţa lui sufletesc-spirituală. Pentru a permite dezvoltarea acestor cunoştinţe, Rudolf Steiner a creat Secţiunea de Matematică şi Astronomie de la Goetheanum, cu ocazia Congresului de Crăciun din 1923 care a avut loc la Dornach, şi el a încredinţat conducerea acestei Secţiuni autoarei cărţii de faţă, Elisabeth Vreede.

Rudolf Steiner a mai trăit doar un an şi un sfert după acest Congres de Crăciun 1923. A murit în primăvara anului 1925. În anii care au urmat, discipolii săi s-au străduit să umple, în toate domeniile, cadrul extrem de vast pe care el îl trasase şi să facă accesibile generaţiilor următoare impulsurile sale. În acea perioadă a luat naştere prezenta carte. Ea este alcătuită din "scrisorile despre astronomie" pe care Elisabeth Vreede le-a publicat sub egida Goetheanumului între 1927 şi 1930. Opera lui Rudolf Steiner este împânzită de date despre stele şi lumea cerească. Dar cea mai mare parte din aceste comunicări au fost făcute oral, pe parcursul a circa cinci mii de conferinţe. Puţini oameni au posibilitatea de a recurge la aceste conferinţe, chiar şi pentru o consultare absolut superficială. De aceea, este o fericire faptul că o personalitate ca aceea a Elisabethei Vreede, care a trăit exact în perioada în care Rudolf Steiner oferea aceste revelaţii, s-a simţit îndemnată lăuntric să le facă cunoscute. De altfel, destinul ei a predispus-o la aceasta.

S-a născut la 16 iulie 1879 la La Haye (Olanda) şi încă din fragedă tinereţe şi-a dedicat iubirea cerului înstelat. A frecventat Universitatea din Leyda, studiind aici matematicile şi astronomia, şi

a fost, desigur, în acea perioadă, una dintre primele femei care au studiat aceste discipline. După ce şi-a terminat studiile, a predat matematicile într-o şcoală superioară, în Olanda, până în momentul când drumul ei a condus-o spre mişcarea antroposofică, în sânul căreia a muncit apoi tot restul vieţii. L-a întâlnit pe Rudolf Steiner pentru prima oară în 1902, la Londra, apoi în 1904, la Amsterdam, unde el a prezentat o conferinţă ce a fost decisivă pentru ea: "Matematică şi Ocultism."[1)] În anii următori, a asistat la numeroase cicluri de conferinţe. A fost impresionată în mod cu totul deosebit de ciclul din 1909 de la Düsseldorf: "Ierarhiile spirituale şi reflexul lor în lumea fizică"[20)] şi de ciclul din 1912 de la Helsingfors: "Entităţile spirituale din corpurile cereşti şi din regnurile naturii".[3)]

Când, în 1913, a început construirea Primului Goetheanum, la Dornach, Elisabeth Vreede s-a stabilit în acest loc. A trăit aici până la moartea sa, survenită la 31 august 1943; dar, din Elveţia, ea a făcut numeroase călătorii în diverse ţări. Şi-a pus, fără rezerve, marile daruri în serviciul muncii antroposofice. A colaborat cu propriile sale mâini la sculpturile în lemn ale Primului Goetheanum şi a condus timp de mulţi ani Arhivele, la a căror organizare a contribuit. În 1923, cu ocazia fondării pe baze noi a Societăţii Antroposofice, Rudolf Steiner a numit-o membru în comitetul director şi conducător al Secţiunii Matematică-Astronomie, funcţie pe care şi-a asumat-o până în 1935.

"Scrisorile despre astronomie" reunesc comunicările atât de diverse şi multiple pe care le-a făcut Rudolf Steiner în acest domeniu. Totodată, această carte prezintă, într-un mod accesibil tuturor, datele exterioare ale cosmografiei, aşa cum se prezintă ele simţurilor noastre, în special văzului, în corelaţie cu experienţa noastră legată de timp şi ritmuri.

Ceea ce doreşte autoarea, înainte de toate, este să incite cititorul să observe el însuşi fenomenele care apar pe cer, observare care, astăzi, este oarecum neglijată, în favoarea unei cunoaşteri livreşti. Pe lângă aceasta, în cartea de faţă metamorfoza ideilor şi a concepţiilor pe parcursul Istoriei este pusă întotdeauna în legătură cu evoluţia conştienţei omenirii.

"Scrisorile", care apar astăzi fără modificări importante, erau destinate la început membrilor Societăţii Antroposofice, deja

familiarizați cu noțiunile fundamentale ale științei spirituale. Cititorul actual nu va putea deloc să se dispenseze de studierea lor, căci fără o pregătire prealabilă multe lucruri din această carte îi vor rămâne inaccesibile. Comunicările pe care le-a făcut Rudolf Steiner în domeniul astronomiei, ca și în toate celelalte domenii, sunt enunțate sub o formă care îl invită pe cititor la o muncă personală. Ele acționează ca niște germeni. Sunt orientate spre o transformare radicală a concepției științifice despre lume, spre o nouă iubire pentru Univers și, de asemenea, spre aplicarea unei spiritualități noi în diferitele sectoare ale vieții practice.

Bineînțeles, această carte nu are pretenția de a fi completă. Nu este scrisă în maniera unui tratat, ci autoarea trece, într-un mod foarte viu, de la un subiect la altul. Totuși, este o lucrare care circumscrie ansamblul problemei astronomice și este plină de iubirea vibrantă pe care o purta Dr. Vreede cerului înstelat ... Va putea fi apreciată judecata ei clară și lucidă, ca și prezența personală în tot ceea ce scrie și angajarea ei fără fisură în calitate de conducătoare responsabilă a Secțiunii Matematică-Astronomie de la Goetheanum.

În zilele noastre, datorită unor cuceriri științifice grandioase, însă exclusiv fizico-tehnice, vedem răsărind în multe spirite niște imaginațiuni fantastice, care încearcă să proiecteze până în îndepărtatul Cosmos existența terestră a omului. E cu atât mai imperios necesar a trezi față de cerul înstelat un sentiment just, plin de pace interioară și venerație. Tocmai un asemenea sentiment domnește în ființa cosmică a omului, atunci când el trece granița dintre naștere și moarte. Această pace și această venerație le simte, de fapt, orice inimă nepervertită, atunci când contemplă firmamentul, dar în zilele noastre avem nevoie de cunoștințe mai conștiente. De aceea, va trebui să ia naștere o astronomie diferită față de aceea a epocii coperniciene, o astronomie nouă, care să țină seama de spirit. Omul nu va mai considera cerul astrelor drept un mecanism fără viață; el va descoperi aici niște legături suprasensibile cu regnurile naturii și cu propria sa entitate.

Clent (Anglia), iulie 1954 *George Adams*

(*) Cifrele dintre paranteze care figurează în text fac trimitere la *Bibliografia* de la sfârșitul volumului, la pag. 401.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

EXTRAS DIN INTRODUCEREA ELISABETHEI VREEDE
la prima ediție

"Știința astronomică este, dintre toate științele, aceea care poate fi cel mai bine condusă din nou spre spiritualitate."

Rudolf Steiner

... Aceste "Scrisori" nu pot reprezenta decât o contribuție provizorie și am indicat în altă parte în ce sens s-ar putea extinde ulterior această muncă. Am considerat că e just să amintim mai întâi niște cunoștințe foarte generale, mai ales când e vorba de astronomie.

Opera lui Rudolf Steiner prezintă, se știe, o cosmologie grandioasă. În comparație cu ea, conștienței oamenilor de astăzi i se oferă doar un tablou mecanicist și materialist al lumii, plin de lacune, de altfel. Acest tablou a fost impus și astronomiei. Dar un suflet sănătos mai simte încă nevoia unei științe cosmografice grație căreia ființa umană să se simtă integrată în univers. Omul actual ar vrea să participe la Cosmos prin viața și prin simțirea sa. Rudolf Steiner a oferit, într-un mod incomparabil, niște linii orientative în acest sens în "Calendarul sufletesc".[2)]

Cunoașterea universului se clădește, în trei etape, de la astronomie la astrologie, apoi la astrosofie. Dar primele două dintre aceste moduri de cunoaștere sunt astăzi mai mult sau mai puțin în declin. Astronomia științifică este lipsită de spiritualitate; ea cere să fie condusă din nou spre Spirit. Astrologia păstrează vechea spiritualitate, dar sub o formă care nu mai poate fi convingătoare în epoca noastră. Astrosofia, în fine, nu poate fi deloc concepută în zilele noastre decât cu ajutorul unei științe spirituale așa cum este aceea ale cărei baze le-a pus Rudolf Steiner. O știință antroposofică despre Cosmos conduce la astrosofie. Să ne fie permis să inaugurăm

aceste "Scrisori" evocând ciclul de conferințe pe care Rudolf Steiner l-a oferit în 1912 la Helsingfors (Helsinki): "Entitățile spirituale din corpurile cerești și din regnurile naturii".[3] Nu există o introducere mai bună și mai completă la astronomia antroposofică.

"Sărbătoarea lui Mihael se apropie. Mihael, mesagerul lui Christos și al Soarelui, își asumă în lumea astrelor niște sarcini deosebite. Când își flutură în aer spada lui de stele, balaurul sulfuros al căldurii estivale dispare. De fiecare dată când se naște un om, voința cosmică a lui Mihael acționează în constelația nașterii lui, căci, fără contribuția acestui arhanghel, s-ar fi produs ruptura dintre omenire și lumea astrelor. Mihael a făcut să fie posibilă astrologia și ne dăruiește astrosofia, căci el guvernează epoca în care a putut lua naștere știința spirituală."

Elisabeth Vreede
septembrie 1927

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea I

ANTROPOSOFIE ŞI ASTRONOMIE

Ştiinţa spirituală întemeiată de Rudolf Steiner ne-a dăruit o cosmologie impregnată de spirit care introduce iarăşi *fiinţa umană* în imaginea universului şi care leagă din nou Cerul şi Pământul într-o unitate. Totodată, Rudolf Steiner a încercat pretutindeni să creeze o punte de legătură între aceste cunoştinţe şi cele ale astronomiei, aşa cum sunt ele cultivate în ştiinţa actuală.

Faptul că o asemenea punte de legătură este posibilă reiese din principiul oricărei cunoaşteri spirituale: şi anume, lumea exterioară senzorială este o "maya", o iluzie, şi ştiinţa spirituală tinde să străpungă această "maya", pentru a ajunge la realitatea care se găseşte în dosul ei. Marea întrebare este, întotdeauna, aceea de a şti cum şi unde se ating această "maya" şi realitatea. Rudolf Steiner a vorbit despre acest lucru la Helsinki, în anul 1912, în seria de conferinţe despre "Entităţile spirituale din corpurile cereşti şi din regnurile naturii".[3)]

O studiere atentă a acestor conferinţe ne arată calea ce conduce de la "maya" exterioară la realitatea spirituală interioară. În acest scop, Rudolf Steiner evocă trecutul sistemului nostru planetar:

"Lumea fizică a corpurilor cereşti reprezintă vestigiile acţiunilor trecute datorate unor entităţi din rândul ierarhiilor; aceste acţiuni ating şi acum, prin consecinţele lor, lumea noastră prezentă."

Astfel, lumea astrelor este o "maya" în acelaşi sens ca şi restul naturii, şi chiar o "maya" a trecutului!

Când străpungem acest văl iluzoriu, astrele se revelează drept nişte "colonii de entităţi spirituale". Ajungem să contemplăm fiinţele celor mai înalte ierarhii ce se ridică deasupra omului în nouă trepte, care, toate, sunt legate, într-un fel sau altul, cu lumea astrelor sau cu evoluţia cosmică. Găsim o descriere precisă a acestui fapt în cartea lui Rudolf Steiner: "Ştiinţa ocultă".[4)]

Primul regn situat deasupra omului este acela al *Îngerilor*, care sunt spiritele noastre protectoare şi ne însoţesc din încarnare în încarnare. Ei trăiesc în sfera lunară, deşi, în primă instanţă, nu-şi pot exercita activitatea chiar pe Lună. Căci pentru aceasta sunt necesare forţe mai mari, care nu există decât la *Arhangheli* şi la *Arhai* (Forţe originare). Aceste fiinţe, care constituie împreună cu Îngerii cea mai de jos ierarhie (a treia) a lumii spirituale, conduc pe Pământ popoarele şi marile perioade ale lumii: Arhanghelii sunt Spiritele Popoarelor, iar Arhaii, Spiritele Epocilor, astfel că aceste ierarhii se leagă în mod esenţial de viaţa istorică a indivizilor şi popoarelor.

În Soare, găsim fiinţele pe care le grupăm sub denumirea de Ierarhia a Doua. Acestea sunt *Spiritele Formei* (Exusiai), *Spiritele Mişcării* (Dynamis) şi *Spiritele Înţelepciunii* (Kyriotetes). Aceste entităţi îşi au, într-un fel, sediul în Soare, dar ele acţionează de acolo asupra planetelor şi îşi transmit, de asemenea, forţele lor, din planete, Pământului.

Spiritele Formei conferă fiecărei planete forma sa exterioară, configuraţia sa; Spiritele Mişcării provoacă mobilitatea internă a planetelor, nu deplasarea lor în spaţiu, ci schimbările ce survin în interiorul lor de-a lungul secolelor şi mileniilor: de exemplu, pe Pământ, modificările datorate mareelor, vulcanismului, seismelor, influenţelor meteorologice şi climatice etc. ... În privinţa Spiritelor Înţelepciunii, situaţia este puţin diferită. Acestea acţionează pornind din Soarele însuşi, transmiţând nişte forţe solare sistemului planetelor. Acţiunea lor este aceeaşi pe toate planetele, deşi acestea îşi au fiecare configuraţia lor internă şi mobilitatea lor interioară, în funcţie de Spiritele Formei şi Spiritele Mişcării care le însufleţesc.

În lumea plantelor putem observa în modul cel mai simplu această activitate comunitară a Spiritelor Înţelepciunii. În funcţie de speciile vegetale, forma diferă, precum şi inserţia foliară: plantele volubile se supun unor legi de încolăcire spiralată specifică; în aceste legi se reflectă forţele planetelor, care depind de unul sau altul dintre Spiritele Formei sau ale Mişcării.

Dar există un element comun tuturor plantelor: direcţia verticală a tulpinii lor. Aici se exprimă acţiunea Spiritelor Înţelepciunii, asemănătoare pentru toate plantele. E ca un fel de conştienţă surdă, comună întregului sistem planetar, tot aşa cum subconştientul tuturor

oamenilor dă naştere unui ansamblu comun de sentimente şi dorinţe. Spiritele Înţelepciunii nu se află doar în Soare, ci şi în toate stelele fixe, şi în ele trebuie să căutăm în primul rând ce anume are omogen această imensă lume stelară: de aceea sunt ele numite şi "portalul lui Christos", căci prin Spiritele Înţelepciunii a strălucit El până în Soare, în epoca premergătoare Misterului de pe Golgota, pe când El încă nu se unise cu Pământul.

În Prima Ierarhie găsim fiinţele cele mai sublime din întregul Cosmos: *Tronurile, Heruvimii, Serafimii*, aşa cum le numeşte vechea înţelepciune esoterică. Tronurile sau Spiritele Voinţei reglementează mişcările planetelor în spaţiu; Heruvimii pun ordine în aceste mişcări diverse; ei realizează un acord de la planetă la planetă. Pentru planete, ei sunt nişte mesageri, aşa cum sunt Îngerii pentru lumea oamenilor. Serafimii au aceeaşi misiune în ceea ce priveşte întreaga lume stelară; ei realizează un acord mutual între Soare şi celelalte stele, apoi între stelele fixe – într-un cuvânt, ei cuprind întregul univers într-o unitate. -

Ajungem, astfel, la următoarea schemă:

Serafim	*Comete*
Heruvimi	
Tronuri	*Stele fixe*
Spirite ale Înţelepciunii	
Spirite ale Mişcării	*Planete*
Spirite ale Formei	
Arhai	*Lună*
Arhangheli	
Îngeri	*Pământ*
Oameni	

În legătură cu Serafimii şi Heruvimii, trebuie să mai menţionăm *cometele*, ca fiind domeniul special al activităţii lor. Poate ne va mira să aflăm că aceste astre rebele faţă de legile cosmice, cometele, aparţin de cele mai înalte entităţi pe care le-am descris aici. Pentru a înţelege acest lucru, trebuie să încercăm să aprofundăm mai mult legătura care uneşte "maya" cu realitatea.

Ceea ce tocmai am schiţat reproduce, într-o anumită măsură, planul divin al lumii, pe care cele mai înalte entităţi, îndeosebi cele din Prima Ierarhie, îl primesc şi îl acceptă de la Spiritul Divin al universului, şi pe care cle îl realizează, în decursul unor imense ere de evoluţie cosmică. Dar, în această desfăşurare, au intervenit anumiţi factori care au schimbat, au transformat realitatea spirituală în această "maya", senzorială şi perceptibilă, în care trăim toţi în prezent. Trebuie să reţinem, înainte de toate, că mişcările planetelor şi ale stelelor fixe – inclusiv mişcările numite "aparente" – sunt executate cu o perfectă regularitate, astfel încât omul modern poate fi tentat să întrebe: "Ce anume mai au de reglementat fiinţele înaltelor ierarhii în mişcările exterioare ale planetelor? Toate acestea se desfăşoară conform unor legi strict mecanice!"

Dar nu a fost întotdeauna aşa şi, într-un anumit sens, nu este aşa nici în zilele noastre! Vedem deja cometele făcând excepţie, ceea ce ne permite, poate, să presimţim că mişcările lor trebuie să fie conduse de spiritele cele mai sublime. Trebuie să luăm acum în considerare faptul că universul a parcurs diverse etape. Rudolf Steiner le descrie în "Ştiinţa ocultă" sub numele de Saturn, Soare, Lună şi Pământ; iar noi trebuie să adăugăm acestor descrieri ceea ce a oferit el mai târziu în "Directivele" sale.[5] În fiecare din stările planetare, şi lumea stelelor era alta. Pe vechiul Saturn nu existau, propriu-zis, decât nişte *entităţi* spirituale: cele pe care le-am enumerat mai sus. Dar cle nu se exprimau sub forma unei lumi stelare: din aceasta exista, cel mult, o schiţă.

În timpul vechii evoluţii numită "Soare", astrele erau *revelarea* unor entităţi spirituale. Ele erau, prin mişcările lor, expresia nemijlocită a fiinţelor care le locuiau, tot aşa cum corpul uman este condus, în mişcările şi expresiile sale, de spiritul care îl locuieşte. În stadiul următor (vechea Lună), fiinţele spirituale nu mai puteau decât să-şi trimită *activitatea lor* în corpurile cereşti. Ele însele se retrăgeau din acestea tot mai mult.

Pentru a face ca aceste fapte să devină mai clare, să revedem pe scurt, din acest punct de vedere, cursul istoric al evoluţiei pământeşti. Pământul reprezintă, în sine, al patrulea stadiu pe care Rudolf Steiner l-a numit *opera*, lumea creată (*Werkwelt*), în care este realizat planul pe care l-am expus la începutul acestui capitol. Dar, în

timpul epocilor istorice, omul a trebuit să trăiască încă o dată în conştienţa sa stadiile anterioare. În timpul vechii Indii – trebuie să mergem în urmă până la epoca premergătoare Vedelor -, omul avea faţă de lumea stelară o atitudine care consta, de fapt, în a nu o percepe în mod exterior; el se afla *în legătură* cu însăşi fiinţa spirituală. Mai târziu, în epoca vechilor perşi, Zoroastru a avut *revelaţia* fiinţei Soarelui. Bineînţeles, Soarele însuşi se mişca deja, în acele vremuri, după aceleaşi legi ca şi astăzi, pe când, în timpul vechiului Soare, acesta mai era încă expresia directă a Spiritului Soarelui. Omul din epoca Persiei antice retrăia în conştienţa sa o stare revolută.

Vechii chaldeeni şi egipteni au resimţit cu o forţă deosebită activitatea fiinţelor spirituale în corpurile cereşti, de unde astrologia lor atât de avansată pentru acea epocă. Era ca un fel de repetare a vechii stări lunare (vechea Lună). Aceşti oameni vedeau nişte entităţi legate de Soare, de Lună, de planete şi de stele, dar acestea nu mai erau în mod nemijlocit fiinţele înaltelor ierarhii. Figurile zeilor egipteni, aceste trupuri înzestrate cu capete de animale, sau aceste corpuri în întregime animale, pe care le vedem apărând pe firmamentul egiptenilor, nu fac parte în mod nemijlocit din rândul ierarhiilor despre care am vorbit mai sus: ele sunt descendenţii acestora, nişte entităţi pe care înaltele ierarhii le-au creat şi le-au separat din ele însele. Ele îşi asumă, într-o anumită măsură, nişte misiuni pe care creatorii lor, ierarhiile, le-au abandonat, după ce planul revoluţiilor cereşti şi al altor mişcări a fost în mod temeinic stabilit în sistemul planetar. Un număr imens din rândul acestor divinităţi inferioare acţionează, astfel, în univers, iar egipteanul sau chaldeanul, mai ales în epocile mai târzii, nu se mai putea înălţa până la zeii stelari înşişi, şi contempla acţiunea acestor fiinţe subordonate. Astăzi, descendenţii înaltelor ierarhii îndeplinesc funcţiile cosmice despre care omul actual presupune "că acestea se îndeplinesc de la sine".

Era necesar, pentru dezvoltarea libertăţii umane, ca entităţile cele mai înalte să se retragă din lumea stelară şi din întreaga natură, şi s-o abandoneze, în aparenţă, unui mecanism lipsit de spirit. Dar, în realitate, în acest mecanism acţionează "descendenţii ierarhiilor".

Dacă, primăvara, plantele țâșnesc din sol, dacă ele se împodobesc cu flori şi fructe, iar toamna se ofilesc, dacă, în acest moment, primăvara izbucneşte pe cealaltă parte a Pământului, în emisfera sudică, aceasta se întâmplă datorită acțiunii spiritele naturii, Silfi, Ondine, Gnomi, care sunt descendenții celei de a Treia Ierarhii, Îngeri, Arhangheli şi Arhai; ele acționează în colaborare cu Spiritele Focului sau Salamandrele, care sunt un "lăstar" al Spiritelor Formei. Toate acestea se petrec sub înalta conducere a "Spiritelor Duratelor de Revoluție" *(Geister der Umlaufzeiten).* Acestea din urmă fac ca Pământul să se rotească în jurul axei sale, conduc Pământul şi planetele în mişcarea lor regulată în jurul Soarelui.

"Spiritele Duratelor de Revoluție" sunt descendenții celor mai înalte ierarhii, ai Serafimilor şi Heruvimilor, în timp ce Spiritele Mişcării, Spiritele Înțelepciunii şi Spiritele Voinței au ca descendenți ceea ce am putea numi "sufletele-grup" ale animalelor, ale plantelor şi ale mineralelor.

Putem preciza într-o schemă care sunt ființele pe care le-a "emis" fiecare ierarhie, drept "lăstari" sau descendenți:

Serafimi, Heruvimi –	*Spirite ale Duratelor de Revoluție*
Tronuri –	*Suflete-grup ale mineralelor*
Spirite ale Înțelepciunii –	*Suflete-grup ale plantelor*
Spirite ale Mişcării –	*Suflete-grup ale animalelor*
Spirite ale Formei –	*Spirite ale Focului (Salamandre)*
Arhai (Spirite ale Personalității) –	*Gnomi*
Arhangheli –	*Ondine*
Îngeri –	*Silfide*

Toți aceşti descendenți sunt de o natură inferioară față de aceea a procreatorilor lor şi au provocat, la porunca zeilor, într-o anumită măsură, ruptura dintre ordinea naturală a lumii şi ordinea sa morală (etică); aceste două alcătuiri se prezintă, pentru observatorul exterior, ca înfățişând un anumit dualism. Rezultă de aici că în natură şi în Cosmos noi întâlnim o "maya", în care forțele pur *naturale* apar drept amprentă a activității *spiritelor naturii.* Şi, în locul intervenției directe a ierarhiilor, găsim, în prezent, în lumea "mayei", *legile naturii,* ca amprentă a "Spiritelor Duratelor de Revoluție". Aceşti descendenți ai înaltelor entități ierarhice ne

apropie foarte mult de ceea ce constituie obiectul științelor noastre curente.

Toate acestea se efectuează cu o regularitate pe care omul are nevoie s-o găsească în lumea sa ambiantă, pentru a putea ajunge el însuşi la experienţa libertăţii; dar cometele nu se inserează în mod complet în acest "cod"! Deşi cometele numite "periodice" se integrează mai mult sau mai puţin în codul şi în planul sistemului planetar, cometele numite "noi", care apar fără încetare, reprezintă întotdeauna o ruptură faţă de aceste legi, şi deja Kepler declara că, în univers, cometele sunt tot atât de numeroase ca peştii în ocean. Ele constituie un element în care mai putem încă ghici intervenţia directă a puterilor spirituale şi chiar a celor mai înalte dintre ele, Serafimii şi Heruvimii. Căci, pentru a sfărâma legea comună, este necesar un maximum de forţă şi de inteligenţă.

În sistemul nostru planetar, cometele sunt o organizare absolut specială, care îşi are corespondentul său simetric în sateliţii planetelor. În timp ce sateliţii sunt un soi de cadavre pe care sistemul planetar le târăşte după sine, cometele, dimpotrivă, reprezintă, am putea spune, elementele purificatoare permanente ale atmosferei astrale a sistemului solar. În timpurile vechi erau considerate, cu groază, "vergile" pedepsei divine şi multe superstiţii le-au înconjurat; dar, pentru privirea spirituală, ele sunt în mod clar nişte creaturi care elimină neîncetat din Cosmos forţele astrale impure, sau aduc în Cosmos impulsuri noi.

În acest fel putem înţelege, până la un anumit punct, elementele constitutive ale sistemului planetar, când ne îndreptăm privirea clarvăzătoare spre diversele corpuri cereşti, aşa cum a spus Rudolf Steiner în ciclul său de conferinţe de la Helsinki. Sateliţii – căci Marte, Jupiter, Saturn etc. au şi ei "lunile" lor – oferă, în ansamblu, impresia unui cadavru. Tot aşa cum cadavrul uman reprezintă, într-o anumită măsură, amintirea unei fiinţe care a fost cândva în viaţă, "lunile" planetelor sunt asemănătoare unor amintiri ale unei stări revolute, care a fost vie, dar care acum este complet moartă. Aceste "luni", care nu mai sunt altceva decât materie eliminată, expulzată, constituie elementul inferior al sistemului nostru solar.

Planetele sistemului, în ansamblul lor, oferă, în schimb, o impresie ocultă care coincide aproximativ cu impresia pe care o

avem despre corpul fizic, viu, dar limitat ... Ele reprezintă, într-o anumită măsură, corpul fizic al sistemului solar. De la ele pornesc nişte influenţe care construiesc organele interne ale omului.

Să luăm acum în considerare Soarele, în calitate de stea fixă a sistemului; din acest astru emană o impresie ocultă pe care o putem compara cu aceea pe care ne-o dă corpul eteric: nu corpul eteric al omului, ci acela al lumii vegetale, acest corp eteric pur, neimpregnat de astral, pe care-l au plantele. Corpul astral al Soarelui este constituit, în realitate, dintr-o mulţime de entităţi, ca ierarhiile şi "Spiritele Duratelor de Revoluţie", pe care le-am enumerat deja, dar trebuie să mai adăugăm aici şi elementul particular care emană din gândurile rele ale oamenilor, sau şi de la entităţile numite "întârziate". Tocmai aceste elemente indezirabile trebuie să fie eliminate de comete.

Se mai poate vorbi, de asemenea, despre un Eu al planetelor. Pentru Pământ, e vorba de "Spiritul Pământului", a cărui amprentă în lumea exterioară nu este altceva decât *semnificaţia* Pământului. În vechile vremuri, unul dintre Elohimi, numit Iahve sau Ichova, a fost acest "Spirit al Pământului". Începând cu Misterul de pe Golgota, Christos este "Spiritul Pământului", căci El a "dat Pământului sensul său". El trebuie, aşadar, să fie găsit într-un mod mult mai lăuntric, mai intim, decât oricare altă fiinţă spirituală.

"Spiritele Duratelor de Revoluţie", care formează corpul astral al Pământului, au o anumită înrudire cu corpul astral uman: şi unul, şi celălalt, reprezintă o multiplicitate. Simţim această înrudire când lăsăm să acţioneze asupra sufletului nostru desfăşurarea ciclului anual, aşa cum este indicat, de exemplu, în "Calendarul sufletesc".[2)] Legile naturii, care sunt amprenta exterioară a acestor spirite, constituie, şi ele, ceva înrudit cu sufletul omului şi care s-a născut din el. Omul este cu mult mai puţin înrudit cu forţele naturii, atunci când învaţă să le stăpânească, şi pe acestea, prin cunoaşterea legilor naturii. Căci forţele naturii sunt o amprentă a Spiritelor naturii: Gnomi, Ondine etc.... O multitudine de spirite de acest fel formează corpul eteric al Pământului. Omul, în schimb, se simte de obicei în corpul său eteric ca într-o unitate. De aceea, el nu se simte înrudit în mod interior cu sfera spiritelor naturii.

Dacă admitem că lumea senzorială este corpul fizic al Pământului, care se revelează foarte simplu percepției simțurilor noastre, avem următoarea schemă:

Spirit al Planetei – Simț al naturii – Eu
Spirite ale Duratelor de Revoluție – Legi ale naturii – Corp astral
Lume a Spiritelor naturii – Forțe ale naturii – Corp eteric
Lume senzorială – Percepție – Corp fizic

Dar în Cosmos nu există doar entitățile și forțele despre care am vorbit până acum. Dacă ar fi așa, întregul Cosmos n-ar putea decât *să fie*, fără nici o substanță vizibilă. Corpurile cerești n-ar fi vizibile pentru noi și substanțele pământești n-ar fi tangibile pentru noi. Pentru a înțelege complet "maya", nu trebuie neglijate entitățile pe care știința spirituală le numește luciferice și ahrimanice; și ele au intervenit în evoluție. Ele sunt ființe din rândul înaltelor ierarhii, dar care nu au împlinit aceeași evoluție ca și celelalte. Ele au rămas staționare, în timp ce spiritele normal evoluate s-au înălțat pe trepte tot mai înalte. Există, astfel, niște Spirite ale Formei "întârziate", care ar fi trebuit să devină Spirite ale Mișcării, dar care au rămas la nivelul Spiritelor Formei. Când sfera eterică a lui Saturn sau a lui Jupiter a fost modelată de Spiritele Formei și însuflețită cu o mobilitate internă de către Spiritele Mișcării, Spiritele Formei întârziate și rebele le-au înfruntat: În loc de a participa la mișcare, ele au provocat o "stază" într-un anumit punct al sferei și aici au dat naștere unei forme. Această formă este planeta pe care o percepem acum pe cer! Sfera planetară rămâne o creație eterică, însuflețită de forțe astrale. Planeta doar se deplasează la periferia acestei sfere. În același timp, apar și alte ființe luciferice; ele îi înfruntă pe Serafimi și pe Heruvimi, care fac să radieze în spațiul cosmic lumina spirituală a Soarelui; ființele luciferice pun stăpânire pe această lumină, păstrează o parte din ea în interiorul planetei, resping cealaltă parte, care devine lumina vizibilă din punct de vedere exterior, astfel încât planeta devine ea însăși vizibilă.

Mai târziu, niște ființe ahrimanice integrează Pământului materia solidă și țes vălul gros al "mayei", care constituie din acel moment lumea sensibilă exterioară. Toate acestea au putut deveni atunci obiect de studiu pentru știința obișnuită și au încorporat în sine, într-

un fel sau altul, elementul luciferic (lumina exterioară) şi elementul ahrimanic (greutatea). Iar toate acestea fac parte din "maya" care se aşterne ca un văl peste lumea spirituală.

Mai putem studia acest proces examinând anumite creaturi cosmice, meteorii, care au legătură cu cometele. Cometele, aşa cum au fost ele trimise în univers de către înaltele entităţi ale ierarhiilor, sunt nişte creaturi spirituale, dar, în timpul activităţii lor de purificare a astralului, ele au primit anumite aporturi de substanţă, cum ar fi: gaze etc. Aceste creaturi sunt atacate, la rândul lor, de nişte forţe provenite de la spiritele anormal evoluate: de la Tronurile care ar fi trebuit să devină Serafimi sau Heruvimi, dar care au rămas "în urmă", la nivelul Tronurilor. Ele acţionează de atunci cu puterea enormă ce rezultă din "întârzierea" lor.

Tronurile sunt creatorii sufletelor-grup ale mineralelor; aşadar, Tronurile întârziate dau naştere în Cosmos unor creaturi minerale solide: meteorii, care însoţesc adesea cometele sau care apar, mai mult sau mai puţin periodic, în mari roiuri, în atmosfera noastră pământească. Aceste creaturi scapă legilor obişnuite ale sistemului planetar, până la un anumit punct. Găsim în ele o înaltă spiritualitate, unită cu o materialitate din cele mai concrete. Vom mai discuta despre comete şi meteori mai târziu, într-un mod mai detaliat.

Comportamentul cometelor există pentru a ne aminti că teoria newtoniană a gravitaţiei nu poate explica în întregime fenomenele sistemului solar. Dar şi în privinţa celorlalte corpuri cereşti există întotdeauna un soi de "rest", o inegalitate, care este minimă, dar care se cumulează de-a lungul erelor şi care, în cele din urmă, exprimă acţiunea vie a entităţilor spirituale – ceea ce nu a intrat în întregime în cadrul "lumii create". Imprevizibilul, arbitrarul, nu răsare, de fapt, decât o dată cu cometele şi cu meteorii, şi numai în mod parţial în cazul celorlalte corpuri cereşti: *incomensurabilitatea* numerelor care exprimă raporturile dintre mişcările lor arată că ele cer din partea noastră un alt mod de a le observa şi că, în realitate, calculele gravitaţionale sunt valabile doar pentru Pământ. Ceea ce trăieşte în mişcările planetare este ritmul şi periodicitatea: ritmul şi periodicitatea sunt legile lor cu adevărat proprii, aşa cum greutatea domneşte în ambianţa imediată a Pământului. (Bineînţeles, Pământul

însuşi, în calitate de corp ceresc, participă în egală măsură la legile cosmice ale ritmului şi periodicităţii.)

Aceste legi, de asemenea, sunt cele după care este construit omul şi regnurile naturii. Datorită acestui mod de a vedea lucrurile, omul şi universul vor putea fi din nou reunite; şi, pe această cale, sensibilitatea religioasă a omului va putea să se unească iarăşi cu lumea astrelor, căci stelele sunt urmele acţiunilor divine şi ele ne conduc, prin intermediul situării în trepte a ierarhiilor spirituale, până la hotarele Divinităţii.

Iar Rudolf Steiner a putut spune auditorilor săi, după ce i-a condus de la Antroposofie la Astronomie: "Contemplând viaţa lumii stelare, noi contemplăm trupurile zeilor şi, în cele din urmă, Divinul absolut."

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea II

RITMURILE ŞI CONSTELAŢIILE

Lumea astrelor ni s-a arătat drept o ultimă revelaţie a unor entităţi spirituale, care şi-au retras treptat forţele şi care nu-şi mai manifestă fiinţa lor astrală în eteric decât sub forma unei "mângâieri iubitoare", ca să folosim cuvântul lui Rudolf Steiner. Acest drum evolutiv, am putea spune descendent, porneşte de pe vechiul Saturn şi merge până în zilele noastre. El nu se referă doar la corpurile cereşti vizibile în prezent în mod exterior, căci în dosul astrelor şi în sferele planetare mai găsim şi astăzi puterile active ale fiinţelor spirituale, deşi au evoluat şi ele, desigur, pe parcursul acestor imense durate de timp, aşa cum ne relatează Rudolf Steiner în "Ştiinţa ocultă".

De jur împrejurul vechiului Saturn nu s-ar fi putut vedea încă nici o lume stelară, ci doar un fel de linii de foc, pornind de la care s-a format apoi, în stadiul vechiului Soare, schiţa Zodiacului. – Vechea Lună era în interacţiune cu întreg universul care o împrejmuia. Când Pământul a ieşit din starea de pauză spirituală care a urmat stadiului vechii Luni, el conţinea în sine, la început, întreg viitorul sistem planetar. Separarea Soarelui, apoi a Lunii, din corpul Pământului, care le era comun, s-a petrecut în timpul erei hiperboreene şi al erei lemuriene; separarea a fost provocată de entităţile spirituale; forţele şi substanţele care au fost sustrase prin aceasta Pământului erau, la început, de o natură pur spirituală. Ele n-ar fi fost perceptibile pentru ochiul nostru fizic de astăzi.

Încă şi mai înainte de "separarea" Soarelui, entităţile lui Saturn actual, apoi cele ale lui Jupiter şi ale lui Marte, îşi detaşaseră forţele lor din corpul Pământului. Fiinţele lui Mercur şi Venus au părăsit Pământul o dată cu Soarele, de care aceste planete s-au despărţit numai după ce el se detaşase de Pământ. În legătură cu motivele acestor separări, se găsesc indicaţii în "Ştiinţa ocultă" şi în "Cronica Acaşă".[7)]

Se înțelege de la sine că planetele, ca și stelele care s-au format în acest fel în Cosmos, nu efectuează, chiar de la început, mișcările pe care le vedem efectuându-se astăzi. Multă vreme după scindarea Pământ-Soare nu s-ar fi putut vorbi despre o cronologie în sensul actual al cuvântului. *Anul* și *ziua* nu și-au dobândit decât treptat valoarea pe care le-o atribuim noi în prezent. Celelalte planete erau, și ele, prin mișcările lor, expresia ființelor spirituale care le locuiau și aceste mișcări se reglementau conform unor necesități spirituale. Vom găsi, de exemplu, niște descrieri despre comportamentul lui Marte și al lui Mercur în raport cu Pământul nostru la începutul evoluției pământești.[8) 9)]

Putem citi, de asemenea, în "Știința ocultă", că marea majoritate a sufletelor umane au fost nevoite să părăsească Pământul într-o perioadă în care condițiile de existență deveneau aici tot mai dificile. Mai târziu, când s-a detașat de Pământ și Luna, aceste suflete au revenit pe globul nostru. Revenirea a durat până în timpul erei atlanteene. Exista pe-atunci o colaborare a întregului sistem planetar cu Pământul, colaborare care exprima niște legături sufletesc-spirituale. Ființe spirituale coborau din planete pe Pământ, se înveșmântau în forme umane (așa cum erau ele pe-atunci) și instruiau tânăra omenire, aducându-i artele și științele. Mai târziu, aceste ființe nu i-au mai putut întâlni pe oameni decât în cadrul Misteriilor, dar și acolo, pe măsura trecerii timpului, condițiile unei asemenea colaborări deveneau tot mai anevoioase.

Aceste legături se mai aflau încă sub semnul *revelației* și al *activității*, în sensul în care am definit noi aceste cuvinte în primul capitol. Ele au suferit o profundă transformare în era atlanteană. Mijlocul acestei ere corespunde cu mijlocul istoriei evolutive a Pământului. Atunci intervine puternic Eul, care era chemat să se dezvolte în acest moment pe globul nostru.

A venit o vreme când masele cețoase, "apele aeriene", întinse pe deasupra vechii Atlantide, s-au risipit, iar Soarele a apărut pentru prima oară. Dacă factorul luciferic n-ar fi intervenit în mod inhibant încă de la începutul evoluției pământești, în perioada despre care vorbim – mijlocul erei atlanteene – s-ar fi născut pe Pământ Christos, purtătorul solar al Impulsului Eului. Constelația lui Christos exista deja. Dar omenirea nu L-ar fi putut primi în deplină

libertate Astfel, venirea Sa a trebuit să fie amânată, iar lumea a trebuit să fie organizată în continuare în aşa fel încât Eul să se poată dezvolta în mod liber.

Aceasta a fost, de asemenea, perioada în care entităţile stelare s-au retras destul de departe de corpurile cereşti, pentru ca acestea să poată începe a-şi efectua mişcările după nişte orbite fixe şi clar delimitate, cu nişte durate de revoluţie riguros stabilite. Aşadar, începând de atunci guvernează regularitatea cu aparenţă mecanică şi matematică ce caracterizează şi astăzi bolta cerească. Această regularitate domină în timpul întregii perioade de mijloc a evoluţiei pământeşti, al cărei sfârşit se apropie pe nesimţite de noi. Mişcările şi poziţiile corpurilor cereşti au devenit calculabile, previzibile. Astrele îşi urmează de atunci căile într-o pace grandioasă, cu o precizie demnă de admiraţie. A trebuit să fie aşa, pentru libertatea omului. Căci germenele delicat al Eului uman nu poate evolua liber decât într-o lume care nu este zdruncinată de nişte bruşte intervenţii ale voinţei Zeilor, sau de nişte manifestări tumultuoase ale Spiritului.

Astfel se consolidează, încetul cu încetul, pentru experienţa umană, "lumea creată"; totuşi, de-a lungul erelor şi până în sânul epocilor istorice, omul a rămas capabil să simtă activitatea zeilor. Doar atunci când omul locuieşte în existenţa ce separă moartea de o nouă naştere "lumea creată" dispare din faţa ochilor săi. El este atunci cufundat în lumea entităţilor spirituale înseşi, şi primeşte revelaţiile lor, care devin tot mai nesigure, pe măsură ce el coboară din nou spre încarnarea pământească; apoi, în cele din urmă, el nu mai percepe decât activităţile lor. Momentul naşterii marchează un ultim dialog între om şi lumea stelară. Apoi, el devine o fiinţă care trăieşte pe Pământ şi care nu mai poate contempla decât "lumea creată", al cărei comportament cu aparenţă mecanică îl poate amăgi. Dar marele Orologiu ceresc nu se limitează doar la a indica destinele lumii pământeşti, el le şi creează, totodată.

În această nouă alcătuire a lumii apar, de acum înainte, conjuncţiile şi opoziţiile: Lună nouă, Lună plină, aspecte planetare, eclipse etc. Ceea ce constituie pentru om temelia libertăţii sale, reprezintă pentru lumea spirituală o anumită limitare a câmpului său de acţiune. Configuraţia necesară pentru un anumit eveniment sau pentru o anumită evoluţie trebuie să fie aşteptată, puterile spirituale

n-o mai pot provoca printr-o intervenție directă (cometele fac excepție, într-un anumit sens, așa cum vom vedea). Dar tocmai în aceasta constă marea deosebire dintre mișcările cosmice și mișcările unei mașini făcute de mâna omului!

Jocul alternant al planetelor și stelelor pe bolta cerească se desfășoară într-un mod minunat, conform unui ritm viu care nu are nimic mecanic, în variații infinite, care se întemeiază, totuși, pe niște raporturi numerice simple și deloc numeroase. Desigur, în intervalul de 30 de zile, vedem o dată Luna nouă, o dată Luna plină. Dar Luna, de fiecare dată, se află în dreptul unei alte stele. Și, atunci când, după 19 ani, ca se află din nou aproximativ în dreptul aceleiași stele în momentul când este Lună plină, toate celelalte condiții, în jurul ei, s-au schimbat.

În aceste ritmuri, ale căror exprimări numerice sunt incomensurabile, constă viața secretă a Cosmosului, viața pe care el a păstrat-o chiar și în starea sa actuală de "lume creată". În mișcările calculate în funcție de atracția universală, greutate, se exprimă, dimpotrivă, elementul de moarte care a trebuit să fie amestecat în Cosmosul viu, pentru ca omul să poată deveni liber. Dar acolo unde noi avem de-a face în mod pur cu ritmurile lumii eterice, de exemplu, în numărul de vibrații ale sunetelor, care au fost puse dintotdeauna în relație cu sferele planetare, vedem apărând niște raporturi numerice simple și comensurabile. Devenirea ritmică și gravitația nu sunt în contradicție, ci ele se comportă una față de alta precum corpul eteric al omului față de corpul său fizic. La fel ca și forțele active ale Cosmosului, omul trebuie să se confrunte cu mersul prestabilit al cerului. El o face încă de la naștere, alegând pentru acest moment constelația ce corespunde karmei sale. El o făcea mai ales în vechile Misterii, până, aproximativ, în epoca egipto-chaldeană.

În acele vremuri, omul își înălța ochii spre stele pentru a ști dacă zeii pot veni la el, căci legătura neîntreruptă, așa cum avusese loc în epocile anterioare, nu mai era posibilă. Tocmai pentru că ritmurile cerului nu coincid în mod exterior, mecanic, zeii aveau posibilitatea să coboare spre om în Misterii.

Soarele, Luna, stelele, toate își au ritmurile proprii. Ziua solară este diferită de ziua siderală; luna solară este diferită de luna stelară

etc. Şi tocmai acolo unde nu se formează o configuraţie constrângătoare, acolo unde unul din ritmuri, în virtutea incomensurabilităţii, prezintă un excedent asupra celuilalt, mai ales acolo se deschide o fisură prin care lumea spirituală poate interveni. Acestea sunt zilele, sau chiar orele, când preoţii Misteriilor târzii mai puteau intra în legătură cu zeii. Dar acest excedent al unui ritm asupra altuia joacă, de asemenea, un rol în viaţa cotidiană actuală: nişte diferenţe de viteză, de exemplu, pot fi un factor important în viaţa oamenilor.

Iată un exemplu în acest sens:

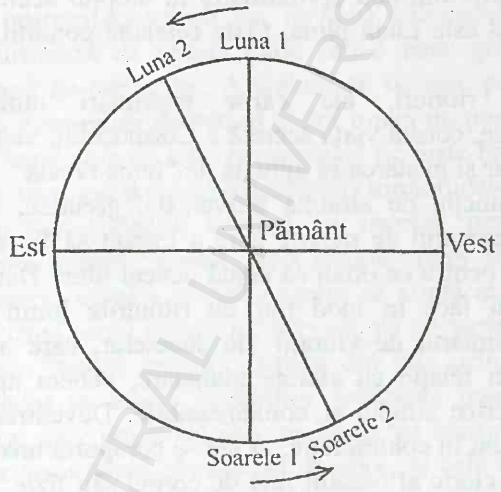

Figura 1

Este cunoscută, în astronomie, din timpuri imemoriale, diferenţa dintre revoluţia numită *sinodică* a Lunii şi revoluţia ei numită *siderală*. A doua dintre acestea reprezintă mersul Lunii traversând lumea stelelor (pe dinaintea lumii stelelor). E vorba despre intervalul de timp de care are nevoie Luna pentru a se găsi din nou în faţa unei anumite stele, după ce a părăsit-o (de exemplu, Regulus, din Leu). E uşor să observăm cu ochiul liber că Luna a înaintat, în fiecare zi la aceeaşi oră, cu o anumită distanţă în direcţia est. Ea face ocolul

complet al cerului în 27 zile şi 1/3, mai exact: 27 zile, 7 ore, 43 minute, 11,545 secunde; dar această măsură este doar o medie şi ca oscilează cu aproximativ 3 ore, în virtutea vieţii interne a sistemului cosmic. (Deci, nu putem pretinde o exactitate strictă, la minut.) Dacă Luna era plină la prima sa conjuncţie cu Regulus, ea nu va fi tot plină decât după ce a făcut o dată ocolul cerului, urmând Cercul Zodiacal (de-a lungul căruia circulă, în aparenţă, Luna, Soarele şi planetele), căci, între timp, Soarele însuşi se va fi deplasat, urmându-şi drumul anual pe cer. Luna va avea nevoie de ceva mai mult de două zile (în plus) pentru a redeveni Lună plină, adică, exact opusă Soarelui, aşa cum era la prima sa întâlnire cu Regulus.

Figura 1 reprezintă acest fenomen, simplificându-l. Cercul reprezintă Zodiacul. Luna şi Soarele sunt în opoziţie (Lună$_1$ şi Soare$_1$, Lună$_2$ şi Soare$_2$).

Luna este, deci, plină. Luna a trecut prin faţa lui Regulus şi face un ocol sideral complet, înainte de a reîntâlni această stea, dar ea mai trebuie să parcurgă distanţa Lună$_1$ – Lună$_2$ pentru a fi plină, adică în opoziţie cu Soarele, care a ajuns, între timp, la poziţia Soare$_2$. Revoluţia Lunii privită astfel, de la Lună plină la Lună plină, este numită sinodică şi ea durează 29 de zile şi 1/2 (în mod exact: 29 zile, 12 ore, 44 minute).

Aceste două zile şi jumătate care disting ritmul lunar, văzut din stele, de ritmul lunar văzut din Soare, deschid un fel de fisură, care se reflectă microcosmic în om între corpul său astral şi corpul său eteric. În timp ce corpul astral îşi însuşeşte rapid experienţele pe care le face conştienţa de veghe, corpul eteric are nevoie de mai mult timp pentru ca aceste experienţe să se imprime în el şi să devină amintiri: de la una până la două zile şi jumătate. Această durată corespunde intervalului dintre revoluţia siderală şi revoluţia sinodică a Lunii. Trebuie ca omul să fi dormit, adică să-şi fi separat corpul astral de corpul eteric, o dată sau de două ori, pentru ca această impresie să se poată grava. După ritmul mai rapid al corpului astral (parcursul Lunii în raport cu stelele), se stabileşte, după 2 sau 3 nopţi, ritmul mai lent al corpului eteric (parcursul Lunii în raport cu Soarele). De aceea, în general, imaginile viselor noastre nocturne sunt împrumutate din nişte experienţe care merg în urmă cu o zi sau două.[10] Este vorba aici, am mai spus acest lucru, despre nişte

diferențe între ritmuri; ele au o influență care nu este aceea a constelației, nici a fazei lunare, în sine.

Să mai luăm un exemplu, care se referă în mod clar la un anumit interval de timp, și anume: excedentul anului solar asupra anului lunar. După cum se știe, anul solar are 365 de zile și 1/4 (făcând abstracție de minute și secunde). După acest interval de timp, Soarele a revenit în același punct al cerului. Dacă luăm pentru lună un ansamblu de 12 luni lunare sinodice, obținem un an de 354 de zile și câteva ore (12 x 29 zile și 1/2), numit an lunar. Soarele are, așadar, un timp de acțiune ceva mai lung decât acela al Lunii și această diferență se reflectă în cele 12 zile (sau 13 nopți) dintre Crăciun și Epifanie (Zilele Regilor). În timpul acestor 12 zile sau acestor 13 nopți, e ca și cum Luna și-ar fi pus, pentru moment, activitatea în surdină, ca și cum forțele Soarelui ar putea acționa în toată plinătatea și fără nici un obstacol – forțele acestui Soare care-L trimite pe Christos pe Pământ.

În vechile Misterii, momentele de acest fel erau considerate favorabile pentru a se intra în legătură cu entitățile divine, deoarece poarta Pământului le este atunci, pentru o clipă, deschisă.

Dar ne îndreptăm o privire mai adâncă asupra acțiunii forțelor spirituale când examinăm nu numai diferențele dintre ritmurile cosmice, ci și *raporturile* dintre ele. În întreaga Antichitate, omenirea s-a bazat pe asemenea raporturi (proporții) între ritmurile temporale – chiar pentru viața socială. Vechiul Testament, care este, în general, ostil față de orice astrologie, repetă, totuși, vechea regulă chaldeană: "Îți voi da o zi pentru fiecare an" (Ezechiel IV - 6). Această confruntare dintre ritmul diurn și ritmul anual este frecventă în astrologia antică, aceea care este conformă spiritului.

Putem da ca exemple perioadele atribuite Arhanghelilor, pornind de la anul lunar de 354 de zile și 1/3, definit mai sus. Dacă ziua este asimilată unui an, rezultă de aici o perioadă de 354 de ani, 4 luni (și 12 zile, dacă se ține seama de minute). Tocmai aceasta este cifra pe care a indicat-o misticul Trithem von Sponheim pentru durata de guvernare a unui Arhanghel. Autorul respectiv ajunge astfel, calculând din mileniu în mileniu, la data de septembrie/octombrie 1879 ca început al unei epoci a lui Mihael și la data de 4 iunie 1545

pentru începutul epocii lui Gabriel, care a precedat-o. Domnia a 7 Arhangheli cuprinde o durată de 7 x 354 = 2.480 ani şi 1/2.

În acest calcul se ascunde o minunată taină! Am pornit de la Lună (an lunar), apoi am luat în considerare Soarele, apoi Pământul (o zi) şi, în cele din urmă, cele 7 planete sunt reprezentate de cei 7 Arhangheli conducători. Astfel, întregul sistem planetar este inclus în calculul acestor perioade arhanghelice, şi chiar şi lumea stelelor fixe care este reprezentată prin cifra 12 (12 revoluţii sinodice), cifra Zodiacului. O foarte veche înţelepciune se exprimă aici, o înţelepciune care nu trăieşte decât în ritmicitate. Dar ea trebuie, în schimb, să neglijeze "accidentele fortuite" care pot proveni din lumea spirituală; există întotdeauna aşa ceva în viaţa istorică şi ele accelerează sau încetinesc mersul călăuzitor al zeilor. Astfel, Rudolf Steiner a indicat "de la trei la patru secole" drept durată a unei perioade arhanghelice şi el a menţionat câteva date care nu coincid în mod exact cu cele ale lui Trithem von Sponheim, în special în ceea ce priveşte durata epocii lui Gabriel. Pentru începutul epocii lui Mihael, el a indicat luna noiembrie a anului 1879. Nu e vorba de o contradicţie, ci de o metodă în mod scrupulos istorică, pe de-o parte, şi de o simplă observare ritmică, pe de altă parte.

Antichitatea a cunoscut asemenea ritmuri şi asemenea periodicităţi, de naturi foarte diverse. Cu cât le aprofundezi mai mult, cu atât înveţi să cunoşti mai bine hora minunată a entităţilor stelare care nu ne mai arată, în mişcările corpurilor cereşti, decât amprenta lor exterioară.

Bineînţeles, s-a ţinut seamă foarte mult, de asemenea, în toate timpurile, de opoziţii şi conjuncţii, de "aspectele" vizibile pe cer, fie că e vorba de reapariţia cornului de Lună nouă, de apogeul Lunii pline, de parcursul Soarelui de-a lungul Zodiacului, conjuncţiile şi opoziţiile planetelor. În toate acestea, lumea stelară se înfăţişează în "activitatea" ei. E bine, chiar şi astăzi, să ne familiarizăm cu mersul astrelor, să fim conştienţi de poziţiile şi mişcările lor. În funcţie de faptul că Luna e în creştere sau în descreştere, de faptul că Jupiter sau Saturn străluceşte pentru mai multe luni pe cer, în funcţie de faptul că Doamna Venus ne vizitează ca stea de seară sau stea de dimineaţă, în funcţie de faptul că Marte, războinicul, apare sau nu la estul cerului sau delicatul Mercur la nivelul orizontului de vest, în

focurile amurgului ..., cercetarea constantă a acestor astre ne conduce, încetul cu încetul, să simțim fenomenele ritmice prin care vorbește Spiritul sistemului planetar.

Va trebui să cunoaștem, de asemenea, mersul stelelor fixe, apariția lor succesivă și dispariția lor în cursul anului, deși acest lucru este adesea dificil pentru locuitorii marilor orașe. Cu ajutorul unei hărți turnante a cerului, fiecare poate învăța să recunoască constelațiile. El va observa în curând că stelele fixe îi devin prietene, că el salută atunci sosirea lor, chiar dacă nu se bucură de aceasta cu mai multe zile înainte!

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea III

MIŞCAREA COTIDIANĂ A CERULUI ÎNSTELAT

Am încercat să arătăm cum a fost condus omul, de-a lungul timpului, de la o experienţă directă a entităţilor spirituale la o simplă percepere a "lumii create". În sens invers, pornind de la ceea ce este vizibil în mod exterior, de la ceea ce aparţine "lumii create", am ajuns, treptat, până în intimitatea (de natură ritmică) a forţelor care acţionează aici. Luna nouă, primul pătrar etc. sunt vizibile pe cer. Aceste faze se desfăşoară în "lumea creată"; dar, în sânul acesteia, ele sunt un fel de indicatori ce revelează ceea ce se petrece în lumea elementară. Marele merit al lucrărilor lui L. Kolisko[11] este de acela de a fi demonstrat acest lucru în mod experimental.

Dar, pretutindeni unde constatăm o diferenţă între două ritmuri, noi percepem activitatea unor forţe astrale. "Revelarea" unor entităţi spirituale se exprimă în mod cosmic în fapte cum ar fi succesiunea guvernărilor arhanghelice. Influenţa lui Mihael (care, desigur, există în toate timpurile) se manifestă în mod cu totul deosebit când a venit epoca sa de domnie, şi, pentru a determina această epocă, n-ar fi de-ajuns să analizăm o situaţie istorică de moment: trebuie să reunim toate ritmurile sistemului solar.

Christos, pe vremea când mergea pe Pământ, sub o formă umană, se afla într-un raport absolut unic cu Cosmosul.[6] Era ca şi cum Christos, în fiecare clipă, ar fi purtat în El întregul cer înstelat, cu toate constelaţiile şi forţele lui. Cu alte cuvinte, ceea ce apare pentru oameni drept "lume creată" era, pentru El, "revelaţie" şi "activitate" în acelaşi timp. Pe când, în cazul omului obişnuit, momentul naşterii se fixează, am putea spune, din punct de vedere cosmic, la Christos se asista la un fel de naştere continuă, permanentă. În timpul celor trei ani de viaţă pământească a lui Christos, omenirea a mai trăit, încă o dată, în uniune directă cu o fiinţă din lumea spirituală.

Misiunea noastră este acum să învățăm să cunoaștem "lumea creată", așa cum se înfățișează ea simțurilor noastre. Ca lume cerească, ea se revelează într-un mod privilegiat pentru simțul nostru vizual. E ceea ce o deosebește de lumea pământească, de mediul nostru înconjurător: lumea cerească nu poate fi nici auzită în mod direct, nici gustată, și, mai ales, ea nu poate fi atinsă. Doar că, după ce am străpuns "maya" "lumii create", vom observa că Pământul este oglinda cerului și că, așa cum afirmă maxima lui Hermes Trismegistos: "Tot ceea ce este sus, există și jos."

Pentru ca noi să putem simți din nou acest lucru, trebuie neapărat ca din conștiența noastră să se șteargă o idee care a apărut după crearea sistemului lui Copernic și care, în virtutea popularizării științelor, bântuie mai mult sau mai puțin toate sufletele: ideea distanței infinit de mari la care se află de noi stelele fixe, distanță măsurată în mii și zeci de mii de "ani-lumină". ("Anul-lumină" este distanța parcursă în timp de un an de lumina unei stele, în traiectoria spre noi.) Această idee transformă universul într-un spațiu vid, infinit de mare, în sânul căruia stelele plutesc, izolate unele de altele. Soarele nostru, în această concepție, e doar o stea de mărime mijlocie și nici măcar nu e de primă strălucire; Pământul e doar un grăunte de praf obscur în sine, lipsit total de importanță. (Concepțiile științifice cele mai recente tind, din fericire, să revizuiască aceste păreri: universul pare din nou finit, închis în sine și măsurabil -, dar aici vrem doar să caracterizăm reprezentările, adesea inconștiente, care domină sufletele contemporanilor noștri.)

Pentru moment, nu putem să intrăm în detalii și să explicăm felul cum a luat naștere această idee despre univers. Așa cum am spus, ea a fost o consecință a sistemului lui Copernic și constituia, într-un sens profund, o necesitate istorică ce se impunea epocii "sufletului conștienței".

Până în această epocă, omenirea își reprezenta, pur și simplu, că după lumea planetelor urma imediat lumea stelelor fixe, care era și lumea decedaților; sfera stelelor era situată tocmai "în dosul" sferei lui Saturn, așa cum se mai poate constata pe vechile hărți ale cerului. În acele vremuri, lumea stelară era gândită mai curând prin prisma timpului decât prin prisma spațiului, în ritmuri, în durate de revoluție. Când Ptolemeu spunea: "Sub raportul mărimii și distanței,

Pământul este un punct, în comparație cu sfera stelelor fixe", el nu se referea la un univers infinit, căci adăuga: "Bolta cerească este în formă de sferă și se rotește ca un glob." Aceasta este, de fapt, transpunerea, în limbajul științific al timpului său, a vechii dualități despre care ne învață Geneza: Cer – Pământ.

Când Copernic a privat Pământul de locul pe care el îl ocupase atâta vreme în centrul universului, abia atunci a început să se pună problema dimensiunii boltei cerești. Sferele au fost "străpunse" în mod definitiv. La drept vorbind, această străbatere prin "cerul de cristal", care a început să fie considerat din ce în ce mai dens, în cursul Evului Mediu, a fost, la început de tot, o eliberare pentru primii care au acceptat sistemul copernician. Giordano Bruno a resimțit universul nelimitat ca pe un oraș ale cărui ziduri au fost dărâmate și care se poate extinde, de acum înainte, la infinit. El a proslăvit această infinitate pe care o asocia cu bucurie unei multiplicități infinite de lumi locuite. Această atitudine i-a fost fatală și l-a condus la arderea pe rug. Dar când au început să fie căutate dovezi în favoarea teoriei coperniciene – ceea ce nu s-a întâmplat, se știe, decât la multă vreme după moartea acestui astronom -, stelele fixe au început să se îndepărteze și mai mult, tot mai mult. Universul s-a spulberat în mii de fărâme; el a devenit tot mai vid; stelele s-au scufundat într-un ocean de tenebre și gheață.

Astfel, în epoca "sufletului conștienței", omul a fost lăsat cu totul în seama propriilor puteri, din cauză că își îndrepta gândirea rațională spre aparența senzorială; el a început, de altfel, s-o corecteze cu ajutorul instrumentelor și calculelor.

Când ne reîntoarcem în gând la vremurile "sufletului senzației", la vechiul Egipt și la vechea Chaldee, observăm că atunci omul era impresionat nu de Cosmosul sensibil, vizibil, ci de elementul "imaginativ", acela care se revelează în dosul lumii simțurilor. Lumea stelară care este vizibilă pentru noi nu exista încă pentru oamenii de atunci (dintre care făceau parte și sufletele noastre, în virtutea legii reîncarnării). În acele vremuri, oamenii trăiau niște imagini, ei avea niște "imaginațiuni" care le arătau reversul acestei lumi stelare, pentru a folosi un termen al lui Rudolf Steiner. O reprezentare spațială n-ar fi fost posibilă. Pentru acela care "simte" în maniera chaldeenilor din Antichitate, lumea planetelor și a stelelor

este mai apropiată, mai tangibilă, mai "comprehensibilă", în adevăratul sens al acestor cuvinte, decât un munte vecin ale cărui culmi sunt învăluite în nori.

Începând cu epoca greacă, pe vremea când cultura egipto-chaldeană era în declin, conştienţa unei lumi stelare începea să apară la lumina zilei. Vechile imagini au pălit. "Sufletul raţiunii", care se dezvolta atunci, avea mai ales percepţia aparenţei senzoriale: bolta rotunjită a cerului, stelele fixate pe ea ca nişte ţinte de lumină, planetele rătăcind de colo-colo, cu orbitele lor care se încrucişează într-un mod complex. Sufletul raţiunii şi-a îndreptat gândirea spre acest tablou al aparenţelor senzoriale, vizibile, din care elementul imaginativ se retrăsese treptat. Suma acestor cunoştinţe a fost adunată, cu câteva secole mai târziu, în sistemul astronomic al lui Ptolemeu, primul care s-a bazat pe aparenţa senzorială.

La începutul epocii a cincia de cultură postatlanteană, Copernic a străpuns acest văl al aparenţelor. Gândirea "sufletului conştienţei", legată încă de omul neuro-senzorial, începe să corecteze datele oferite de organele de simţ, care sunt o parte a omului-cap. De aici ia naştere un tablou al universului vid, pustiu şi dezolant. Acest fapt a adus după sine unele extravaganţe, aşa cum întâlnim în actuala teorie a relativităţii. Percepţia senzorială şi-a pierdut din credibilitate. Gândirea care s-ar elibera de percepţie, dar s-ar întemeia, totuşi, pe ea, n-ar putea oferi un tablou acceptabil al universului. Putem să deducem clar de aici că astăzi devine necesar să abordăm problema dintr-un cu totul alt unghi.

În legătură cu aceste reprezentări ale intelectului, Rudolf Steiner a spus: *"Astronomia este un lucru care, propriu-zis, nu intră în capetele noastre, nu le convine deloc."* Nu construind teorii ne vom putea apropia de realitatea astronomică.

Să lăsăm, aşadar, la început, să ne vorbească aparenţa sensibilă şi să ne amintim maxima profundă a lui Goethe: "Nu simţurile ne înşeală, ci mintea ne înşeală." Căci lucrurile pe care ni le revelează, de exemplu, simţul văzului sunt o parte a realităţii – partea care aparţine de omul-cap. Văzul va putea, deci, să ne slujească drept ghid pentru a ne putea apropia din nou de spiritualul care se ascunde în dosul lumii vizibile.

Suntem confruntaţi mai întâi cu alternanţa zi-noapte, care se reflectă în mişcarea Soarelui şi a stelelor. Fără îndoială, acesta este un fenomen care are de-a face cu fiinţa noastră umană în întregime – corp, suflet, spirit. E suficient să observăm un copil mic: fără îndoială, acţiunea luminii zilei este aceea care îl trezeşte treptat la conştienţă. Pe de altă parte, ritmul de 24 de ore este înscris în metabolismul nostru; el reglementează nevoia noastră de hrană, în timp ce, în ceea ce priveşte veghea şi somnul, noi ne-am emancipat deja puternic de ele.

E vorba aici despre nişte fapte de o mare anvergură, care sunt expresia unor importante şi sublime entităţi. Pentru simţul văzului, pentru "privirea astronomică", aceste lucruri sunt înscrise în cer, şi constau într-o rotire a întregului firmament în jurul unei axe. Răsăritul şi apusul Soarelui şi al Lunii – astrul zilei şi astrul nopţii -, mersul nocturn al stelelor şi al planetelor, toate acestea ne revelează un prim mare ritm, a cărui perioadă este, în mare, de 24 de ore. Dacă nu ne gândim decât la stele, făcând abstracţie de Soare, Lună şi planete, avem în faţa ochilor imaginea unei regularităţi eterne, sau, mai curând, a unei nopţi eterne, în care doar stelele indică timpul prin răsăritul şi apusul lor. Sunt unele care nu răsar şi nu apun niciodată (stelele numite circumpolare), iar una dintre ele rămâne în mod constant imobilă (Steaua Polară), în aparenţă, cel puţin. În termeni moderni, Steaua Polară este punctul final al axei Pământului; în termeni vechi, al axei cerului. Să facem un desen foarte simplu care, fireşte, este abstract, dar care ne arată ce anume putem repera în mod efectiv pe cer (figura 2). Trebuie să ne reprezentăm că suntem în centrul desenului. Cercul care se află în planul hârtiei este meridianul locului unde se face observaţia, cu alte cuvinte, cercul care trece în acelaşi timp prin zenit (punctul cel mai înalt de deasupra capului nostru) şi prin polul ceresc (Steaua Polară). Acest cerc atinge orizontul nostru, exact la nord şi la sud. Orizontul este reprezentat aici printr-un cerc "orizontal" perpendicular faţă de planul hârtiei. Centrul comun al celor două cercuri este locul unde suntem noi situaţi, căci fiecare om se află, în orice clipă, în centrul universului său şi am putea spune că el duce cu sine pretutindeni propriul său cer, zenitul său. Dacă întrebăm unde se află, pe acest desen, Pământul, ajungem la un răspuns ciudat: aici, Pământul nu

este, de fapt, reprezentat decât de planul orizontal, sau şi de punctul central al figurii, căci trebuie să ne amintim că acest disc circular, pe care stăm în picioare, nu poate, desigur, să se extindă până la stele, deşi, la orizont, cerul şi Pământul par a se atinge. Căci dacă ar face acest lucru, cum ar putea Soarele, Luna şi astrele să răsară şi să apună? Cu ajutorul acestei figuri, putem trezi în interiorul nostru ceva din experienţa pe care au făcut-o cei din vechime. Ei gândeau: "Pământul se comportă faţă de cer ca un punct faţă de cercul care-l înconjoară."

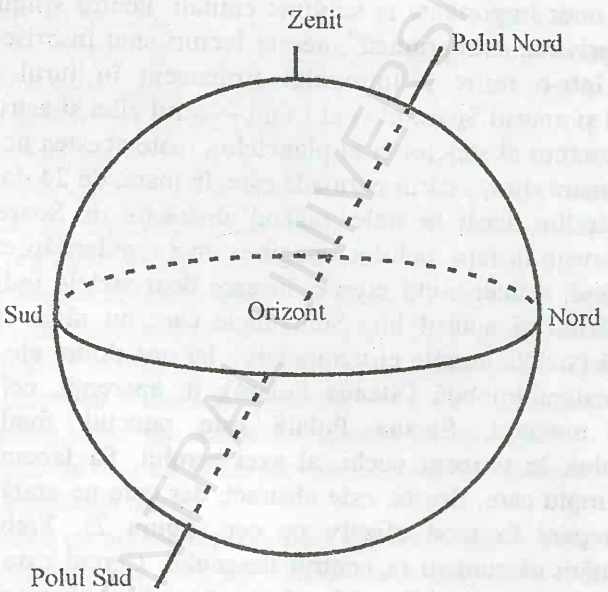

Figura 2

Pe acest firmament, imaginat fără Lună şi fără Soare, stelele descriu nişte cercuri, mari sau mici, în jurul Stelei Polare. Există, printre ele, unele care răsar şi apun în două puncte diametral opuse, şi descriu, prin urmare, un "cerc mare" complet. Acest cerc mare este numit ecuatorul ceresc şi el taie orizontul în două puncte care sunt estul şi vestul. Trebuie să ne amintim aici că noi am eliminat

prin ipoteză Soarele din tabloul universului şi nu am fost conduşi spre noţiunile de est şi vest referindu-ne la răsăritul şi apusul său.

Dacă lumea ar fi organizată în acest fel, ar trebui să măsurăm "timpul" doar după mersul stelelor. Am împărţi poate "ziua siderală" în 24 de ore, aşa cum facem în prezent cu "ziua solară"; dar, lucru ciudat, aceste ore nu ar avea aceeaşi durată cu orele noastre (figura 3).

Această lume fără Soare, fără Lună şi fără planete este, bineînţeles, o teribilă abstracţiune! Simţi imediat că, dacă ar fi aşa, omul ar fi altfel decât este el acum: S-ar putea chiar spune: Omul ar putea avea, în aceste condiţii, doar un corp fizic, dar n-ar putea avea nici corp eteric, nici corp astral, nici Eu propriu. El ar putea fi un fel de mineral, înzestrat cu o conştienţă cosmică. Lumea s-ar roti în jurul axei sale cu o regularitate eternă într-o noapte perpetuă, şi aceleaşi stele ar răsări şi ar apune în fiecare zi la aceeaşi oră.

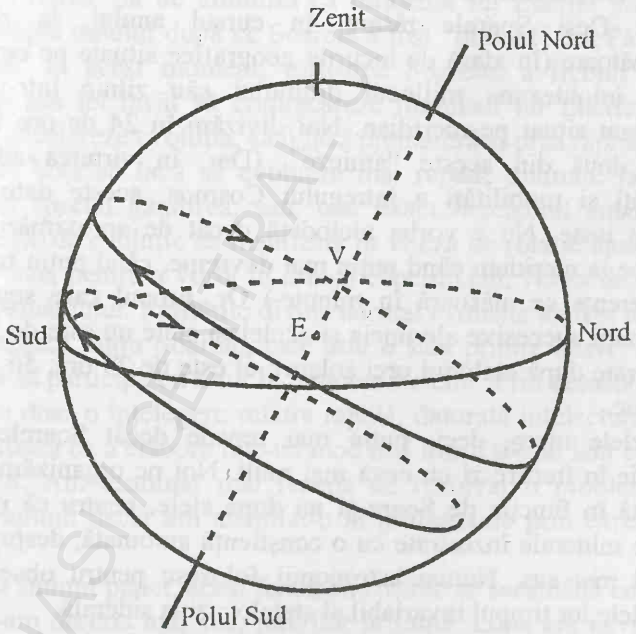

Figura 3

Să introducem în acest univers ipotetic Soarele, Luna, planetele! Imediat intervine viața, creșterea, diversitatea. Imediat, timpul își schimbă natura. El este puțin încetinit, ca și cum ar exista o ușoară ezitare, o slabă inhibiție. Căci Soarele, care devine în prezent astrul zilei și care separă ziua de noapte, reîntâlnește întotdeauna cu o mică întârziere o stea cu care a coincis mai înainte, fie pe meridian, în momentul "culminației" acesteia, fie pe orizontul oriental, la răsăritul ei. Steaua pare să înainteze puțin mai repede decât Soarele. Dacă, la începutul observării, era pierdută în regiunile solare, după câtva timp ea va deveni vizibilă înainte de răsăritul Soarelui, pentru că a înaintat mai repede decât Soarele. Întregul cer stelar ar părea că avansează, astfel, de la est spre vest, în raport cu mersul Soarelui.

Am putea exprima acest fapt și altfel: cele 24 de ore ale zilei siderale (fără Soare), despre care am vorbit mai sus, sunt niște ore puțin mai scurte, deoarece ele se scurg mai repede decât cele 24 de ore ale zilei solare în funcție de care măsurăm noi în mod obișnuit timpul. Deși Soarele răsare, în cursul anului, la niște ore schimbătoare (în afară de locurile geografice situate pe ecuator), el atinge întotdeauna mijlocul drumului său zilnic într-un punct culminant situat pe meridian. Noi divizăm în 24 de ore intervalul dintre două din aceste "amieze". (Dar, în virtutea admirabilei vitalități și mobilități a întregului Cosmos, aceste date nu sunt absolut juste. Nu e vorba niciodată decât de aproximări. Soarele trece pe la meridian când puțin mai devreme, când puțin mai târziu, și diferența se măsoară în minute.) Or, timpul care separă două culminații succesive ale uneia și aceleiași stele nu este de 24 de ore (măsurate după etalonul orei solare); el este de 23 ore, 56 minute, 4 secunde.

Stelele merg, deci, puțin mai repede decât Soarele. Soarele întârzie în fiecare zi cu ceva mai mult. Noi ne organizăm existența curentă în funcție de Soare și nu după stele, pentru că nu suntem aceste minerale înzestrate cu o conștiență automată, despre care am vorbit mai sus. Numai astronomii folosesc pentru observațiile și calculele lor timpul invariabil al stelelor: ziua siderală.

Deși rotația cotidiană a firmamentului în jurul axei lumii reprezintă, în realitate, fenomenul-cheie al desfășurării zilelor și este exact reflectarea rotației Pământului în jurul axei sale, pentru

măsurarea noastră uzuală a timpului noi avem drept punct de referință Soarele; dar stelele arată în mod clar diferența care există între viteza lor (aparentă) și aceea a Soarelui (de asemenea, aparentă), deoarece ele răsar la est din ce în ce mai devreme. Să observăm, de exemplu, Zodiacul toamna, pe la ora 9 sau 10 seara; vedem răsărind Gemenii. Cu câteva săptămâni mai târziu, Racul se arată la aceeași oră; în miezul iernii, superbul Leu. La această dată, Gemenii răsar la ora 8 seara. Aceste schimbări, pe care observatorul superficial nu le remarcă decât după săptămâni de zile, rezultă din cumularea zilnică a celor 3 minute, 56 secunde, care disting ziua siderală de ziua solară. În acest fel, putem citi pe cer că stelele înaintează mai repede decât Soarele. Dar noi trebuie să ne împărțim zilele în funcție de mersul Soarelui, pentru că nu avem doar un corp fizic, ci și un corp eteric, un corp astral și un Eu.

Rudolf Steiner a făcut o legătură între această divergență dintre timpul sideral și timpul solar, pe de-o parte, și contrastul dintre Lucifer și Iahve. Să ne amintim că influența lui Lucifer s-a făcut simțită asupra omului după ce Soarele a fost "detașat" din Pământul primordial. În acest moment, mișcarea Soarelui a trebuit să fie reglată în așa fel încât să contracareze impulsul lui Lucifer, care tindea să accelereze evoluția, să o facă prematură și prea rapidă.

Lucifer voia să facă să evolueze mai repede anumite facultăți umane, în special gândirea, sau, mai exact, intelectul emancipat. Acest *tempo* de evoluție se manifestă în viteza de rotație aparentă a stelelor – sau, pentru a vorbi în limbaj copernician, viteza de rotație axială a Pământului. Entitățile divine normal evoluate au fost nevoite să încetinească puțin Soarele, care este o stea printre altele, și să-l împiedice să participe cu totul la *tempoul* stelelor. Prin aceasta, omul posedă nu doar o înțelegere relativ rapidă, datorată intelectului său, ci și facultatea de a elabora într-un mod mai intim și mai lent ceea ce a perceput. Am terminat mai repede de rezolvat o problemă cu ajutorul rațiunii decât am asimilat-o în profunzime prin experiență interioară.

Într-un anumit punct, acest fenomen cosmic se aseamănă cu acela pe care l-am descris mai sus, referitor la Lună. Luna are nevoie de mai puțin timp pentru a reîntâlni o stea, decât pentru a reîntâlni Soarele. Dacă, în tabloul nostru ipotetic de adineaori, am introduce

Luna, fără Soare, n-am cunoaşte decât luna siderală şi n-am cunoaşte luna sinodică, aceea care are două zile şi jumătate în plus. (A se vedea capitolele precedente.)

Am spus adineaori acest lucru: omul a terminat mai repede de rezolvat o problemă cu ajutorul intelectului decât a asimilat-o prin experienţă intimă. Dar dacă vorbim de entităţi spirituale, trebuie să spunem că Iahve a trebuit să pună frâu înaintării tumultuoase, prea rapide, a lui Lucifer. Şi acest fapt este înscris pe cer! Vedem aici cum Soarele întârzie faţă de stele, zi după zi, săptămână de săptămână, lună de lună; iar stelele răsar tot mai devreme la orizontul de est, apun tot mai devreme la orizontul de vest.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea IV

MIŞCAREA ANUALĂ A SOARELUI ŞI A STELELOR

Să presupunem că rotaţia zilnică a cerului ar fi exclusă, oprită. Atunci, Soarele nu ar mai răsări la est şi nu ar mai apune la vest. Căci, în ceea ce priveşte această mişcare de la est la vest, ea este, pur şi simplu, antrenată de mişcarea generală cotidiană a firmamentului. Am vedea atunci Soarele mergând înapoi, în fiecare zi cu aproximativ un grad, *în direcţia estului* (el face 360° în 365 de zile). Am mai vedea că această deplasare nu este paralelă cu ecuatorul ceresc, aşa cum este mişcarea normală a tuturor astrelor, ci urmează un drum trasat în plin mijlocul centurii zodiacale; numim acest drum "ecliptica".[1] Prin această mişcare anuală "aparentă", în sens contrar mişcării stelelor, Soarele se opune, într-o anumită măsură, rotaţiei zilnice prea rapide a firmamentului.

În acest fel se combină două forţe: accelerarea luciferică de fiecare zi şi reţinerea spirituală, datorată lui Iahve, de-a lungul întregului an. Creşterile, naşterile şi morţile, tot ceea ce se coace "la timpul său" şi, de asemenea, tot ceea ce este legat de simţirea omului, se realizează prin cursul anului. Un element eterico-astral se alătură aici elementului fizic al simplei mişcări de rotaţie terestre.

Acest mers al Soarelui prin cele douăsprezece diviziuni ale Zodiacului[2], de la Berbec la Taur, de la Taur la Gemeni etc. (figura 4), face să ia naştere anotimpurile. Vara, Soarele atinge punctul său cel mai înalt în Gemeni (solstiţiu de vară) şi iarna, punctul cel mai de jos în Săgetător (solstiţiu de iarnă).

---

[1] Deoarece pe această linie se produc în mod inevitabil eclipsele (nota trad. fr.).

[2] Berbec Rac Balanţă Capricorn
Taur Leu Scorpion Vărsător
Gemeni Fecioară Săgetător Peşti

Când, la începutul primăverii, Soarele se află în Peşti, iar, la începutul toamnei, în Fecioară, drumul său se încrucişează cu acela al ecuatorului ceresc şi ziua este egală cu noaptea (echinocţii).

Nu putem observa cu ochiul liber deplasarea anuală a Soarelui, căci strălucirea acestui astru acoperă stelele şi, de altfel, noi am organizat timpul în aşa fel încât am introdus aici această mişcare (gradul pe care-l parcurge Soarele într-o zi coincide cu diferenţa dintre ziua siderală şi ziua solară: 3 minute 56 secunde). În schimb, deplasarea anuală a Soarelui îşi are repercusiunile sale asupra întregii lumi stelare.

Se înţelege că atunci când Soarele, de exemplu, a trecut pe la meridian, la amiază, în constelaţia Berbecului, vom vedea Balanţa culminând la miezul nopţii, deoarece aceste constelaţii sunt diametral opuse în Cercul Zodiacal. Cum Soarele apune, în fiecare lună, într-o constelaţie diferită, vom vedea, de asemenea, o nouă constelaţie răsărind la est, la ora când el apune la vest. Astfel, vedem Zodiacul efectuând, în cursul anului, o mişcare de la est la vest (contrar săgeţii din figura 4).

Deplasarea est-vest a Zodiacului (pe care nu trebuie s-o confundăm cu rotaţia zilnică a cerului) este, la drept vorbind, o dublă "maya", căci ea este reflectarea inversată a mişcării vest-est a Soarelui, care, în sens copernician, este deja "aparentă" şi nu "reală". Dar, pentru moment, nu trebuie să ne preocupăm de aceasta. Am pornit, în acest capitol, de la ceea ce se prezintă văzului nostru.

Celelalte stele de pe firmament participă şi ele, firește, la această deplasare. Nu numai că urcă tot alte constelaţii zodiacale, în fiecare lună, la orizontul de est, ci şi constelaţiile nezodiacale marchează anotimpurile, apărând fie mai devreme, fie mai târziu. Sunt caracteristice firmamentului hibernal: Orionul – care ameninţă cu ciomagul său Taurul -, Sirius, din Canis Major – steaua cea mai strălucitoare de pe cer -, Prokyon, din Canis Minor etc.

Vara, în regiunile noastre, vedem foarte sus pe cerul nocturn: Lyra – cu Vega –, Hercules, Cygnus etc. Stelele circumpolare, care nu apun niciodată, fiind aproape de pol, suferă şi ele repercusiunea mişcării solare anuale: Casiopeea, de exemplu, va fi mai la est de Steaua Polară vara, mai la vest iarna, la aceeaşi oră. Dar pe Cercul Zodiacal putem constata cel mai uşor deplasarea anuală.

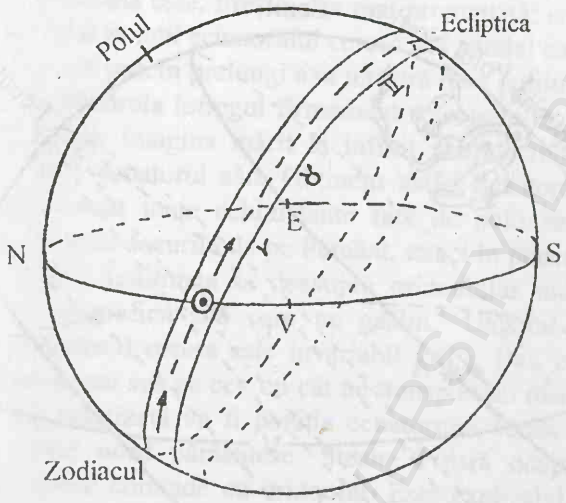

Figura 4

E vorba de o mişcare de rotaţie în jurul unei axe, care nu mai este, de astă dată, axa polilor (tereştri şi cereşti), ci axa perpendiculară pe planul eclipticii, sau axa polilor eclipticii. Aceşti poli punctează cerul, aşa cum o face axa polilor noştri, dar, desigur, nu în locul unde se află Steaua Polară. Acest pol (nord) al eclipticii se află în constelaţia Draco (Dragonul). Vechea înţelepciune, pe jumătate onirică, pe jumătate clarvăzătoare, vedea în Dragon un păzitor al acestui punct privilegiat. E destul de uşor să găsim această constelaţie pe cer; ea şerpuieşte, într-un fel, între Carul Mic şi Carul Mare; polul eclipticii se situează în capul Dragonului, marcat de un pătrat mic de stele. Acest pol este, desigur, echidistant faţă de toate punctele eclipticii; astfel, noi vedem, în cursul unui an, toate stelele descriind nişte cercuri concentrice care sunt paralele faţă de ecliptică şi au capul Dragonului drept centru. Dimpotrivă, în ceea ce priveşte rotaţia cotidiană, toate cercurile descrise de stele sunt paralele cu ecuatorul ceresc şi au drept centru comun[3] polul nord ceresc, situat în vârful oiştii Carului Mic.

[3] Pentru observatorii din emisfera nordică (nota trad. fr.).

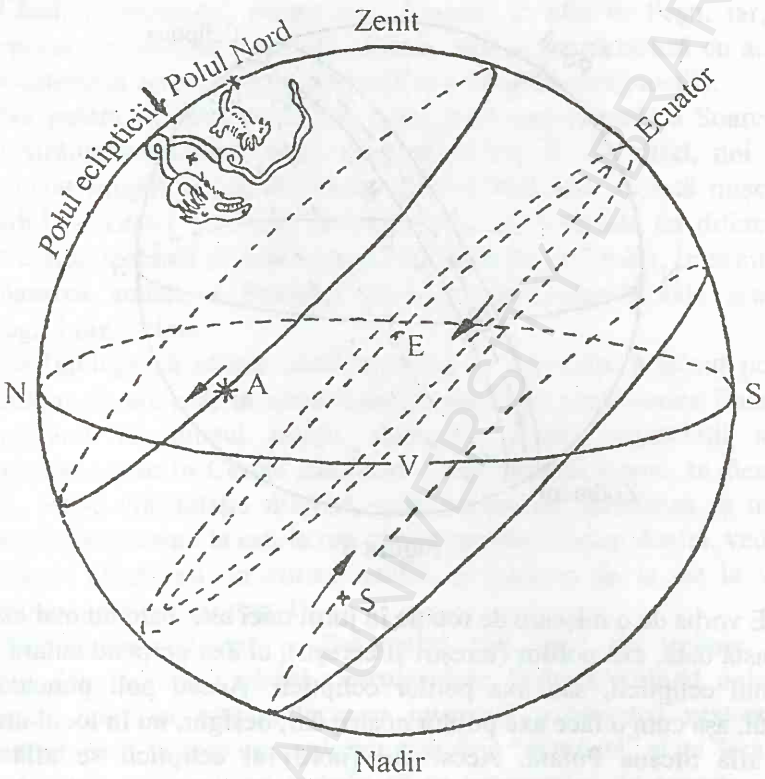

Figura 5

În figura 5 a fost reprodusă exclusiv mişcarea anuală a cerului înstelat, în timp ce figura 3 din capitolul precedent indica exclusiv mişcarea cotidiană. Acolo, marele cerc median era ecuatorul ceresc, în timp ce aici vedem centura zodiacală şi alte cercuri (paralele), reprezentând parcursul anual al anumitor stele, cum sunt Arcturus, Sirius.

Trebuie să observăm că în figura ce indică rotaţia cotidiană, observatorul priveşte nordul, în timp ce în figura cu rotaţia anuală, el priveşte sudul. Desigur, putem să ne reprezentăm aceste lucruri şi în alt mod. Dar să considerăm acum aceste două mişcări *împreună*; altfel spus, să nu o mai eliminăm pe una dintre ele pentru a o studia pe cealaltă, şi să ne întrebăm ce se petrece în cursul unei zile.

Mişcarea cotidiană este, firește, cea mai pronunțată; ea se face de la est la vest, de-a lungul ecuatorului ceresc sau paralel cu el.

Tot așa cum putem prelungi axa terestră (axa polilor) într-o axă a lumii, în jurul căreia întregul firmament se rotește în 24 de ore, tot astfel ne putem imagina mărit la infinit planul circular care taie Pământul prin ecuatorul său. Obținem astfel ecuatorul ceresc, ale cărui puncte sunt toate echidistante față de polii cereşti. El taie orizontul, în toate locurile de pe Pământ, exact în punctul "est" şi în punctul "vest". Înălțimea sa deasupra orizontului sud depinde de latitudinea geografică sub care ne găsim.[4] Unghiul dintre polul ceresc şi ecuatorul ceresc este invariabil (90°). Dar, cu cât vedem Steaua Polară mai sus pe cer, cu cât ne transportăm mai înspre nord, cu atât mai aplatizată va fi poziția ecuatorului ceresc la orizontul sud. La polul nord pământesc, Steaua Polară ocupă zenitul şi ecuatorul ceresc coincide cu orizontul. Este explicabil, deci, că în regiunile nordice, şi cu cât mergem mai spre pol, vedem tot mai mult stele circumpolare şi tot mai puțin stele care răsar de la orizontul sud. La Polul Nord, toate stelele vizibile sunt circumpolare, ceea ce înseamnă că ele nu coboară niciodată sub orizont şi toate drumurile stelelor sunt paralele cu acest orizont. Astfel, aici se văd doar stelele emisferei nordice.

Când ne găsim la ecuatorul pământesc, firmamentul este cu totul altul. Distanța unghiulară a Polului Nord fiind acolo de 90°, Polul Nord al cerului se află tot la 90° față de zenitul nostru: este, aşadar, la orizont. Axa lumii, în jurul căreia se efectuează mişcarea de rotație cotidiană a cerului, este culcată în planul orizontal şi stelele descriu nişte curbe perpendiculare pe acesta.

La ecuatorul pământesc nu există nici o stea circumpolară; dar din fiecare stea se vede doar jumătatea cercului său cotidian. Soarele însuşi răsare la ora 6 şi apune la ora 18.

Mişcarea anuală a cerului înstelat, care se face paralel cu ecliptica, este foarte lentă, în comparație cu mişcarea cotidiană care se face în 24 de ore. Se efectuează în 365 zile şi 1/2.

---

[4] Aceste indicații au valabilitate doar pentru jumătatea de nord a Pământului. La sud de ecuator, totul este inversat, aşa cum ne dăm seama cu uşurință din desen.

Iarna, de exemplu, constelația Taurului răsare în fiecare noapte la o anumită oră, dar numai timp de aproximativ o lună, și apoi constelația Berbecului răsare la această oră. Întreg Zodiacul este, desigur, antrenat în această mișcare, la fel și celelalte constelații, și cum Zodiacul este situat oblic pe ecuatorul ceresc, de aici rezultă o curioasă oscilare a Zodiacului în raport cu planul ecuatorului, cu planul orizontului și cu cel al meridianului.

Cine are posibilitatea de a observa cerul înstelat poate remarca faptul că Zodiacul, când urcă și coboară, taie, după câteva ore, un nou punct al orizontului, situat mai la nord sau mai la sud. El poate remarca, de asemenea, că Zodiacul este când mai sus, când mai jos deasupra orizontului. În figura 6, Zodiacul este mai sus decât ecuatorul (pentru emisfera nordică); punctele de intersecție cu orizontul sunt la nordul punctului est și la sudul punctului vest. După aproximativ două ore, aceste intersectări ar coincide cu estul și vestul, apoi, după alte două ore, poziția ar fi inversul celei de mai înainte. Semicercul zodiacal aflat deasupra orizontului s-ar înclina, întrucâtva, aplatizat din ce în ce mai mult.

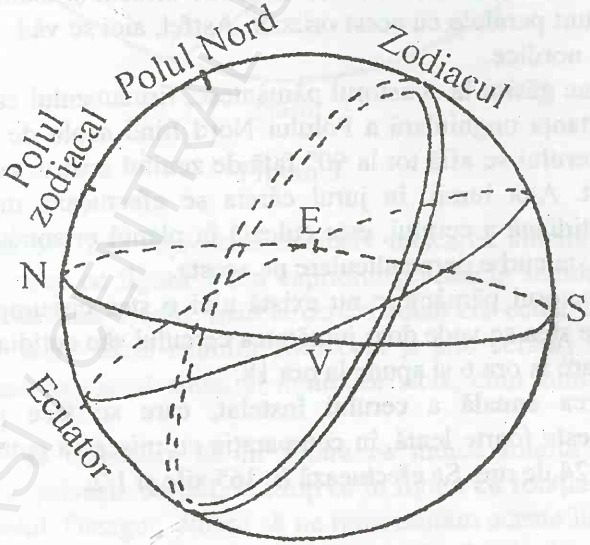

Figura 6

După ce Zodiacul a atins poziția sa cea mai de jos, el se ridică iar și urcă până când și-a regăsit poziția cea mai înaltă, în timp ce cele două intersectări ale sale cu orizontul alunecă, prin urmare, în direcțiile opuse.

Această deplasare, această urcare și coborâre, este efectuată de Zodiac în 24 de ore. Putem urmări deplasările de-a lungul unui an: e suficient să observăm Zodiacul zilnic la aceeași oră, de exemplu, la miezul nopții. Iarna, împodobit cu Taurul și Gemenii, este foarte sus la această oră; în plină vară, cu Scorpionul, Săgetătorul și Capricornul, el este foarte jos la orizont. Și punctele de intersecție cu orizontul s-au deplasat.

Or, așa cum am spus, mișcarea anuală a Zodiacului este o reflectare a mersului anual al Soarelui. Căci Soarele se află în Zodiac și participă împreună cu acesta la mișcarea cotidiană a cerului. El descrie în 24 de ore același arc de cerc ca steaua care îi este cea mai apropiată. Numai că, în cele 24 de ore, Soarele se deplasează în mod autonom, și anume cu un grad. Astfel, mișcarea anuală descrisă de Soare de la est spre vest este transformată de ritmul zilelor într-o *spirală* de 365 de cercuri cotidiene, din care jumătate este ascendentă și cealaltă descendentă, și a cărei lățime este de:

$$2 \times 23 \text{ și } 17'' = 47°$$

Aceasta este distanța cerească (unghiulară) dintre poziția inferioară și poziția superioară a Soarelui. Dacă, de exemplu, la 21 martie, Soarele, situat în Pești, se află în punctul în care ecliptica taie ecuatorul ceresc, acest astru va răsări exact la est și va descrie un arc de cerc diurn care va coincide cu ecuatorul ceresc. Mai târziu cu o lună, când se află în Berbec, el răsare și apune deja mult mai spre nord, și culminează mai sus la amiază. Arcul solar diurn a devenit mai mare și continuă să crească până la 22 iunie.

La această dată, în regiunile noastre, Soarele răsare foarte departe de punctul est (36°) și apune tot atât de departe de punctul vest. Apoi, el "se întoarce" întrucâtva; arcurile diurne ale Soarelui se micșorează din zi în zi și la 24 septembrie, în constelația Fecioarei, Soarele descrie un arc diurn care coincide din nou cu ecuatorul ceresc. Apoi, aceste arcuri se micșorează și mai mult până la 24 decembrie și locurile unde răsare și apune Soarele revin spre sud.

După solstițiul de iarnă, reîncepe alunecarea în direcția punctelor est și vest.

Când putem cuprinde cu privirea, de la fereastra camerei, cerul înstelat oriental și cerul occidental, e ușor să constatăm aceste deplasări ale punctului de răsărit și ale punctului de apus al Soarelui. Putem chiar să le notăm în fiecare zi, când avem un punct fix de reper, o casă, un copac sau un munte.

Folosind figura 6, ne putem imagina cum se prezintă mersul Soarelui la ecuatorul ceresc, precum și în ținuturile polare.

La Polul Nord, nu sunt vizibile decât constelațiile plasate la nord de ecuatorul ceresc. Acestea nu apun niciodată. Atunci când Soarele, în drumul său anual, va fi atins constelațiile zodiacale, când va fi traversat ecuatorul, în punctul vernal, în Pești, el nu va mai apune până când nu va fi revenit în constelațiile meridionale. El descrie atunci niște cercuri paralele cu orizontul și care se ridică lent până când Soarele a ajuns în Gemeni. În timpul acestei veri polare, s-ar putea observa bine spirala despre care am vorbit mai sus: Jumătatea hibernală a acestei spirale solare se desfășoară, desigur, sub orizont. La ecuatorul (geografic) vedem această spirală înălțată vertical pe orizont. Când Soarele traversează ecuatorul ceresc în Pești (primăvara) și în Fecioară (toamna), nu-l vedem la zenit decât la 23° și 1/2, adică distanța unghiulară ce separă Gemenii și Săgetătorul de ecuatorul ceresc.[5]

Este interesant să comparăm aceste mișcări cu cele ale Lunii. Luna a fost întotdeauna marea învățătoare a astronomilor, pentru că principalele ei mișcări sunt ușor de văzut. Dar prin aceasta, la drept vorbind, ea i-a mai și indus pe astronomi în eroare. Căci, din cauză că Luna nu are o adevărată mișcare de rotație axială și își îndreaptă mereu aceeași față spre Pământ, vechii astronomi care o observau aveau oroare să admită că Pământul se poate roti în sine. Ei își spuneau: Deoarece Luna nu se rotește, nici Pământul nu se poate roti!

Când, în secolul al XVII-lea, Newton și-a confruntat teoria gravitației cu această ciudățenie a Lunii și a găsit că această

[5] Ecliptica este împărțită, ca orice arc, în 360°. – Le numărăm pornind din punctul vernal, unde ecliptica taie ecuatorul primăvara și unde se află Soarele la 21 martie.

ciudățenie îi confirmă teoria, el a dedus de aici că legea sa este universal valabilă, până la cele mai îndepărtate astre, ceea ce a introdus materialismul, în mod definitiv, în inima astronomiei.

Luna este antrenată de rotația cotidiană aparentă a cerului, ca și Soarele, planetele și stelele. Ea răsare, deci, întotdeauna la est, apune întotdeauna la vest. Dar noi nu-i vedem răsăritul la est decât atunci când acesta are loc după căderea nopții, ceea ce se întâmplă între Luna plină și Luna nouă (Luna în descreștere). În timpul celeilalte faze, cea a Lunii în creștere, răsăritul ei la est e acoperit de lumina zilei și nu-i putem observa decât apusul la vest, după apusul Soarelui. Aceste faze ale Lunii sunt legate de mersul ei de-a lungul Zodiacului. Acesta se efectuează de la vest la est. Dar cum acest mers este cu mult mai rapid decât mișcarea anuală a Soarelui (și cum, pe lângă aceasta, el nu este implicat în calcularea timpului nostru), îl putem urmări foarte bine cu ochiul liber.

Drumul pe care-l urmează Luna face și el parte din Zodiac, deși nu coincide exact cu drumul Soarelui. Căci Zodiacul este o centură de o lățime destul de mare (aproximativ aceea a constelațiilor care-l compun) și lasă loc unor rute oblice. Astfel, Luna și planetele au niște orbite aparente puțin înclinate pe orbita Soarelui.

Am vorbit, în Scrisoarea II, despre relațiile dintre Lună și Soare. Când Luna se află în fața Soarelui (Lună nouă), este invizibilă; apoi, ea se îndepărtează puțin de Soare și cornul subțire i se vede după 2-3 zile. În ziua când cornul de Lună nouă poate fi astfel văzut la vest în roșeața apusului, el răsare, dimineața, la est, imediat după Soare, și-l urmează pe parcursul întregii zile (numai că face acest lucru cu o întârziere din ce în ce mai mare). Lumina zilei ne împiedică să-l vedem, și doar când Soarele a apus îl putem vedea desenându-se fin la vest, apoi apunând, la rândul său. Dar, în ziua următoare, Luna se află deja mai sus pe cer și rămâne aici mai mult timp. Cornul s-a îngroșat. Astfel, putem constata în mod clar mișcarea vest-est a Lunii. Acest astru parcurge în 24 de ore 12°-14°, în timp ce Soarele nu parcurge decât 1°. Când Luna e foarte aproape de o stea sau de o planetă, putem remarca foarte bine, observând-o pe parcursul a câteva ore, că ea călătorește de la vest la est și trece prin fața stelei sau planetei. Și totuși, în același timp, ea participă la mișcarea generală de revoluție a cerului de la est la vest.

Pentru ca Luna să fie plină, trebuie ca ea să fi călătorit astfel până se găseşte în punctul diametral opus Soarelui; ea răsare atunci la est în momentul când Soarele apune la vest. Putem constata că ea răsare, în fiecare seară, puţin mai târziu (tot aşa cum la început, ca Lună nouă, ea apunea în fiecare seară puţin mai târziu). În general, diferenţa de la o zi la alta este de aproximativ o oră, dar poate fi şi mai mică. Acest lucru depinde, iarăşi, de poziţia oblică a Zodiacului în raport cu ecuatorul ceresc şi de aici rezultă o mare diversitate în tabloul lumii.

A fost necesar să expunem aici în detaliu, pornind doar de la percepţia vizuală, noţiunile fundamentale referitoare la zi şi an, căci trebuie să le fi înţeles pe deplin pentru a observa fenomenele cerului şi pentru a ne familiariza cu ele. Tot restul poate fi dedus cu uşurinţă din aceste mişcări, dacă le-am înţeles bine principiul.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea V

SOARELE TRIPLU

Cu misterul Soarelui triplu, atingem una dintre cele mai mari taine ale evoluției lumii. Și, bineînțeles, nu ar fi fost posibil să vorbim despre aceasta, dacă nu l-am fi avut pe învățătorul în care trebuie să-l vedem pe înnoitorul vechilor Misterii în timpul nostru, Rudolf Steiner[12]. El a făcut aluzie la această taină cu diverse ocazii. A legat-o, pe de-o parte, de misterul omului triplu și, pe de altă parte, de ceea ce este mai înalt și mai sfânt din ce poate întrezări spiritul uman: Misterul Sfintei Treimi.

În vechile Misterii era predată învățătura despre Soarele triplu. Erau oferite, despre aceasta, învățături diferite, în funcție de epoci. Bineînțeles, acest lucru nu înseamnă că ar fi existat niște contradicții interioare, ci, în virtutea evoluției neîntrerupte a omenirii, învățătorii Misteriilor trebuiau să-și pună discipolii în legătură cu entitățile Soarelui în moduri diferite.

Pentru a încerca să sesizăm, astăzi, această cunoaștere străveche, am putea spune: la început, erau date cunoștințe despre primul Soare, cel pe care-l cunoaștem cu toții și pe care-l vedem răsărind și apunând în fiecare zi, cel care radiază în fața ochilor noștri și chiar îi orbește – Soarele material, fizic, așa cum îl înțeleg oamenii astăzi, izvorul de lumină care ne face vizibile obiectele acestei lumi -. În vechile Misterii se învăța că Soarele strălucește pentru ochii noștri pentru că Lucifer ni l-a făcut vizibil. El ne-a deschis ochii, care, de altfel, au fost creați de către Soare. Acest "prim Soare" era numit Soare luciferic, conținând elemente luciferice până în constituția sa exterioară, aceea care este descrisă astăzi din punct de vedere științific.

Dar în interiorul lui se ascunde un alt Soare. Este Soarele căruia fiecare din noi îi datorează faptul că are un suflet viu, o memorie, faptul de a fi un "Eu" care-și poate înnoda împreună experiențele

prin firul amintirilor şi care poate, în acest fel, să devină conştient, în orice clipă, de identitatea sa -, un suflet viu care întruneşte în sine gândirea, simţirea şi voinţa. Iar entităţile care erau considerate odinioară drept cele care au dăruit omului sufletul viu erau numite, în vechea limbă ebraică, Elohimi. Se spunea că ele se află în Soare, că ele constituie un Soare spiritual şi sufletesc, în comparaţie cu Soarele exterior, material. Ştim că unul din aceşti Elohimi – Iahve sau Iehova – s-a unit cu Luna. Dar Elohimii, care fac parte dintre Spiritele Formei (Ierarhia a Doua), trăiesc în interiorul Soarelui, invizibili pentru ochiul fizic. Exista, aşadar, un al doilea Soare în interiorul primului, singurul vizibil. Căci primul Soare, aprins de Lucifer, îl acoperă pe cel de-al doilea, în care trebuie să ne reprezentăm că locuiesc nu doar Elohimii, ci şi alte entităţi ale Ierarhiei a Doua: Spiritele Mişcării şi Spiritele Înţelepciunii; totuşi, suntem îndreptăţiţi să considerăm Spiritele Formei drept reprezentanţii cei mai autentici ai celui de-al doilea Soare.

Dar, se învăţa în Misterii, în dosul acestui al doilea Soare se ascunde un al treilea, care este Soarele spiritual propriu-zis.

În el trăieşte Fiinţa sublimă care s-a unit cu Soarele la un moment dat, care a făcut din Soare ceea ce este el cu adevărat: astrul cel mai radiant din tot Cosmosul. De-a lungul vremurilor, acestei Fiinţe i s-au dat diferite nume; pentru omul pământesc al vremurilor noastre, Ea nu poate fi numită altfel decât Christos. Căci acest al treilea Soare s-a unit cu Pământul când a avut loc Misterul de pe Golgota.

În era precreştină, când această unire încă nu avusese loc, se vorbea despre drumul acestei Fiinţe Solare spre Pământ. Acest drum a durat tot atâta timp cât a durat lunga evoluţie a omenirii. Această Fiinţă venea, se spunea, de la hotarele spaţiului cosmic, de dincolo de Soare. Ea a venit, aşadar, din Cosmos spre Soare şi din Soare spre Pământ. Era numită Spiritul Soarelui şi se învăţa că Ea a conferit omului Eul său; un Eu care nu depinde, pur şi simplu, de firul memorici, care nu dispare o dată cu memoria (de exemplu, în somn), ci persistă din încarnare în încarnare şi face din om o fiinţă eternă, divină.

Când trecem în revistă diferitele epoci postatlanteene, constatăm că relaţia omului cu acest Soare spiritual şi cu diversele sale aspecte a traversat mai multe etape, căci în fiecare epocă omul avea alte

posibilităţi de evoluţie şi se situa altfel faţă de lume, inclusiv faţă de lumea spirituală.

În epoca vechii Indii, găsim nişte aluzii la o Fiinţă despre care se spunea că se află dincolo de sfera oamenilor; era numită *Vishvakarman*, "Cel care toate le-a făcut".

Vechiul hindus simţea în acest zeu entitatea pe care noi o numim astăzi Christos. Dar acest zeu nu avea nici o legătură directă cu vechea cultură a Indiei, căci încă nu venise vremea.

În a doua epocă de civilizaţie, a Persiei antice, Zoroastru contemplă Soarele şi vede în jurul lui o *aură*: *Marea Aură*: *Ahura Mazdao*. Ea îi vorbeşte în calitate de fiinţă reală a Soarelui, drept Soare spiritual.

În a treia epocă postatlanteană, nu se mai percepea decât *activitatea* fiinţelor divine, aşa cum am explicat deja. Iar Soarele a devenit o fiinţă care nu se mai manifestă, nu mai revelează în mod direct spiritualul, ci exprimă astral-etericul prin mişcările sale, prin radiaţiile şi efectele sale. Egiptenii vorbeau despre Re-Osiris, Zeul Soarelui. Re (Râ), al cărui reprezentant pe Pământ este Osiris, este zeul care conduce Soarele prin Cer, este pilotul navei în care călătoreşte Soarele pe apele cereşti. Căci egipteanul simte o înrudire între cer şi elementul lichid. Re este al doilea Soare, Soarele care acţionează, care-şi trimite pe Pământ căldura şi lumina – nu lumina solară exterioară, ci lumina interioară care se aprinde şi în gândirea noastră. Acesta este Soarele care a fost perceput de egipteni, în epocile timpurii.

Dar dacă examinăm epocile târzii ale civilizaţiei egiptene, atunci vedem că această civilizaţie se pregătea să fie înlocuită de o alta, atunci vedem că se dădea tot mai multă atenţie Soarelui exterior, fizic perceptibil. Prima aluzie la acesta a fost făcută, după câte se pare, de marele faraon Echnaton, numit Amenophis IV, care a trăit în secolul al XIV-lea înainte de Christos şi de la care ne-a fost transmis "Imnul Soarelui":

"Superbă este înălţarea ta la orizontul Cerului,
O, creator Aton, care trăiai încă de la primul început:
Când tu parcurgi treptele răsăritului pe Cer,
Toate ţinuturile sunt la picioarele tale, strălucind de frumuseţe.

Tu eşti frumos şi mare, luminând, sus, pe deasupra Pământului,
Ţinuturile şi tot ceea ce ai creat,
Le strângi cu iubire prin firele razelor tale.
Tu eşti Re, care le conduci şi le ocroteşti,
Care le îmbrăţişezi cu legături de iubire,
Tu eşti îndepărtat, dar razele tale ajung pe Pământ,
Iar faţa ta este veşnic întoarsă spre el."

Vedem că aici este subliniat în mod deosebit ceea ce radiază din Soare pe Pământ, razele fizice care îi încălzesc şi-i luminează pe oameni.

Lucrul acesta se vede şi mai clar dacă ajungem la epoca a patra postatlanteană, aceea când a avut loc Misterul de pe Golgota. La greci, fără îndoială, găsim nişte aluzii la Soarele triplu. Grecii mai aveau încă o idee, o presimţire despre acesta, datorită legăturilor pe care le aveau cu spiritualitatea Misteriilor lor şi ale popoarelor vecine.

Ei simţeau Soarele spiritual drept izvorul oricărei moralităţi. "Binele" era strâns unit cu el, şi în acest sens se exprimă Platon când vorbeşte despre "bine" ca despre un principiu originar pe care îl pune în legătură cu Soarele.

Grecii numeau Helios cel de-al doilea Soare. Sigur, ei aveau mai multe zeităţi solare, dar Helios era zeul care conduce mersul Soarelui pe firmament şi-l face să strălucească pentru ochii oamenilor. De fapt, Helios este pentru greci ceea ce era pentru egipteni Re-Osiris. Cât despre primul Soare, despre care am vorbit şi care este pentru noi, astăzi, Soarele exterior, fizic, grecii percepeau nu numai discul orbitor, radiant, al acestui corp ceresc, ci şi întreaga sferă eterică ce-l înconjoară şi din care face parte şi eterul pământesc. În această sferă domnea mai ales Zeus. Iar Zeus este, desigur, într-un anumit sens, ca majoritatea zeilor greci, un zeu luciferic. Zeus era în ochii grecilor reprezentantul Soarelui exterior, dar încă nu în sensul în care-l concepem noi astăzi, căci simţirea lor nu separa de acesta eterul care se întinde deasupra mărilor şi ţinuturilor greceşti şi luminează Olimpul. În acest fel se învăţa în Misteriile greceşti despre Soarele triplu.

Imaginea se schimbă când ajungem la romani. Ei erau mult mai abstracți și mai puțin spiritualizați decât grecii, dar, la începutul istoriei lor, ei s-au legat în mii de feluri de viața spirituală a grecilor. Grecii le-au făcut numeroase comunicări. Astfel, și ei îl invocau pe Helios, care i-a condus la propriul lor zeu solar, Mithras. În cultul lui Mithras, îl vedem pe zeul solar călărind taurul, care simbolizează întreg restul lumii cosmice și planetare. Dar el însuși este pur solar. Însă, mai ales în epoca în care romanitatea se răspândea în întreaga lume și cultul lui Mithras devine religia populară a armatelor sale, mai exista doar conștiența unui Soare dublu: un Soare exterior, așa cum îl știm astăzi, și un Soare spiritual, care era celebrat în cultul lui Mithras. Cunoașterea celui de-al treilea, a adevăratului Soare, dispărând, Soarele nu mai este triplu, ci dublu. Știm că, între timp, avusese loc Misterul de pe Golgota și adevăratul Soare spiritual se unise cu Pământul. Mai știm că multe Misterii au reușit cu greu să asimileze acest fapt nou și au ignorat multă vreme Misterul de pe Golgota. Ele dovedeau prin aceasta că nu erau niște Misterii pe deplin legitime. La sfârșitul Imperiului, romanii nu mai cunoșteau decât Soarele dublu și pierduseră orice noțiunea referitoare la al treilea (de fapt, primul) Soare, care este adevăratul Soare spiritual. Acest fapt a influențat în mod profund evoluția omenirii în continuare.

Rudolf Steiner ne-a învățat fără încetare că omul este alcătuit dintr-un corp, un suflet și un spirit, că el este, prin urmare, o ființă ternară. El a explicat că această "trihotomie" a fost anulată la o anumită dată, prin decretul unui conciliu.[13)] De atunci înainte, omul nu mai trebuia să fie alcătuit decât dintr-un suflet și un corp. Dar acest decret conciliar care stabilea o dogmă îngustă și seacă nu ar fi fost posibil dacă, mai înainte, evoluția omenirii n-ar fi condus la o pierdere totală a oricărei conștiențe despre Soarele spiritual care era venerat odinioară. "Dihotomia" sau dualitatea omului a fost precedată, în mod inevitabil, de o scindare cosmică. Spiritul care a fost eliminat prin decretul conciliului din anul 869 este adevăratul Eu al omului, cel care merge din încarnare în încarnare și care nu poate supraviețui decât dacă se unește cu Soarele spiritual, cu Entitatea lui Christos.

Astfel, în vremurile istorice, s-a trecut de la un Soare triplu la un Soare dublu, dar acest fapt a dus la pierderea misterului lui Christos ca Ființă Solară. Am văzut atunci formându-se, treptat, un creștinism non-cosmic, de care suferă în mod grav civilizația până în zilele noastre.

Urmarea ineluctabilă a fost că procesul a continuat și al doilea Soare, pe care încă îl mai cunoșteau romanii, a fost, la rândul său, uitat. Nu ne mai rămâne decât un singur Soare, globul fizic pe care-l percepem pe cer, pe care știința îl studiază și pe care-l consideră singurul real.

A vorbi despre o spiritualitate a Soarelui nu mai este posibil astăzi, nici în cadrul științei, nici în cel al religiei, dacă vrem să ne conformăm, totuși, concepțiilor uzuale. Pentru contemporanii noștri, Soarele este un glob incandescent, compus din gaze foarte fierbinți, care ne trimite căldura sa din înaltul cerului, așa cum ar face o sobă încinsă. Acest Soare, ultimul care ne rămâne, este Soarele luciferic în care domnesc și acționează niște entități rămase în urmă, mai mult sau mai puțin elevate.

Rudolf Steiner a pronunțat la un moment dat, referitor la știință (pe care, de altfel, o prețuia în cel mai înalt grad și pe care trebuie s-o prețuiești în cel mai înalt grad când o cunoști), această frază lapidară: "De fapt, ce se petrece în știință? Aceasta: Ahriman îl descrie pe Lucifer." Aceste cuvinte vor să spună că facultățile pe care le datorează omul lui Ahriman, precum și aparatura științifică inventată pe baza forțelor ahrimanice, sunt folosite pentru a descrie ceea ce în natură este în realitate un vestigiu întârziat: "Ahriman îl descrie pe Lucifer."

În același fel descrie știința și Soarele, drept sediu al unor entități rămase în urmă; ea nu mai cunoaște un alt Soare. Dar, oricât de frumos ar putea fi – Lucifer este o ființă strălucitoare -, el este alcătuit doar din entități rămase în urmă. El este analizat cu ajutorul spectroscopului, al telescopului și al altor invenții inspirate de Ahriman. Și astfel, s-a ajuns să se spună: "Soarele are, neapărat, un nucleu, o parte internă. Despre acest sâmbure, noi nu putem ști nimic. Ceea ce se petrece aici ne scapă. Căci acest sâmbure este acoperit de straturile care-l învăluie."

Or, acest centru al Soarelui, acest sâmbure solar despre care vorbeşte ştiinţa, nu este un spaţiu, în sensul obişnuit al cuvântului. Rudolf Steiner a spus întotdeauna că acesta este *mai mult decât vid*, este un spaţiu negativ, un spaţiu care absoarbe, care produce implozie. În acest spaţiu negativ (suntem, desigur, obligaţi să folosim nişte termeni spaţiali) locuiesc entităţile Ierarhiei a Doua. Ştiinţa are dreptate să spună că nu se poate şti nimic despre acest spaţiu, căci îl acoperă straturile exterioare ale Soarelui. Aşa că ea studiază doar suprafaţa. Acolo găseşte în primul rând *fotosfera*. Este ceea ce vedem din Soare când îl privim printr-o sticlă neagră sau şi la ora spusului. Să mai adăugăm la aceasta *cromosfera* şi *atmosfera*.

Ce este acest înveliş? Este ceea ce ne oferă impresia unui disc real sau a unui glob concret – în orice caz, a unui obiect spaţial. Dar ceea ce este spaţiu, ceea ce nu este negare a spaţiului, este întotdeauna produsul activităţii unor Spirite ale Formei "rămase în urmă". Spiritele Formei normal evoluate locuiesc, într-adevăr, în interiorul Soarelui. Fiinţa lor determină natura Soarelui interior. Dar în faţa lor se aşează Spiritele Formei "rămase în urmă", care, în mod normal, ar fi trebuit să devină Spirite ale Înţelepciunii şi care, acum, dau naştere iluziei unui Soare spaţial care călătoreşte pe cer. Da, în realitate, spaţiul este emis, radiat, la fel ca şi lumina solară, şi aceasta este opera Spiritelor Formei anormal evoluate. Omul naiv crede că spaţiul, desigur, trebuie că are o formă. Dar spaţiul nu are formă. Spiritele Formei rămase în urmă creează această iluzie a spaţiului; noi am vrea să vedem aici ceva "format", dar, în realitate, spaţiul nu are nici o formă.

Desigur, în dosul acestui mister al spaţiului se ascund încă multe, multe alte taine. Dar noi putem presimţi deja ceva din ele, pe calea pe care tocmai am arătat-o. Iar simbolul unui spaţiu care n-ar trebui să fie spaţiu este discul Soarelui, despre care se afirmă că e făcut din gaz incandescent şi care e numit fotosferă.

În această *fotosferă* se pot observa nişte pete întunecate, "petele solare". Ele par obscure în contrast cu lumina care radiază din fotosferă. Ele provin de la nişte entităţi care nu şi-au îndeplinit trecerea de la evoluţia saturniană (vechiul Saturn) la evoluţia solară (vechiul Soare); ele au rămas în urmă, la stadiul Saturn; prin urmare, ele nu şi-au dobândit natura luminoasă care le-ar fi fost conferită o

dată cu vechiul Soare. Acestea sunt Spirite ale Personalității întârziate, Arhai, care şi-au trăit etapa lor "umană" pe timpul vechiului Saturn.

Putem vedea oricând fotosfera printr-o bucată de sticlă protectoare. În schimb, se întâmplă foarte rar să se observe cu ochiul liber petele solare. Le vedem, în general, la telescop.

Putem vedea încă şi mai greu "protuberanţele" sau "flăcările solare". Le putem sesiza în momentele eclipselor totale de Soare sau şi, în mod obişnuit, cu ajutorul unor instrumente care atenuează luminozitatea. Mai întâi avem impresia că sunt nişte flăcări ce izvorăsc din marginile Soarelui, asemeni maselor de lavă incandescentă care ies din vulcanii noştri. Dar aici e o contradicţie cu fiinţa reală a Soarelui! Căci în acest astru, totul tinde spre centru, spre acest spaţiu negativ eteric care aneantizează tot ceea ce pătrunde aici. Să citim, totuşi, descrierea vechiului Soare, de exemplu din Conferinţa a IV-a a ciclului lui Rudolf Steiner asupra Genezei[14]: "Forme de lumină, minunate, de un aspect vegetal, traversează Soarele, se detaşează de el, revin din nou, se nasc şi dispar." E tocmai ceea ce vedem în protuberanţele actuale; natura vechiului Soare s-a păstrat în ele; tot aşa cum petele solare sunt vestigiile unei lumi în care exista căldura, dar nu lumina, la fel, noi putem regăsi în aceste protuberanţe nişte fiinţe arhanghelice rămase în urmă, provenind de pe vechiul Soare.

Iar elementul ultim pe care îl poate observa ştiinţa pe Soare este *corona*, acest fenomen ciudat ce nu poate fi văzut decât cu ocazia unei eclipse totale de Soare. Corona se întinde atunci de jur împrejurul Soarelui întunecat. Şi în această corona uşoară, destul de extinsă în lăţime dar foarte puţin luminoasă, putem recunoaşte ultimele vestigii ale unor fiinţe îngereşti a căror evoluţie a rămas în urmă la vremurile vechii Luni. În corona, vedem Îngerii rămaşi în urmă. Toate fiinţele care fac parte din Soarele vizibil trebuie considerate drept nişte entităţi rămase în urmă.

Acum, să mai considerăm încă o dată Soarele în tripla sa natură, în măsura în care putem s-o facem astăzi din nou. Putem indica aici doar foarte puţine noţiuni, faţă de toate câte ar fi de expus pe această temă.

Rudolf Steiner a înfățișat omul drept o ființă ternară: omul-cap, omul-trunchi, omul metabolismului și al membrelor. Omul-cap este acela care conține cea mai multă materie dură. Materia dură are o mare importanță pentru cap, dat fiind faptul că spiritul se află în afara ei și nu în ea. Aici, spiritul ajunge la conștiența noastră, căci el găsește în creier, substanță inertă, ca un fel de dos de oglindă, ceea ce îi permite să se reflecte. Deci, aici se află în noi ceea ce este cel mai material. Dar în capul nostru își au sediul la maximum forțele distructive, forțele deconstructive. Căci sunt necesare în permanență asemenea forțe, pentru ca în noi să se ivească o conștiență. Această conștiență pe care noi n-o putem dobândi decât pe baza forțelor distructive este aceea pe care Lucifer, la început, a aprins-o în om. Nu fără temei vorbim despre limpezimea gândurilor noastre, despre lumina intelectului; acesta este, într-adevăr, "Soarele cunoașterii", dar – cel puțin la început – în noi se aprinde un Soare luciferic.

Am arătat, în capitolul anterior, cum conștiența noastră de veghe, conștiența noastră diurnă, se manifestă în funcție de mișcarea de revoluție cotidiană a Cerului înstelat. Soarele ia parte la această rotație vie, în măsura în care el urmează mișcarea cotidiană, de la est la vest, a tuturor astrelor. Am văzut cum asupra acestei mișcări solare cotidiene mișcarea anuală proprie Soarelui acționează ca un încetinitor. Dar această mișcare nu ne influențează capul, ca ne influențează inima.

În omul-trunchi, spiritul și materia se întrepătrund. Există o oscilație pendulară de la una la alta. Din respirația care își are sediul în omul-trunchi derivă circulația sanguină și toate fenomenele ritmice ale organismului. Aici acționează spiritele care "au insuflat omului suflarea lor", spiritele iehovice, Elohimii. Ele s-au unit cu iubire cu omul, prin intermediul omului-trunchi, la începutul evoluției pământești. Aici se află al doilea Soare, Soarele Ierarhiei a Doua, cu care Christos s-a unit în mod deosebit înainte de a se uni cu Pământul. Al doilea Soare trăiește în sângele, în ritmul, în pulsația sanguină a omului.

Iar în omul metabolismului și al membrelor, spiritul și materia s-au contopit la maximum. Nu trebuie, desigur, să rămânem la niște concepții uzuale, conform cărora metabolismul – adică sfera schimburilor materiale din organism – este ceva de natură inferioară.

Ar însemna să subestimăm spiritul care, în acest domeniu, este strâns legat de materie, dar care îndeplineşte miracolul de a construi şi de a face să supravieţuiască omul în totalitate, de a repara şi regenera în permanenţă ceea ce a distrus capul. Omul metabolismului edifică din nou, fără încetare, ceea ce a fost distrus de forţele intelectului luciferic. Pe de-o parte, putem observa, în acest om al metabolismului şi al membrelor, activitatea lui Dumnezeu-Tatăl care ordonează orice substanţă materială; dar, pe de altă parte, ne putem aminti, de asemenea, cuvântul lui Christos: "Eu şi Tatăl una suntem." Nu trebuie, desigur, să forţăm sensul acestor cuvinte, care sunt nişte arcane provenite din Misterii. Trebuie să le acceptăm cu toată aura lor, dacă pot spune astfel. Este în natura sacramentelor creştine (Euharistia) să transmită substanţa lui Dumnezeu omului metabolic, pentru a-l face *să aibă trăirea* Divinului. Putem încerca să înţelegem în acest fel Soarele spiritual care este legat de omul metabolic şi de omul de voinţă: lumina trăieşte în omul-cap, iubirea vibrează şi pulsează în omul-piept şi viaţa curge în valuri în omul metabolic. Aceste cuvinte: *lumină, iubire, viaţă* – pot servi ca denumiri pur creştine pentru Soarele triplu. În creştinismul esoteric, cunoaşterea Soarelui nu s-a stins niciodată. Aceste trei cuvinte au fost strâns legate de Christos. Cel care le pronunţa ştia că, de fapt, cei trei sori sunt una.

Soarele spiritual, cel mai înalt, este Soarele lui Christos. El exista la începuturi şi toate le-a creat. Al doilea Soare a luat naştere atunci când entităţile ierarhiilor, conduse de Christos, au detaşat din Pământ forţele spirituale prea intense şi s-au văzut obligate să creeze în univers un corp solar. Acest corp solar n-ar fi fost perceptibil pentru ochii fizici actuali. Numai datorită intervenţiei lui Lucifer acest astru a fost învăluit într-o substanţă vizibilă, strălucitoare, chiar orbitoare. Aşa a luat naştere Soarele pe care-l percep simţurile noastre.

Apoi, Soarele lui Christos s-a unit cu Pământul. Acesta este evenimentul pe care-l celebrăm în fiecare an la Paşti. În sfânta noapte de Crăciun, vedem cum se naşte Copilul chemat să devină purtătorul lui Christos. În fiecare an se naşte din nou Copilul-Iisus, căci, în fiecare an, Soarele atinge punctul cel mai de jos din drumul său ceresc, adică el renunţă cu totul la forţele seducătoare ale înalturilor, şi aceasta la ora când el poate străluci în faţa privirii

noastre spirituale, fără lumină vizibilă, ca "Soare de la Miezul-nopții".

Evenimentul christic a început cu treizeci de ani după Naştere, la Botezul în Iordan, la 6 ianuarie, şi a durat cu totul trei ani şi o treime; un germene a fost depus atunci pentru ca, la sfârşitul evoluției pământeşti, al doilea Soare să se poată uni cu Pământul în sfârşit spiritualizat şi, totodată, pentru ca Soarele vizibil, cel al lui Lucifer, să fie atunci "mântuit". Căci, doar prin sine însuşi, el n-ar putea face altceva decât să ardă şi să nimicească Pământul.

Astfel, noi ne amintim, la Crăciun, că Pământul este "ales" pentru a fi transfigurat, încetul cu încetul, de oameni, "ca să poată şi el deveni cândva Soare".

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea VI

SISTEMUL NOSTRU PLANETAR

În Soare, Lună şi Pământ, observăm o triadă de corpuri cereşti care sunt marile jaloane ale evoluţiei cosmice. Ele conduc privirea spirituală înapoi, până la vechea etapă solară, vechea etapă lunară şi la primele epoci ale evoluţiei pământeşti, când Soarele, apoi Luna, s-au detaşat de corpul Pământului, care le fusese comun. Doar vechiul Saturn provine din nişte etape încă şi mai îndepărtate ale Existenţei.

Această întreagă desfăşurare cuprinde nişte fapte evolutive grandioase. Să amintim "ispitirea" omului de către Lucifer, care a început să deţină, de atunci înainte, împreună cu cohortele sale, un rol de prim-plan pe Pământ. Să amintim "renunţarea" lui Iehova, care s-a unit cu Luna, pe când celelalte Spirite de acelaşi rang, Elohimii, au rămas împreună cu Soarele. Să amintim, în fine, trecutul lui Christos: cel mai înalt dintre reprezentanţii Spiritelor solare a părăsit Pământul o dată cu aceste spirite, atunci când aceste corpuri s-au separat.[4)]

La baza sistemului solar, aşa cum este el astăzi, există nişte evenimente spirituale, lupte, faze de evoluţie. Din acest punct de vedere trebuie să examinăm şi planetele, dacă vrem să vedem în ele ceva mai mult decât nişte puncte luminoase rătăcind pe cerul nocturn.

În timpul vechii evoluţii lunare, exista deja un anumit număr de corpuri cereşti, în afară de Soare şi Lună. Ele au luat naştere din cauza întârzierii în evoluţie a unor entităţi, rămase pe diferite trepte ale devenirii lor, în timpul celor trei stadii pe care le numim Saturn, Soare şi Lună. Aceste entităţi s-au unit cu anumite substanţe care erau, de asemenea, "rămase în urmă", căci fără acestea nu ar fi existat pe lume decât esenţe şi nici o substanţă. Înarmate cu aceste substanţe, ele au părăsit vechea Lună şi au creat în univers nişte colonii, unde sperau să poată acţiona conform naturii lor. Acest lucru nu s-a petrecut fără conflicte.[20)]

Asteroizii, pe care-i întâlnim astăzi între Jupiter şi Marte, reprezintă, ca să spunem aşa, câmpul unor rămăşiţe care au rezultat dintr-o luptă titanică ce a durat de pe vremea vechiului Soare până pe vechea Lună; căci vechiul Soare se întindea până la orbita actuală a lui Jupiter şi era necesar ca el să fie adus, să fie redus, la dimensiunile orbitei actuale a lui Marte. Soarele însuşi, în acea perioadă, guverna asupra celorlalte corpuri cereşti, în virtutea spiritualităţii sale foarte avansate, datorată entităţii pe care am cunoscut-o mai târziu, pe Pământ, sub numele de Christos.

În jurul acestui Soare, care fusese restrâns şi redus în dimensiunile sale de către Spiritele Mişcării, gravita vechea Lună; aceasta este, într-un fel, prima mişcarea de rotaţie care s-a produs în sistemul solar.[68)]

Această punere în mişcare, datorată Spiritelor Mişcării, exprima o insatisfacţie interioară, o nostalgie ce cuprindea entităţile care nu mai puteau să ţină pasul cu tempoul evoluţiei normale. Neliniştea care punea stăpânire pe aceste fiinţe a pus în mişcare corpurile pe care le formaseră în Cosmos. Aşadar, trebuie să vedem originea tuturor mişcărilor proprii planetelor, numite "aştri rătăcitori" de către cei vechi, în elementul luciferic, retardatar, din Cosmos. Această "rătăcire" care i-a frapat pe strămoşii noştri a fost înlocuită de mult cu o modalitate de mişcare strict determinată şi regulată.

La începutul evoluţiei pământeşti s-au detaşat mai întâi aceste fiinţe saturniene, apoi nişte fiinţe jupiteriene şi marţiene, care au părăsit, rând pe rând, corpul terestru comun şi au fondat în Cosmos nişte colonii. Acolo nu se aflau doar entităţi supraumane; se aflau şi suflete umane care au emigrat pe aceste noi planete, deoarece, la începutul evoluţiei pământeşti, ele nu puteau urma evoluţia generală.

Apoi, la sfârşitul erei hiperboreene, Soarele părăseşte Pământul, ducând cu sine entităţile care, puţin după aceea, au creat planetele Mercur şi Venus, situate între Soare şi Pământ. Aceste entităţi primiseră amprenta luciferică şi, de aceea, nu atinseseră ţelul final al evoluţiei lunare. Dar ele sunt cu mult superioare omului, ai cărui îndrumători şi conducători au devenit în acele vremuri îndepărtate.

Trebuie să avem prezentă în minte deosebirea dintre entităţile normal evoluate, cum sunt Arhanghelii sau Arhaii ce se află în sfera lui Mercur şi Venus (sferă delimitată de câmpul acestor planete) şi

entitățile mai mult sau mai puțin retardate, care sunt legate de *corpurile* planetelor amintite. Totuşi, există, bineînțeles, nişte Spirite normal evoluate ale înaltelor ierarhii care rămân în legătură cu aceste astre. Am semnalat deja în Introducerea noastră rolul jucat de ființele mai mult sau mai puțin luciferice în naşterea acestor corpuri cereşti.

Ştim că Soarele, părăsind Pământul, a dus cu el eterurile: eterul vieții, eterul sunetului etc., dar el a antrenat şi plecarea unei substanțe mai mult fizice: aerul. Christos s-a unit cu elementul aer încă din timpurile vechiului Soare, deşi acest element, care era atunci cel mai dens dintre toate, nu era demn de sublima Sa Ființă. Christos a pus astfel temelia sacrificiului pe care l-a putut săvârşi mai târziu, pe Pământ, în Palestina: coborârea într-un trup uman şi suferința morții, împreună cu acest trup. Când Soarele s-a desprins de Pământ, Christos a trebuit din nou să se înveşmânteze cu substanța cea mai densă care a fost dată atunci – şi aceasta era aerul -, pentru a o încorpora Soarelui. Altfel, mai târziu, sacrificiul de pe Golgota nu s-ar fi putut săvârşi în mod real; Soarele şi Pământul nu s-ar fi putut uni din nou.[15)] Astfel că Soarele actual conține, în afară de entitățile şi substanțele pe care le-am amintit, un element gazos, aeriform, pătruns de forța lui Christos, element care are, încă şi astăzi, o anumită înrudire cu aerul pământesc. Acest fapt ne ajută să înțelegem de ce Scriptura vorbeşte despre o reîntoarcere a lui Christos "pe nori", în elementul aerian; nu aerul nostru fizic obişnuit, ci aerul mai curând eteric care exista la începutul evoluției pământeşti.

În aceste timpuri îndepărtate, a fost cu totul altfel în privința Lunii. Ea a trebuit să se detaşeze de Pământ când influența luciferică a adus pe acesta nişte condiții de aşa natură încât aproape toate sufletele umane s-au aflat în imposibilitatea de a locui corpurile umane de atunci. Această Lună care a părăsit Pământul era în realitate o "Imaginațiune". Ea era alcătuită din nişte substanțe pe care nici un ochi actual nu le-ar fi putut vedea. Ea conținea la început efectele vechii Luni şi ar fi trezit în oameni o puternică clarvedere atavică, astfel că ei n-ar fi putut evolua spre libertatea interioară. Ca urmare, asalturile lui Lucifer şi Ahriman au făcut ca divinitățile "bune", în special zeul Iahve, să remodeleze această Lună, s-o umple cu materie solidă împrumutată Pământului, să facă din ea un corp

dens, mineral, capabil să reziste atacurilor lui Lucifer şi Ahriman. Forţa "imaginativă" care emana din Lună acţionează încă şi astăzi în imaginaţia noastră curentă, dar s-a estompat atât de mult în decursul timpului, încât ea, în loc să suscite vechea clarvedere atavică, nu mai dă naştere decât schemelor vieţii noastre de gândire. În acest fel a fost asigurată libertatea omului.

Vedem din toate acestea că istoria naşterii sistemului planetar trebuie să-şi aibă punctul de plecare în studierea evoluţiei entităţilor normal evoluate, dar şi a entităţilor rămase în urmă, şi că omul devine, încetul cu încetul, factorul primordial al acestei deveniri. Pentru el a trebuit să fie create, aici în univers, nişte corpuri cereşti şi pentru el au coborât nişte fiinţe pe Pământ, părăsindu-şi reşedinţa lor.

Astfel, suntem încă la primele stadii ale istoriei sistemului solar, despre care am vorbit deja în Introducere. Opera, ca lume calculabilă, ordonată în mod riguros, nu a apărut deloc, în realitate, decât în mijlocul perioadei atlanteene. În timpul epocilor postatlanteene, omul îşi reînnoieşte experienţele stadiilor precedente, aşa cum am arătat mai sus. În epoca greacă, omul începe să se preocupe de sistemul solar într-un mod teoretic. Precleniі – egiptenii, babilonienii – nu şi-au aplicat cu adevărat gândirea la enigma lumii stelare. Ei au trăit nemijlocit legile Cosmosului şi au lăsat să le fie dictată de astre organizarea existenţei pământeşti. Vechii greci, chiar şi ei, s-au abţinut de la orice teorie astronomică. Rudolf Steiner scrie în primul volum al "Enigmelor filosofiei": "Ideile lui Thales sunt interpretate în mod eronat, dacă se crede că el a studiat fenomenele naturale în calitate de matematician, de astronom, şi că apoi el şi-a rezumat cunoştinţele, în mod incomplet, dar, totuşi, în maniera unui savant modern, în propoziţia: «Totul provine din apă!» În acele vremuri, a fi matematician, astronom etc. însemna a te ocupa în mod practic de numere, astre etc., la fel cum meşteşugarul se bazează pe ucenicia sa şi nu pe un sistem de gândire ştiinţifică."

O dată cu "naşterea gândirii", omul începe, inevitabil, să-şi facă nişte idei despre univers. În timp ce acolo, în lumea planetelor, persistă o anumită linişte, pe Pământ apare tabloul foarte mobil şi foarte variabil pe care şi-l fac oamenii despre sistemul solar. Grecii care călătoresc în Egipt şi Babilon pentru a se iniţia aud vorbindu-se

despre nişte tradiţii imemoriale ale acestor popoare, referitoare la mişcarea planetelor, ritmicitatea eclipselor de Soare şi de Lună etc. Aceste cunoştinţe sunt aproape zguduitoare pentru grecii de pe vremea lui Platon. Faptul că planetele se deplasează înainte şi înapoi, că uneori rămân chiar imobile, că mersul lor prezintă mari singularităţi, acest lucru şochează sensibilitatea grecilor, foarte înclinaţi să presupună frumuseţea şi infailibilitatea actelor divine. Ei mai simţeau încă faptul că un corp ceresc este o fiinţă divină, sau, cel puţin, corpul unei fiinţe divine. Aristotel, de exemplu, nu vorbeşte de Venus, nici de Mercur, ci de astrul Afroditei şi de astrul lui Hermes. Elementul luciferic care se leagă de aceste divinităţi nu-i părea suspect şi, de altfel, toate divinităţile greceşti erau de o natură mai mult sau mai puţin luciferică. Dar cum ar fi fost posibil ca un zeu să se împleticească pe cer ca un om beat? Unul din aceşti astronomi de odinioară pune întrebarea! Iar Platon lasă discipolilor săi o sarcină bine definită: să explice neregularităţile mişcărilor planetare în aşa fel încât să le reducă la nişte mişcări circulare regulate. Căci, după Platon, doar o mişcare regulată şi doar forma perfectă a cercului pot fi demne de zei.

Vedem efectuându-se în acest moment o trecere foarte importantă: învăţăturile transmise în Misterii despre "sferele" planetare sunt înlocuite prin cunoaşterea mişcărilor efectuate de "corpurile" planetare. Acestea marchează întrucâtva limita acestor "sfere". Totuşi, se mai simte încă faptul că planeta este legată cu totul de "sfera" sa. Se crede că întreaga "sferă" se mişcă, de unde rezultă, prin compunerea mişcărilor, orbita planetei cu opririle şi căile sale retrograde. Eudoxiu, care fusese iniţiat în Egipt şi care se afla în legătură cu şcoala platoniciană, a dezlegat primul problema pusă de Platon. Sistemul său, numit "sistemul sferelor homocentrice", conţine acest fapt interesant că el ajunge, prin compunerea mişcărilor diverselor sfere, că postuleze o deplasare în formă de lemniscată a planetelor. Dar el îşi mai reprezenta încă planetele ca fiind lipsite de orice substanţă, astfel că Mercur şi Venus puteau traversa Soarele. Aristotel, care a încercat să adapteze acest sistem noţiunilor de fizică ce tocmai apăruseră, a avut nevoie, pentru aceasta, să presupună 55 de sfere şi rezultatul a fost un mecanism ipotetic extraordinar de complex, care nu mai avea nici o

legătură cu "sferele" vechilor sisteme, care, acestea, fuseseră descoperite grație cercetărilor suprasensibile asupra existenței morților.

Problema a fost reluată mai târziu de către astronomii școlii din Alexandria, într-o manieră mai mult matematică și geometrică. "Sferele" și-au pierdut treptat substanța; n-au mai fost decât niște cercuri care se mișcă unele peste altele, unele în jurul altora.

Trebuia să prezentăm acest istoric, pentru a face mai puțin dificilă înțelegerea sistemului lui Ptolemeu, care este un compendium a tot ceea ce l-a precedat.

Ptolemeu, care a trăit la Alexandria în secolul al II-lea după Christos, nu păstrează sferele decât în fundalul sistemului său, deși el consideră, desigur, că opera sa este o realizare a dorințelor lui Platon. De aceea el spune, în celebrul său "Tratat de astronomie": "Noi ne-am propus să demonstrăm, referitor la cele cinci stele rătăcitoare, ca și la Soare și Lună, că anomaliile lor aparente pot fi reduse toate cu ajutorul *unor mișcări uniforme pe niște cercuri*, căci numai asemenea mișcări se acordă cu ființele divine, în timp ce neregularitatea și instabilitatea le sunt străine; putem spune că reușita unui asemenea proiect este o ispravă care atinge scopul general al științei matematice bazate pe filosofie."

El a construit, așadar, cercuri peste cercuri, "epicicluri" peste "deferente" (sau "excentrice") și a interpretat în acest fel toate orbitele aparente ale planetelor cu buclele și anomaliile lor. El face ca toate planetele să se rotească în jurul Pământului; or, nici una nu o face în mod direct, în afară de Soare și Lună. Planetele descriu niște cercuri mici, epiciclurile, ale căror centre se mișcă după niște cercuri mari, deferentele, care au drept centru comun Pământul. Deferentele lui Mercur, Venus și Soare fac înconjurul Pământului într-un an; epiciclurile lui Mercur și ale lui Venus descriu un tur complet într-un interval de timp ce corespunde revoluției sinodice; este intervalul de timp ce separă una dintre conjuncțiile lor cu Soarele de conjuncția următoare.

În schimb, planetele superioare parcurg cercul mic într-un an, iar cercul mare, pentru a fi parcurs, are nevoie de timpul necesar planetei pentru a parcurge Zodiacul (revoluție siderală). Pentru Jupiter, este vorba de aproximativ 12 ani; pentru Saturn, aproape 30

de ani. O particularitate a acestui sistem este faptul că centrul epiciclurilor lui Mercur şi Venus se află întotdeauna în linie dreaptă cu centrul Soarelui (figura 7).

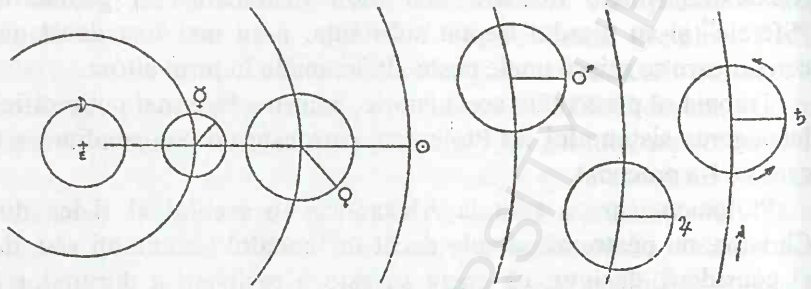

Figura 7

Celelalte planete se rotesc în jurul centrului epiciclului lor, de care rămân echidistante. Se observă, în legătură cu planetele superioare, că – oricare ar fi punctul "deferentei" în care se află epiciclul lor – raza care le uneşte cu epiciclul este întotdeauna paralelă cu dreapta Soare – Pământ. Pe desenul nostru, Marte, Jupiter şi Saturn au fost reprezentate foarte aproape unul de altul şi foarte aproape de Soare, din lipsă de spaţiu. Ele ar putea să se găsească, la fel de bine, de cealaltă parte a Pământului şi a Soarelui, altfel spus, în opoziţie, cum se întâmplă cu Luna când e plină. Planetele inferioare sunt înrudite mult mai mult cu Soarele; n-au ieşit ele direct din sânul lui? Ele nu se pot îndepărta prea mult de el; sunt legate de el ca prin nişte raze rigide emanând din centrul epiciclurilor lor.

Astfel, sistemul lui Ptolemeu exprimă cu frumuseţe anumite legi intime ale sistemului nostru solar, ceea ce permite să se întrevadă că îşi are originea îndepărtată în înţelepciunea Misteriilor. Deosebirea fundamentală dintre planetele inferioare şi cele superioare, cu alte cuvinte, între planetele subsolare şi cele suprasolare, s-a atenuat foarte mult în sistemul lui Copernic; la Ptolemeu, ea se manifestă în mod magnific prin permutarea rolurilor între deferente şi epicicluri.

Sistemul lui Ptolemeu este pur geometric, ceea ce înseamnă că sarcina propusă de Platon a fost, în acea epocă, total îndeplinită. Căci a fost păstrat, de asemenea, principiul mişcării uniforme, fără a căuta în dosul său nişte "forţe motrice" de o natură sau alta. Pentru gândirea actuală, influenţată de Newton, o planetă care se mişcă în cerc în jurul unui punct în care nu există nimic material (sau în jurul unui punct pur matematic, ceea ce este, de fapt, desigur, centrul epiciclului) – o asemenea planetă este o imposibilitate mecanică. Dar anticii nu puneau întrebări legilor mecanicii. Pentru ei, Dumnezeu conducea planetele şi cercurile lor: nu se gândea nimeni la vreo "atracţie" sau "gravitaţie" în sensul în care le înţelegem noi astăzi.

Chiar Copernic (1473-1543) mai păstra încă, în această privinţă, vechea mentalitate. Sistemul său, şi acesta, rămâne pur geometric, numai că este mai "simplu" decât cel al lui Ptolemeu. Este absolut plauzibil, din punct de vedere geometric, să plasezi Soarele în centru şi să faci să se rotească în jurul lui planetele şi Pământul. Acest sistem existase deja la greci, dar n-a reuşit să se impună.

Un nou tablou geometric a apărut o dată cu Tyho Brahé (1546-1601), pentru care Pământul era în centru; dar planetele se mişcau în jurul Soarelui.

Kepler (1571-1630) a aderat la sistemul lui Copernic pentru a stabili cele trei legi ale sale, care sunt o mecanică impregnată încă în întregime de spiritualitate. Dar el a fost primul care a abandonat postulatele platoniciene despre mişcarea uniformă şi caracterul circular al orbitelor.

Newton (1643-1727) a extins legile mecanice care guvernează raportul Pământ – Lună la întreg ansamblul universului. El a suprimat ceea ce mai rămăsese din elementul "sferic" şi l-a înlocuit prin elementul "radial", adică prin nişte combinaţii de forţe care sunt, în esenţa lor, terestre. Acesta era un stadiu necesar în istoria evolutivă a spiritului uman. Pentru toată faza mijlocie a evoluţiei pământeşti, adică aceea care se întinde de la era atlanteană până la noi, mişcările sistemului planetar nu mai erau legate de divinităţi, ci constituiau doar o problemă a conştienţei umane şi a comportamentului acesteia faţă de univers.

Scrisoarea VII

MIŞCĂRILE LUI VENUS ŞI ALE LUI MERCUR – PAŞTILE

Am trecut în revistă diferitele concepţii despre sistemul planetar pe care şi le-a format omul de-a lungul timpului. Am constatat că fiecare dintre ele are o anumită justificare, şi chiar o anumită necesitate, având în vedere Istoria spirituală a omenirii, care este, de asemenea, "educarea speciei umane". Vom înţelege, aşadar, că o dată cu noua trezire a conştienţei umane spre lucrurile spirituale, pe care o putem constata în zilele noastre, şi care, în viitorul apropiat, se va intensifica, va deveni absolut necesară o nouă concepţie despre univers. Această nouă imagine a lumii va trebui să ia naştere pe baza unor forţe sufleteşti complet diferite de cele care au generat imaginile despre lume ale lui Ptolemeu şi Copernic.

A crede că Copernic, cu globurile sale rotindu-se singuratice prin spaţiu, a revelat adevărul o dată pentru întotdeauna ar însemna să ne închinăm la un mit. Dar ar fi la fel de greşit să credem că o nouă înţelegere a mişcărilor planetare – de exemplu, aceea pe care a propu-s-o Rudolf Steiner – ar putea fi primită în acelaşi fel cum a fost primit sistemul lui Copernic. Această concepţie nouă, care face apel la mişcările *lemniscatice*, pretinde un alt nivel de conştienţă. Ea nu poate fi expusă sub forma unei scheme abstracte. Trebuie să creăm mai întâi, pe baza cercetărilor antroposofice, condiţiile necesare edificării acestei noi imagini despre lume. Căci ceea ce ne lipseşte nu este o nouă explicare intelectuală a Cosmosului, ci o nouă comuniune a simţirii şi a voinţei cu acest Cosmos. Dar această comuniune nu poate deveni fecundă decât dacă există, în prealabil, o bună cunoaştere a fenomenelor, sau, cel puţin, a interpretărilor pe care le-au dat acestora oamenii de odinioară şi cei de astăzi. Orice expunere a fenomenelor, fie prin cuvânt, fie – mai rău – prin desen, rămâne, în mod inevitabil, unilaterală. Mai ales desenul, fiind

realizat, prin natura sa, în două dimensiuni, nu reproduce niciodată decât un aspect, în mod arbitrar ales, al fenomenului. Aşadar, trebuie să încercăm să ne facem o imagine cât mai completă, examinând lucrurile din diverse unghiuri şi cititorul trebuie să fie capabil să-şi schimbe, în orice moment, "punctul de vedere". Va trebui să ţinem seama de acest lucru, mai ales acum, când vom aborda mişcările fiecărei planete în parte.

Pentru început, vom rămâne la simpla aparenţă vizuală, adică la ceea ce ni se înfăţişează în mod direct în faţa ochilor pe cer. Vedem aici cele două planete inferioare, Mercur şi Venus, apărând când ca "stele de dimineaţă", când ca "stele de seară". Le putem compara cu Luna, care este "stea de dimineaţă" (în ultimele zile ce preced Luna nouă) şi apoi, după conjuncţie, "stea de seară", ca secere de Lună nouă. Numai că Luna are posibilitatea de a se îndepărta tot mai mult de Soare, căci ea se roteşte în jurul Pământului şi e legată de Pământ ca printr-o tijă rigidă -, în timp ce Venus şi Mercur sunt legate în acest fel de Soare şi nu se pot îndepărta prea mult de el. Ziua, ele sunt invizibile din cauza strălucirii Soarelui. (Totuşi, uneori, când condiţiile sunt favorabile, o putem observa pe Venus în plină zi, spre amiază, cu ochiul liber. La această oră, ea poate fi observată întotdeauna la telescop.)

Trebuie să ne reprezentăm de pe acum relaţiile topologice ale lui Venus şi ale lui Mercur cu Soarele: aceste două planete se rotesc în jurul lui, ceea ce înseamnă a spune că în figura 7 cele trei cercuri deferente, al lui Venus, al lui Mercur şi al Soarelui, se contopesc într-unul singur (toate necesită un acelaşi interval de timp pentru a fi parcurse: un an).- În acest fel, am trecut de la sistemul lui Ptolemeu la un alt sistem, care a fost cunoscut deja în Egipt. Copernic a procedat, şi el, în acelaşi fel: a neglijat deferentele planetelor inferioare şi a transportat centrele lor în Soare. Dar, pe lângă aceasta, el a făcut ca Pământul să se rotească şi el în jurul Soarelui. – Privind figura 8, vom vedea că ordinea copernicianã a planetelor inferioare, Pământ, Venus, Mercur, Soare sare în ochi. Fără a intra în profunzime în discuţia delicată a ceea ce se numeşte "permutarea dintre Venus şi Mercur", să spunem cum se face că Ptolemeu şi Copernic, care, amândoi, numeau "Venus" acelaşi astru real, au ajuns să le inverseze locurile, ordinea, în şirul planetelor. Să

adăugăm că, în realitate, sistemul lui Ptolemeu nu ținea seama de realitățile spațiale (de topologie), ci numai de relațiile temporale (de ritmuri). Or, Mercur are nevoie de mai puțin timp decât Venus pentru a-și parcurge epiciclul, astfel că, în concepția lui Ptolemeu, el era mai aproape de Pământ, care era considerat imobil. Ptolemeu era departe de a măsura distanțele dintre planete și Pământ sau Soare, el voia doar să stabilească o succesiune între *"sfere"*. Lui i se părea evident că "sferele" lui Saturn, Jupiter și Marte sunt mai îndepărtate de Pământ decât aceea a Soarelui (aceste trei planete sunt numite suprasolare), în timp ce sferele lui Venus și Mercur îi apăreau lui Ptolemeu *sub Soare* (planete subsolare). Totuși, el a mărturisit că niște astronomi, mai vechi decât el, puseseră la îndoială aceste date și că problema n-a putut fi rezolvată: "Se pare, așadar, că ordinea care merită cel mai mult credit este aceea care separă, pe de-o parte, planetele care ajung în opoziție (cu Soarele) și, pe de altă parte, planetele care nu ating niciodată această poziție, deoarece ele rămân întotdeauna în preajma Soarelui." (Ptolemeu: "Tratat de astronomie". Volumul II. Cartea 9. Capitolul I).

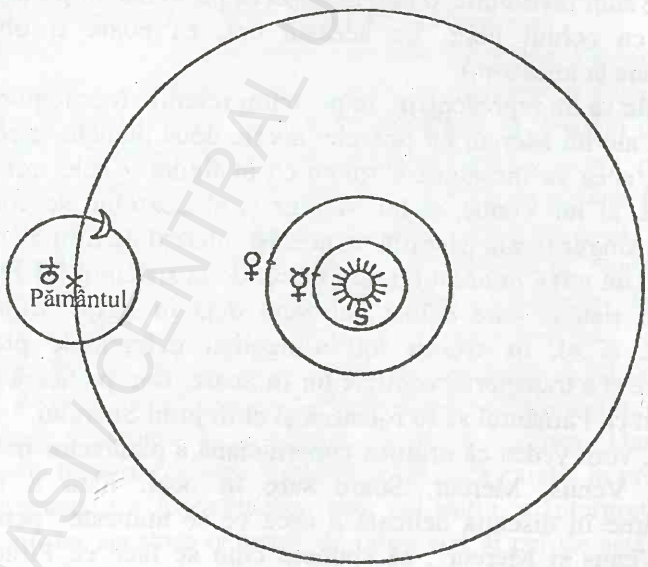

Figura 8

În realitate, atunci când Ptolemeu arăta că Mercur este mai aproape de Pământ decât Venus, el se conforma tradiției. Iar această tradiție provenea din Misterii. Căci în Misterii se învăța că, după moarte, entitatea suprasensibilă a omului traversează mai întâi sfera lunară, apoi pe aceea a lui Mercur, apoi pe aceea a lui Venus. Dar pentru percepția exterioară, și pentru observațiile și calculele pe care au știut oamenii să le facă mai târziu, în special despre trecerea lui Mercur și a lui Venus prin fața Soarelui, a devenit evident că Mercur, acest mic astru roșiatic, greu de văzut, este mai aproape de Soare decât Venus, acest astru luminos, radiant, care se îndepărtează mai mult de Soare, și că, prin urmare, *Venus este mai aproape de Pământ decât Mercur*. În realitate, unul dintre sisteme ia în considerare "sferele", iar celălalt, corpurile planetare. Astăzi ne limităm la atât, în această problemă.

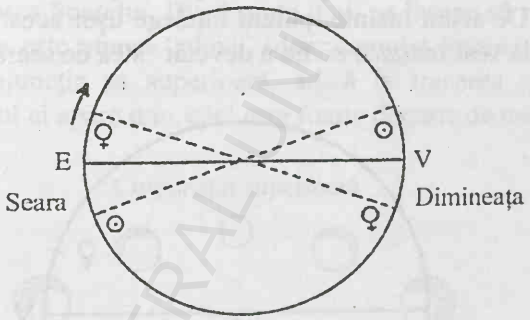

Figura 9

Să luăm acum cazul în care Venus este "stea de dimineață". În figura 9, cercul reprezintă Zodiacul, în care se mișcă Soarele și Venus; linia est-vest este urma orizontului.[6] Săgeata indică direcția de mișcare cotidiană. Jumătatea superioară a cercului reprezintă, deci, bolta cerească vizibilă. Să ne reprezentăm momentul care precede răsăritul Soarelui. Venus este în avans față de el, vizibilă în cerul oriental, deci, "stea de dimineață". Se vorbește despre

[6] Pe hărțile astronomice, estul se află la stânga și vestul la dreapta, contrar a ceea ce vedem pe hărțile terestre. Culminațiile se fac la sud, în partea de sus a desenului.

"elongația sa vestică", pentru a se desemna distanța care o separă de Soare, căci ea se află la vest de acesta. Imediat ce răsare Soarele, sau chiar puțin mai înainte, lumina zilei stinge luminozitatea lui Venus. Această planetă devine invizibilă întreaga zi. Cum ea merge în fața Soarelui, ea apune la vest înainte ca el să apună. Ea dispare la orizont, înainte de a se fi putut aprinde în crepusculul serii. E foarte ușor să ne reprezentăm acest fenomen cu ajutorul figurii 9.

Ceea ce am expus adineaori se repetă zilnic, o vreme destul de îndelungată (câteva luni, pentru Venus). Dar steaua de dimineață se îndepărtează tot mai mult de Soare, în direcția vest; cu alte cuvinte, ea răsare tot mai devreme înainte de răsăritul Soarelui, până când și-a atins "elongația maximală". Începând cu acest moment, ea începe, dimpotrivă, să se apropie de Soare, până când ajunge la conjuncția cu acest astru. Atunci, ea este total invizibilă pentru noi, căci răsare o dată cu Soarele. Apoi, după un timp, ea apare de cealaltă parte a Soarelui. De acum înainte, putem înțelege ușor acest lucru, Soarele va apune la vest *înaintea ei*. Ea a devenit "stea de seară" (figura 10)

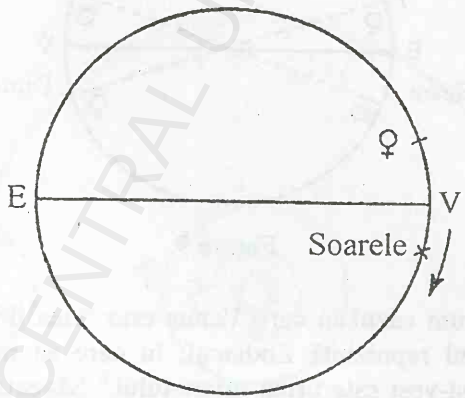

Figura 10

Dar există diferite moduri de a ne reprezenta acest fenomen. În figura 11, am încercat să arătăm că Venus, și Mercur, au, în mod necesar, niște faze, exact la fel ca Luna. În figura 10 am imaginat Zodiacul în planul hârtiei. Aici, în figura 11, el este, într-un fel,

văzut din perspectivă. Suntem un spectator îndepărtat al jocului dintre Venus şi Soare, fără a avea ca punct de referinţă orizontul sau vreun loc geografic de pe Pământ. Constatăm astfel că există neapărat o "Venus nouă", în mod analog cu "Luna nouă": aceasta este conjuncţia inferioară. Venus se află atunci între Pământ şi Soare. Fiind foarte apropiată de Pământ în această perioadă, ea prezintă un disc foarte mare, dar, din cauza conjuncţiei, n-o vedem decât foarte greu sau chiar deloc. Puţin după aceea, ea apare în partea orientală a cerului nostru. Este "stea de dimineaţă". O vedem atunci mare, dar destul de puţin luminoasă, căci are forma de secere. Seamănă, de fapt, cu Luna în scădere care, şi ea, se arată în est. După 35 de zile, Venus atinge strălucirea maximă, deşi în fază, şi ea ne arată un disc relativ mare. Ea seamănă atunci cu Luna în ziua a cincia, dar o Lună în scădere. Apoi, după alte 35 de zile, Venus ajunge la "elongaţia sa maximală". Urcă foarte sus pe cerul oriental, răsare cu mai mult de patru ore înaintea Soarelui. După şapte luni, ea începe să revină lent spre Soare. Ea este atunci "plină" (disc complet luminat) şi astfel ajunge la conjuncţia sa superioară, adică la trecerea *prin dosul Soarelui*. Discul ei apare mic, căci este foarte departe de noi.

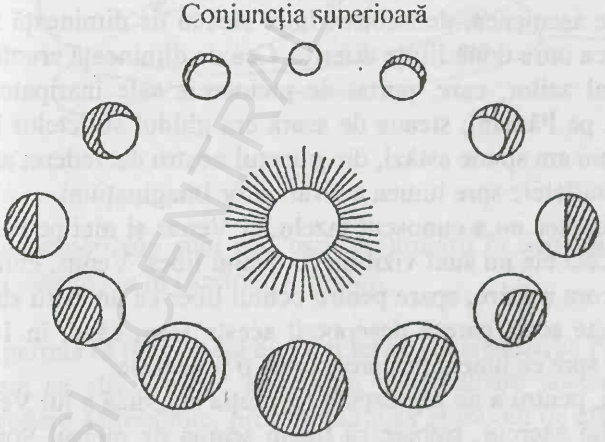

Figura 11

Astfel, pentru Venus, ca şi pentru Mercur, există două feluri de conjuncţii, dar niciodată opoziţie (faţă de Soare). Putem compara conjuncţia superioară a lui Venus cu o Lună plină, dar Venus văzută din Soare nu se poate afla niciodată "de partea cealaltă a Pământului" (ceea ce defineşte Luna plină). Când ea a depăşit conjuncţia superioară, se arată de cealaltă parte a cerului: la vest. A devenit "stea de seară". Atunci, ea va parcurge din nou toate fazele, dar în ordine inversă; atinge din nou "elongaţia maximală" şi cea mai mare luminozitate, apoi se apropie iar de Soare. Dar, înainte de a-şi efectua conjuncţia inferioară, ea descrie o buclă: mai întâi, rămâne, cel puţin în aparenţă, imobilă; apoi, se deplasează înapoi timp de şase săptămâni de la est spre vest (mişcare retrogradă), mergând în întâmpinarea Soarelui, care, după cum ştim, merge de la vest la est. La mijlocul acestei mişcări retrograde, Venus se situează în conjuncţia sa inferioară. Începând de atunci, ea redevine "stea de dimineaţă" – este steaua lui Lucifer, a cărui patrie a fost odinioară şi al cărui regret este astăzi -. Pentru oamenii din vechime, doar steaua de dimineaţă se numea "Lucifer" sau "Phosphoros". Steaua de seară, numită "Hesperos", strălucea cu o lumină foarte diferită.

În cazul lui Mercur (Hermes), oamenii din vechile vremuri făceau, de asemenea, deosebirea între steaua de dimineaţă şi steaua de seară, ca între două fiinţe diferite. Cea de dimineaţă era mesagerul luminos al zeilor, care, purtat de picioarele sale înaripate, aducea poruncile pe Pământ; steaua de seară era ghidul sufletelor în lumea de jos – noi am spune astăzi, din punctul nostru de vedere: acela care conduce sufletele spre lumea adevăratelor Imaginaţiuni.

Antichitatea nu a cunoscut fazele lui Venus şi nici pe cele ale lui Mercur, căci ele nu sunt vizibile cu ochiul liber. Venus, chiar când e doar un corn subţire, apare pentru ochiul liber ca un astru strălucitor. Galilei este acela care a descoperit aceste faze, când, în 1610, şi-a îndreptat spre ea luneta pe care tocmai o inventase.

Acum, pentru a ne reprezenta revoluţia sinodică a lui Venus şi pe aceea a lui Mercur, trebuie să ţinem seama de mersul Soarelui. El parcurge anual Zodiacul şi duce după el, în drumul său, aceste două planete care oscilează în jurul lui. Venus face mai mult de un an şi jumătate (584 de zile) pentru a reveni de la o conjuncţie inferioară la următoarea (şi de la o conjuncţie superioară la următoarea). Jumătate

din acest interval de timp (290-294 de zile), ea este stea de dimineață, iar cealaltă jumătate, stea de seară. În preajma fiecărei conjuncții, există un moment când nu este vizibilă pentru ochiul liber.

În cazul lui Mercur, lucrurile se petrec în mod similar, dar, în virtutea proximității Soarelui, toate duratele sunt mult mai scurte. Revoluția sa sinodică completă este de 146 de zile. El nu se poate îndepărta de Soare decât cu aproximativ 29° (Venus, cu 48°). Aşadar, Mercur este mult mai greu de văzut. El poate traversa într-un an până la şapte conjuncții cu Soarele. El descrie (tot într-un an) patru bucle (incomplete, ce-i drept), în timp ce Venus se mulțumeşte uneori doar cu o conjuncție pe an; dacă e o conjuncție superioară, ea poate, în acelaşi an, să nu descrie decât o buclă.

Pentru a vă face o idee despre vivacitatea mişcării lui Mercur, l-am reprezentat în figura 12, dintr-un anumit punct de vedere şi pentru un anumit an.

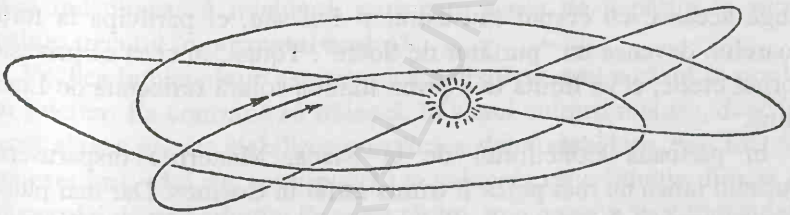

Figura 12

Planetele superioare sunt mai uşor de urmărit în deplasările lor. Vom vorbi despre ele în capitolul următor.

Fie-ne permis să intercalăm aici o referire la sărbătoarea Paştilor.[7]

Aşa cum se ştie, Paştile reprezintă o sărbătoare specială, din punct de vedere astronomic, prin mobilitatea şi modul de stabilire a datei sale. Această dată încearcă să lege de Cosmos comemorarea unui eveniment istoric – cel mai mare din întreaga Istorie a

[7] Această Scrisoare a fost redactată în martie 1928, chiar înainte de Paşti.

Pământului. În această încercare avem o reminiscență a înțelepciunii vechilor Misterii şi a experiențelor inițiatice. Căci Conciliul de la Nicea, care a instituit în 325 mobilitatea Paştilor şi a prescris o regulă pentru a li se stabili data, a avut loc exact înainte de epoca în care oamenii urmau să înceteze a mai avea gânduri cosmice. Desfăşurarea acestui conciliu, în sine, nu lăsa deloc să se poată spera că aceste decrete ar purta semnul unei inspirații divine. Şi totuşi, o profundă înțelepciune l-a făcut să fixeze Paştile în Duminica urmând primei Luni pline după începutul primăverii (echinocțiul de primăvară). Acesta e momentul când Soarele traversează ecuatorul. Există, deci, la această dată, un raport absolut special între Soare şi Pământ: Soarele a ieşit biruitor asupra tenebrelor pământeşti. Dar se ia în considerare şi Luna. Ea trebuie să fie plină. Pe lângă aceasta, în seria celor şapte zile planetare, trebuie să aşteptăm Duminica, ziua Soarelui.[17)] După Rudolf Steiner, aici este vorba despre expresia macrocosmică a unei foarte vechi experiențe inițiatice. În Misterii, omul învăța să-şi transporte corpul eteric în lumina Lunii pline. Pe lângă aceasta, cu corpul său astral şi Eul său, el participa la forța Soarelui, devenea un "purtător de Soare". Totuşi, în ceea ce priveşte corpul eteric, el se limita la a primi lumina solară reflectată de Luna plină.

În perioada Conciliului de la Nicea, Misteriile dispăruseră. Sufletul uman nu mai putea fi trimis astfel în Cosmos. Dar mai putea fi contemplată Luna plină, tocmai în anotimpul în care Pământul începe să-şi expire sufletul în Cosmos, şi se aşteaptă Duminica, ziua Domnului, pentru a stabili o legătură între Soare, Lună şi Pământ, cam cum o făceau odinioară hierofanții.

Câte lucruri nu se exprimă în acest mod de a stabili sărbătoarea Învierii! Soarele, Luna şi Pământul sunt Christos, Iahve şi Lucifer: întreaga evoluție a omenirii concentrată! Supraviețuieşte aici o amintire a stadiului al treilea al ființării cosmice, stadiul *activității* puterilor stelare. Căci Luna plină poate cădea mai repede sau mai târziu după 21 martie (dată la care a fost fixat în mod definitiv punctul vernal, în virtutea instituirii zilelor bisextile). 21 martie poate cădea la începutul sau la sfârşitul unei săptămâni. Cele trei evenimente (echinocțiu, Lună plină şi Duminică) pot fi foarte apropiate unul de altul, sau relativ îndepărtate. Activitatea

Cosmosului se schimbă, după caz. Pentru a şti cum se îmbină aceste evenimente, trebuie să observăm cerul sau să facem calcule, folosind regula prescrisă de conciliu. Dar însăşi această regulă este un frumos exemplu de astronomie *ritmică*. Se porneşte de la ritmurile determinate, care nu ţin seama de neregularităţile revoluţiei lunare (care se pot transforma, de altfel, în regularităţi). De aceea, uneori se întâmplă că ziua de Paşti, în loc să urmeze Lunii pline, o *precede*.

Este extraordinar de ciudat să atribui o dată variabilă comemorării unui fapt istoric ce s-a produs doar o singură dată! Acest fapt luminează în mod straniu mentalitatea predecesorilor noştri. Dar trebuie să ne punem o întrebare: Oare avem astăzi motive suficiente pentru a voi să facem ca data zilei de Paşti să fie fixă, înlăturând dintr-o singură mişcare atâtea comori de înţelepciune? Şi când constatăm că această tentativă are puţin succes, şi, în cele din urmă, eşuează mereu, nu trebuie să vedem în această rezistenţă a oamenilor o apărare subconştientă a vechii spiritualităţi împotriva materialismului modern? Nu e posibil ca şi aici Arhanghelul Mihael să-şi îndeplinească misiunea, care este aceea de a păstra în mod legitim trecutul în prezentul nostru?

Vechea înţelepciune astronomică a dispărut, sau a căzut în prada lui Lucifer. Ea continuă să trăiască, în sânul culturii noastre, doar în acest singur punct: stabilirea cosmică a datei sărbătorii Paştilor. Şi aşa este just, căci, în acest punct, ea coincide cu o intuiţie directă a Misterului de pe Golgota. Pe acest tărâm, mai poate fi încă transmisă străvechea înţelepciune în termeni moderni.

Aici este vorba – am văzut acest lucru – de a stabili momentul când se realizează un anumit raport de forţe între Soare, Lună şi Pământ. Rudolf Steiner a spus, într-o zi, că dacă sosirea primăverii îl face pe om atât de fericit, aceasta se întâmplă pentru că ţâşnirea Reînnoirii îl asigură de faptul că Pământul încă mai este în stare să-l poarte vreme de lungi ere, pentru ca el să-şi împlinească, pe Pământ, misiunea. Dar Pământul nu va putea s-o facă decât dacă Soarele, când traversează ecuatorul, are în mod real forţa de a birui puterile haotice ale iernii. În prezent, forţele Soarelui nu sunt în creştere, căci acest astru a dat Pământului ceea ce avea mai bun. Iar Luna, mai ales când e plină, îi răpeşte Soarelui o parte din forţe. Prin urmare, la fiecare echinocţiu de primăvară, Soarele este tot mai slab din punct

de vedere spiritual în comparație cu anul precedent și este just să ne întrebăm: Oare Soarele va putea menține Pământul în viață destul de mult timp, pentru ca omul să-și poată desăvârși evoluția? – Atunci se înalță Luna plină. Astfel privea zeul Iahve al Genezei cu mânie la omenirea sedusă de Lucifer... Dar când vine Duminica ce urmează Lunii pline, Christos se înalță din mormântul Pământului și omul știe că dacă se unește cu forța lui Christos, el poate contribui, împreună cu Soarele, la susținerea Pământului.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea VIII

LUMEA PLANETELOR

Ajungem acum la studierea planetelor numite superioare, Saturn, Jupiter şi Marte, care se deosebesc foarte mult de planetele inferioare, chiar şi pentru un punct de vedere spiritual. Această deosebire apare în modul cel mai clar în tabloul lui Ptolemeu despre univers. Căci, în acest sistem, planetele inferioare sunt separate de cele superioare prin Soare. În sistemul lui Copernic, Pământul ocupă acest loc şi planetele, inclusiv Pământul, sunt enumerate pornind de la Soare, punct central al orbitelor lor: Soare, Mercur, Venus, Pământ, Marte, Jupiter, Saturn. În această concepţie, Luna nu deţine rang de planetă, ci doar de satelit al Pământului, iar planetele superioare, la rândul lor, îşi au sateliţii proprii.

Dacă ţinem seama de ordinea sferelor pe care o prezintă Ptolemeu, avem: Pământ, Lună, Mercur, Venus, Soare, Marte, Jupiter, Saturn. Aici, Soarele este elementul care separă planetele inferioare de cele superioare şi, totodată, le leagă între ele.

Planetele superioare sunt caracterizate printr-o mai mare libertate de mişcare în raport cu Soarele. Ele se pot afla de cealaltă parte a Pământului, în opoziţie cu el. În acest moment strălucesc ele pe cerul nocturn, în timp ce Soarele se află sub picioarele noastre, de cealaltă parte a Pământului. Tot în acest moment le putem observa cel mai uşor. Când Saturn, de exemplu, este în opoziţie, el răsare pe cerul oriental după apusul Soarelui; spre miezul nopţii, el culminează la sud, pe meridian. Îl vedem, deci, toată noaptea. Când Marte se află în opoziţie (se înţelege: cu Soarele), astronomii îi dau multă atenţie, mai ales pentru că, la această dată, el se apropie foarte mult de Pământ; ceea ce se întâmplă foarte adesea, dat fiind faptul că orbita sa este o elipsă puternic excentrică.

Orbitele lui Jupiter şi Saturn sunt mai puţin excentrice, adică mai asemănătoare cu nişte cercuri. De aceea, apariţia lor pe cer este mult

mai puțin variabilă. Duratele revenirii lor în opoziție (sau în conjuncție) sunt mai scurte decât în cazul lui Marte.

Dar trebuie să facem aici distincție între mișcarea de revoluție sinodică și cea siderală, așa cum am făcut-o în privința Lunii. Revoluția siderală este intervalul de timp necesar planetei pentru a reveni în dreptul unei anumite constelații a Zodiacului. Ea exprimă raportul acesteia cu stelele, ceea ce am putea numi "situația sa astrală". Revoluția sinodică rezultă din raportul său cu Soarele și acest raport este mai curând "eteric". La fel ca Soarele și Luna, planetele se deplasează de la vest la est de-a lungul Cecului Zodiacal. În timpul traiectului ei sideral, planeta este din nou "prinsă" de Soare. Se numește interval al revoluției sinodice intervalul de timp ce separă două conjuncții ale planetei cu Soarele. Saturn, de exemplu, are un traiect sideral de aproape 30 de ani (29 de ani, 167 de zile). Să ne reprezentăm că, într-un anumit an, el se află împreună cu Soarele în constelația Leului; se află în conjuncție cu Soarele. După un an, Soarele îl întâlnește din nou. Dar în acest moment, Saturn va fi parcurs 1/30 din orbita sa, adică atâta distanță din Zodiac cât parcurge Soarele în douăsprezece zile. Soarele face, deci, un an și douăsprezece zile pentru a-l "prinde" pe Saturn. De aceea, revoluția sinodică a lui Saturn este doar de 378 de zile (1 an și 13 zile). De asemenea, în consecință, Saturn nu apare noaptea, în fiecare an, pe cerul nostru oriental, decât cu 12 sau 13 zile întârziere; apoi, el merge spre opoziția sa etc. ... Cu ocazia conjuncției cu Soarele, Saturn rămâne mult timp invizibil; această conjuncție are loc întotdeauna cu 1/2 an și 6 zile după opoziție. Spre deosebire de această revoluție sinodică determinată de Soare, revoluția siderală a lui Saturn este înaintarea sa lentă, anevoioasă, prin Zodiac: ea durează 30 de ani. În medie, Saturn stă doi ani și jumătate în fiecare semn din Zodiac și Soarele îl întâlnește aici de două sau trei ori.

Pentru Jupiter, revoluția siderală este aproape exact 12 ani. Așadar, Soarele face 1/12 dintr-un an, adică o lună, pentru a-l "prinde" (când, anul fiind încheiat, Soarele a trecut din nou prin punctul său de plecare). Astfel, opoziția are loc în fiecare an cu o întârziere puțin mai mare de o lună.

Pentru Marte, intervalul de timp dintre două opoziții este cu mult mai mare, tocmai pentru că el însuși se deplasează mult mai repede

în jurul cerului, astfel că Soarele trebuie să alerge mult timp după el ca să-l "prindă" din nou. Durata revoluției sale siderale este de 687 de zile, nu chiar doi ani; durata revoluției sale sinodice este de 780 de zile: doi ani și aproximativ 50 de zile.

Este important să știm că aceste deplasări nu sunt niște mișcări uniforme; ele comportă niște opriri și mișcări retrograde. Planetele descriu niște bucle, niște linii în zig-zag, în timpul fiecărei perioade sinodice și, mai exact, când se apropie opoziția. (În cazul planetelor inferioare, e vorba de momentul apropierii conjuncțiilor inferioare.) Buclele sunt foarte mari: ele se întind în lungime pe mai multe grade; le putem observa cu ochiul liber, dacă luăm ca punct de reper câteva stele fixe destul de strălucitoare. Vedem atunci planeta mișcându-se de la vest la est (deci, dacă se află în Leu, în direcția Fecioarei). Apoi, mișcarea se încetinește, intervine o oprire timp de câteva zile și mișcarea se reia apoi în sens invers (din Leu, în direcția Racului), până când apare o nouă oprire, după care planeta își reia drumul precedent, de la vest la est.

Cu cât o planetă este mai lentă, cu atât mai mult timp îi ia mișcarea retrogradă. În timp ce Marte o efectuează relativ repede (80 de zile, la o revoluție sinodică de 26 de luni), Jupiter rămâne în mișcare retrogradă timp de aproape 120 de zile în fiecare perioadă sinodică, iar Saturn, 140 de zile. Uranus, care se rotește în 84 de ani, dincolo de orbita lui Saturn, și a cărui revoluție sinodică durează doar 369,6 zile, rămâne în mișcare retrogradă timp de 5 luni pe an. Neptun are o revoluție siderală de 165 de ani și o revoluție sinodică de 367 de zile și 1/2. În privința planetei Pluto, care n-a fost descoperită decât în secolul nostru, cifrele încă nu sunt clar stabilite. Se estimează perioada siderală la aproximativ 250 de ani, astfel încât perioada sinodică probabil că nu depășește cu mult un an.

Dacă luăm acum în considerare timpul necesar unei planete pentru a-și descrie bucla și a reveni aproximativ la punctul de plecare, aflăm că Marte descrie o buclă în aproximativ 4 luni și 1/2, Jupiter, în 6 luni, Saturn în 8 luni. Vedem după aceste cifre că buclele respective joacă un rol important în fenomenele pur exterioare ale cerului.

Figura 13 reproduce câteva bucle caracteristice: a și b sunt punctele de oprire.

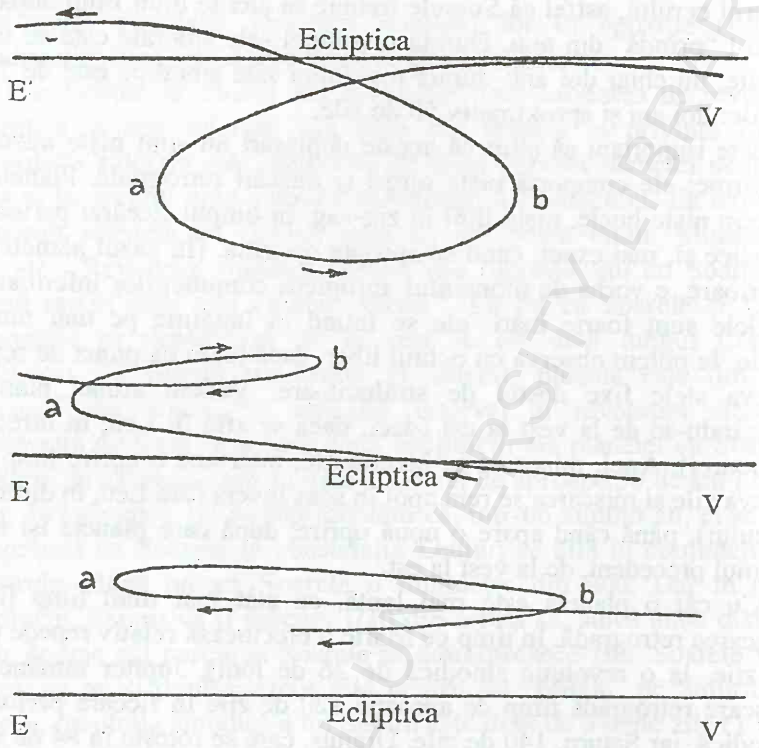

Figura 13

Cel mai bine este să contemplăm aceste formări de bucle ca pe niște simple fenomene, fără a căuta explicații în legile perspectivei, indiferent că ar fi în sensul lui Ptolemeu sau al lui Copernic. Căci, pentru privirea noastră, acestea sunt niște aspecte care au valoare de realitate, chiar în ipoteza unei mișcări sub formă de lemniscată a planetelor. Rudolf Steiner a atras atenția, pe bună dreptate, asupra faptului că planetele superioare sau exterioare au maximum de influență când descriu aceste bucle. În cazul planetelor inferioare sau interioare, se întâmplă contrariul. Influența lor maximă se situează în celelalte zone ale parcursului lor, la elongația maximală, la luminozitatea maximală sau și la conjuncția superioară.

Venus descrie cinci bucle în opt ani. Desigur, acestea sunt cele mai mari bucle planetare, dar ele sunt parcurse mai rapid decât cele ale planetelor superioare şi au un alt aspect. Cu ochiul liber, putem observa foarte puţin din mişcarea retrogradă a lui Venus, şi, ca să mă exprim astfel, nimic din aceea a lui Mercur. Căci ele survin în preajma conjuncţiei inferioare. Lucru curios, se mai observă o mişcare retrogradă, o inversare a mişcării, la Venus şi Mercur, când ele pornesc de la elongaţia maximală pentru a reveni la Soare. Dar nu este un mers înapoi în sensul propriu al cuvântului, deşi, când e vorba de steaua de seară, ea pare să se îndrepte de la est spre vest, căci Venus, de exemplu, nu merge atunci în sens invers faţă de Zodiac (Leu, Rac, Gemeni), ca în cazul mişcării retrograde ce îi amorsează bucla; fenomenul este provocat de o încetinire a mişcării directe a lui Venus în raport cu Soarele, ceea ce conduce la o scurtă oprire care inaugurează mişcarea retrogradă propriu-zisă. Lucrurile se petrec puţin altfel în cazul stelei de dimineaţă, când, după elongaţia maximală, ea se apropie de Soare şi tinde spre conjuncţia sa superioară. Când observăm cu atenţie pe cer asemenea fenomene, ajungem să simţim, chiar dacă în mod pur exterior, că Venus, ca stea de dimineaţă, şi Venus, ca stea de seară, manifestă două naturi diferite. Acelaşi lucru este valabil şi pentru Mercur.

Când considerăm planetele sub aspectul lor mai curând spiritual, aflăm – acest lucru a fost deja semnalat aici – că planetele inferioare sunt, în multe privinţe, un fel de inversiuni ale planetelor exterioare. Dacă acestea din urmă îşi asumă mai curând nişte funcţii spirituale, primele lucrează mai ales în elementul trupesc, în organic.

În ciclul "Legătura dintre lumea stelelor şi om şi dintre om şi lumea stelelor", Rudolf Steiner explică, în prima conferinţă, că atunci când sufletul uman, după moarte, ajunge în sfera lui Marte, el se află în prezenţa Logosului cosmic, a Cuvântului, apoi, în sfera lui Jupiter, în prezenţa Gândirii cosmice, iar în sfera lui Saturn, în prezenţa Orientării cosmice. Ceea ce înseamnă că omul, în aceste sfere planetare, face experienţa arhetipurilor cosmice corespunzătoare forţelor pe care el va trebui să le recucerească sub aspectul lor pământesc în timpul perioadei când fiinţa umană locuieşte în "ţara spiritelor" (Rudolf Steiner, "Teosofie" şi "Ştiinţa ocultă"). Abia după ce a traversat sfera Soarelui şi şi-a depus corpul

astral, abia atunci omul, devenit o ființă cu adevărat cosmică și spirituală, parcurge sferele planetelor superioare. Mai târziu, pe drumul reîntoarcerii în încarnare, planetele îi imprimă niște "elemente de greutate" de diferite naturi, despre care Rudolf Steiner spune că omul și le însușește în timp ce în el se trezește dorința de a se reîncarna. Saturn însuși îi dă această dorință, care este o primă "greutate"; Jupiter îi inspiră interesul pentru a-și asuma sarcinile sale pământești etc. ... Sfera Soarelui, pe care sufletul o traversează din nou pentru a reveni pe Pământ, transformă aceste facultăți, care sunt încă absolut spirituale, în forțe mai curând sufletesc-eterice. Grație lui Venus, ne însușim facultatea de a putea, mai târziu, vorbi un limbaj pământesc (funcțiile laringelui), iar Mercur ne dă gânduri care vor putea fi concepute într-un creier pământesc, gânduri logice, discursive, combinatorii, care contrastează cu înțelepciunea cosmică a lui Jupiter. În fine, Luna, transportă omul în domeniul greutății pământești; ea insuflă sufletului care coboară niște forțe care îi vor permite să umble într-un corp fizic pe Pământ. Putem stabili, așadar, o paralelă între Saturn și Lună, între Jupiter și Mercur, între Marte și Venus. În timpul acestei coborâri spre Pământ, sufletul uman primește multiple influențe: pozițiile planetelor în Zodiac, traiectoriile lor aparente, buclele etc. ... O stea de dimineață nu joacă același rol ca o stea de seară.

Când un om se naște pe Pământ, el reîncepe întrucâtva acest parcurs în sens invers. Primii șapte ani ai copilăriei sunt subordonați, în evoluția lor, forțelor lunare, următorii șapte forțelor mercuriene etc. ... Prima facultate pe care și-o însușește copilul este mersul, cu ridicarea pe verticală și darul de a se mișca în sânul greutății pământești. Apoi, apare vorbirea și la urmă gândirea. Dacă avem aici o permutare aparentă în ordinea forțelor planetare, acest fapt nu trebuie să ne mire. Aceasta se datorează inversării dintre Venus și Mercur pe care am semnalat-o și explicat-o deja pe scurt.

Pentru omul actual, planetele inferioare joacă un cu totul alt rol decât planetele superioare. Omul nu traversează sferele planetelor inferioare decât atunci când, coborând din nou spre Pământ, el este deja înveșmântat cu un nou corp astral (corpul eteric i se alătură în sfera lunară); aceste planete au o mare influență asupra determinării karmei. Rudolf Steiner a descris cum ia sufletul asupra sa, în această

sferă lunară, rezultatele morale, "bagajul" vieții sale pământești precedente. Venus și Mercur nu lucrează, nici ele, mai puțin, la făurirea karmei care se va exprima în natura corporală a omului. Poporul, familia, limba maternă se decid în aceste sfere; germenii caracterului și temperamentului sunt depuși aici, grație Soarelui și planetelor inferioare. În timpul vieții pământești, funcțiile glandulare și secretoare se află sub influența planetelor inferioare.

Dimpotrivă, planetele superioare lasă omul mult mai liber, căci ele și-au retras, cel puțin în parte, influențele. În epocile îndepărtate care au luat sfârșit o dată cu Misterul de pe Golgota, efectele lui Saturn, Jupiter și Marte în regnurile naturii exterioare erau de așa natură încât ele puteau provoca în om înflorirea forțelor morale, etice. De exemplu: omul timpurilor trecute percepea efectele lui Saturn datorită simțurilor sale, mai ales datorită ochilor; când vedea o lumină colorată reflectată de niște obiecte, el o simțea în mod absolut firesc drept o forță spirituală, morală; un gând cosmic se revărsa o dată cu percepțiile simțurilor: un limbaj cosmic emana din obiectele și ființele lumii sensibile. Aceasta nu trebuia să fie, în om, o simplă cunoaștere, ci o forță de natură etică. Dar, din această cauză, omul nu putea deveni complet liber. Așadar, forțele au trebuit să se retragă treptat din natură, pentru a lăsa omul să ajungă la libertate. Natura exterioară și-a pierdut elementul său cosmic-moral. Ea nu mai oferea oamenilor decât percepții senzoriale moarte, asupra cărora el își poate aplica gândirea devenită abstractă. A fost un proces îndelungat, în timpul căruia vechea concepție despre natură, în întregime spiritualizată, s-a stins, făcând loc științei moderne.

Dar atunci când aceste forțe s-au retras din lumea exterioară, ele nu și-au pierdut, din acest motiv, eficacitatea. Numai că acum omul trebuie să le sesizeze printr-o activitate spirituală liberă. În loc să absoarbă prin ochi forța morală a lui Saturn împreună cu lumina colorată din obiecte, el trebuie să devină capabil să dezvolte el însuși niște "ochi spirituali" prin niște eforturi lăuntrice (așa cum e necesar pentru a executa exercițiile de concentrare recomandate de Rudolf Steiner). El trebuie să învețe a se uni cu forța jupiteriană, devenită liberă, adâncindu-se în gândurile cosmice; și el trebuie, de asemenea, să învețe să folosească forțele cuvântului, în așa fel încât acestea să

nu fie pur şi simplu condiţionate de organism, ci să devină o manifestare a Logosului cosmic.

Vedem acest lucru: scurta noastră expunere rezumă întregul drum al evoluţiei în lumile superioare, ceea ce Rudolf Steiner numeşte "noul esoterism", care s-a format aproximativ începând cu Evul Mediu. În loc să caute cu disperare forţele morale în procesele naturale, cum fac alchimiştii, în loc să se cramponeze de vechile reguli astrologice care au fost valabile pe vremea când omul nu era liber faţă de Cosmos, omului "mihaelic" modern îi este dat să se slujească de forţele planetare care s-au retras, pentru binele său, din ambianţa pământească nemijlocită şi care vor să fie sesizate de el în toată libertatea. Să citim prin această optică o carte ca "Iniţierea" sau "Cum dobândim cunoaşterea lumilor superioare?"[55] şi să ne amintim, de asemenea, ce a făcut Rudolf Steiner pentru a promova o nouă artă a cuvântului în sânul mişcării antroposofice! Vom începe să vedem într-o altă lumină valoarea imensă, adevărata necesitate cosmică a lucrării umane pământeşti.

Dar dacă planetele superioare s-au retras din natură sub raportul eficacităţii lor morale, aceasta nu înseamnă că ele nu continuă să acţioneze în omul însuşi. Iar aici, influenţele lor sunt mai subtile, mai spirituale, decât cele ale planetelor inferioare. Acestea din urmă determină mai curând destinul; celelalte conferă libertatea. (Conferinţa din 27 iulie 1923). Rudolf Steiner a declarat, de asemenea, că faptul de a nu ţine absolut deloc seama de forţele devenite libere ale lui Saturn, Jupiter şi Marte – ceea ce se întâmplă, în general, în zilele noastre – provoacă în mod inevitabil nişte prejudicii grave. Nervozitatea, generalizată în civilizaţia noastră, facultatea crescută de a se iluziona, obişnuinţele lipsite de loialitate şi pline de minciună, rezultă din faptul că oamenii lasă ca aceste forţe planetare să prolifereze în toate sensurile, în loc să-şi creeze nişte organe spirituale receptoare pentru a le ordona.

Aceste cunoştinţe referitoare la planete ne avertizează, nu fără gravitate, asupra faptului că nu trebuie să primim învăţăturile ştiinţei spirituale ca pe nişte simple teorii, ci să extragem din ele o nouă forţă pentru propria noastră activitate.

Scrisoarea IX

ECLIPSELE DE SOARE ŞI DE LUNĂ
RUSALIILE

În toţi anii, eclipsele de Soare şi de Lună se produc în două perioade separate, între care există întotdeauna un interval de şase luni. O singură perioadă poate cuprinde de la una până la trei eclipse. În anul următor, perioada începe mai devreme – în medie, cu douăzeci de zile -, uneori doar cu opt zile, sau patru săptămâni (o "lunaţie").[8] Pentru a facilita înţelegerea acestui ritm, dăm aici datele eclipselor pentru anii 1924-1928.

1924 eclipsă de Soare	5 martie 31 iulie 24 august
1924 eclipsă de Lună	20 februarie 14 august
1925 eclipsă de Soare	24 ianuarie 20/21 iulie
1925 eclipsă de Lună	4 august
1926 eclipsă de Soare	14 ianuarie 9/10 iulie
1926 eclipsă de Lună	
1927 eclipsă de Soare	3 ianuarie 29 iunie – 24 decembrie
1927 eclipsă de Lună	15 iunie – 8 decembrie
1928 eclipsă de Soare	19 mai 17 iunie 12 noiembrie
1928 eclipsă de Lună	3 iunie – 27 noiembrie

În acest tablou, observăm clar două perioade. În 1927, au fost trei perioade cu eclipse – în ianuarie, în iunie şi în decembrie. Acest lucru provine din faptul că a treia este o perioadă din 1926 atât de avansată, încât a trecut de răscrucea anului.[9]

---

[8] Perioada dintre două faze identice ale Lunii (nota trad. rom.).

[9] Acelaşi lucru s-a întâmplat în 1935, când au avut loc, din motive asemănătoare, 5 eclipse de Soare şi două de Lună (nota trad. fr.).

Vedem, de asemenea, în acest tablou, că numărul eclipselor pe perioadă oscilează între 1 şi 3; în cadrul unei perioade, o eclipsă de Soare alternează întotdeauna cu o eclipsă de Lună sau invers, dar fiecare nouă perioadă este inaugurată în mod liber de o eclipsă de un fel sau altul. Când sunt doar două eclipse într-un an, ca în 1926 – ceea ce este minimum -, ele sunt ambele nişte întunecări ale Soarelui. Maximum este 5 eclipse, ca în 1928. Desigur, demonstrarea acestor reguli nu poate fi prezentată aici, nici măcar pe scurt.

Aceste "perioade cu eclipse" nu depind doar de mişcările Soarelui, Lunii, Pământului, ci şi de deplasările punctelor de intersecţie dintre traiectoria Soarelui şi traiectoria Lunii. Aceste puncte sunt numite "noduri lunare" şi distingem nodurile ascendente, numite odinioară "capul Dragonului", de nodurile descendente numite "coada Dragonului". Aceste noduri reprezintă pentru traiectoria lunară ceva analog cu ceea ce sunt punctul vernal şi punctul autumnal (echinocţii) pentru traiectoria solară. Ele arată o urcare şi o coborâre a Lunii şi sunt antrenate de o mişcare retrogradă. Mişcarea retrogradă a nodurilor lunare are nevoie de 18 ani şi 7 luni pentru a parcurge întregul Cerc Zodiacal. Ea este aceea care provoacă avansul pe care îl iau eclipsele în fiecare an, căci eclipsele sunt legate de poziţia nodurilor. În figura 14 vedem că traiectoria lunară face un unghi de 5° cu ecliptica sau traiectoria solară (pe desen am mărit puţin acest unghi). Celelalte planete, şi ele, descriu nişte traiectorii mai mult sau mai puţin oblice în raport cu aceea a Soarelui, dar fără să iasă din Zodiac, care este o centură destul de lată. Fac excepţie doar nişte asteroizi sau planetoizi care gravitează între Jupiter şi Marte, orbitele lor au un traseu atât de oblic încât ei se rătăcesc uneori în afara Zodiacului, foarte departe. Ei nu fac parte dintre corpurile cereşti normale ale sistemului nostru; sunt nişte rămăşiţe ale unei "bătălii cosmice".[20)]

E bine să căutăm pe cer amplasarea nodurilor lunare, care joacă, de asemenea, un rol important în viaţa noastră sufletească, şi a căror poziţie o găsim în toate calendarele astronomice; acest lucru ne permite să ne reprezentăm drumul urmat de Lună în decursul lunii în care ne aflăm.

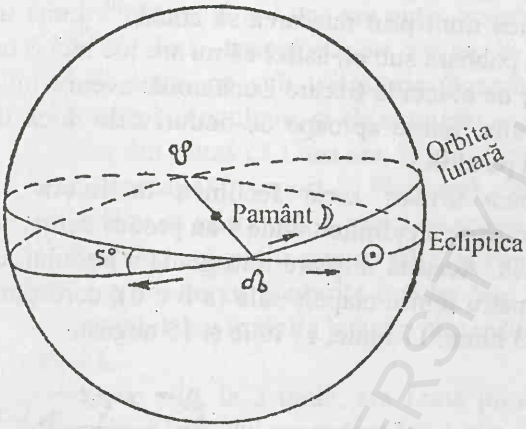

Figura 14

Când, de exemplu, nodul ascendent se află în constelația Peștilor, partea traiectoriei lunare care se află deasupra traiectoriei solare (figura 14) va trece prin fața constelațiilor în care Soarele strălucește primăvara și vara. Atunci, de Crăciun, Luna plină se va afla pe cer cu 5° mai sus decât se află Soarele în plină vară. Așa a fost în 1931 și în 1949 și așa va fi, de asemenea, în 1967. În schimb, Luna plină de vară se află atunci pe cer cu 5° mai jos decât se află Soarele în plină iarnă. Cu nouă ani mai târziu, situația se inversează: Luna hibernală se află pe cer cu 5° mai jos decât Soarele la solstițiul de vară, ia Luna plină estivală se află pe cer cu 5° mai sus decât Soarele de Crăciun. Între aceste două cazuri extreme, există toate punctele intermediare posibile. Vedem că poziția nodurilor schimbă fără încetare caracterul traiectoriei lunare.

Înainte de a studia nodurile lunare în sine, trebuie să ne dăm seama de principiul eclipselor, așa cum se desfășoară ele, din punct de vedere exterior, pe cer. Acest principiu este cu totul altul, după cum este vorba de eclipse de Soare sau de eclipse de Lună.

Dat fiind unghiul de 5° pe care l-am definit, Soarele nu poate fi ocultat de Lună (eclipsă) decât atunci când: 1) este Lună nouă; 2) cele două astre se află în proximitatea aceluiași nod. Când Soarele,

în momentul când e Lună nouă, n-a atins nodul, sau s-a îndepărtat deja de el prea mult prin mişcarea sa anuală[10], Luna urcă deasupra Soarelui sau coboară sub el, astfel că nu are loc nici o ocultare. Ceea ce se petrece de obicei la fiecare Lună nouă: avem conjuncţie, dar nu ocultare. Numai foarte aproape de noduri cele două discuri se pot acoperi unul pe altul.

Vom putea urmări acest fenomen în figura 15, unde am reprezentat o parte a eclipticii unde s-au produs eclipsele primei părţi a anului 1928. Această mişcare retrogradă a nodului ascendent este indicată în patru dintre etapele sale (a b c d), corespunzând poziţiei Soarelui la 3 iunie, 17 iunie, 17 iulie şi 15 august.

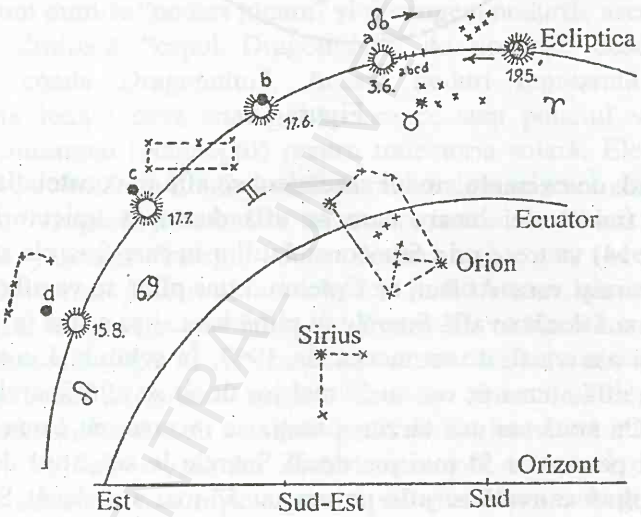

Figura 15

[10] Limita este de 18° pentru eclipsele de Soare şi de 12° pentru cele de Lună, la dreapta ca şi la stânga nodului.

La 19 mai 1928 a avut loc o eclipsă totală de Soare; nodul era puțin la stânga lui a. Luna era puțin înaintea nodului ascendent; deci, traiectoria sa trecea la o distanță destul de bună pe sub traiectoria Soarelui. Dacă a avut loc, totuși, o ocultare, și chiar totală, acest lucru s-a întâmplat din cauză că Luna era, în acele zile, la perigeu (foarte aproape) în raport cu Pământul, ceea ce a făcut ca discul ei să apară mărit, astfel că acesta a putut acoperi Soarele, cel puțin pentru câteva clipe. Această eclipsă s-a produs în ținuturile Polului Sud și n-a putut fi observată deloc în țările locuite, nici măcar sub formă parțială.

După paisprezece zile, la 3 iunie, era Lună plină: Soarele ajunsese chiar la nodul ascendent (a); Luna, în opoziție, se afla în nodul descendent situat în Scorpion; a avut loc o eclipsă totală de Lună (în acest caz, Luna nu poate figura în desenul nostru).

După încă paisprezece zile, la 17 iunie, era Lună nouă. A avut loc o eclipsă de Soare parțială și foarte mică; Luna a trecut pieziș peste marginea superioară a discului solar. La Luna nouă din luna următoare, la 17 iulie, Soarele se îndepărtase deja prea mult de nod, Luna nu l-a atins. Iar la următoarea, la 15 august, intervalul era și mai mare. Doar când Soarele a ajuns la celălalt nod, în noiembrie, a fost din nou posibilă o ocultare. Soarele a trecut prin acest nod la 23 noiembrie: Luna nouă cădea, în acea lună, în 12, Luna plină, în 27; așadar, au putut avea loc două eclipse, însă nu trei. Din aceste cinci eclipse din anul 1928, numai eclipsa parțială din 12 noiembrie a fost vizibilă în Europa Centrală.

După un ciclu de 18 ani, eclipsele de Soare și de Lună dintr-un anumit an se reproduc în aceeași ordine și la aceleași date, dar cu un decalaj de 10 zile. Astfel, cele cinci eclipse din 1928 au corespuns cu cele din 1910 și cele din 1946, doar cu acest decalaj de 10 zile. De exemplu, Luna nouă din 17 iulie 1928 nu putuse

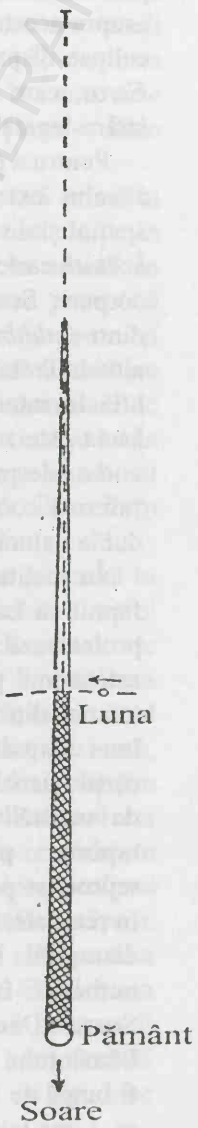

Figura 16

provoca ocultarea Soarelui la 10 iulie 1910. Vom reveni asupra acestui fapt interesant în capitolul următor: unele eclipse dispar, altele apar. E vorba aici de *perioada de Saros*, care era deja cunoscută de chaldeeni. Ea este strâns legată de mişcarea retrogradă a nodurilor lunare.

Pentru a putea descrie şi explica eclipsele într-un sens absolut exterior, va trebui să apelăm la un element spaţial şi de perspectivă de care încă nu ne-am folosit în această carte. Eclipsele constau dintr-o juxtapunere a trei corpuri: Soare, Lună şi Pământ, şi, pe lângă aceasta, dintr-o *umbră proiectaă* de unul din aceste corpuri asupra altuia. Trebuie să reţinem că traiectoria lunară (reală) se află în interiorul traiectoriei aparente a Soarelui, şi că Luna este mai aproape de Pământ decât Soarele; aici e vorba despre o concepţie mai mult "radială" decât "sferică". Acest lucru ne revelează deja ceva despre dubla natură a acestor eclipse.

În realitatea exterioară, o eclipsă de Lună rezultă din faptul că Luna pătrunde în "conul de umbră" pe care îl proiectează Pământul din partea opusă Soarelui. Vechii astronomi greci cunoşteau deja această explicaţie şi tocmai din observarea umbrei proiectate de Pământ pe luna eclipsată au dedus ei forma rotundă a Pământului. În cărţile uzuale de astronomie, găsim scheme ale "conului de umbră" care nu încearcă să respecte adevăratele raporturi proporţionale, căci ar fi imposibil să fie reproduse pe o pagină de format obişnuit. Această umbră, în realitate, este incredibil de lungă şi subţire în raport cu diametrul Pământului, dacă pornim de la distanţele numerice în mod uzual admise dintre Pământ, Lună, Soare. Dacă, de exemplu, am reprezenta diametrul Pământului de 12 mm (1 mm pentru 1.000 km), umbra ar fi lungă de 1,35 m. Soarele, de cealaltă parte, ar fi de 150 m. Luna taie umbra la 1/3 din lungimea sa, când cele trei corpuri se află pe o linie dreaptă ce străpunge bolta cerească în apropierea unui nod. Doar atunci avem eclipsă de Lună; altfel, traiectoria lunară la Lună plină

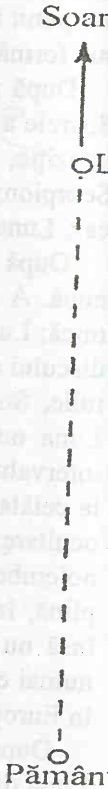

Figura 17

trece pe deasupra sau pe dedesubtul umbrei. În locul unde Luna pătrunde pentru a fi eclipsată, umbra Pământului nu mai are decât lățimea a trei discuri lunare. Figura 16 este schematică, dar este realizată aproximativ la proporțiile juste, cel puțin până la Lună: cele 2/3 ce rămân din conul de umbră sunt indicate doar printr-o linie întreruptă.

Este, desigur, legitim să ne întrebăm dacă această umbră există în realitate. Când nu există eclipsă de Lună, această umbră se pierde în spațiul vid. Or, o umbră poate fi ea gândită căzând în neant? În ambianța noastră imediată, în atmosfera pământească, ea provoacă fenomenul care este pentru noi noaptea (ea se rotește în 24 de ore și într-un an, în raport cu noi). În afara Pământului, această umbră nu poate fi considerată altceva decât o creatură spirituală, o comasare de entități întunecate; ea nu prinde corp, de fapt, decât atunci când Luna pătrunde în domeniul său, pentru că atunci ea poate atinge un obiect material. Această observație nu este decât un preludiu la ceea ce vom spune, mai târziu, despre forțele spirituale ale tenebrelor.

În cazul eclipselor de Soare, Luna este aceea care se plasează în fața discului solar și care, la rândul ei, proiectează o umbră al cărei vârf extrem poate atinge Pământul. Cu ocazia eclipselor totale de Soare, această umbră, care poate avea o lățime de 200 km, mătură suprafața Pământului, de la vest la est, cu o mare viteză, cufundând totul în întuneric la trecerea ei. Ca și în cazul eclipselor de Lună, această umbră nu poate fi, raportată la distanțe, decât o linie subțire și nu i se poate deloc atribui o realitate decât în interiorul atmosferei pământești. Când Luna nu acoperă total Soarele, ci doar știrbește ușor marginea de sus sau cea de jos a discului său, are loc o *eclipsă parțială* de Soare. În afară de aceasta, orice eclipsă totală de Soare devine parțială pentru regiunile pământești care nu se află pe axa fâșiei de umbră, ci la dreapta sau la stânga acestei axe. Când Luna este îndepărtată de Pământ (la apogeu), conul de umbră pe care îl proiectează ea nu mai poate atinge Pământul cu vârful său; această umbră planează întrucâtva deasupra noastră; ceea ce se produce atunci este o *eclipsă inelară*.

În cazul eclipselor de Soare, perspectiva, paralaxele, joacă un rol important. Nu acesta este cazul când avem eclipse de Lună. Când Luna se scufundă complet în umbra Pământului și când întunecarea

ei este, prin urmare, totală, acest lucru se întâmplă pentru ansamblul locurilor geografice care au Luna deasupra orizontului lor, adică, în orice caz, pentru o mare parte a Pământului. Eclipsele de Soare sunt în mai mare măsură nişte fenomene locale.

În acest fel se prezintă eclipsele pentru o observaţie pur exterioară. Rudolf Steiner a indicat, totuşi, încă din anul 1910[21], că aici se mai întâmplă ceva: "Când omul nordic al vremurilor străvechi voia să-şi explice ceea ce vedea cu ocazia unei eclipse de Soare (desigur, în epoca vechii clarvederi, astrele erau văzute într-un cu totul alt fel decât se face astăzi cu ajutorul telescopului), el alegea imaginea lupului care urmăreşte Soarele şi care, când îl atinge, provoacă o întunecare. Acest lucru era în acord cu faptele ... Materialiştii de astăzi spun că aici e vorba de superstiţie, că nici un lup nu urmăreşte Soarele ... Pentru ocultist, există o superstiţie mult mai gravă: aceea de a crede că eclipsa de Soare este cauzată de prezenţa Lunii în faţa Soarelui. Este ceva foarte exact pentru observaţia fizică, pe cât este de exactă istoria cu lupul pentru observaţia astrală. Concepţia astrală este chiar mai justă decât aceea expusă în cărţi, căci aceasta din urmă este cu mult mai mult supusă erorii."

Rudolf Steiner mai vorbeşte, în altă parte, despre ceea ce se petrece în "sfere" şi nu doar în cadrul mişcărilor spaţiale ale corpurilor cereşti, atunci când apare o eclipsă. El spune că eclipsele sunt "nişte fenomene de tranziţie ... care se situează tocmai între Cosmosul pur fizic şi Cosmosul spiritual". Sunt nişte fenomene care "reneagă" spiritualul, în favoarea a ceea ce este exterior, spaţial. Spaţiul, aşa cum credem noi că-l cunoaştem pe Pământ, aşa cum există el ca fenomen legitim al existenţei pământeşti, prin eclipse este, într-un fel, transportat până în Cosmos. Umbra, fie a Lunii, fie a Pământului, nu există în realitate decât în lumea "elementară"; dar, în cazul unei eclipse, ea se densifică până la a deveni vizibilă.

Am aflat, de altfel, din conferinţa lui Rudolf Steiner pe care am menţionat-o adineaori, că toate acestea îşi au raţiunea lor de a fi, necesitatea lor. Trebuie să existe nişte supape de siguranţă pentru tot ceea ce este rău şi clocoteşte în gândurile umane şi în impulsurile umane de voinţă; şi aceste supape sunt eclipsele, absenţa momentană, mai mult sau mai puţin îndelungată, a luminii solare sau

lunare. Dat fiind faptul că Răul a fost tolerat în lume prin hotărârile divine, eclipsele, şi ele, au fost în mod necesar cuprinse în planul divin. Aproape că am putea spune: când a fost statornicită lumea creată, înţelepciunea divină ar fi putut la fel de uşor să organizeze lucrurile în aşa fel încât să nu existe eclipse! Ar fi fost suficient ca Luna să fie un pic mai departe de Pământ, şi discul ei n-ar mai fi putut niciodată să-l acopere complet pe acela al Soarelui. N-ar fi existat eclipsele totale de Soare. Dar, în acelaşi timp, omul ar fi trebuit să aibă o constituţie absolut diferită de cea pe care o are acum. Prin faptul că apar eclipsele, drumul cosmic este lăsat deschis pentru Spiritele Tenebrelor şi ale Răului, şi aceasta exact în măsura în care este necesar.

x x x

Dar Binele, Spiritul, pe care îl numim Spiritul Sfânt, nu trăieşte în spaţiu, nici măcar în timp. Când Spiritul Sfânt a coborât asupra discipolilor lui Christos, ei au fost înălţaţi, pentru o clipă, în afara spaţiului şi a timpului. Această experienţă o comemorăm la Rusalii.

Există trei sărbători pe care creştinismul originar le-a instituit pentru prima jumătate a anului, începând cu solstiţiul de iarnă. Atunci când Soarele se află cel mai jos în drumul său, în adâncul cel mai profund al iernii, Copilul-Iisus se naşte în spaţiul pământesc. Pământul este atunci în Cosmos ca o stea spre care întregul univers îşi îndreaptă privirea. Sărbătoarea Crăciunului ne revelează un spaţiu în întregime pătruns de forţele cosmice ale Tatălui şi care nu este luminat decât de "Soarele de la Miezul-nopţii".

Prin evenimentul pascal, spaţiul este deja învins. Christos a înviat. El a biruit moartea, Pământul, spaţiul. Chiar şi rămăşiţele Sale spaţiale, cadavrul Său, au dispărut din mormânt. Dar Cel Înviat apare discipolilor, ici şi colo, într-un corp care aminteşte de corpul fizic şi totuşi nu e un corp fizic. Atunci, El începe să acţioneze în timp. Ceea ce este important în continuare pentru dezvoltarea creştinismului, nu este spaţiul, nici chiar spaţiul geografic unde a trăit Christos. Christos a murit pentru oamenii tuturor popoarelor şi doar în timp putem urmări extinderea progresivă a Impulsului Său pe globul pământesc. De aceea, după cum am văzut, stabilirea datei mobile a Paştilor se face în termeni relativi la timp.

Dar Sărbătoarea Rusaliilor este amintirea şi reînnoirea anuală, permanentă, a unui eveniment care, în fond, n-a fost nici spaţial, nici temporal. Atunci omul se află, cu adevărat, dincolo, de spaţiu; iar dincolo de spaţiu, şi dincolo de timp, în sufletul omului străluceşte Spiritul Sfânt. Ceea ce revarsă Spiritul Sfânt asupra apostolilor se concretizează, în afara sufletelor lor, în limbi de foc asemănătoare unor fulgere: or, fulgerul n-are durată şi el sfâşie spaţiul. Spiritul Sfânt nu trăieşte în materie şi de aceea este "sfânt", adică el vindecă şi purifică. Acesta este Spiritul despre care Christos a spus că nu putea să vină decât după ce El, Christos, va fi trecut prin Misterul de pe Golgota, când, graţie morţii Sale, El va fi biruit spaţiul şi se va fi unit din nou cu Tatăl. Iar oamenii care erau prezenţi când Spiritul Sfânt s-a putut manifesta oamenilor pentru prima oară, au auzit că apostolii vorbeau "limba fiecăruia". Spaţiul era învins, căci de atunci înainte fiecare dintre apostoli era, ca să spunem aşa, acasă în orice loc. Timpul era, de asemenea, învins, căci Misterul de pe Golgota devenea pentru apostoli un eveniment întotdeauna prezent, absolut netemporal. Ceea ce Spiritul Sfânt avea de spus oamenilor a coborât atunci de dincolo de spaţiu şi de timp, în acel moment şi pentru toate timpurile.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY

Scrisoarea X

ECLIPSELE ŞI PERIOADELE DE SAROS

Am văzut că nodurile lunare, aceste puncte de intersecţie dintre orbita Soarelui şi orbita lunii, fac turul complet al Zodiacului în 18 ani, 7 luni şi câteva zile. Această perioadă joacă un anumit rol în toate vieţile umane. Căci nu e suficient să vedem în nodurile lunare nişte puncte matematice, nişte intersecţii între "planul prelungit al orbitei lunare şi orbita aparentă a Soarelui", cum le defineşte astronomia actuală; acestea mai sunt şi nişte porţi de intrare pentru astral, nişte puncte sensibile din punct de vedere astral în "cerul natal" al fiecărui om. Iată ce spune despre ele Rudolf Steiner: de fiecare dată când aceste puncte revin în locul unde se aflau la naştere, altfel spus, când omul a împlinit vârsta de 18 ani şi 7 luni, apoi vârsta de 37 de ani şi două luni etc., el devine deosebit de receptiv la lumea astrală, în subconştientul său, ceea ce se poate manifesta prin vise ciudate şi alte fenomene. Nopţile care coincid cu aceste perioade sunt cele mai importante din toată viaţa noastră. Numai că, necunoscându-se acest lucru, în general nu li se acordă atenţie.[10)] În cazul lui Goethe, care a traversat de patru ori nişte momente de acest fel, putem distinge într-un fel interesant influenţele pe care le-au avut ele asupra spiritului său, dacă îi citim Jurnalul, scrisorile şi convorbirile.[88)] E bine ca fiecare om să încerce să-şi găsească în propria sa viaţă urmele acestui ciclu, sau şi ale jumătăţii ciclului (9 ani, 3 luni şi 1/2), care este momentul când nodul descendent ia locul nodului ascendent în Zodiac, şi invers.

Pe lângă aceasta, ciclul respectiv îşi are reflectarea sa în ceea ce se numeşte *nutaţia* axei Pământului, despre care vom vorbi mai târziu.

Să explicăm acum ce se numeşte *perioada de Saros*. Ea este legată de reîntoarcerea mai mult sau mai puţin periodică a eclipselor. Să admitem că a avut loc eclipsa totală a Soarelui în punctul N al

Zodiacului (figura 18). Soarele, Luna şi un nod lunar (S, L, N), au fost foarte aproape de acest punct. Apoi, toate trei şi-au urmat drumul. Soarele face ocolul Zodiacului în aproximativ 1 an; Luna, într-o lună; nodul, care merge în sens contrar, în 18 ani şi 7 luni. De aici rezultă că puţin mai înainte de revenirea nodului la locul său precedent – *după 18 ani şi zece zile* -, acest nod întâlneşte deja Soarele şi Luna (Luna, între timp, a făcut de 223 de ori ocolul Zodiacului), astfel că eclipsa nu se va reproduce în punctul N, ci în alt punct, N_1. Desigur, în intervalul respectiv, există alte numeroase eclipse de Soare şi de Lună, de fiecare dată când aceste astre se intersectează cu nodurile în nişte puncte oarecare ale Zodiacului. Dar pentru perioada de Saros, distanţa de la Soare la nod, poziţia Lunii, durata fazei de ocultare, totul este identic, sau aproape, cu ceea ce s-a petrecut cu 18 ani şi zece zile în urmă. Din acest motiv, eclipsele următoare (sau precedente) se prezintă în acecaşi succesiune.

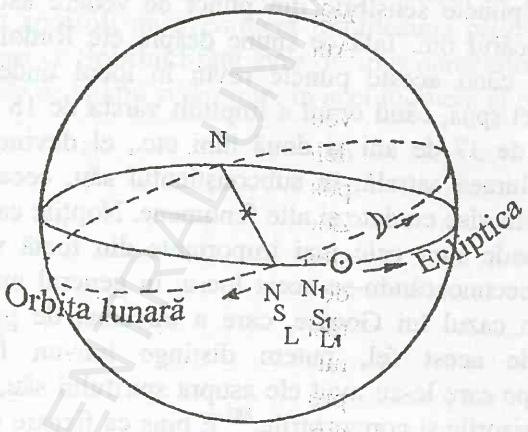

Figura 18

Eclipsele menţionate în capitolul precedent pentru anii 1924-1928 corespund unor serii, din anii 1906-1910 şi, de asemenea, unor serii din anii 1942-1946, cu nişte diferenţe ce nu depăşesc 10-11 zile. Vedem aici o serie de eclipse care se repetă în mod constant cu un

ritm de 18 ani şi 10 (sau 11) zile. Sunt 10 sau 11 zile, în funcţie de anii bisecţi.

Această regulă ne permite din nou să simţim caracterul mobil şi "viu" al mecanicii cosmice. Căci toate aceste corespondenţe sunt *aproximative*; nu există niciodată identitate. Mica diferenţă ce rămâne pretutindeni creează varietate în uniformitate. Să spunem, în esenţă, că o anumită eclipsă revine în nişte condiţii aproape asemănătoare după 18 ani şi 10 (11) zile.

Din cauza celor 10 zile care se adaugă la 18 ani, Soarele a înaintat cu 10 grade; eclipsa, deci, nu are loc exact în acelaşi punct al cerului, ea este decalată cu 10° spre est. Dar la cele 10 (11) zile se adaugă 7 ore şi 42 de minute; noua eclipsă va avea loc, aşadar, în ziua prescrisă, dar cu o întârziere de aproape o treime de zi. Ceea ce înseamnă că Pământul va fi împlinit pe axa sa circa o treime din rotaţia-i cotidiană şi că eclipsa (mai ales dacă e vorba de o eclipsă de Soare, întotdeauna foarte localizată) nu va fi văzută în aceleaşi ţinuturi ca data precedentă; ea va fi vizibilă mai la vest. Eclipsa care va urma apoi va fi încă şi mai la vest ş.a.m.d. A patra eclipsă, după 54 de ani şi 33 de zile, va cădea cam în aceleaşi ţinuturi ca şi prima, dar va fi decalată puţin mai spre nord sau spre sud. Se vorbeşte despre aceasta ca despre "tripla perioadă de Saros", care durează 54 de ani şi 33 de zile. Dar noua eclipsă care vine după o triplă perioadă de Saros nu se situează exact la aceeaşi distanţă faţă de nod ca eclipsa de origine. Ea se deplasează de la est la vest, se apropie de nod, apoi îl depăşeşte. Se poate întâmpla, de-a lungul timpului, ca Luna nouă să se apropie destul de mult de nod şi să acopere foarte puţin discul Soarelui. Se observă atunci, pentru prima oară, o mică eclipsă parţială de Soare, care, de acum înainte, îşi ia locul în seria Saros. Data următoare, după 18 ani şi 10 zile, ea va fi tot parţială, dar puţin mai mare. După 6-10 perioade de Saros, ea va fi atât de aproape de nod încât va avea loc o eclipsă totală. Apoi, timp de secole, această eclipsă va fi totală sau, eventual, inelară, apoi ea va redeveni parţială şi până la urmă va înceta să existe: vom avea o simplă Lună nouă, fără nici o întunecare. Un fenomen asemănător există şi pentru eclipsele de Lună, dar, în cazul lor, Luna plină este întotdeauna aproape de nodul opus Soarelui.

Putem să urmărim foarte bine aceste mişcări în figura 15 din Capitolul IX. Eclipsa din 17 iunie 1928 era o eclipsă care tocmai "se năştea". Ea lipsea din seria din 1910. Putem spune că ea s-a născut în acea zi! După 18 ani şi 10 zile, la 27 iunie 1946, Soarele şi Luna se aflau puţin mai aproape de nod, iar acesta înaintase cu 10° spre Gemeni. În consecinţă, discul Soarelui şi al Lunii se puteau suprapune mai mult. Doar în secolul XXII această eclipsă va fi destul de aproape de nod pentru a fi totală.

Să urmărim acum eclipsa din 19 mai 1928. Ea s-a situat cu totul la dreapta nodului. De fapt, ea a fost totală pentru ultima oară la această dată. Data următoare, la 30 mai 1946, ea era deja parţială şi ea va descreşte tot mai mult până la 3 august 2054, dată când ea va înceta să existe. În trecut, din anul 936 după Christos, această eclipsă era inelară, ceea ce înseamnă o variaţiune a totalităţii – discul lunar este chiar în faţa Soarelui, dar este prea mic pentru a-l acoperi în întregime, astfel că lasă să se vadă un cerc luminos. Această eclipsă se născuse la 24 iunie 792 după Christos, la stânga nodului lunar ascendent şi ea va muri, aşa cum am spus, în 2054.

Seria eclipselor de primăvară din 1928 comportă, deci, fenomenul mai curând rar al unei eclipse de Soare care "se naşte" şi fenomenul unei eclipse care încetează să fie totală. Durata de viaţă a eclipselor de Soare este aproximativ 1200 de ani; aceea a eclipselor de Lună e puţin mai scurtă.

Eclipsa de Soare din 12 noiembrie 1948 era parţială, căci ea îşi depăşise perioada de totalitate (inelară, în realitate), care durase din 1171 până în 1874. În 1892 a fost văzută parţială pentru prima oară.

Ne putem reprezenta şi mai clar această viaţă şi această moarte a eclipselor când le studiem nu pe cer, ci aşa cum le vedem de pe Pământ. Cauza lor fizică, se ştie, este umbra Lunii, care mătură suprafaţa globului nostru, aşa cum am explicat în capitolul precedent. Este un fascicol întunecat care se mişcă într-o mare viteză. Trecerea sa durează 4 ore; ocultarea totală a Soarelui nu durează decât 8 minute, cel mult, într-un anumit loc. După 18 ani, acest fascicol revine, dar el se află mai departe, cu o treime de circumferinţă terestră. După 54 de ani, ea şi-a reluat, aproximativ, locul.

S-a constatat că o eclipsă de Soare nou născută, ca aceea din 17 iunie 1928, măturâ întotdeauna Pământul, la început, la poli; la Polul Nord, dacă eclipsa se naşte în nodul ascendent (capul Dragonului) şi la Polul Sud, dacă ea se naşte în nodul descendent (coada Dragonului). Ea se mai află încă deasupra regiunilor noastre polare când îşi atinge prima totalitate. Apoi, coboară treptat şi se apropie, în decursul secolelor, de ecuator, unde ea are loc în nod. Ea traversează atunci cealaltă emisferă terestră şi îşi va sfârşi viaţa la polul opus. Iată ce aflăm în mod concret când aplicăm această regulă la trei eclipse din 1928:

19 mai. Născută la 24 iunie 792 la Polul Nord; totală pentru ultima oară; faza sa de totalitate s-a desfăşurat în întregime în regiunea Polului Sud.

17 iunie. Apare pentru prima oară; n-a fost vizibilă decât deasupra mărilor arctice.

12 noiembrie. Născută la 12 iunie 991 la Polul Sud (aproape de nodul ascendent). Deja redevenită parţială, ea are loc pentru regiunile nordice.

Căile pe care le urmează eclipsele de Soare pe suprafaţa Pământului descriu nişte curbe curioase; le desenăm urmărind vârful conului lunar de umbră care atinge solul nostru. În figura 19, e vorba de eclipsa de Soare din 29 iunie 1927. Distingem tripla perioadă de Saros. Această eclipsă a fost totală în Anglia septentrională şi în Scandinavia, apoi pe Oceanul Arctic şi partea de nord-est a Siberiei. Ea este relativ tânără, căci nu există decât din 1639, ca eclipsă parţială, şi din 1891, ca eclipsă totală. De aceea, ea mai are încă loc în ţinuturile relativ nordice. – În figura 19, trebuie să ne reprezentăm Polul Nord ca punct central; cercul este ecuatorul terestru. Linia care leagă Polul Nord cu punctul O este meridianul Greenwich, ceea ce ne permite să situăm ţările. Eclipsa despre care e vorba este indicată pentru fiecare perioadă de Saros, din 1891 până în 2351, deci, pentru 3x3 perioade de Saros, care au fost marcate prin liniile punctate. Îi

putem urmări coborârea progresivă de la Polul Nord la ecuator şi de acolo la Polul Nord.[11]

Astfel, Pământul pare înlănţuit în spaţiu, ca şi în timp, de o ciudată reţea de curbe descrise de către eclipse, astfel încât Răul găseşte peste tot, cel puţin o dată, ocazia de a acţiona. În fiecare an, o serie coboară de la nord la sud şi o altă serie urcă din nou. Sunt ca nişte "rune" neliniştitoare care s-au înscris de-a lungul timpului. Când le observăm, putem avea impresia că sunt nişte amprente, nişte urme de paşi, şi că anumite entităţi ale întunericului se nasc, trăiesc şi mor, într-un mod foarte concret, mergând astfel de la un pol la altul.

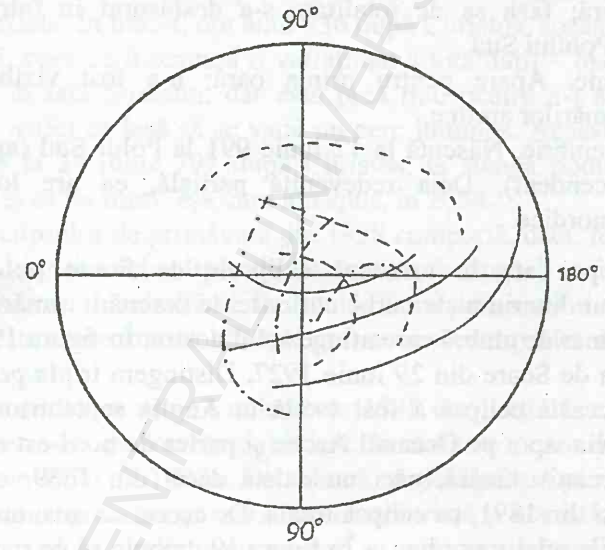

Figura 19

Una din aceste entităţi, în revenirile sale ciclice, împresoară Pământul prin nişte linii armonioase, aşa cum se arată în figura 19. O alta, aceea din 19 mai 1928, de exemplu, desenează pe glob nişte

[11] Cf. Oppolzer – "Canonul eclipselor". În această lucrare eminentă, toate aceste legi sunt expuse prin calcul şi desen. Vezi şi F. K. Günzel.

adevărate "labe de muscă". Altele au nişte curbe de Saros încrucişate în formă de corn de Lună (figura 20). (Cifrele indică datele eclipselor).

În ansamblu, găsim aproximativ 70 de entităţi de acest fel: 30 pentru Lună, 40 pentru Soare. Eclipsele de Lună, în general, sunt mai puţin individualizate decât cele de Soare; ele nu descriu nişte traiectorii, ci acoperă mai curând nişte vaste suprafeţe ale Pământului.

Este, de altfel, de înţeles, dacă ţinem seama de faptul că eclipsele sunt nişte "supape de siguranţă" – cele de Soare, pentru *voinţa rea* ce emană de pe Pământ în Cosmos, iar cele de Lună, pentru *gândurile rele* pe care aceste eclipse le lasă să se reverse din Cosmos până pe Pământ.

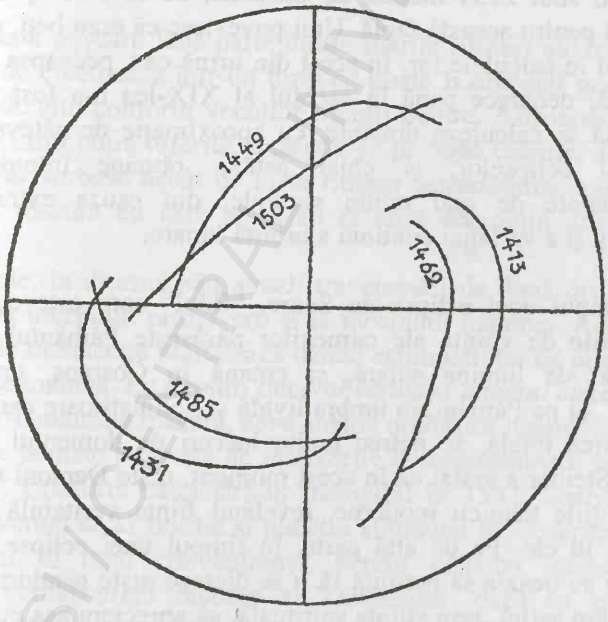

Figura 20

Rudolf Steiner povesteşte, în conferinţa sa deja citată, "Lumina Soarelui şi lumina Lunii"[23], că vechii iniţiaţi îşi încredinţau

întrebările adresate universului cu ocazia răsăritului de Soare, la Luna nouă. Or, o eclipsă de Soare are loc întotdeauna la Luna nouă şi pentru un loc geografic unde Soarele răsare. Iniţiaţii aşteptau răspunsurile la Luna plină, şi noi ştim că eclipsele de Lună nu sunt posibile decât la această fază. Vedem, aşadar, că pentru vechii iniţiaţi eclipsele trebuiau să provoace nişte întreruperi în activităţile lor sacerdotale. A întreba este un act de voinţă, care nu putea avea loc în momentul unei eclipse de Soare, iar iluminarea gândurilor, răspunsurile universului, nu putea să aibă loc în timpul unei eclipse de Lună. Acesta este, poate, unul din motivele pentru care eclipsele se studiau cu atât grijă, pe vremea când încă nu exista o ştiinţă abstractă. Acest lucru explică poate şi un fapt tragic pe care cărţile de popularizare îl amintesc mereu: cei doi astronomi chinezi, Hi şi Ho, care au omis să-i anunţe în mod corect Împăratului o eclipsă de Soare din anul 2154 înainte de Christos, au fost decapitaţi, drept pedeapsă pentru această faptă. Unii povestesc că erau beţi, alţii că s-au înşelat în calculele lor. În acest din urmă caz, pedeapsa ar fi fost nedreaptă, deoarece până în secolul al XIX-lea n-a fost niciodată posibil să se calculeze dinainte, cu aproximaţie de câteva minute, începutul eclipselor; şi chiar astăzi, rămâne întotdeauna o indeterminare de mai multe secunde, din cauza extraordinarei mobilităţi şi a variaţiei continui a orbitei lunare.

În timpul unei eclipse de Soare, "Răul" care este conţinut în impulsurile de voinţă ale oamenilor părăseşte Pământul fără a fi consumat de lumina solară, şi emană în Cosmos, unde "face ravagii". Şi pe Pământ, în umbra lividă şi neliniştitoare care precede întunecarea totală, se petrec multe lucruri de domeniul "Răului". Rudolf Steiner a arătat că în acest moment, nişte Demoni teribili ies din creaţiile tehnicii moderne, revelând fiinţa veritabilă care este ferecată în ele. Pe de altă parte, în timpul unei eclipse de Lună, oamenii au ocazia să permită să li se dicteze nişte gânduri diabolice ... Învăţăm astfel, prin ştiinţa spirituală, să apreciem aşa cum trebuie fenomenele intermediare dintre Cosmosul fizic şi Cosmosul spiritual.

Scrisoarea XI

MIŞCAREA DE PRECESIUNE A ECHINOCŢIILOR

Trebuie să ne ocupăm acum de o altă mişcare, ce se adaugă tuturor acelor mişcări pe care le-am constatat deja în sistemul solar şi care are o foarte mare importanţă din punctul de vedere al ştiinţei spirituale. E vorba despre deplasarea punctului vernal pe ecliptică; această mişcare este numită "precesiune", deşi este o mişcare retrogradă, ca aceea a nodurilor lunare; se efectuează de la est la vest.

Această mişcare face parte dintre marile ritmuri ale universului, căci ea se efectuează într-un timp ce poate fi apreciat prin cifra de 25.920 de ani, conform vechilor tradiţii oculte. Astronomia actuală indică o cifră puţin diferită, bazându-se pe nişte calcule; dar vechile tradiţii nu vorbesc decât de nişte ritmuri astronomice, aşa cum am spus, şi măsura cu care apreciau ei anul era puţin diferită de a noastră.

Soarele, în drumul său anual, traversează de două ori ecuatorul ceresc: la începutul primăverii şi la începutul toamnei. Aceste două puncte de intersecţie marchează datele echinocţiului de primăvară şi a celui de toamnă. Le numim *punctul vernal* şi *punctul autumnal.* Ele sunt, într-o anumită măsură, ceva analog nodurilor lunare. Şi în cazul celorlalte planete punctele de intersecţie corespunzătoare se numesc "noduri". Conform calendarului inaugurat în 1582, Soarele atinge punctul vernal la 21 martie şi punctul autumnal la 23 septembrie. A fost fixat în mod convenţional, pentru calculul longitudinilor, punctul vernal drept început al Zodiacului: dacă se spune, de exemplu, că o stea se află la o longitudine de 300°, aceasta înseamnă că ea se află la 300° depărtare de punctul vernal pe Cercul Zodiacal (5/6 din circumferinţă).

Or, acest punct vernal nu rămâne imobil: şi aici, constatăm că există mobilitate, variaţie. Când Soarele, la capătul unui an, a urmat

pe ecliptică cercul complet al Zodiacului, el nu regăseşte punctul vernal exact în acelaşi loc cu punctul de plecare; acest punct s-a deplasat puţin, mergând în întâmpinarea sa, astfel că anul este întotdeauna mai scurt. Începutul primăverii astronomice, trecerea ecuatorului de către Soare, se produce în fiecare an cu 20 de minute mai devreme; în termeni spaţiali, punctul vernal este în fiecare an cu 50 de secunde de arc (50'') mai la vest pe ecliptică (figura 21). Acest punct parcurge un grad în 72 de ani, şi 30 de grade (un semn al Zodiacului) în 2.160 de ani. De această reducere infimă cu 20 de minute pe an este legată întreaga istorie a civilizaţiilor!

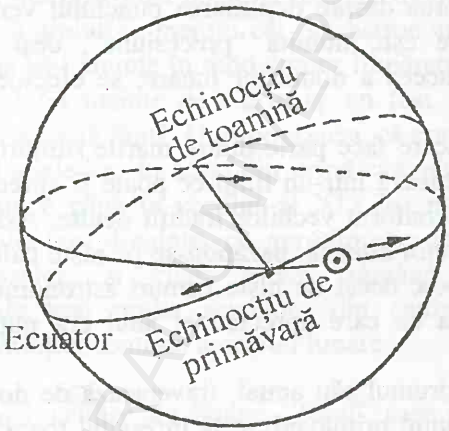

Figura 21

Nu e vorba, pur şi simplu, de faptul că acest punct matematic, sau linia de joncţiune între punctul vernal şi punctul autumnal, se deplasează; ci e vorba de faptul că ecuatorul Pământului, prelungit în plan de ecuatorul ceresc, efectuează o mişcare, de unde rezultă că linia de joncţiune dintre punctele echinocţiale se deplasează de-a lungul cercului. Putem urmări, aşadar, această mişcare atât pe Pământ, cât şi pe cer.

Pământul, s-ar putea spune, se mişcă asemeni unui titirez. Axa lui (axa polilor, perpendiculară pe planul ecuatorului) descrie un con în

jurul axei eclipticii în 25.920 de ani. E uşor să ne reprezentăm această mişcare dacă examinăm o hartă obişnuită a globului.

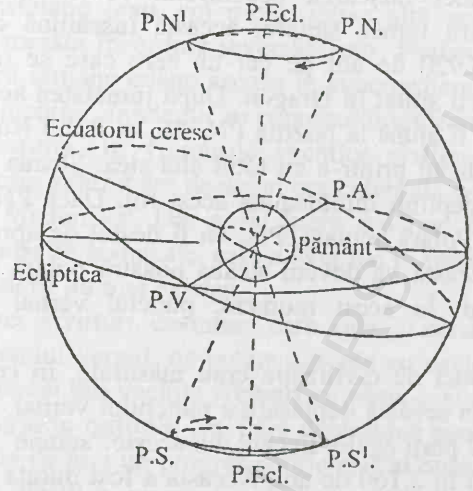

Figura 22

Axa eclipticii îşi are Polul Nord în constelaţia Dragonului (vezi Capitolul IV). Ea taie, desigur, Pământul; în virtutea modului în care sunt dispuse hărţile globului sau globurile pământeşti (cu axa polilor oblică), axa eclipticii este în mod riguros verticală; planul eclipticii se proiectează în globul pământesc pe orizontală. Aceasta este, bineînţeles, o pură convenţie; verticala şi orizontala sunt întotdeauna relative. În jurul acestei axe verticale, axa polilor pământeşti (şi cereşti), care este o realitate tangibilă, se roteşte şi descrie un con fără a antrena rotaţia Pământului însuşi în jurul axei sale. Facem, aşadar, abstracţie de rotaţia diurnă şi luăm în considerare această mişcare de titirez pe care o face Pământul de la vest la est în 25.920 de ani. Evident, ecuatorul pământesc *are un balans*, pe măsură ce are loc această mişcare a axei sale; el urcă şi coboară, într-un fel, în timp ce planul eclipticii, care trece prin centrul Pământului, rămâne absolut neschimbat.

N-avem decât să prelungim aceste fenomene pământeşti în jumătatea vizibilă a boltei cereşti (figura 22).

Vedem atunci mişcarea ecuatorului ceresc în jurul polului eclipticii. Pentru lumea stelară, aceasta înseamnă că axa PN-PS descrie în 25.920 de ani pe cer un cerc care se roteşte în jurul polului eclipticii situat în Dragon. După jumătatea acestei perioade, axa PN-PS va fi ajuns la poziţia PN_1-PS_1 şi Polul Nord, ca şi Polul Sud, vor fi indicaţi printr-o cu totul altă stea. Steaua noastră Polară actuală n-a îndeplinit întotdeauna acest rol. Dacă PN, în figura 22, indică Steaua Polară actuală, PN_1 va fi destul de aproape de steaua Vega. Căci aceasta va deveni steaua noastră polară în aproximativ 10.000 de ani. În acest moment, punctul vernal se va afla în Fecioară.

Vechile epoci de civilizaţie erau măsurate, în ceea ce priveşte durata lor, prin această deplasare a punctului vernal. Dacă împărţim Zodiacul în 12 părţi egale, fiecare din aceste "semne" este parcurs de punctul vernal în 2.160 de ani. Aceasta a fost durata aproximativă a *epocii Taurului* (civilizaţia egipto-babiloniană); şi, de asemenea, aceea a *epocii Berbecului* (civilizaţia greco-romană). Noi trăim astăzi în *epoca Peştilor.* Rudolf Steiner ne aminteşte acest lucru în prima ediţie a "Calendarului sufletesc": "Situarea Soarelui în faţa unui semn al Zodiacului durează aproximativ o lună. După un an, se reproduc, cu aproximaţie, aceleaşi poziţii. Acest termen, «cu aproximaţie», este justificat, deoarece, de-a lungul timpului, se creează un decalaj de poziţii. În timp ce, acum câteva secole, de exemplu, privirea îndreptată spre Soare în martie cădea, totodată, pe constelaţia Berbecului, astăzi, la aceeaşi dată, cade pe constelaţia Peştilor."

Tot aşa cum raportăm un semn scris la o vocabulă rostită, putem raporta situarea Soarelui în faţa unei constelaţii zodiacale la o experienţă concretă a Cosmosului într-un anumit moment. În ceea ce priveşte cursul anului, e vorba doar de nişte impresii care se schimbă rapid, legate de cele douăsprezece luni. "Calendarul sufletesc" ne-a fost dăruit ca să le putem simţi şi în mod lăuntric.

Experienţele pe care le face omenirea, de-a lungul epocilor de civilizaţie, sunt de o cu totul altă anvergură. Ele se imprimă în omul individual datorită încarnărilor succesive care îl pun în contact cu

diferitele civilizații. În timp ce Soarele, în drumul său anual, călătorește de-a lungul Zodiacului și traversează Berbecul, Taurul, Gemenii etc., omul, la fiecare din încarnările sale, găsește Soarele într-o altă constelație (sau, cel puțin, într-o altă zonă a aceleiași constelații) și aceasta în ordine inversă: Taur, Berbec, Pești etc. ... Deși acest lucru rămâne adânc ascuns în subconștient pentru marea majoritate a oamenilor, înțelepții au cunoscut întotdeauna bine aceste "semne" ale cerului. În vremurile vechilor civilizații, ne putem imagina că fiecare schimbare de semn era celebrată printr-un act de cult în cadrul Misteriilor. Dar acest lucru n-a mai fost posibil la începutul erei noastre zodiacale, care a avut loc în secolul al XV-lea, când aceste Misterii nu mai existau.

Grație acestei scrieri cosmice, care este gravată pe cer prin deplasarea punctului vernal, ne putem apropia cu ceva mai mult de realitatea pe care cei din vechile vremuri au văzut-o și despre care ei au lăsat o mărturie în miturile lor. Fără deplasarea punctului vernal, nu putea fi vorba de nici un progres istoric real al omenirii. O epocă în care forțele Peștilor impregnează forța Soarelui la începutul primăverii este, fără îndoială, diferită de epocile în care domnea forța Berbecului sau forța Taurului. Căci, la urma urmei, aceste schimbări sunt provocate de o mișcare foarte concretă a Pământului însuși. Pentru ființa umană, mișcarea de precesiune poate fi comparată cu spectacolul mereu schimbător pe care-l urmărim pe fereastra unui tren care merge. Fără mișcarea de precesiune, am rămâne, ca să mă exprim astfel, în același loc, din punct de vedere istoric, iar încarnările succesive nu ne-ar aduce nici un element nou. Această mișcare demnă de atenție întrerupe uniformitatea desfășurării zilelor, simpla succedare a anilor; ea reprezintă o întârziere constantă a Soarelui față de stele, la fel cum mișcarea sa anuală intervine ca un încetinitor în succesiunea zilelor. Soarele, care răsare la 21 martie în același timp cu o stea din Pești, va răsări, la aceeași dată, după mai multe secole, într-o stea din Vărsător. Atunci va fi în întârziere față de steaua din Pești.

Precesiunea a fost cunoscută, desigur, în Antichitate, nu doar în semnificația sa spirituală, ci și în termeni matematici. Doar numărul 25.920 este numit "an platonic". Aceasta ne amintește de învățăturile secrete ale lui Palton, care adusese în Grecia astronomia egipto-

babiloniană cea mai veche. Din punct de vedere pur exterior, precesiunea a fost descoperită în anul 150 înainte de Christos, fără să se observe o legătură între această descoperire şi tradiţia Misteriilor. Astronomul alexandrin Hipparcus a găsit, pur şi simplu, comparând longitudinile stelelor pe care le observa (figura 23) cu acelea pe care le indicau vechii astronomi, că toate longitudinile se măriseră, de-a lungul secolelor, şi toate cu acelaşi număr de grade. El a dedus de aici o mişcare retrogradă a începutului eclipticii (punctul vernal), ceea ce mărea în mod necesar longitudinile, deoarece stelele se îndepărtau treptat de punctul de plecare. Dar, din cauza încetinelii acestei mişcări, doar mult mai târziu a putut fi estimată adevărata mărime sau micime a precesiunii. Numărul numit "an platonic" n-a fost menţionat în mod direct de Platon, ci putem să-l deducem dintr-un pasaj foarte obscur din Cartea a VIII-a a "Republicii". Din acest număr, se poate conchide că modificarea trebuie să fie de 1 grad pentru 72 de ani (25.920 : 360 = 72). Hipparcus o aprecia la 1 grad pentru 100 de ani. Ptolemeu (la 120 de ani după Christos) admite, de asemenea, această cifră.

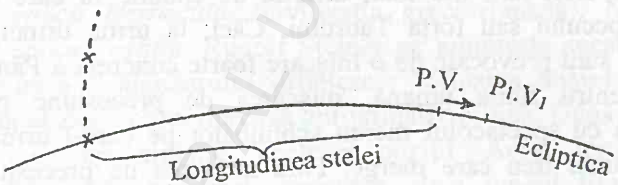

Figura 23

Astronomii arabi ai Evului Mediu au fost aceia care au stabilit o cifră aproape exactă. Copernic, în lucrările sale, reproduce o întreagă serie de calcule pe această temă; el credea că precesiunea îşi schimbă viteza în decursul timpului şi a determinat, pentru epoca sa, 1 grad pentru 85 de ani şi jumătate. În prezent, s-a revenit destul de exact la cifra celor vechi.

Această descoperire a precesiunii a avut un destin straniu. A fost combătută cu violenţă, a fost negată, în special în mediile care cultivau astrologia. Aceasta era foarte înfloritoare în Grecia

perioadei de declin. S-a refuzat categoric a se admite că punctul inițial al tuturor calculelor, începutul Zodiacului, nu rămâne mereu în același loc și că "semnele" (Berbec, Taur etc.) ar putea să nu coincidă cu constelațiile care le poartă numele. S-a făcut apel la mileniile de observație ale vechiului Babilon, unde nu apare nici o diferență. Când acest fenomen n-a mai putut fi negat, oamenii s-au agățat de speranța că el constă, poate, dintr-un simplu du-te-vino între două limite, o oscilare a punctului vernal.

În acest fel se desparte astronomia științifică de astrologia tradițională. Însuși Ptolemeu este un bun exemplu în acest sens. Ca astronom, el admite pe deplin precesiunea și e mândru să mărească toate longitudinile stelelor din catalogul lui Hipparcus în mod corespunzător mișcării de precesiune dintre anul 150 înainte de Christos și anul 125 după Christos. El admite 1 grad pentru 100 de ani. Dar pentru că era și astrolog, el își scrie a sa "Tetrabyblos" în terminologia obișnuită. Nu găsim aici nici o urmă de precesiune! Aici, Ptolemeu ia primul grad din Berbec ca punct inițial al Zodiacului, deși, în vremea sa, punctul vernal se deplasase înapoi până în Pești, așa cum el însuși indicase în catalogul său stelar "Almageste". Astfel, noi vedem deja la Ptolemeu discordanța dintre "semne" și "constelații". Această eroare funestă s-a agravat mult de atunci, căci, în 1800 de ani, punctul vernal s-a deplasat înapoi enorm de mult.

Să ne gândim ce înseamnă aceasta! Foarte multă vreme, Zodiacul a fost împărțit în 12 părți egale, de 30° fiecare. Au fost numite Berbec, Taur, Gemeni etc. ... și s-a luat ca punct de plecare pentru calcul Berbecul. Constelațiile n-au început să prindă contururi mai mult sau mai puțin clare decât când au început să fie alcătuite niște cataloage stelare, ele erau de mărime inegală și nu ocupau întotdeauna 30° în Zodiac, ci un număr de grade variind între 21° și 43°. Împărțirea exactă a Zodiacului în douăsprezece părți egale corespunde, într-un anumit sens, lunilor anului, dacă le socotim începând cu 21 martie. Luna Berbecului merge din 21 martie până în 21 aprilie etc. ... Solstițiul are loc în Cancer vara, în Capricorn iarna. Acest fapt a fost mai mult sau mai puțin exact în toată perioada de apogeu a civilizației grecești.

Dar această corespondență a încetat să mai fie valabilă atunci când punctul vernal a trecut din Perbec în Peşti şi acesta este aproximativ momentul când a avut loc Misterul de pe Golgota. Totuşi, a fost menţinută cu încăpăţânare obişnuinţa de a se numi "Punct-Berbec" punctul vernal, considerat întotdeauna drept începutul Zodiacului. Şi chiar astronomia actuală mai face încă acest lucru, atunci când utilizează coordonatele eclipticii şi pe cele ale ecuatorului. Dar în zilele noastre punctul vernal a ajuns aproape la sfârşitul Peştilor.

De aici a rezultat o discordanţă care ne atrage atenţia asupra a ceva foarte profund. Nu din întâmplare Christos a trebuit să apară la această răscruce cosmică în care punctul vernal părăsea semnele "luminoase" ale Zodiacului pentru a intra în semnele "întunecate".[24] Cel care mai numeşte Berbec începutul Zodiacului neagă, în realitate, Impulsul lui Christos şi, totodată, spiritualul cerului înstelat, spiritualitatea reală: ceea ce emană, de exemplu, din Peşti, este cu totul altceva decât ceea ce emana mai înainte din Berbec sau din Taur. Prin aceasta, nu este luat în considerare decât Soarele şi se dau celor 12 părţi ale Zodiacului, în mod convenţional, acelaşi nume ca odinioară.

Nu putem nega, desigur, că, în această convenţie, vechile denumiri îşi păstrează un fel de legitimitate eternă, ca, de exemplu, aceea de "Balanţă", pentru lunile în care Soarele traversează echinocţiul de toamnă, sau de "Cancer", pentru punctul în care Soarele culminează la solstiţiul de vară. Rudolf Steiner a folosit, şi el, numele vechi în acest fel, în poemul său "Douăsprezece armonii zodiacale" sau şi cu ocazia depunerii pietrei fundamentale pentru Primul Goetheanum. El a precizat atunci că, în momentul acestui act solemn, "Mercur, stea de seară, era în Balanţă". În acea zi, 20 septembrie 1913, chiar înainte de ceremonie, Mercur traversase ecuatorul; el avea, aşadar, o poziţie de echilibru între semicercul superior şi semicercul inferior al Zodiacului. Dar în zilele noastre acest punct se află în Fecioară. Însă dacă Rudolf Steiner ar fi zis: "Atunci, Mercur era în Fecioară", echilibrul despre care e vorba, şi care era esenţialul, n-ar mai fi fost pus în evidenţă.

Din asemenea exemple ne putem da seama de veritabilul dezacord care a fost introdus în cultura noastră printr-o necesitate

cosmică. Deoarece într-un sens foarte real Berbecul este începutul Zodiacului, aşa cum capul este începutul fiinţei umane. De aici provine, de asemenea, admirabilul echilibru al culturii greceşti, căci în vremea ei punctul vernal se afla în mod real în Berbec, acordul dintre viaţa cosmică şi viaţa pământească era înscris cu litere mari pe cer. O dată cu trecerea punctului vernal în Peşti, această armonie a fost distrusă. Şi trebuia să fie distrusă, tocmai prin Impulsul Christic, care a integrat Pământului nişte forţe cosmice, în mod spiritual şi în mod concret. De acum înainte, specia umană nu mai este guvernată, din punct de vedere spiritual, de Iahve, de Elohimi. O dată cu mersul retrograd al punctului vernal, au fost puse în libertate noi forţe. Christos a fost simbolizat, la puţină vreme după viaţa Sa pe Pământ, prin imaginea Peştelui, în timp ce înainte era numit "Păstorul cel Bun", care duce un miel, sau chiar "Mielul lui Dumnezeu".

Astăzi, la aproape două mii de ani de la Misterul de pe Golgota, este cu adevărat timpul să luăm în serios precesiunea şi să ţinem seama de raporturile dintre adevăratele constelaţii şi Soare, Lună şi planete, pentru a putea studia corelaţiile reale, fără a ne lăsa înşelaţi în permanenţă de vechile denumiri. "Calendarul sufletesc", în prima ediţie, se leagă în întregime de constelaţii, aşa cum se poate vedea din cuvântul înainte şi din ilustraţiile sale. Calendarul pe care îl editează Secţia matematică-astronomie de la Goetheanum este stabilit conform aceluiaşi principiu.[26] Diferenţa dobândeşte o mai mare importanţă când o putem observa cu ochiul liber pe cer, ceea ce nu se poate întâmpla în ceea ce priveşte Soarele, căci strălucirea lui atinge toate stelele. Dar în almanahurile săteşti şi chiar în efemeridele numite astrologice găsim poziţia Lunii şi a planetelor: aceasta este întotdeauna indicată conform cu vechile "semne". Vom citi, de exemplu, pentru un anumit an, că Saturn se află în Săgetător; or, în realitate, această planetă se află în Scorpion, aşa cum ne putem convinge dacă aruncăm o privire pe cerul vesperal. La fel e şi cu Luna în calendarele care îi dau poziţia astronomică: această poziţie este întotdeauna falsificată cu un semn. Căci punctul vernal s-a deplasat înapoi deja cu mai mult de 25 de grade în constelaţia Peştilor. Omul este în acest fel îndepărtat de la contemplarea cerului înstelat, căci el nu găseşte nici o concordanţă între indicaţiile calendarului şi ceea ce poate constata cu ochii săi. Ar trebui să avem,

în realitate, două terminologii: aceea a "semnelor", pentru împărțirea exactă a cercului anual în 12 părți, și aceea a "constelațiilor zodiacale", pentru grupurile de stele care sunt vizibile pe cer de-a lungul acestui cerc. Numele tradiționale (Berbec, Taur etc. ...) au ceva din ambele caracteristici în același timp. De aceea, e foarte dificil să realizezi o adevărată separare între "semne" și "constelații".

E suficient să contemplăm Berbecul într-o noapte senină: el este clar desenat, cu capul său întors înapoi; putem vedea atunci reînviind întrucâtva vechile imaginațiuni cărora le datorează numele constelațiile. La fel e și cu Leul, Săgetătorul etc. ... Pe de altă parte, echinocțiul de toamnă rămâne întotdeauna o "balanță", o poziție de echilibru, deși el se află astăzi în Fecioară, așa cum am spus. Dar să nu uităm că aceste semne s-au născut din vechea clarvedere "onirică" și că, în fond, ele sunt foarte perimate pentru epoca noastră. Trebuie ca omul modern să simtă altfel cerul înstelat, fie că e vorba de semne, fie de constelații. E ceea ce arată, într-un mod grandios, "Calendarul sufletesc", cu imaginile sale zodiacale inspirate de o nouă viziune spirituală. Ceea ce mai lipsește, într-un anumit sens, sunt niște nume noi pentru harta cerului. Dacă ar exista asemenea nume, s-ar putea păstra vechile nume pentru "semne", cu condiția de a le despărți total de constelațiile vizibile și să vedem în ele doar niște diviziuni geometrice ale eclipticii și ale ecuatorului. Atunci, de exemplu, formula "Saturn în Săgetător" ar însemna că Saturn se află la două semne – adică la 60° sau 90° – de intersecția autumnală dintre ecliptică și ecuatorul ceresc și că Saturn se află, prin urmare, în acea parte a Zodiacului situată sub ecuator, puțin mai înainte de punctul său cel mai de jos. Și, totodată, ar trebui să menționăm că el se află în constelația numită odinioară Scorpion, care figurează în "Calendarul sufletesc" sub forma unui "cap al lui Ianus" cu două chipuri, unul masculin, celălalt feminin; înfățișarea sa exterioară este cu adevărat asemănătoare unui scorpion.

Spunem aici aceste lucruri doar pentru a face să poată fi întrezărită o perspectivă de viitor, probabil foarte îndepărtată. Căci a da niște nume noi n-ar avea sens decât dacă aceste nume ar fi adoptate de întreaga omenire. Altfel, s-ar crea doar o fantezie sectară. Dar este dincolo de orice îndoială faptul că antroposofia, cu

tot ceea ce a adus ea științei și îndeosebi artei, și cu sentimentul intim al lumii stelelor pe care ea îl implică, va putea pregăti singură, cândva, niște condiții culturale care să permită crearea unor denumiri adecvate, fie pentru semne, fie pentru constelații, poate pentru ambele.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea XII

PRECESIUNEA. NUTAȚIA.

În scrisoarea precedentă am descris precesiunea – deplasarea punctului vernal – situându-ne pe trei puncte de vedere:

1. Punctul vernal parcurge întregul Zodiac în 25.920 de ani; Soarele ajunge la începutul primăverii în constelații diferite. Aceasta este, din punctul de vedere al astronomiei actuale, o "mișcare aparentă".

2. Ecuatorul ceresc se deplasează în același sens, în așa fel încât axa lui efectuează o rotație; este "mișcarea giratorie de titirez" a Pământului, considerată drept o "mișcare reală".

3. Polul Nord al axei terestre descrie, întotdeauna în același timp, un cerc în jurul Polului Nord al eclipticii, astfel că, de-a lungul timpului, alte stele devin pentru noi "polare"; și aceasta este o "mișcare aparentă".

E bine să căutăm pe cer punctele despre care e vorba. Punctul vernal este cel mai ușor de găsit: pornim de la marele dreptunghi din Pegasus; acesta se află, la începutul toamnei, seara, în estul cerului (figura 24).

Punctul vernal se află în prezent la dreapta liniei care unește cele două stele din stânga dreptunghiului; se află într-o zonă a cerului săracă în stele și nu poate fi indicat prin apropierea vreunei stele strălucitoare. Pentru a ne face o idee despre încetineala maiestuoasă a precesiunii, ne putem spune că dreptunghiul din Pegasus, care, desigur, nu este un pătrat sferic exact[12], are laturile aproximativ de 15°, astfel că punctul vernal ar avea nevoie de mai mult de o mie de ani pentru a parcurge o asemenea distanță.

Punctul autumnal se află în Fecioară, mai precis, în partea superioară a acestei constelații, în direcția Leului, într-una din cele

[12] pătrat trasat pe o sferă.

două aripi care adesea sunt atribuite figurii astronomice a Fecioarei. În mare, el este situat între Regulus şi Spica. În perioada Misterului de pe Golgota, era foarte aproape de Spica. De altfel, cu ajutorul acestei stele a recunoscut Hipparchus, în mod absolut exterior, precesiunea.

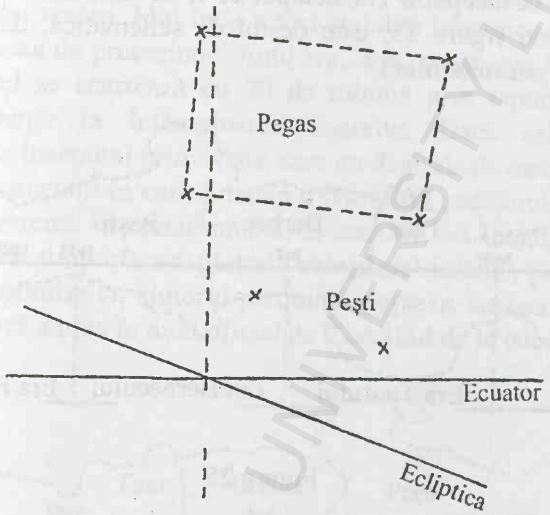

Figura 24

Punctul autumnal se află în Fecioară, mai precis, în partea superioară a acestei constelaţii, în direcţia Leului, într-una din cele două aripi care adesea sunt atribuite figurii astronomice a Fecioarei. În mare, el este situat între Regulus şi Spica. În perioada Misterului de pe Golgota, era foarte aproape de Spica. De altfel, cu ajutorul acestei stele a recunoscut Hipparchus, în mod absolut exterior, precesiunea.

Solstiţiul de vară, punct culminant al mersului Soarelui, când el începe să coboare iar – la Sfântul Ioan (Sânziene) -, se află la capătul Gemenilor, nu departe de cornul inferior al Taurului. Solstiţiul de iarnă se află în Săgetător, a cărui formă de Centaur foarte caracteristică poate fi observată deasupra orizontului la sud, în timpul nopţilor de iarnă. Punctul solstiţiului se află deja foarte

aproape de marginile acestei constelații, acolo unde Ophiucus se strecoară în Zodiac și separă Săgetătorul de Scorpion.

În ceea ce privește semnificația punctului vernal în istoria omenirii, trebuie să mai facem o precizare fără care s-ar ivi niște neînțelegeri. Diferitele epoci de civilizație nu și-au avut începutul astronomic la începutul constelației ce li se atribuie, ci la mijlocul acesteia (vezi figura 25; este destul de schematică, dar ea indică contururile constelațiilor).

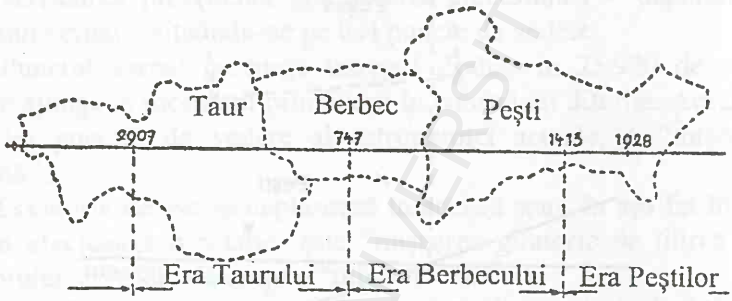

Figura 25

Astfel, în vechime, semnele au fost calculate pornind din mijlocul constelațiilor, iar mai târziu, pornind de la al optulea grad al lor. Astfel, Soarele, venind din Gemeni, a intrat în constelația Taurului prin anul 4.300 înainte de Christos, și a ieșit deja din ea în anul 1800 înainte de Christos, în timp ce epoca Taurului ține din anul 2907 până în anul 747 înainte de Christos.

Punctul vernal a fost în Berbec din anul 1800 înainte de Christos până la Misterul de pe Golgota, dar epoca Berbecului – epoca a patra postatlanteană – a durat din 747 înainte de Christos până în 1413 după Christos. De fiecare dată, existau niște epoci de tranziție, când Soarele se afla deja, la începutul primăverii, în noua constelație, dar nu-și putea extrage pe deplin din ea forțele.

Să examinăm din acest punct de vedere civilizația romană în perioada ei de declin! Ea s-a încheiat, în realitate, o dată cu Misterul de pe Golgota. Dar pe Pământ lucrurile continuă să meargă în direcția în care au pornit-o, în virtutea unei anumite inerții – care, de

altfel, nu este inerentă întregului Cosmos – şi ele îşi urmează încă mult timp calea lor, deşi în interior a avut loc deja o ruptură. Întreg Evul Mediu, până în zorii secolului al XV-lea, trebuie înţeles ca făcând parte din civilizaţia greco-latină, căci viaţa spirituală romană a continuat să domnească, în ciuda răspândirii creştinismului.

Noţiunea de precesiune se leagă într-un mod ciudat de istoria calendarului nostru. Mai întâi a fost stabilită lungimea anului fără a se ţine seama de precesiune. Anul era, deci, puţin mai lung, căci, în realitate, el se scurtează cu 20 de minute prin faptul că punctul vernal merge în întâmpinarea Soarelui. Dacă calculăm fără precesiune, începutul primăverii, care nu depinde de meteorologie, ci doar de momentul în care Soarele traversează ecuatorul, se situează tot mai devreme în cursul anului. E ceea ce s-a întâmplat în Evul Mediu, atâta timp cât s-a păstrat "calendarul iulian", pe care Iulius Cesar îl instituise cu ajutorul preotului egiptean Sosigenes şi care a mai fost încă admis în mod oficial de Conciliul de la Niceea.

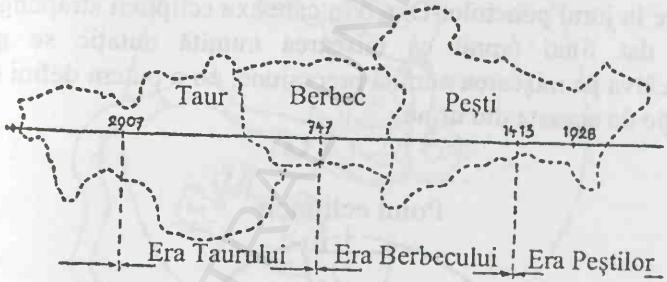

Figura 26

Acest calendar avea un an puţin mai lung (365 de zile şi 1/4). Începând din perioada conciliului, din anul 325, începutul primăverii a început să alunece de la 24 martie la 21 martie şi când, în cele din urmă, în 1582, Papa Grigorie al XIII-lea a reformat calendarul, această dată ajunsese la 11 martie. În "calendarul gregorian", pe care-l folosim şi astăzi, anul a fost organizat în aşa fel încât echinocţiul de primăvară să cadă întotdeauna la 21 martie. Aşa cum o ştie fiecare, acest lucru s-a făcut prin suprimarea anilor bisecţi care

are loc, în general, dar nu întotdeauna, la începutul unui nou secol. Vedem că calcularea timpului, care fusese odinioară expresia legilor divine, a devenit tot mai mult un simplu exercițiu de aritmetică. Anii bisecți sunt introduși acolo unde este necesar pentru ca socoteala să iasă bine și pentru ca ceea ce se dorește a fi fixat să rămână în mod efectiv fixat la o anumită dată. În niște vremuri anterioare romanității, zilele, săptămânile sau lunile ce erau introduse în cursul anului în acest fel, erau niște perioade determinate pornind din spiritual și în timpul cărora zeii se puteau revela oamenilor.

Acum vom lăsa deoparte subiectul, la drept vorbind, inepuizabil al precesiunii și vom trece la acela al *nutației.*

Deși cuvântul pare nou, e vorba, de fapt, de un lucru despre care am mai vorbit. Într-adevăr, "nutația" nu este altceva decât expresia deplasării nodurilor lunare într-o "mișcare giratorie" a axelor – exact la fel cum precesiunea înseamnă o mișcare giratorie a axei Pământului în jurul axei eclipticii sau o revoluție circulară a Stelei Polare în jurul punctului-Draco în care axa eclipticii străpunge cerul. Dar, dat fiind faptul că mișcarea numită nutație se grefează întrucâtva pe mișcarea numită precesiune, nu o putem defini decât în funcție de aceasta din urmă.

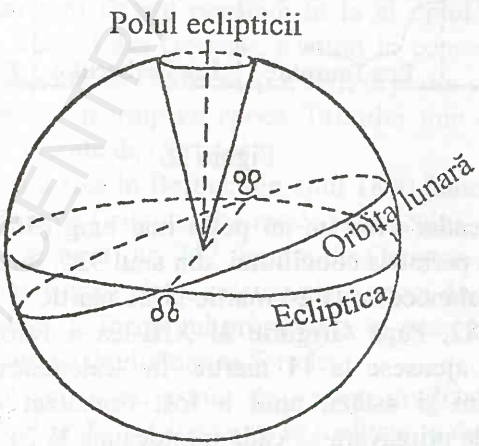

Figura 27

Să ne amintim mişcarea retrogradă a nodurilor lunare: ea închide cercul în 18 ani şi 7 luni. Aşa cum am făcut în cazul precesiunii, vedem un punct care se roteşte pe cer şi putem interpreta această mişcare drept mişcarea de rotaţie a unei axe în jurul altei axe (figura 27). Aici, axa perpendiculară pe orbita lunară se roteşte în jurul axei eclipticii în 18 ani şi 7 luni. Între cele două axe, există un unghi de 5°, ca şi între cele două planuri pe care ele sunt perpendiculare (planul orbitei lunare şi planul eclipticii). După cum ştim, axa eclipticii ajunge pe cer în mijlocul circumvoluţiunii superioare a Dragonului (Capitolul IV); nu trebuie să confundăm constelaţia foarte reală a Dragonului cu balaurul mitic despre care se credea că este încolăcit în jurul orbitei lunare, avându-şi capul în nodurile descendente.

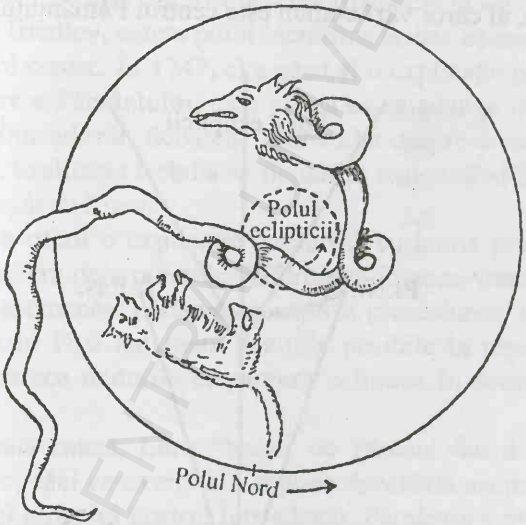

Figura 28

Axa orbitei[13] lunare descrie, aşadar, în 18 ani şi 7 luni un mic cerc în jurul polului eclipticii. Ne amintim că axa Pământului, sau polul

[13] Folosim aici, în mod intenţionat, cuvântul "orbită", pe care l-am evitat când a fost vorba de Soare sau de curbele pur aparente descrise de planete. Aici e vorba de o mişcare reală (nota trad. fr.)

ecuatorului, descrie, de asemenea, un cerc în jurul polului eclipticii, în jurul punctului-Dragon; dar acesta este un cerc mai mare, căci aici unghiul dintre cele două axe – sau cele două planuri – este de 23° şi 1/2, iar timpul rotaţiei este de aproximativ 1.400 de ori mai lung: 25.920 de ani.

Figura 28 este, am putea spune, o privire de sus a tuturor acestor fenomene. Cercul mic punctat conţine toate punctele prin care axa orbitei lunare străpunge cerul în 18,6 ani; cercul mare conţine toate punctele care devin în mod succesiv "stele polare" în decursul a 25.920 de ani. Acest cerc exterior corespunde cu acela pe care, în figura 22 din capitolul precedent, l-am numit PN-PN_1, în timp ce cercul mic interior este cel din figura 27 a capitolului de faţă. Aceste două cercuri sunt, într-un fel, deschiderile a două conuri concentrice şi imbricate, al căror vârf comun este centrul Pământului.

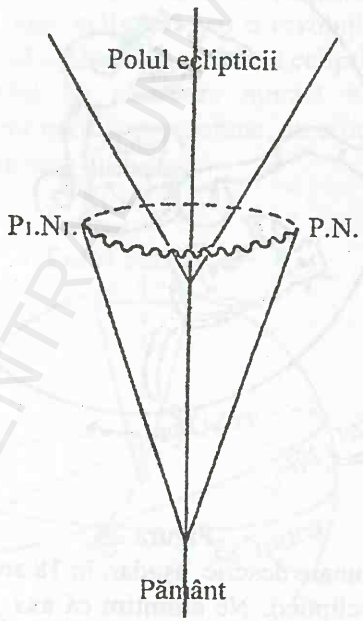

Figura 29

Să ne reprezentăm acum că cercul mic este parcurs mult mai repede decât cel mare – de aproximativ 1.400 de ori mai repede. Cu această viteză se roteşte axa orbitei lunare în jurul axei eclipticii, în comparaţie cu axa terestră. Mişcarea mai rapidă influenţează mişcarea mai lentă; axa Pământului se roteşte ca un titirez maiestuos, dar ea suferă un uşor şoc la fiecare ciclu al axei lunare; ea oscilează, am putea spune, şi descrie o linie sinusoidală, în loc de un simplu cerc. Ar trebui ca în figura 29 să ne reprezentăm un cerc înzestrat cu 1.400 de "dinţişori", care sunt mai curând nişte "unde". Fiecare din aceşti dinţi reprezintă în realitate un cerc mic ce se reflectă în cercul mare şi nu se închide niciodată, în virtutea mişcării de precesiune neîntrerupte. E ceea ce se numeşte "nutaţia" axei terestre.

Această mişcare, minimă în sine, deoarece fiecare mică undă se efectuează în 18,6 ani, n-a fost descoperită decât în secolul al XVIII-lea de către Bradley, care a putut identifica aceste uşoare oscilaţii ale Polului Nord ceresc. În 1747, el a găsit şi o explicaţie pentru această nouă mişcare a Pământului, care venea să se adauge celorlalte deja cunoscute. Într-adevăr, deoarece este vorba despre o oscilaţie a axei Pământului, explicaţia trebuia să fie găsită mai curând în legătură cu Pământul decât cu Luna.

Bradley a oferit o explicaţie conformă cu teoria gravitaţiei a lui Newton, care era deja puternic statornicită în acea vreme şi care era folosită, de asemenea, pentru a se explica precesiunea. Orbita Lunii, spune el, ia în 18,6 ani toate poziţiile posibile în raport cu orbita terestră, deoarece nodurile ei parcurg ecliptica în acest interval de timp.

Din această cauză, Luna "trage" de Pământ din direcţii mereu schimbătoare, căci ea exercită o acţiune deosebită asupra "colacului ecuatorial" al globului nostru. Într-adevăr, Pământul e puţin aplatizat la poli şi are ceva mai multă materie în zona ecuatorială. Astfel, axa Pământului schiţează o mişcare pivotantă în jurul axei lunare, dar această mişcare nu se poate continua niciodată, din cauza mişcării giratorii precesionale a axei terestre înseşi, şi ea nu se manifestă decât ca o oscilaţie minimă, o "nutaţie".

Nu transcriem aici această teorie pentru ca să ne batem capul în mod deosebit cu ea, ci pentru a atrage atenţia asupra a altceva. Când privim figura 28, nu putem deduce deloc de aici de ce Polul Nord

ceresc, care se deplasează de 1.400 de ori mai încet pe cercul exterior decât pe cercul interior, ar suferi, la fiecare ocol al cercului mic, o perturbare oricât de mică. Nu găsim nici o relaţie de la cauză la efect. Chiar atunci când se spune: "axa orbitei lunare se roteşte în jurul axei eclipticii", ne este permis să întrebăm: "Ce are acest lucru de-a face cu axa globului terestru?" Cu alte cuvinte: De ce o mişcare a nodurilor lunare se exprimă printr-o mişcare a Pământului?

La această întrebare, teoria newtoniană a atracţiei universale răspunde în felul ei, după cum am văzut, atribuind Lunii o acţiune asupra colacului ecuatorial al Pământului. Dar, pentru moment, putem să facem abstracţie de această relaţie cauzală, grosolan materială, şi să spunem, pur şi simplu: nodurile orbitei lunare fac ocolul Zodiacului în 18,6 ani şi Pământul *însoţeşte* această mişcare, de fiecare dată, printr-o uşoară oscilare, care este un fel de semn amical, un salut. Nu e neapărat nevoie să vedem aici o relaţie de la cauză la efect.

Sunt cuvintele exacte pe care le-a folosit Rudolf Steiner pentru a vorbi despre această mişcare, ceea ce el a făcut adesea:

"Ceea ce astronomii numesc «nutaţie», această uşoară oscilare a axei terestre, această rotire a axei terestre după un dublu con al cărui vârf se află în centrul Pământului, se efectuează în 18 ani, dar se mai petrece ceva, totodată ... Această nutaţie depinde de mersul Lunii pe cer. Ea nu arată nimic altceva decât mersul pe cer al Lunii. Nu e altceva decât proiecţia mişcării Lunii."[10)]

Prin aceasta, ne simţim eliberaţi de lumea greutăţii – colacul ecuatorial – şi înălţaţi într-o lume mai uşoară, o lume ritmică! Rudolf Steiner mai spune despre care lume e vorba: "Putem să observăm, în mod efectiv, respiraţia Macrocosmosului. N-avem decât să contemplăm mersul orbitei lunare sau, corelativ, nutaţia Pământului. Pământul dansează ... Acest dans oglindeşte respiraţia Macrocosmosului. Astfel că noi putem spune: această nutaţie sau această mişcare a Lunii ne permite să vedem respiraţia Macrocosmosului."

"Nu se poate, aşadar, să credem că în jurul nostru avem doar o singură lume. Avem lumea pe care o putem percepe cu ajutorul simţurilor, apoi o lume care ascultă de cu totul alte legi şi care este, în comparaţie cu a noastră, ceea ce este respiraţia noastră faţă de

conştienţa noastră. Această lume ni se revelează atunci când ştim să interpretăm în mod just mişcarea Lunii în expresia sa care este nutaţia Pământului."

"Ficcărcia dintre cele două lumi trebuie să-i atribuim un alt fel de legi. Atâta timp cât credem că un singur fel de legi e suficient pentru lume, atâta timp cât agăţăm totul doar de firul cauzalităţii, ne lăsăm în prada unor groaznice erori. Nu putem vedea clar aici decât atunci când cântărim ce anume sunt lucrurile de felul nutaţiei Pământului şi al mişcării Lunii, şi când înţelegem că, de fapt, în acest caz, în lumea noastră intervine o cu totul altă lume."

"Nu e suficient să spunem: lumea care ne înconjoară este doar impregnată în mod abstract de lumea astrală; trebuie să spunem că ea respiră lumea astrală şi noi putem arunca o privire în acest proces respirator datorită mişcării Lunii sau nutaţiei."

O devenire ritmică, o mişcare respiratorie este ceea ce se manifestă în mişcarea de revoluţie a nodurilor lunare – pe de-o parte, în urcarea şi coborârea orbitei lunare, iar, pe de altă parte, în această uşoară înălţare, asemănătoare umflării pieptului, pe care nutaţia o adaugă mişcării de precesiune.

Acum putem înţelege de ce ritmul mişcării de revoluţie a nodurilor lunare are nişte legături cu subconştientul nostru, cu visele noastre, aşa cum am arătat în Capitolul IX; şi mai putem înţelege, de asemenea, că ritmul respirator al omului este el însuşi implicat în aceste legi. Ajungem la nişte raporturi numerice despre care Rudolf Steiner a vorbit mereu în conferinţele sale şi chiar într-una din ultimele pe care le-a prezentat: raportul de 1/4. Acela al nutaţiei faţă de precesiune este de 18/72, deci 1/4.[27)]

În 72 de ani, punctul vernal se deplasează înapoi cu 1°. Aceeaşi cifră indică durata medie a unei vieţi umane: 72 de ani. În 18 ani – facem abstracţie aici de 7 luni – nodurile lunare fac un ocol complet. Omul are, în medie, 18 respiraţii şi 72 pulsaţii sanguine pe minut. În funcţie de această medie, omul are 25.920 de respiraţii într-o zi. Dar el traversează, de asemenea, în timpul unei vieţi, 72 de ani, 25.920 de zile, adică, prin somn şi veghe, el a exalat şi a inhalat de 25.920 de ori corpul său astral şi Eul său. În acest fel concordă ritmurile cosmice şi ritmurile umane.

Când vrei să explici totul cu ajutorul principiului greutății, lucrurile devin greoaie, penibile. Am văzut deja acest lucru în ceea ce privește nutația. Trebuie să remarcăm că precesiuna, și ea, devine în sistemul newtonian rezultatul unei smuciri, al unei atracții pe care o exercită Soarele și Luna asupra "colacului ecuatorial" și tocmai Luna este aceea care smucește mai tare – de două ori mai tare decât Soarele -, pentru că ea este mai aproape de Pământ. Așadar, în cărțile științifice se vorbește despre "precesiunea luni-solară", subliniindu-se că 2/3 din aceste forțe de atracție provin de la Lună, și doar 1/3 emană de la Soare. Nutația nu este atunci altceva decât o ușoară variantă a puternicei forțe de atracție a Lunii.

Cu o asemenea concepție, deși ea atârnă destul de greu la cântar, se poate calcula foarte ușor. Ea corespunde unei științe care nu vede, nici în om, decât corpul fizic, cu alte cuvinte, cadavrul. Într-o realitate care cuprinde mai mult decât fizicul, precesiunea exprimă o cu totul altă lume decât nutația. În jurul nostru există trei lumi care se întrepătrund. Citim în conferința lui Rudolf Steiner, menționată mai sus:

"Mai întâi o lume care ne înconjoară, pe care o percepem; apoi, o a doua lume care se anunță prin mișcările punctului echinocțial al Soarelui, adică prin drumul Soarelui. Acolo, noi aruncăm o privire într-o a treia lume, care, ce-i drept, ne rămâne la fel de necunoscută, precum necunoscută rămâne pentru conștiența noastră obișnuită lumea voinței."

Aceasta este lumea precesiunii, a perioadelor ascendente ale civilizațiilor, a încarnărilor spiritului uman, care, pe Pământ, provoacă progresul culturii printr-o "voință" care rămâne, pentru moment, profund inconștientă. Această a treia lume nu are nimic de-a face cu Luna, deși din teoria gravitației a lui Newton rezultă contrariul. În Lună, în nutație, acționează Iahve. În lumea senzorială, în aceea a firmamentului vizibil, acționează Lucifer. În lumea încarnărilor succesive ale civilizațiilor care-și parcurg drumul lor – lume care se simbolizează, am pute spune, de la sine prin răsăritul Soarelui la începutul primăverii – își face intrarea Christos.

"E necesar să căutăm trei feluri de legi, nu doar unul singur. Luna indică procesul respirator al sistemului nostru cosmic, așa cum Soarele arată că acest sistem este pătruns de eter. Mișcările care se

exprimă în nutație sunt niște mișcări ce provin din astralitate, nu din vreo cauză pe care o putem afla conform principiilor newtoniene."

Dar Christos trăiește în sânul lumii percepțiilor senzoriale, conform unor legi care emană dintr-o cu totul altă lume.

"Era necesar mai întâi a-L interpreta pe Christos, care a trăit în Iisus, după alte legi decât cele care guvernează cunoașterea obișnuită a naturii. Dar când aceste alte legi nu sunt admise, când se crede că lumea depinde doar de raporturile de la cauză la efect și e doar un univers cauzal coerent, atunci aici nu mai este loc pentru Christos. Trebuie să începem prin a-I pregăti un loc lui Christos, luând în considerare cele trei lumi articulate una într-alta."

Trei feluri de lumi. Trei feluri de legi! "Iar aceste trei feluri de legi, noi va trebui să le căutăm *în om*."

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea XIII

"ATUNCI CÂND MERCUR SE AFLA ÎN BALANȚĂ" SCRIEREA STELARĂ

În anul 1913, în seara de 20 septembrie, la căderea nopții, Rudolf Steiner a depus piatra de fundație a Primului Goetheanum, pe colina Dornachului, în cursul unei ceremonii solemne.[14] Piatra "era un dublu dodecaedru, simbolizând prin numărul fețelor sale microcosmosul adâncit în Macrocosmos. Ea era însoțită de un document ce rezumă chemarea de consacrare a omului lumii spirituale. Acest document se încheie astfel: "Depusă de Societatea Ioaneică (Johanesverein) în a 20-a zi a lui septembrie a anului 1880 după Misterul de pe Golgota, adică la 1913 ani de la nașterea lui Christos, în timp ce Mercur, stea de seară, se afla în Balanță."

Aceste cuvinte celebrau o unire între cerul înstelat şi acest monument consacrat ştiinței spirituale. Dar aceste câteva cuvinte definesc, de asemenea, o configurație precisă, care părea destul de importantă pentru a figura în document după numele grandioase ce evocau ierarhiile. Ne putem întreba: ce înseamnă această indicație astronomică precizată într-un asemenea moment, într-un asemenea loc, când era așezată în pământ piatra de fundație pe care se înalță în prezent Noul Goetheanum?

Dacă deschidem Efemeridele la data de 20 septembrie 1913, aflăm că planeta Mercur trecuse în acea zi ecuatorul ceresc printr-o mişcare ascendentă, la ora 11 dimineața, astfel încât ea mai era încă acolo, seara, în primul grad al semnului Balanței. Nu departe de ea

[14] Acest monument extraordinar a căzut pradă flăcărilor în noaptea de Anul Nou 1922/1923. Noul Goetheanum a fost ianugurat la Sărbătoarea lui Mihael 1928. Elisabeth Vreede a publicat prezenta Scrisoare la această dată. – Despre ceremonia din 20 septembrie 1913, vezi "Biografia lui Rudolf Steiner" de S. R. Coroze, capitolul 26, Ed. Triades.

se afla Soarele (apus), cu care tocmai fusese în conjuncție. Prin această conjuncție, Mercur părăsise zona de vest a Soarelui, unde fusese stea de dimineață, şi a trecut în partea de est a Soarelui, unde era stea de seară. El se îndepărtase cu 3° şi 1/2 de Soare, ceea ce nu este perceptibil cu ochiul liber. Dat fiind faptul că la 20 septembrie, la Dornach, Soarele apune la 6,30 seara (ora Europei Centrale), Mercur era pe punctul de a dispărea sub orizont în momentul în care a avut loc, în mod efectiv, depunerea pietrei de fundație. Pe de altă parte, cum tocmai trecuse ecuatorul, el se afla pe ecliptică în "punctul autumnal" (echinocțial), pe care Soarele urma să-l atingă doar la 23 septembrie. Or, ecuatorul atinge orizontul unui loc de pe Pământ exact în punctul-est şi punctul-vest. Linia est-vest determină întotdeauna punctele de intersecție ale ecuatorului cu orizontul. Mercur se afla, aşadar, în raport cu monumentul, exact la vest, adică pe axa longitudinală a Goetheanumului, care este o clădire orientată în mod riguros est-vest. Mercur traversa orizontul ca urmare a rotației Pământului; el traversa ecuatorul în virtutea mişcării sale proprii (figura 30).

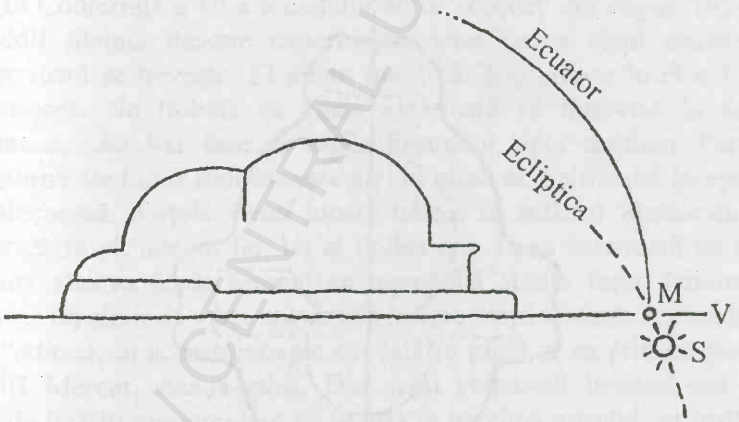

Figura 30

Ceea ce putem stabili astfel într-un mod pur astronomic, trebuie să fie pentru noi *simbol* şi *semn*, totodată – la fel ca piatra de fundație. Să ne întrebăm mai întâi dacă faptul că "Mercur, stea de

seară, se afla în Balanță" are ceva deosebit. Pentru a răspunde la această întrebare, să uităm ceea ce am învățat, poate, din astrologia obișnuită. Aici nu e vorba de o configurație de excepție sau interesantă, nici de un "aspect" care să ne permită să citim niște perspective de viitor, niște relații între destine. Nu, această configurație este absolut obișnuită și revine, în fiecare an, în același anotimp. Soarele, într-adevăr, traversează ecuatorul întotdeauna la 23 sau 24 septembrie și Mercur, care nu se îndepărtează deloc de el, se află aproape întotdeauna în 20 în Balanță, dacă este stea de seară; dacă este stea de dimineață, el se află, în această zi, în Fecioară. Faza pe care o studiem i se aplică lui Mercur, la 20 septembrie, aproape tot la doi ani. Trebuie să ajungem la niște considerații mai înalte și acestea ne vor distanța, desigur, de astrologia obișnuită, pentru a ne apropia de adevăratele Imaginațiuni ale științei spirituale.

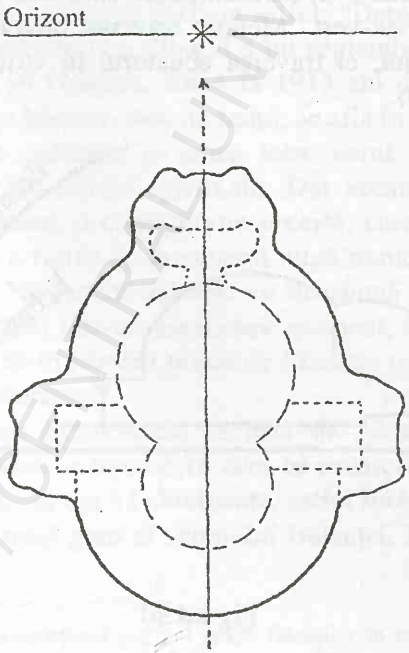

Figura 31

În figura 31 prezentăm planul la sol a ceea ce este reprezentat din profil în figura 30. Acest plan, chiar şi numai el, vorbeşte deja un limbaj "imaginativ". Vedem că axa de simetrie a monumentului, axa longitudinală de la vest la est – care este şi axa de simetrie a pietrei de fundaţie – (aceste relaţii sunt valabile şi pentru Al Doilea Goetheanum) – conduce în mod direct la planeta Mercur, care este pe punctul de a se scufunda la orizont. Această planetă ocupă o poziţie de echilibru între Cer şi Pământ, între ecliptică şi ecuator sau, dacă vreţi, între lumea suprapământească şi lumea infrapământească. Dar această axă de simetrie este, de asemenea, axa dinamică a monumentului. În această direcţie ţâşnesc în spaţiu impulsurile care provin de la scenă şi de la tribună. Ele întâlnesc semnul lui Mercur înscris în eterul cosmic, situat la orizont şi pe ecuator, exact în momentul în care monumentul "se naşte". Aceasta este o poziţie de echilibru, de "balanţă", extraordinar de frapantă!

Dar ce ne spune oare această planetă suspendată în Balanţă între Cer şi Pământ? Trebuie să vedem în ea un semn, o "literă" a scrierii stelare.

În Conferinţa a 10-a a ciclului de la Torquay din august 1924[28)], Rudolf Steiner descrie experienţele unui om a cărui conştienţă superioară se trezeşte. El simte mai întâi trezindu-se în el o Lună interioară. Nu trebuie ca Luna exterioară să intervină în acest moment, căci l-ar face pe om somnambul, apoi medium. Forţele nocturne ale Lunii sunt evocate aici în plină zi. Spiritualul începe să strălucească. Forţele sferei lunare trăiesc în sufletul văzătorului şi creează în el, într-un fel, un al doilea om. Luna exterioară nu este atunci altceva decât semnul ce reprezintă aceste forţe; lumina ei devine un elixir de viaţă universală în care omul se simte scufundat.

"Atunci, în această noapte evocată în plină zi ca prin magie, se înalţă Mercur, steaua-spirit. Din acest crepuscul licărind sau din aceste licăriri crepusculare ce se află în preajma astrului, se înalţă o entitate care este definită dându-i-se numele de Zeul Mercur. Avem nevoie de el. Avem absolută nevoie de el, altfel totul s-ar tulbura. Şi prin faptul că învăţăm să-l cunoaştem, devenim capabili să-l stăpânim pe acest al doilea om care tocmai s-a născut; îl dominăm prin voinţă."

Luna, ea singură, ne-ar oferi doar viziuni. Ar fi, desigur, nişte imaginaţiuni, dar n-am şti niciodată dacă ele corespund unei realităţi. "Dar prin faptul că intrăm în câmpul de forţe ale lui Mercur, Imaginaţiunile se raportează la nişte entităţi veritabile ... şi astfel, devenim conştienţi de influenţele lui Mercur când lumea noastră de viziuni se revarsă într-o lume de adevărate percepţii spirituale."

Mercur în Balanţă este prezent cu ocazia punerii pietrei de fundaţie ca o vastă Imaginaţiune pe care o trăieşte întregul Cosmos. Mesagerul divin luminează uşor la orizont, pe tija orizontală a Balanţei care uneşte Cerul cu Pământul. O fiinţă spirituală este simbolizată în planeta însăşi, care este asemeni unui trup de zeu, însă nu identic cu el. Planeta îşi urmează drumul dinainte stabilit. Ea este semnul unor acţiuni mercuriene reale. Căci, în "lumea creată" care este aceea a erei pământeşti actuale, astrul însuşi şi-a pierdut din influenţa sa.[4)]

În tradiţia ocultă, Mercur este considerat zeul raţiunii discursive. Dar aceasta se referă doar la înţelegerea legată de creier. Pentru cercetătorul spiritual, Mercur este "ghidul" care ne introduce în lumea Imaginaţiunilor adevărate. În acest fel l-au cunoscut, în felul lor, vechii iniţiaţi. Grecii îl numeau Hermes, iar egiptenii Thoth. El era inventatorul artelor şi al ştiinţelor care s-au răspândit în omenire, la începutul istoriei, graţie lui Osiris, soţul şi fratele lui Isis. Pentru a cunoaşte destinul acestor zei, egiptenii citeau scrierea stelară, "scrierea pe care corpurile cereşti o trasează în spaţiul cosmic".[29)] Această scriere stelară oferea vechilor egipteni nişte experienţe absolut reale. Ei ştiau că într-un trecut îndepărtat toţi oamenii erau înzestraţi cu clarvedere. Hermes-Thoth îi instruia. Osiris a instaurat o scriere copiată după cea stelară. Omul simţea în sufletul său forţele lui Isis, Osiris şi Thoth, care fuseseră depuse în el în zorii timpurilor. Simbolurile lor erau Luna, Soarele şi Mercur, dar acestea erau, mai curând decât nişte simboluri, literele unei scrieri foarte diferite de a noastră. "Totul este sus la fel ca şi jos." Când Soarele şi Luna gravitează pe cer şi formează nişte "aspecte" cu celelalte astre, în aceste "aspecte" era recunoscută manifestarea, exprimarea unor entităţi spirituale. În această scriere cerească, Osiris era Soarele; egipteanul simţea şi în el însuşi această forţă solară activă a lui Osiris. Ea era, în primele timpuri, o forţă de clarvedere. Atâta timp

cât Osiris şi Hermes au avut supremaţia, o civilizaţie clarvăzătoare i-a înconjurat pe oameni. Oamenii trăiau în sânul unor Imaginaţiuni atavice. De aceea Osiris a putut institui, pe baza scrierii cereşti, o scriere imagistică, hieroglifele, pe care neiniţiaţii o priveau cu teamă şi respect. Apoi, s-a petrecut ceea ce a fost povestit mai târziu sub forma mitului lui Osiris şi Isis.

Osiris avea un frate, Typhon cel rău (acest cuvânt înseamnă "suflu de aer"). El l-a ucis pe binefăcătorul Osiris, făcându-l, prin vicleşug, să intre într-un sicriu pe care l-a închis peste el. Sicriul a fost plumbuit şi aruncat în mare. El a ajuns la Byblos, în Fenicia. Isis l-a găsit, după o îndelungată căutare. Ea l-a adus în Egipt. Dar Typhon l-a răpit din nou şi l-a sfâşiat în 14 bucăţi. Isis îndoliată ajunge, cu mare dificultate, să găsească bucăţile şi să le înmormânteze. Au fost dăruite preoţilor şi a fost instituit cultul lui Osiris. Au urmat alte întâmplări petrecute între Typhon şi Isis, între Horus, fiul lui Isis, şi Hermes. Nu putem să zăbovim acum asupra lor.

Acest mit se referă la nişte experienţe importante ale sufletului uman: stingerea vechii clarvederi, transformarea scrierii hieroglifice, împrumutată scrierii stelare, într-o scriere mai abstractă. "Osiris" nu reprezintă o fiinţă care a trăit o singură dată, ci întreaga eră a clarvederii. Typhon (el îi corespunde lui Ahriman) este cel care a ucis vechea clarvedere şi care a vrut s-o înlocuiască prin intelect, mai întâi sub forma viclenici, a răutăţii. "Suflul de aer a ucis fiinţa de lumină." Această imagine ne aduce nişte reminiscenţe din epoca lemuriană, când respirarea luminii a fost înlocuită cu respirarea aerului. Căci civilizaţia egipteană era prelungirea vechii ere lemuriene. De atunci, Osiris n-a mai putut să fie Soarele. El nu mai putea decât să reflecte lumina solară sub o formă atenuată. El a devenit Luna; cele 14 bucăţi ale trupului său sunt cele 14 zile care preced Luna plină. Isis, soţia fidelă, este Luna nouă, complement pasiv şi întunecat al strălucitorului Osiris.

Hermes joacă, şi el, două roluri în această scriere stelară. Drept Thoth, el e stea de dimineaţă, zeu al înţelepciunii care coboară pe Pământ având aripi la picioare. Drept Hermes Psychopompus (Anubis sau Hermanubis, în Egipt), el este conducătorul sufletelor în lumea de jos; el îi conduce pe cei morţi la Osiris. Căci Osiris, după

uciderea sa, n-a mai rămas printre cei vii, în lumea de sus; trebuie să fie căutat la cei morți, în lumea de jos. Așadar, numai moartea sau inițierea mai pot conduce la Osiris. Putem citi în "Cartea morților" egipteană cum Thoth-Hermes sau și Anubis cu cap de șacal – conduce sufletele la Osiris pentru ca el să judece; Thoth este cel care ține marea carte a lumii subpământene.

În epoca noastră, epoca a cincia postatlanteană, vechile Imaginațiuni sunt chemate să reînvie. De aceea avem nevoie de Mercur, stea de seară, în Balanță. Avem absolută nevoie de el.

Osiris s-a scufundat în calitate de Soare; timpul vechii clarvederi a rămas în urmă pentru întotdeauna. Dar în calitate de Lună, el este din nou aici. Acest lucru se exprimă, de asemenea, în scrierea stelară. Se povestește că moartea lui Osiris a avut loc atunci când Soarele ocupa gradul 17 din Scorpion și când Luna plină urca din partea opusă. Acest lucru îl găsim la Plutarh ("Isis și Osiris") și e scris în sensul gândirii astrologice târzii care conținea deja niște elemente speculative și nu mai avea caracterul imagistic, pur și concret, al legendei originare. Rudolf Steiner a dat următoarea indicație: "În acest fel, cei care reflectau la mitul lui Osiris au făcut legătura între acest mit și niște constelații precise."[37] Într-un alt pasaj, Plutarh raportează numărul 17 la faza Lunii, care descrește în mod vizibil începând cu a 17-a zi sau cu două zile după Luna plină.

Să luăm imaginea Soarelui apunând în semnul Scorpionului, care era semnul morții și al lumii de jos. Soarele, în acest moment, nu e deloc departe de Antares, steaua roșie. Osiris dispare în lumea de jos, apoi, puțin după aceea, el reînvie în cerul de est sub formă de Lună plină. Hermes îl însoțește. Căci Mercur este pentru Soare un fel de Lună și deja egiptenii îl vedeau în acest fel; ei știau că Mercur și Venus se rotesc în jurul Soarelui. Mercur se comportă, în multe privințe, față de Soare, așa cum se comportă Luna față de Pământ.

Configurația despre care este vorba aici: Soarele în al 17-lea grad al Scorpionului, Luna plină în Taur, lângă Pleiade, nu este, nici ea, ceva rar întâlnit sau unic care să poată permite, de exemplu, să se fixeze o dată istorică. Căci aceste relații luni-solare revin fără încetare, la intervale de timp regulate. Vedem aici mai curând un frumos exemplu de "astronomie ritmică". La fiecare 19 ani, Soarele și Luna se află aproximativ în aceleași puncte pe cer, astfel încât faza

este aceeaşi. Acesta e ciclul de Meton, care se adaugă altor perioade ritmice luni-solare, cum sunt perioadele de Saros etc. ... Văzută în acest fel, uciderea lui Osiris de către Typhon este ea însăşi un eveniment permanent şi care se repetă mereu. Am putea spune că la fiecare 19 ani, când, în noiembrie, Soarele se află în al 17-lea grad din Scorpion şi când, totodată, e Lună plină, este dat un nou impuls dispariţiei treptate a clarvederii. A fost aşa, cel puţin de-a lungul unor mari perioade de timp. Clarvederea a continuat să existe multă vreme după vechiul Egipt şi aproape până în zilele noastre. Dar, la un moment dat, influenţele se schimbă şi aceeaşi configuraţie ar trebui să fie citită astăzi într-un cu totul alt sens.

Pentru egipteni, Osiris dispăruse din preajma lui Isis. Un sicriu de plumb rătăcit la Byblos în Fenicia – patria scrierii alfabetice – era tot ceea ce rămânea din el pe Pământ. Isis navighează în nişte bărci de papirus pe mlaştini şi fluvii în căutarea lui Osiris. Această legendă ne frapează, ca un fel de presimţire "typhoniană" a artei tiparului, pe care a inaugurat-o epoca a cincia postatlanteană. Astăzi, cel ce vrea să-l caute pe Osiris fără a fi sfâşiat de Typhon trebuie să coboare la morţi. Morţii, a spus Rudolf Steiner, sunt astăzi singurele fiinţe umane care citesc scrierea stelară. Putem să învăţăm de la ei acest alfabet al stelelor, când putem comunica cu ei.

Să revenim la configuraţia care domina cerul cu ocazia punerii "pietrei de fundaţie". Ea este, din punct de vedere exterior, un fel de reminiscenţă a configuraţiei Osiris-Typhon: Soarele care apune, Luna în Taur, înaintând spre ultimul său pătrar, nu a răsărit încă pe deplin; Hermes-Mercur însoţeşte Soarele în lumea de jos; nodul descendent al Lunii nu departe de Soare; cu puţine zile înainte a fost eclipsă de Lună. Nu avem dreptul să interpretăm această imagine în vechea manieră, căci experienţele şi mentalitatea epocii egiptene s-au pierdut pentru întotdeauna. Totuşi, epoca a cincia postatlanteană este o repetare a acestei epoci; ea trebuie chiar să fie reînvierea creştinizată a acesteia. Aşadar, noi avem, într-un fel, misiunea de a crea o contrapondere la mitul lui Osiris şi Isis, să ne întoarcem privirile de la sicriul de plumb şi de la viclenniile typhoniene ale inteligenţei pământeşti, pentru a regăsi o forţă osiriană reînnoită. Nu lamentându-ne ca egiptenii trebuie să întrebăm noi cerul. Noua scriere stelară nu va fi doar trasată de zei; ea va fi trăită de oameni,

în toată libertatea. Căci între modul tragic în care era trăit Destinul în era precreştină şi modul în care poţi citi scrierea stelară în zilele noastre, a existat Evenimentul de pe Golgota. Când vorbim de configuraţia care a guvernat cerul cu ocazia punerii pietrei de fundaţie a Goetheanumului, noi nu ne gândim la un destin ineluctabil, ci mai curând la o chemare, la o promisiune.

Hermes-Mercur ne poate învăţa din nou artele şi ştiinţele, cu condiţia ca noi să vrem să coborâm, urmându-l pe Hermes-Psychopompus în lumea adevăratelor Imaginaţiuni, chiar dacă această lume ne apare mai întâi ca un Hades. Hermes se poate transforma în Typhon sau Seth (egiptenii numeau Seth planeta Mercur devenită stea de seară; ei nu ştiau că ea este aceeaşi cu Mercur stea de dimineaţă), dar artistul şi omul de ştiinţă vor trebui să se lase conduşi de Mercur stea de dimineaţă, zeu al înţelepciunii. Pe acesta, grecii îl numeau Apollo. Egiptenii l-au identificat cu Horus, fiul lui Isis şi Osiris, care nu a încetat să lupte împotriva lui Typhon. Apollo şi Horus tind să se unească cu Soarele (conjuncţii). Putem să-i confundăm cu Arhanghelul Rafael, Arhanghelul situat la vest.

Astfel, poziţia lui Mercur, în momentul punerii pietrei de fundaţie a Primului Goetheanum – poziţie atât de puternic subliniată de Rudolf Steiner – ar trebui să fie un punct de plecare, nu un punct final. Fie ca entitatea divină pe care noi o numim Rafael-Mercur să-i poată conduce pe oameni spre adevăratele Imaginaţiuni, adică să inspire o ştiinţă nouă şi o artă nouă!

Gabriel, trimisul Lunii, n-ar putea să îndeplinească singur această misiune. Fie ca Rafael-Mercur să-l conducă pe om cu înţelepciune printre stâncile sferei venusiene! Când imaginaţiunile tind numai spre realitate, Lucifer nu mai este un obstacol şi nu mai avem a ne teme că vidul şi neantul se instalează în conştienţa amăgită. Bine condus, sufletul uman poate progresa până la experienţa Soarelui.

Acesta este drumul spiritual al omului: el este deja trasat prin scrierea stelară: de la Lună la Soare, trecând prin planetele inferioare, care sunt Mercur şi Venus. O dată ce a ajuns în spirit la Soare, omul nu va găsi aici un glob incandescent, ci lumea inspiraţiei. Acolo, Mihael vine în întâmpinarea sa înveşmântat în haina lui de lumină, ale cărei raze au izvorât din fiinţele spirituale solare şi din Cuvântul divin.

Scrisoarea XIV

NATURA ASTROLOGIEI

Rudolf Steiner a indicat el însuşi că alături de *astronomie* poate exista o *astrologie*; el a vorbit de triada: astronomie, astrologie, astrosofie, ca despre trei ramuri ale cunoaşterii umane. E vorba de "astrologie" când ne preocupă nu numai existenţa, ci şi influenţa reală a corpurilor cereşti. O asemenea astrologie era înfloritoare într-o vreme când omul se simţea legat în mod deosebit de lumea astrelor prin "sufletul senzaţiei" – prin corpul astral. Ştim că aşa stăteau lucrurile în epoca egipto-chaldeană. La apogeul acestei civilizaţii, omul a făcut experienţa relaţiei sale cu lumea stelară, mai ales în timpul nopţii, în starea de somn. Constelaţiile erau privite drept semne, litere ale unei scrieri oculte. Ele mărturiseau despre activitatea unor entităţi spirituale, care puteau fi percepute în mod direct din ce în ce mai puţin. Omul era simţit drept o fiinţă supusă în întregime influenţei stelelor. Totul se desfăşura pentru el conform unor legi stelare: felul în care se dezvolta trupul, sufletul şi spiritul său, ceea ce făcea el în cursul vieţii, felul cum acţionează asupra lui condiţiile habitatului său geografic. Însăşi viaţa socială exterioară era reglementată conform acestor legi.

Dar facultatea de a se insera astfel în mod direct în lumea stelelor s-a pierdut relativ de curând. Ea a fost înlocuită cu o altă facultate, aceea a calculului. Acest fapt i-a atins mai ales pe chaldeeni. Constelaţiile au început să fie desenate, astfel că s-a putut regăsi pe nişte tăbliţe de argilă sau alte documente care fusese poziţia planetelor la o anumită dată. Începând din secolul al VI-lea înainte de Christos, a fost cultivată o astronomie bazată pe calcule, la drept vorbind foarte primitivă. Astfel, alături de astrologie a luat naştere astronomia, care a fost o cu totul altă ramură a cunoaşterii umane. Nimic nu împiedica aplicarea în continuare a noţiunilor cucerite

odinioară prin intermediul clarvederii atavice, dar "calculul" s-a interpus între Cosmos şi om.

Grecii au învăţat de la chaldeeni arta astrologiei. Aceasta era înfloritoare în Grecia în epoca în care a avut loc Misterul de pe Golgota. Dar o dată cu acest eveniment, astrologia şi-a pierdut justificarea interioară. Căci, graţie faptei lui Christos, omul trebuia să devină treptat independent de Cosmos. O dată cu moartea Sa pe Cruce, nişte forţe cosmice au fost implantate în Pământul însuşi, nişte forţe pe care omul le poate primi în mod liber. De atunci înainte, omul nu mai trăieşte în aceeaşi dependenţă de Cosmos ca odinioară. Căci ceea ce fusese semănat ca grăunte prin "căderea originară", ceea ce se dezvoltase foarte puternic după era atlanteană, strângerea legăturilor dintre corpul fizic şi corpul eteric, împiedicase tot mai mult o influenţă reală a forţelor cosmice asupra acestor două elemente constitutive inferioare ale entităţii umane. Iată ce putem spune: horoscopul nu mai era "corect" pentru corpul fizic, nici pentru corpul eteric. Iar astăzi, în epoca noastră mihaelică, el va fi tot mai puţin corect. (Rudolf Steiner a spus cândva că această degradare poate fi constatată de la un deceniu la altul.)

Faptul că horoscopul coincide din ce în ce mai puţin cu destinul omului n-a rămas un simptom de decădere; prin Impulsul lui Christos, el a fost transformat într-un semn al libertăţii umane. Mai mult, apariţia lui Christos însuşi este un "simbol real". Căci, conform împrejurărilor astrale, Christos ar fi trebuit să vină mult mai devreme pe Pământ: cam la mijlocul erei atlanteene. Dar atunci, omenirea, care tocmai primise impulsul Eului, nu l-ar fi putut primi în mod liber. Christos a venit într-o epocă ulterioară, care n-a fost determinată în primul rând de condiţiile cosmice, ci de necesităţile evoluţiei umane; omenirea, inocentă şi vinovată în acelaşi timp, era obligată să le suporte drept consecinţă a căderii originare. Astfel, Christos a sfărâmat, prin data apariţiei Sale, reţeaua de legi astrale, tot aşa cum, în ceea ce-i priveşte pe cei din anturajul Său, el a sfărâmat reţeaua de legi ale sângelui care domneau la poporul evreu, deoarece El s-a născut în sânul poporului hibrid al galileenilor. Şi tot aşa cum Christos a pus în mod public sfârşit vechii forme de iniţiere atunci când l-a înviat pe Lazăr – căci, începând cu acest "fapt mistic", vechea iniţiere a încetat să mai fie eficace, deşi, încă vreme

de secole, oamenii au continuat să fie inițiați în vechea modalitate, în mod mai mult sau mai puțin legitim -, tot astfel, începând cu Întruparea lui Christos, legătura dintre om și lumea stelară s-a schimbat: ea este mai liberă.

Acest lucru nu înseamnă că omenirea a fost smulsă dintr-o dată lumii stelare. Asemenea procese nu se realizează decât lent și treptat, chiar atunci când sunt consecințele unui impuls care a intervenit brusc, așa cum s-a întâmplat cu Impulsul lui Christos. Cosmosul, am putea spune, veghează în permanență pentru a păstra continuitatea. Pe de altă parte, venirea lui Christos era înscrisă pe cer printr-un semn de o mare importanță: El n-ar fi putut veni în epoca a patra postatlanteană decât în momentul în care impulsul civilizator trecea din constelația Berbecului în aceea a Peștilor, din partea "luminoasă" în partea "întunecată" a Zodiacului. Dar în secolele care au urmat Evenimentului Christic, răspândirea astrologiei chaldeo-elenică a luat niște proporții extraordinare. Era ca și cum oamenii voiau să se cramponeze cu atât mai energic de acest sistem, cu cât era mai sigur că el urma să le fie răpit. Și putem spune că o dată cu întunecarea crescândă a vieții spirituale, în secolele următoare – în care doar creștinismul nou apărut arunca o lumină vie -, faptul că oamenii se ocupau cu legile stelare reprezenta, cel puțin, un ultim mod de a păstra legătura interioară cu lumile divine și spirituale. Dar astrologia a devenit din ce în ce mai tradițională, pe măsură ce se degrada tot mai mult, devenind o astrologie bazată pe "calcule". Dacă am avea ocazia să facem niște comparații, am vedea că horoscoapele, fie că se întemeiază pe constelația nașterii, fie pe apariția unor noi constelații în cursul vieții, concordă din ce în ce mai puțin cu realitatea.

În acest fel s-a format, în cele din urmă, în secolul al XV-lea, un mic grup de oameni care se aflau în relație cu lumea spirituală și care au hotărât în mod conștient să sacrifice vechea învățătură astrologică, să renunțe la cunoștințele superioare referitoare la influența lumii stelare.[30] Și sacrificiul a fost acceptat de lumea spirituală.

Începând cu acele timpuri, o știință astrologică propriu-zisă nu mai există. Totuși, mai găsim, în secolele ce au urmat, niște spirite uneori foarte luminate care s-au ocupat cu aceasta. E vorba de niște

oameni care – în măsura în care sunt, într-adevăr, nişte spirite luminate -, în epoca materialismului ascendent, mai păstraseră o legătură instinctivă cu Cosmosul, fie în virtutea organizării lor personale, fie sub revărsarea unor impulsuri spirituale provenind din încarnările lor anterioare. Rudolf Steiner a consacrat o conferinţă unui număr de trei personalităţi de acest fel.[41)]

Nostradamus, un medic expulzat din branşa sa, a trăit pe la mijlocul secolului al XVI-lea; el putea petrece ore întregi în contemplarea cerului înstelat. Atunci, urcau în el nişte imagini pe care el le transpunea în versuri. De fapt, acestea sunt nişte versuri obscure, dar ele au un caracter profetic şi faptele au arătat că aceste profeţii conţin ceva adevărat, nu doar pentru anturajul imediat al lui Nostradamus şi pentru viitorul apropiat, ci şi pentru timpul nostru. În cazul lui, nu e vorba de calcule; el nu făcea deloc calcule. Nu era vorba nici de o interpretare a constelaţiilor observate. Stelele însele transformau în viziuni ale viitorului forţele refulate ale activităţii sale medicale anterioare. Vederea cerului înstelat era pentru Nostradamus doar mijlocul de a face să răsară aceste viziuni. El a fost, într-o anumită măsură, un caz absolut izolat, ca şi *Paracelsus* şi *Swedenborg*, cu care destinul său prezintă unele analogii.

Cu totul altfel a fost cazul lui Tycho Braché (1546-1601), puţin mai tânăr decât Nostradamus. Şi el s-a ocupat de astrologie, deşi a făcut-o cel mai adesea la porunca regelui; dar horoscoapele făcute micilor prinţi danezi, fiilor regelui Frederic II, dau impresia, desigur, că el a luat în serios influenţa lumii stelare asupra destinului uman şi, de asemenea, că el nu folosea prea multe calcule pentru a interpreta constelaţiile, ci se încredea mai curând într-o facultate instinctivă a fiinţei sale; fără îndoială, el îşi datora această facultate încarnării precedente (Iulian Apostatul). Mai târziu, colaboratorul şi succesorul său în domeniul astronomiei practice, *Kepler*, este deja mult mai ostil astrologiei. El tună şi fulgeră împotriva ei, şi totuşi, el este obligat să creadă în ea, el, care era reîncarnarea unui vechi iniţiat egiptean; el o mânuieşte chiar cu o mare siguranţă. dar el ajunge să calculeze mult şi, în ceea ce priveşte interpretarea, se raportează în întregime la tradiţie. Astfel, vedem cum, într-un interval de aproximativ cincizeci de ani, se trece de la viziune la calcul, de la

cunoaşterea nemijlocită la folosirea unor reguli tradiţionale. E, într-un fel, ca şi cum ar fi vorba de o reînviere a perioadei de tranziţie de la epoca egipto-chaldeană la epoca greco-latină. De la Kepler încoace, putem spune că a încetat folosirea astrologiei de către nişte spirite luminate.

Cele trei secole care au trecut de atunci au făcut din om, tot mai mult, o fiinţă care calculează şi l-au înstrăinat tot mai mult de Cosmos. Dar, în acelaşi timp, omul a devenit tot mai liber faţă de Cosmos, nu doar în sufletul său, ci şi în ceea ce priveşte funcţiile trupeşti. Toţi aceşti factori colaborează pentru a face din omul actual un rău astrolog în sensul tradiţional. Putem citi, deci, fără a ne mira, judecăţile foarte aspre pe care le-a emis Rudolf Steiner asupra a ceea ce se numeşte în zilele noastre astrologie.[25)]

"Aici nu se pune problema de a imita metodele astrologilor moderni, căci acestea depăşesc orice limite în materie de materialism şi nu fac decât să adauge ignoranţei materialiste ignoranţa superstiţiei. Aici e vorba să devenim conştienţi de condiţiile şi legile unei lumi spirituale care se manifestă atât în om, cât şi în Cosmos. Adevărata ştiinţă spirituală nu caută nişte legi umane pe baza constelaţiilor cereşti; ea caută, pe baza spiritualului, legile umane, precum şi legile naturii. Deşi ştiinţa spirituală este confundată tot timpul cu încercările mistice cele mai absurde ale epocii noastre, ea n-are nimic în comun cu acestea. Dat fiind faptul că noi vedem în anumite gesturi ale corpului uman nişte analogii cu anumite raporturi cosmice şi pentru că facem din aceasta baza unei arte expresive (euritmia), trebuie să subliniem faptul că ştiinţa spirituală n-are nimic de-a face cu diletantismul astrologilor moderni, nici cu pseudorevelaţiile lor extrem de vulgare."

Din alt punct de vedere, Rudolf Steiner ne-a pus în mod stăruitor în gardă împotriva pericolelor ce pot rezulta din folosirea horoscoapelor, tocmai de către persoanele care aspiră la o dezvoltare esoterică. Căci, spune el, există un egoism subtil în a voi să afli, în acest fel, ceva despre tine însuţi sau despre semenii tăi. Iar când aspiri la o evoluţie interioară, uşor poţi să cazi în prada acestui soi rafinat de egoism, care este cu atât mai periculos, cu cât rămâne mai ascuns. Dar cunoaşterea vieţilor pământeşti succesive şi a karmei ne poate arăta cât de puţin este în stare horoscopul să ne facă să

înțelegem omul adevărat. Căci, în timpul vieții pe care o duce omul în lumea spirituală, înainte de naștere, acest suflet trece în revistă ceea ce a dus din încarnările anterioare ca experiențe și ce lacune, ce defecte i-au rămas. În funcție de aceasta își determină noua viață pământească. El caută ocaziile care-l vor putea conduce la fortificarea sau transformarea caracterului său. În acest scop sunt necesare anumite coordonate ale lumii fizice și sufletul alege pentru noua sa naștere data și mediul în care pot fi realizate aceste coordonate. Intențiile concepute în timpul vieții prenatale devin, în viața pământească, fapte și evenimente. Acestea pot fi, de exemplu, niște catastrofe sau niște ocazii de rușine, raportat la concepțiile umane. Dar aceasta nu înseamnă că sufletul nu le-a voit înainte de a se naște și, odată încarnat, ele nu mai pot fi nicidecum înlăturate, chiar dacă sunt prevăzute prin calcularea horoscopului. Cu cât cineva ar face mai multe eforturi de a scăpa de destinul său (e firesc, pentru egoism, să dorească așa ceva), cu atât mai sigur aceste eforturi vor conduce la scopul predeterminat. Dar sufletul și-ar pierde, prin aceste încercări, curajul, forța interioară, care permit să suporți încercările. Acest curaj există în adâncurile inconștiente ale sufletului uman și este un ghid sigur. Tot ceea ce se poate învăța despre suspendarea destinului prin niște metode exterioare, cum este aceea a horoscopului, nu poate decât să paralizeze acest curaj.

Prin asemenea cuvinte, Rudolf Steiner nu vrea să spună că omul nu trebuie să-și cunoască destinul.[31)] De altfel, descifrarea scrierii stelare conduce tot mai mult la o înțelegere a destinului uman. Dar atunci horoscopul "calculat" nu se va mai interpune între om și destinul său.

Se întâmplă cu totul altfel când încerci să studiezi legile stelare prin examinarea trecutului. În acest sens trebuie să înțelegem ceea ce a spus Rudolf Steiner despre constelația care prezidează momentul morții.[32)] Noi nu putem acționa asupra sufletului care a intrat în lumea spirituală așa cum acționăm asupra aceluia care se încarnează printre noi. Dar trebuie neapărat să ne dăm seama că nici în acest domeniu astrologia curentă nu poate fi de nici un folos. Rudolf Steiner a spus, în concluzie, că numai cercetătorul ocult cu experiență, ajuns întrucâtva la sfârșitul dezvoltării sale, poate să facă astrologie cu adevărat.

În 1905, în nr. 28 al revistei "Lucifer-Gnosis", Rudolf Steiner a răspuns la nişte întrebări referitoare la astrologie. Acest pasaj este extraordinar de instructiv şi, datorită importanţei sale, îl vom reproduce aici aproape în întregime.

"Cum se comportă teosofia faţă de astrologie? Trebuie să spunem îndată că, în prezent, se ştie foarte puţin ce este în realitate astrologia. Căci ceea ce apare sub acest nume nu este, adesea, decât o asamblare pur exterioară de reguli, ale căror raţiuni profunde foarte rar sunt explicate. Se indică nişte metode de calcul pentru a se afla anumite constelaţii din momentul naşterii unui om sau din data unui eveniment important. Apoi, se spune că aceste constelaţii înseamnă cutare sau cutare lucru, fără să se poată deduce din aceste indicaţii de ce este aşa sau de ce ar putea fi aşa. Nu este de mirare, aşadar, că în epoca noastră toate acestea sunt considerate şarlatanism şi superstiţie. Căci nu poţi vedea aici altceva decât nişte afirmaţii arbitrare.

Însă adevărata astrologie este o ştiinţă absolut intuitivă şi ea pretinde de la acela care vrea s-o practice dezvoltarea unor forţe de cunoaştere superioare, suprasensibile, care astăzi lipsesc la aproape toţi oamenii. Chiar şi numai pentru a expune caracterul său fundamental, trebuie să ne referim la nişte probleme cosmologice foarte înalte pe care le studiază ştiinţa spirituală. Din acest motiv, nu voi putea oferi aici decât câteva puncte de vedere foarte generale.

Sistemul stelar căruia îi aparţinem noi, oamenii, formează un tot. Iar omul se află în legătură cu toate forţele acestui sistem stelar ... Soarele, de exemplu, acţionează şi el asupra oamenilor prin cu totul altceva decât forţa de atracţie, lumina şi căldura pe care le studiază ştiinţa. La fel, există nişte legături de natură suprasensibilă între om şi Marte, Mercur sau celelalte planete. Pornind de aici, fiecare poate, dacă este înzestrat pentru aceasta, să stabilească o întreagă reţea de relaţii suprasensibile între corpurile cereşti şi fiinţele care le locuiesc. Dar, pentru a ridica aceste ipoteze la nivelul unei cunoaşteri ştiinţifice clare, este necesar să dezvoltăm o facultate de vedere suprasensibilă foarte înaltă, şi anume: *intuiţia*, pe cele mai înalte trepte care sunt accesibile oamenilor. Nu e vorba de nişte presimţiri vagi, nici de acele vise semi-vizionare care sunt considerate astăzi prea adesea drept intuiţii. E vorba despre o facultate de percepţie tot

atât de clară cum este gândirea matematică. Or, au existat şi mai există încă în şcolile secrete nişte maeştri capabili să facă astrologie în acest sens. Iar ceea ce se găseşte pe această temă în cărţile accesibile publicului îşi are sursa, într-un fel sau altul, în aceste învăţături secrete. Numai că, şi în acest caz, învăţăturile respective rămân inaccesibile gândirii curente, căci, pentru a le înţelege, ar trebui să fii tu însuţi înzestrat cu o profundă intuiţie. Ceea ce a fost redactat, pornind de la revelaţiile acestor maeştri, de către nişte persoane care nu le mai înţelegeau, nu este, firesc, de natură să creeze cititorilor, impregnaţi total de modul actual de gândire, o opinie favorabilă. Trebuie să spunem, totuşi, că aceste cărţi nu sunt total lipsite de valoare. Autorii au copiat cu atât mai bine, cu cât înţelegeau mai puţin ceea ce scriau. În aceste scrieri astrologice, oricât de obscură ar putea să le fie originea, cel care este capabil de intuiţie poate descoperi nişte perle de adevăr; dar, la drept vorbind, numai acesta poate s-o facă.

Legile astrologice se bazează ele înseşi pe nişte intuiţii pe lângă care cunoaşterea reîncarnării şi karmei rămâne un lucru foarte elementar."

Opera lui Rudolf Steiner este împânzită de aceste cunoştinţe profunde care sunt necesare unei adevărate înţelegeri a astrologiei. E suficient să evocăm "Scrisoarea către membri" care tratează despre "Misiunea lui Mihael în era cosmică a libertăţii umane". Găsim aici rezumatul relaţiilor omului cu Cosmosul de-a lungul timpului.[5)]

În erele cosmice trecute, omul şi-a dobândit corpul fizic şi corpul eteric. Acestea rezultă, aşadar, din acţiunile şi forţele cosmice, deşi ele au fost deformate de ispita luciferică şi, după cum am văzut, prea puternic ancorate unul într-altul. Corpul astral este deja o creaţie mai recentă; dar în Eu, "bebeluşul, printre elementele noastre constitutive", cum l-a numit Rudolf Steiner, omul îşi simte libertatea. La drept vorbind, în nişte vremuri îndepărtate, influenţa cosmică radia nu doar în corpul fizic şi eteric, ci şi, prin intermediul lor, până în corpul astral şi în Eu. Omul acelor vremuri nu putea fi liber. În zilele noastre, el mai trebuie încă să-şi lase cele două corpuri inferioare influenţelor divine şi spirituale, dar se poate înălţa prin Eul său în lumile spirituale. Pentru făptuirea sa pământească liberă, el trebuie să se sustragă vechiului sprijin cosmic şi să

găsească într-un alt mod un punct de susținere în lumea spirituală, pentru ca libertatea lui să nu fie ceva arbitrar, simplă anarhie, care ar răspândi în lumea spirituală niște efecte distructive. Iar ceea ce îi vine în întâmpinare, ceea ce îi dă o bază adevărată pentru fapta sa liberă, e ceva ce primește de la forțele lui Mihael, care au fost păstrate și puse la o parte într-un trecut foarte îndepărtat. (Vezi "Scrisoarea către membri" citată mai sus.) Acestea sunt niște forțe care provin, și ele, din Cosmos, din stele și din sistemul planetar, dar care nu pot fi constrângătoare, dat fiind faptul că ele nu intervin în natură. În primele timpuri ale evoluției pământești, omul a primit, o dată cu substanțele exterioare și chiar prin intermediul percepțiilor senzoriale, niște forțe spirituale și morale; ele s-au sublimat, într-o anumită măsură, și au devenit, în ființa spirituală a omului, cunoașterea. (Vezi, de asemenea, sfârșitul Scrisorii VIII, din prezenta lucrare.)

Apoi a venit o epocă ce s-a întins aproape până în epoca lui Mihael; atunci s-a format, ca să spunem așa, un domeniu intermediar în care confluează, pe de-o parte, ceea ce urcă din organism (și conține un element cosmic) și, pe de altă parte, ceea ce se scufundă în suflet drept percepții senzoriale pe jumătate uitate și imagini de amintire; toate acestea formează o zonă subconștientă, în care elementele cosmice se amestecă cu elementele nedigerate ale sufletului uman. Această zonă sufletească a fost foarte mult studiată în secolul al XIX-lea, dar nu întotdeauna cu cele mai fericite metode; și încă și astăzi își mai îndreaptă atenția asupra ei psihologii care nu știu să citească semnele unor vremuri noi.

Astăzi, situația trebuie să se schimbe, cel puțin pentru sufletele care vor să evolueze în sensul epocii mihaelice. Citim în articolul deja menționat al lui Rudolf Steiner și intitulat: "Misiunea lui Mihael în era cosmică a libertății umane" :

"Omul își va înțelege din ce în ce mai puțin poziția față de lume și esența sa, dacă nu consimte să recunoască, alături de legăturile pe care le are cu ființele și fenomenele naturii, ce anume îl leagă de misiunea lui Mihael ... Omul respinge atunci niște forțe cosmice care ar voi să continue să-l formeze, să dea Eului său niște suporturi fizice necesare, așa cum au făcut-o înainte de era lui Mihael ... Mihael are drept misiune să sondeze în zona spirituală a Cosmosului

nişte forţe pe care i le dă omului în felul descris aici, pentru a înlocui în el forţele naturale care a trebuit să fie depăşite. Mihael ajunge să facă aceasta punându-şi propria activitate în cea mai perfectă armonie cu Misterul de pe Golgota."

Apoi, Rudolf Steiner arată cum omul, tot aşa cum primeşte de la Soarele fizic lumină şi căldură, se poate simţi cuprins de căldură datorită Soarelui spiritual al lui Christos.

"Iar efectul pe care îl va simţi îi va transmite următorul sentiment: această căldură eliberează fiinţa mea umană din piedicile cosmice în care el nu mai are dreptul să zăbovească ..."

"Christos îmi dă esenţa mea umană – acesta va fi sentimentul fundamental care, asemeni unui suflu puternic, asemeni unui val mereu înnoit, va umple sufletul omului. Iar când acest sentiment va fi devenit destul de puternic, el va chema după sine un altul. Omul se va simţi înălţat de Christos deasupra simplei existenţe pământeşti. El se va simţi unit cu stelele care înconjoară Pământul şi cu tot ceea ce se poate cunoaşte ca divin în acest univers stelar.

La fel este şi cu lumina spirituală ... În epoca actuală, omul se uneşte cu puterile cosmice luminoase ale trecutului care domneau pe vremea când el nu era încă o individualitate liberă."

Vedem aici o influenţă care este absolut contrariul forţei fataliste despre care vorbesc scrierile astrologice actuale. Idealul nostru trebuie să fie, înainte de toate, să ne îndreptăm spre ea privirea noastră.

Numai când ne străduim în acest sens ne vom cuceri un raport just, deoarece liber, pătruns de cunoaştere, cu fatalitatea pe care o implică constelaţia noastră "natală", care pare în mod efectiv determinată de Cosmos. Găsim temeiul acestei cunoaşteri într-un alt articol din seria "Scrisori către membri", intitulat "Viitorul omenirii şi activitatea lui Mihael":

"Cea mai profundă satisfacţie pe care a încercat-o Mihael este aceea de a fi reuşit să menţină prin om o legătură încă nemijlocită între lumea stelară şi Divinitate. Iată în ce fel: Atunci când, după ce şi-a împlinit viaţa suprasensibilă, omul reia drumul unei noi încarnări, atunci, coborând spre existenţa fizică, el încearcă să stabilească o armonie între vieţile sale pământeşti şi mersul stelelor. Această armonie, care odinioară era naturală, deoarece divinitatea

acționa în stele și viața umană își avea, de asemenea, izvorul său aici, n-ar mai exista în zilele noastre dacă omul n-ar căuta-o, căci mersul stelelor nu se perpetuează decât ca un efect al energiei divine. Omul stabilește o legătură între elementul spiritual și divin pe care l-a primit odinioară și stele, care nu au alt element spiritual în afară de efectele ce încă mai persistă ale unei stări anterioare. Legăturile omului cu Cosmosul îmbracă, în consecință, un caracter divin ce corespunde acestor timpuri străvechi, dar care nu se manifestă decât mai târziu. Această stare de lucruri este opera lui Mihael. El simte, datorită acestui fapt, o atât de profundă satisfacție încât își extrage de aici, în parte, însuși elementul său de viață, energia sa vitală, voința sa solară de viață."

Pentru libertatea noastră a fost întinsă de jur împrejurul nostru "lumea creată". Ea nu-l poate constrânge pe om în sâmburele său spiritual. Acestei "lumi create", acestei "maya" îi aparține și configurația cerului înstelat în momentul nașterii. Ea nu face decât să arate ce a trăit sufletul uman în lumea spirituală înainte de naștere, totodată cu "forțele spirituale iluminatoare ale trecutului". Tot ceea ce este real și eficace în dosul acestui aspect stelar s-a desfășurat înainte, într-o existență pur spirituală. Dacă această influență spirituală oferă, în plus, un semn sub formă de imagine în lumea stelară, dacă ea devine vizibilă în cerul "natal", în horoscop – deși, în realitate, în stadiul actual de evoluție a omenirii, acest lucru n-ar mai fi "necesar" – acest lucru îl datorăm acțiunii lui Mihael.

Acest fapt ne mai revelează de ce, în zilele noastre, atâția oameni aspiră la o reînnoire a astrologiei. Ei îl caută în mod inconștient pe Mihael. Dar ei se rătăcesc, în mod inevitabil, pentru că nu au cunoașterea necesară. Ei nu pot face deosebire între influențele trecutului și influențele prezentului, voința prenatală și determinsimul pământesc, forțele cosmice spirituale iluminatoare și radiația pur pământească a stelelor. Calea urmată astfel nu va putea conduce niciodată la Christos. Căci ... *"... influxul spiritual divin originar nu mai strălucește. În lumina pe care Christos o aduce Eului uman se regăsește Lumina primordială ... Omul poate găsi în această lumină calea justă care îl va duce la țel dacă știe să se unească cu misiunea lui Mihael."*

Scrisoarea XV

ASTROLOGIA ÎN LUMINA ŞTIINŢEI SPIRITUALE

În capitolul precedent am definit un dublu comportament al omului faţă de lumea stelară. În privinţa proceselor sale trupeşti, omul suferă nişte influenţe stelare ce rămân la început în inconştient. Ele au de-a face cu acea parte a fiinţei sale care nu e liberă şi care nu poate fi liberă, căci ascultă de necesitatea naturală. Dar o parte din aceste forţe stelare s-au retras din organismul uman şi-l lasă pe om liber să exercite o activitate spirituală. Aici, el întâlneşte din nou, pe de altă parte, nişte influenţe cosmice care îi sunt transmise de forţa lui Mihael, aşa cum am arătat.

Pe lângă aceasta, mai putem lua în considerare un al treilea domeniu, un domeniu intermediar la care am făcut deja aluzie şi care acţionează din lumea stelară, determinând destinul omului, în măsura în care acest destin este condiţionat de suflet şi spirit mai curând decât de trup. Am spus, despre acest domeniu intermediar, că, datorită activităţii lui Mihael, el îşi mai creează şi acum o amprentă vizibilă în lumea stelară. Acesta este horoscopul omului; din horoscop se poate citi destinul, cu o claritate mai mică sau mai mare, când posezi Intuiţia necesară. A trebuit să-l avertizăm pe cititor, din punctul de vedere al ştiinţei spirituale, împotriva acestor interpretări astrologice ale destinului. În "Conducerea spirituală a omului şi a omenirii"[6], Rudolf Steiner spune:

"Omul este, aşadar, transpus în existenţa fizică pământească şi horoscopul reprezintă forţele care îl guvernează înainte de a veni în această lume. Înainte de a afirma aceste fapte care apar atât de îndrăzneţe mentalităţii contemporane, trebuie să spunem sus şi tare că aproape tot ceea ce se practică în prezent în acest domeniu nu este decât diletantism şi superstiţie şi că, pentru lumea exterioară, adevărata cunoaştere a acestor lucruri este aproape complet pierdută. Nu trebuie, deci, să judecaţi principiile pe care le-am enunţat mai sus

prin prisma combinațiilor hazardate care prea adesea se împăunează cu numele de astrologie. Astfel, ceea ce reglementează încarnările umane sunt forțele active ale lumii stelare."

Pentru a învăța să cunoaștem aceste forțe, ar trebui să descriem viața omului între moarte și o nouă naștere. O vom face mai târziu. Pentru moment, vom examina mai întâi un prim fel de influențe care este același pentru toți oamenii. Căci Soarele, la fel ca și stelele, strălucește în mod egal pentru toți, deși, în cursul a 24 de ore, diferitele părți ale firmamentului se află deasupra unor continente terestre diferite. Planetele ocupă, unele față de altele, niște poziții determinate, care se schimbă de la o zi la alta, dar care au aceeași valoare pentru întreg Pământul. Astfel, influențele care asigură întreaga funcționare a organismului uman sunt întotdeauna prezente și ele pot, în plus, să aibă un ecou și asupra vieții sufletești a omului, în măsura în care aceasta se cufundă în corpul fizic și în corpul eteric. Cu cât cineva este mai legat de trup, cu sufletul și cu spiritul său, cu atât mai mult aceste influențe stelare directe îi vor atinge și viața sufletească. Să ne gândim, de exemplu, la fazele Lunii!

Aceste influențe valabile pentru toți fac parte din viața umană în general, la fel ca vestigiile rămase de pe vechiul Saturn, vechiul Soare și vechea Lună. În învățătura antroposofică este vorba adesea despre aceste vestigii. Ele sunt prezentate drept niște influențe care nu au o natură individuală, morală, ci acționează mai curând ca niște simple legi naturale.

Să luăm ca exemplu influența lui Saturn. Acesta are niște legături foarte puternice cu corpul astral al omului, în principal cu ceea ce se referă la cap; el articulează, într-un fel, corpul astral în corpul fizic. Or, Saturn este cea mai îndepărtată dintre planetele vizibile cu ochiul liber, cea mai îndepărtată de Pământ și cea mai apropiată de cerul stelelor fixe. Saturn este cel care dă naștere plumbului, atât în Pământ, unde acest metal este un vestigiu al primelor timpuri, cât și în atmosfera pământească, unde îl găsim diluat, sub o formă mai curând eterică. Prin aceasta, Saturn face ca organismul nostru să fie mai greoi. În vechea astrologie tradițională, care datează dintr-o epocă în care omului îi repugna să fie legat de greutatea pământească, el era descris drept "marele aducător de năpaste", planeta care aduce oamenilor mari nenorociri. El îi face pe copiii săi

melancolici, avari, reci. În realitate, Saturn este planeta care impregnează cu un plumb subtil organele de simţ ale omului, pentru ca el să le poată folosi cu precizie. Saturn ucide vitalitatea debordantă pe care ar avea-o fără el organele de simţ. Dar această vitalitate vine din Soare. Dacă asupra omului ar fi acţionat doar Soarele, noi nu ne-am fi putut sluji de ochii noştri, deşi ei sunt formaţi "de către lumină, pentru lumină". Ei ar fi devenit nişte muşchi sau nişte vase sanguine şi nu ar fi dobândit caracterul cristalin pe care-l cunoaştem. Datorită colaborării lui Saturn, datorită procesului-plumb pe care Saturn îl introduce în organul de simţ al vederii, ochiul dobândeşte o anumită greutate, care anulează excedentul de vitalitate.

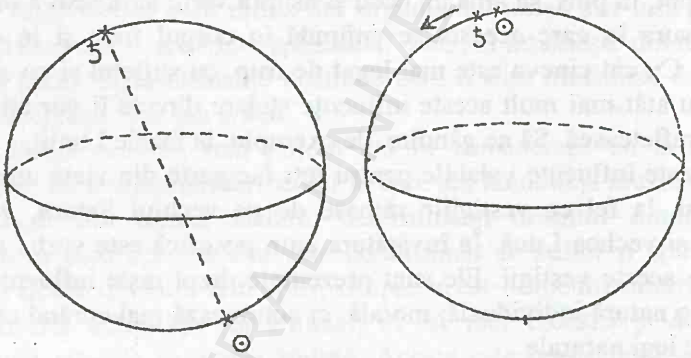

Figura 32

Această colaborare nu are loc o singură dată, la începutul vremurilor; ci continuă fără încetare, ea ţine în echilibru moartea şi viaţa; altfel, chiar în zilele noastre, organismul uman ar cădea pradă dezordinii. Or, Saturn şi Soarele fac, şi unul şi celălalt, ocolul cerului; Soarele, într-un an, Saturn în 30 de ani; astfel că Soarele îl "prinde" pe Saturn o dată pe an, dar de fiecare dată cu o întârziere de 12 zile (figura 32). În fiecare an există, aşadar, o conjuncţie şi o opoziţie între Saturn şi Soare. O dată, Soarele îl acoperă pe Saturn cu razele sale şi îl face inactiv: forţa plină de viaţă a Soarelui se desfăşoară din plin; altă dată, când sunt în opoziţie, Saturn

străluceşte pe cerul nocturn, în timp ce Soarele nu mai poate acţiona decât prin globul pământesc. La miezul nopţii, Saturn culminează şi intensifică procesele-plumb, atât în atmosfera pământească, dar şi în organele de simţ ale omului.

Să ne imaginăm o clipă că Saturn ar lipsi: omul ar deveni în scurt timp o cu totul altă fiinţă, care nu şi-ar mai putea folosi în mod convenabil organele de simţ. Astfel, noi datorăm alternanţei permanente dintre dominaţia lui Saturn şi cea a Soarelui echilibrul dintre o viaţă senzorială prea puternică şi o viaţă senzorială stinsă. "Lumea creată", cu rotirea regulată, mecanică, în aparenţă, a corpurilor cereşti, veghează pentru a menţine organismul uman în stare de funcţionare.

La fel este şi cu Jupiter şi cu celelalte planete ale sistemului nostru solar. Toate ajung, la nişte date stabilite dinainte, să fie în opoziţie, fie cu Soarele, fie unele cu altele. Jupiter, de exemplu, care are nevoie de aproximativ 12 ani pentru a parcurge Cercul Zodiacal, se găseşte întotdeauna în opoziţie cu Soarele cam după un an şi o lună. În acest moment, influenţa sa creşte, ajunge la un maximum, apoi descreşte, deoarece Soarele o anihilează treptat. În timpul celor 12 ani ai revoluţiei sale, opoziţia se formează, succesiv, în fiecare din cele 12 constelaţii zodiacale, ceea ce îi nuanţează în mod divers influenţa.

Dacă Saturn acţionează ca moderator asupra organelor de simţ, Jupiter atenuează viaţa în nervii omului. Forţele sale permit nervilor să existe, pentru că ele anihilează, într-un alt mod decât Saturn, viaţa prea debordantă ce emană din Soare. Când Soarele trece prin faţa lui Jupiter, viaţa nervilor este stimulată în mod deosebit. Când Jupiter acţionează singur (opoziţie), ea suferă o atenuare. Perioadele acestor alternanţe în viaţa nervilor corespund, aproximativ, cu acelea ale alternanţelor senzoriale, provocate de Saturn (1 an şi 30 de zile, respectiv 1 an şi 12 zile). Nu trebuie, desigur, să ne reprezentăm că la fiecare conjuncţie Saturn-Soare oamenii percep o intensificare a vieţii lor senzoriale. Această influenţă rămâne foarte inconştientă şi omul s-a emancipat în mod clar de ea, datorită conştienţei Eului. Dar pentru ansamblul anului, aceste contraste se manifestă şi ele echilibrează viaţa senzorială a fiecărui om. Un om care ar simţi prea

puternic, conştient, sau inconştient, aceste diverse constelaţii, ar fi un om insuficient emancipat faţă de influenţele cosmice trupeşti.

Alte planete, bineînţeles, exercită alte influenţe. Trebuie să ne amintim, de asemenea, că atunci când apare pe cer o "constelaţie planetară" (ea poate fi vizibilă sau nu), acest lucru nu indică în realitate decât influenţele exercitate de diversele "sfere" unele asupra altora. "Mărimea" aparentă a planetei este, deci, fără importanţă. Aşa se întâmplă, de exemplu, când micul Mercur se plasează în faţa Soarelui de mai multe ori pe an (la conjuncţiile numite inferioare) şi el atenuează treptat, de fiecare dată, vitalitatea Soarelui. Mercur acţionează asupra sistemului schimburilor de substanţe (metabolism); intensificarea si diminuarea datorate lui Mercur alternează rapid, la un interval de câteva luni. Dacă Mercur n-ar fi prezent pentru a atenua influenţa Soarelui, alimentele n-ar face altceva decât să traverseze organismul nostru în câteva clipe.

Toate acestea sunt valabile pentru omenire în general. Dar individul oferă acestor "aspecte" generale un fel de substrat invariabil care îi este propriu; acesta este cerul lui natal. În acel moment, cerul înstelat s-a fixat pentru el, ca pe un clişeu fotografic, am putea spune. În realitate, în el se reflectă – în aura lui şi chiar în mod fizic în constituţia subtilă a creierului său – lumea spirituală pe care a părăsit-o într-un anumit punct în momentul primei respiraţii.[6] Şi tot astfel cum pe un clişeu fotografic putem urmări mişcările planetelor datorită imobilităţii relative a stelelor – când luarea imaginii durează un timp destul de îndelungat -, la fel, mişcările şi poziţiile respective ale planetelor se desenează pe fondul invariabil al configuraţiei "natale". La fel cum Eul, la naştere, rămâne în realitate în afara domeniului pământesc şi nu se amestecă în curentul temporal al vieţii pământeşti, tot astfel, starea cerului de deasupra locului naşterii rămâne ca un fundal neschimbat pe care se proiectează, apoi, mişcările şi influenţele sistemului planetar.

Astfel, pentru fiecare dintre noi, configuraţia pe care o forma Saturn cu Soarele la naştere se va reînnoi din treizeci în treizeci de ani. În acest interval de timp, Saturn va fi o dată în opoziţie şi de două ori în cvadratură (90°), fără ca aceste aspecte să se realizeze în mod necesar pe cer, în aceleaşi momente. Soarele poate să se găsească în alt loc decât la naştere; dar poziţia reală a lui Saturn din

momentul naşterii, proiectată în horoscopul natal, determină adevăratul efect. (Saturn a fost luat aici ca exemplu, dar este la fel şi cu celelalte planete.) Intervin atunci nişte influenţe saturniene comparabile cu cele pe care le-am descris mai sus, dar mai personale, mai legate de karma individului. Este vorba aici de domeniul de influenţă planetară pe care am numit-o, la începutul acestui capitol, domeniul al treilea, domeniul intermediar între fizic-trupesc şi liberul comportament spiritual al omului faţă de Cosmos. Tocmai în acest domeniu se poate manifesta karma persoanei respective. Karma provine, după cum ştim, din vieţile pământeşti anterioare, a luat formă între moarte şi o nouă naştere şi, datorită ajutorului lui Mihael, ea s-a putut imprima în horoscop (în "cerul naşterii"). În legătură cu acest domeniu a trebuit să formulăm avertismentele severe referitoare la stabilirea horoscopului şi la obiceiul de a-l consulta mereu.

La vârsta de 59 sau 60 de ani, vedem reproducându-se aceeaşi configuraţie a lui Saturn pe care a avut-o la naştere – presupunând că a existat la naştere un aspect caracteristic între Saturn şi un alt astru. Dacă e vorba, de exemplu, de o conjuncţie Saturn-Soare, va exista, la această vârstă, o puternică stimulare cosmică a vieţii senzoriale. Va fi, de exemplu, o epocă favorabilă pentru un pictor; el va putea deveni mai receptiv la "lumina diverselor culori", şi acesta este un dar al lui Saturn la periferia lumii.

Dar toate aceste influenţe vor fi cu atât mai importante şi mai semnificative, cu cât omul va putea mai bine să se înalţe de la forţele planetare constrângătoare, legate de organismul său, la libera stăpânire a energiilor cosmice. Atunci, Saturn, de exemplu, va fi despuiat de caracterul său fatal, care te face mai greoi, şi va deveni mai curând un "păzitor al pragului" lumii spirituale. Luând ca exemplu memoria umană, vom putea vedea în mod clar cum Saturn îşi schimbă natura, în ceea ce priveşte influenţa sa asupra omului, atunci când el nu intervine nici în organic, nici în sufletul legat de destin.

Saturn este creatorul memoriei umane. Aceasta este o facultate a sufletului care de obicei se imprimă în fizic-corporal. Este, de asemenea, un fel de uşurare şi, totodată, o eliberare a impresiei senzoriale, care devine reprezentare a memoriei. Impresia era fugară,

dar iat-o fixată. În locul emoţiilor şi sentimentelor uneori vehemente care o însoţeau, acum asupra impresiei domneşte seninătatea. Toate acestea se datorează lui Saturn.

Tot aşa cum această planetă mărgineşte sistemul solar în direcţia cerului şi a stelelor fixe, omul se închide, în memoria sa, faţă de mediul înconjurător. Aici nu e vorba doar de o simplă comparaţie; e vorba de o însuşire esenţială a sferei saturniene şi omul ia cunoştinţă de ea când pătrunde în viaţa dintre moarte şi o nouă naştere.

Când un om înaintează pe calea dezvoltării interioare, el începe să-şi transforme memoria. Ea devine o facultate de cunoaştere. În acest moment, Saturn este entitatea care îl înarmează cu nişte capacităţi deosebite de care are nevoie cercetătorul spiritual. Căci Saturn trăieşte în trecut, în istoria sistemului nostru solar.[12] El ştie s-o reprezinte într-un mod minunat pentru omul care se poate înălţa până la el. Acum, el nu mai este "marele aducător de nenorociri" din astronomia tradiţională. El îi conferă omului nişte facultăţi care înlocuiesc memoria obişnuită. Astfel, în timp, cercetătorul îşi cucereşte nişte forţe care iau locul vechii memorii mecanice. Dar această experienţă, precum şi exerciţiile de meditaţie şi concentrare care o fac posibilă, trebuie să fi fost hotărâte printr-un act spiritual liber al omului însuşi. Atunci, el se sprijină pe aceste forţe ale lui Saturn, aşa cum s-a sprijinit în viaţa obişnuită pe memoria sufletesc-trupească. Iar Saturn îi poate dezvălui trecutul cosmic, aşa cum îl găsim redat în "Ştiinţa ocultă" a lui Rudolf Steiner.

În vechile timpuri se ştia că Saturn este acela care uneşte sufletul (corpul astral) al omului cu corpul său fizic şi că această legătură trebuie să fie corectă pentru ca să poată fi condus cineva la iniţiere. De aceea, în misteriile egiptene, când un om trebuia să fie iniţiat, era examinată poziţia lui Saturn la naşterea sa. În cazul în care constelaţia părea defavorabilă, candidatul era respins. Nimeni n-ar fi văzut aici o manifestare de duritate, era un lucru ce părea tot atât de necesar ca o lege a naturii. Oamenii se simţeau parte integrantă a Cosmosului. În zilele noastre, nici un om sănătos din punct de vedere psihic nu este obligat să renunţe la a urma calea prescrisă în cartea "Cum dobândim cunoştinţe despre lumile spirituale?", oricare i-ar fi horoscopul. Acest lucru ne arată deja ce reviriment s-a produs, după era precreştină, în raporturile dintre om şi lumea stelară.

Omul care face un simplu exercițiu de concentrare (de exemplu, cu un ac de gămălie) simte, desigur, niște dificultăți în a stăpâni forțele lui Saturn, dar el intră în legătură cu Cosmosul deja într-un mod necorporal și eliberat de orice fatalitate. El poate utiliza cu folos forțele saturniene care n-au fost slăbite de Soare, adică acele forțe ce radiază din Saturn când el se află în opoziție, când Saturn strălucește în plină noapte și atenuează viața noastră senzorială. Opoziția lui Saturn față de Soare este un aspect temut de astrologii tradiționali, dar este aspectul care ne deschide cel mai bine poarta lumii spirituale, cu condiția ca noi să știm să apelăm la forțele libere ale acestei planete. Este un aspect care-l favorizează pe cercetătorul ocult, pe cercetătorul spiritual, dar care, în viața exterioară obișnuită, poate provoca anumite confruntări între destine. În cazul lui Rudolf Steiner, această influență a fost evidentă. Și putem remarca faptul că, atunci când această constelație s-a reprodus în viața sa pentru a doua oară, Rudolf Steiner s-a orientat în mod special spre problemele cosmice.

Astfel, omului modern i se deschid niște căi pentru a percepe în mod liber forțele cosmice, care nu acționează, din acest motiv, mai puțin conform unor legi riguroase, dar acestea sunt legile superioare ale adevăratei lumi spirituale. Pentru ca omul să fi putut ajunge la acest stadiu, el a trebuit, pentru moment, să se elibereze cât mai mult de aceste forțe în viața sa spirituală. Procesul de eliberare a început în secolul al XV-lea; el s-a desfășurat rapid în epoca importantă a lui Copernic, Tycho Braché și Kepler. După apariția lui Mihael, în ultima treime a secolului XX, începe să devină posibil să ne unim cu universul într-un mod nou.

Descoperim în Iisus Christos, și în această privință, prefigurarea comportamentului liber și în același timp ordonat față de Cosmos. În "Conducerea spirituală a omului și a omenirii"[6], Rudolf Steiner arată că proiectarea configurației fiecărui moment "în cerul nașterii" – fapt ce exprimă karma individuală – în cazul lui Christos nu a avut loc. "Christos reunea în sine influențele întregului Cosmos. Forțele cosmice determinau fiecare pas al Său. Ceea ce se petrecea astfel la Iisus din Nazareth era o verificare constantă a horoscopului. În fiecare moment se manifestau la el forțele care la ceilalți oameni nu acționează decât în momentul nașterii."

În acest fel a fost prefigurat pentru oameni un nou ideal. Deşi aceasta nu s-a petrecut decât în acele vremuri, la începutul erei noastre, în Palestina, în fiinţa lui Iisus Christos, atunci a fost oferit omenirii un model, modelul unui om absolut perfect care nu depinde cu nimic de karma (care se exprimă în horoscop), nici de ceea ce Rudolf Steiner numeşte "arhivele morale" ale vieţii pământeşti anterioare; această Fiinţă nu manifesta în ea decât forţele cosmice ale Tatălui: "Eu şi Tatăl una suntem."

Pentru omul actual, posibilitatea unui asemenea comportament abia începe. Aici, ca pretutindeni, ni deschid două căi pe care ne putem rătăci: una este aceea de a ne crampona de vechea astrologie, care încearcă să citească în stele un limbaj "uman, prea uman" şi să-l aplice în viaţă. Despre ea am vorbit deja destul. Este tentaţia luciferică: a ne agăţa de ceea ce este vechi şi a nu recunoaşte libertatea pe care ne-a adus-o Impulsul lui Christos. Pe de altă parte, Ahriman vrea să pună stăpânire pe om ca fiinţă cosmică, fără a ţine seama de individualitate, de legitima personalitate a fiecăruia. Găsim expresia emoţionantă a acestui fapt în a treia dramă rosicruciană a lui Rudolf Steiner: "Păzitorul Pragului". Strader, trimis în spirit de către Benedictus, intră în mod conştient în împărăţia lui Ahriman. Acolo, el găseşte douăsprezece suflete umane. Corpurile sunt adormite: sufletele, într-o stare de conştienţă foarte estompată, pronunţă tot soiul de fraze sunătoare, care nu emană, de fapt, de la propriul lor Eu, ci prin care se exprimă Spiritul Zodiacului. Pentru Ahriman, e un amuzament şi el îşi bate joc de aceste suflete; dar pentru Strader e o suferinţă atroce. Căci, deşi ele enunţă uneori nişte lucruri frumoase şi morale, Strader simte că adevărata lor entitate umană nu ia parte deloc la aceasta. Ahriman spune:

"Din când în când, observ oamenii,
Încerc să aflu ce simt ei, de ce sunt în stare;
Când am studiat doisprezece,
Nu mai am nevoie să cercetez mai departe.
Căci dacă aş trece la al treisprezecelea,
El ar fi repetarea exactă a celui dintâi."

(versul 2450 şi urm.)

După cum vedem, Ahriman ştie foarte bine că există 12 semne zodiacale şi că oamenii sunt formaţi conform cu aceste semne. Astfel că al 13-lea are pentru el aceeaşi valoare ca şi primul. Acelaşi joc se reia mereu de la început. El priveşte oamenii după numărul lor de ordine şi nu conform cu individualitatea lor; el face abstracţie totală de horoscop. Strader, care este un tehnician, ajunge, prin această experienţă îngrozitoare, să recunoască în ce constă puterea numerelor. Când îi vorbeşte lui Benedictus despre această încercare dureroasă, acesta spune că Ahriman a vrut să înlănţuie sufletele acelea de el "conform măsurii şi numărului" care reglează mersul Soarelui prin cele 12 semne ale Zodiacului:

"Prin puterea lui Ahriman, tu ai fost obligat să recunoşti
Sensul numerelor în univers.
Era necesar, pentru orientarea sufletului tău."
(versurile 2688-2690)

Între determinismul cosmic al persoanei umane, care domneşte până în viaţa organică şi în cea sufletească – unic obiect al astrologiei – şi spiritul calculator cosmic al lui Ahriman, care nu cunoaşte personalitatea, noi trebuie să căutăm calea de mijloc, aceea care îl uneşte din nou pe om cu universul într-un mod liber, christic.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea XVI

ISIS – SOPHIA

Sărbătoarea Crăciunului conduce privirea omului ce se află în căutarea adevărului în două direcții: spre ființa interioară, cu lacunele și mizeriile ei, și spre cerul înstelat, în toată maiestatea sa, de unde s-a auzit chemarea la pace adresată păstorilor și unde magii din Orient au văzut urcând steaua care i-a condus la Bethleem. Știm că aceste două revelații se leagă, în realitate, de două nașteri diferite, care au avut loc la un interval de câteva luni una de alta; dar nu despre aceasta vrem să vorbim astăzi. Vrem să subliniem mai curând contrastul dintre înțelepciunea care a fost revelată păstorilor pe câmp și aceea a magilor care au văzut steaua. Rudolf Steiner a legat aceste două curente de misterul Isis-Sophia[35)], care este în mod intim implicat în dezvoltarea științelor matematice și astronomice până în vremea noastră și chiar în viitor, dacă aceasta se lasă fecundată de știința spirituală! De aceea, vom consacra acestui mister întâlnirea noastră de Crăciun.

În vechile timpuri, pe întreg Pământul locuit era răspândită o înțelepciune primordială; ea era strâns legată de o clarvedere atavică, înrudită cu visul. În timpul secolelor ce au precedat apariția lui Iisus Christos, această clarvedere a dispărut rapid. Iar când s-a născut Copilul Iisus (sau, mai curând, cei doi copii Iisus), oamenii deja nu mai putea primi mesaje directe din lumea spirituală decât în cazuri de excepție. Pentru adolescentul Iisus din Nazareth a fost o cauză de mare suferință când a constatat că în jurul său nimeni nu mai aude vocile care vorbiseră strămoșilor și că înaltele entități spirituale nu mai coboară pe altarele sanctuarelor, care erau părăsite sau chiar ajunse în stăpânirea demonilor.[36)]

De la început, au existat două feluri de dispoziții în sufletele umane. Existau acele dispoziții ai căror ultimi descendenți erau, într-un fel, magii, cei care vedeau o lume stelară pătrunsă de spirit și

care simțeau și mineralele și plantele ca pe un fel de lume țesută în întregime din imagini colorate. Asemenea oameni au deținut o astrologie profund spirituală, o astronomie care nu *calcula* încă, ci *vedea* și *auzea*, căci "odinioară, stelele vorbeau oamenilor". Această înțelepciune primordială a mai trăit încă în Hermes Trismegistos (să nu-l confundați cu zeul Mercur! – nota trad. fr.), discipolul reîncarnat al lui Zoroastru, care avea corpul astral al vechiului său învățător și ale cărui maxime atât de profunde au ajuns până la noi. Despre ființa originară a tuturor lucrurilor, el a spus: "Soarele este tatăl său, Luna îi este mama și vântul a purtat-o în pântecul său." Astrele, mineralele și plantele trezeau în acest om o cunoaștere care nu era intelectuală, ci care, mai târziu, metamorfozându-se, a dat naștere cunoașterii noastre intelectuale. Sub forma sa originară, aceasta era imaginație, cunoaștere imaginativă. Și era una din fețele Sophiei divine, fața orientată spre lumea exterioară, dar care îi conducea pe oameni la înțelepciune pornind de la această lume.

Cu totul altfel era curentul ale cărui ultime rămășițe le găsim la păstorii din Bethleem. Acești oameni sunt uniți cu profunzimile Pământului, cu forțele, cu fluidele, cu influxurile colorate care urcă din Pământ și pătrund, pe de-o parte, sufletul uman, pe de altă parte, viața animalelor. Este vorba de o Inspirație care fecundează voința și mai ales simțirea. Caracteristica proprie a acestor oameni este viața interioară, pietatea, o mare înțelepciune a inimii, în timp ce oamenii aparținând primului curent aveau măreția, maiestatea înțelepciunii lor cosmice. Păstorii care au primit mesajul păcii din înălțimi aveau doar niște facultăți în stare de germene. E vorba de acea parte a voinței umane care nu ajunge până la deplina sa dezvoltare decât după moarte. La omul încarnat, aceasta este activă mai curând în copilărie, apoi se retrage treptat, în timpul vieții, pentru a se aprinde din nou doar după moarte; aceste facultăți nu se păstrează la vârsta adultă decât la niște persoane special înzestrate. Nu există geniu fără o doză de copilărie păstrată până la bătrânețe! De aceea, păstorii sunt niște suflete copilăroase, cu inima curată și evlavioasă, receptivă la mesajul Îngerilor. Înțelepciunea cosmică a magilor, dimpotrivă, era o reamintire a ceea ce a trăit omul în lumea spirituală înainte de naștere. Drumul prin sferele cosmice, construirea germenelui spiritual al unui nou corp, în funcție de configurația planetelor și a

stelelor, toate acestea lăsaseră acestor oameni un dar care nu se putea manifesta decât la o vârstă înaintată, când deveniseră bătrâni şi înţelepţi. Înainte de naştere, existenţa umană este legată de spaţiile cosmice. Acest spaţiu îl vedeau precursorii spirituali ai magilor. Pentru ei, stelele nu erau nişte puncte luminoase; ei vedeau ţâşnind spiritualul din bolta întunecată a cerului; această boltă le părea neagră şi în plină zi, căci ei încă nu puteau percepe culoarea albastră. Ei dădeau acestui spiritual nişte nume care s-au păstrat şi pe care noi le folosim astăzi în mod curent, deşi nu le mai înţelegem. Acest spiritual le vorbea despre destinul omului şi mai ales despre coborârea sufletului pe Pământ, la naştere. Această facultate era înfloritoare mai ales în vechea Persie la popoarele iraniene; a fost cultivată până în secolul al VI-lea înainte de Christos, epocă în care Nazaratos, care era Zoroastru reîncarnat, a devenit în Chaldeea maestrul lui Pythagora, şi până în pragul erei în care astronomia "care calculează" a început să fie mai puternică decât vechile facultăţi pe cale de dispariţie.

Iată ce se poate spune: tot aşa cum, la copil, facultatea de a calcula se trezeşte după 7 ani, în măsura în care forţele formatoare ale primei copilării se retrag în interior, tot aşa s-a trezit în omenire facultatea de a face matematică, astronomie exterioară şi mai târziu mecanică, în măsura în care dispăreau vechile daruri imaginative ale vieţii prenatale.

Cunoaşterea care se desfăşurase în afară s-a transformat într-o cunoaştere care urcă din interiorul omului. Lumea colorată din afară, spiritele învârtejindu-se sub bolta întunecată a cerului, toate acestea s-au stins din faţa privirii umane. De apariţia culorii albastre în percepţia firmamentului pe care o are omul se leagă sfârşitul vechii clarvederi. În locul acesteia a urcat în suflet cenuşiul matematicii, care a fost aplicată unei astronomii abstracte, care nu mai vedea în stele decât nişte puncte luminoase; apoi, după aproape două mii de ani, din această lume interioară complet intelectualizată au fost extrase legile fizicii, ale mecanicii, şi au fost aplicate cerului golit de orice spirit. Acesta este drumul urmat de unul dintre curentele Sophiei sau ale Înţelepciunii originare: dinspre afară în interior, de la vederea misterelor stelare la geneza interioară a geometriei abstracte.

În schimb, acele suflete umane ai căror ultimi reprezentanți au fost păstorii din Bethleem simțeau acele însușiri ale Pământului ce corespund cerului înstelat. Acestea li se revelau datorită unei puteri de percepere lăuntrică. Un fluid ascendent le vestea însușirile climei, solului; ei percepeau, de asemenea, aura semenilor lor și a animalelor, tot ceea ce trăiește în căldura terestră. Dar această facultate, în sine, trebuia și ea să dispară. Ea s-a transformat și, nemaiputând să comunice spiritualul, a devenit o percepere pur senzorială care ne dă iluzia unei naturi despiritualizate și lipsite de orice suflet. Această facultate s-a transferat din interiorul omului spre suprafața sa: ea a intrat în organele de simț și a devenit, cu multe secole mai târziu, știința modernă a naturii, o concepție pur abstractă, izvorâtă din percepțiile senzoriale. Căci tot cenușie este și lumea naturaliștilor și a biologilor, care nu mai presupun că ar exista, în dosul culorilor, sunetelor etc. ..., altceva decât un univers de vibrații și atomi!

În momentul în care urma să se nască Iisus Christos, mai trăiau încă în Orient cei trei Înțelepți care fuseseră odinioară discipolii marelui Zoroastru și care își păstraseră facultățile prenatale, ceea ce îi făcea deosebit de capabili să vadă în constelații apropierea sufletelor apte de a se reîncarna. O legendă persană, relatată de Cicero, povestește că niște magi citiseră în stele nașterea lui Alexandru cel Mare și au prevestit devastarea pe care o va produce în Asia. La începutul erei noastre, într-o țară din Orient, magii văd steaua. Ei o urmează; aceasta îi conduce până la Bethleem, unde se oprește deasupra unei case în care este culcat un copilaș nou-născut. Nu trebuie deloc să ne gândim, în legătură cu aceasta, la o nouă stea, nici la o cometă sau la o planetă, cum se face de obicei.

Ceea ce au văzut magii, era o anumită constelație din apropierea Gemenilor și Fecioarei. Cu ocazia acestei experiențe, forța ultimă a facultății lor clarvăzătoare prenatale s-a înălțat în sufletul lor; ei au văzut astrul spiritual al marelui Zoroastru pe punctul de a se reîncarna. "Steaua de aur" (acesta este sensul numelui lui Zoroastru) era o formă eterică și ei au văzut calea pe care o urma ea pentru a ajunge la locul nașterii. Astfel, printr-o ultimă țâșnire a vechilor și sacrelor forțe ale sufletului, lor le-a fost anunțată nașterea Copilului Iisus "solomonic", care pregătea Evenimentul Christic, așa cum mai

târziu evangheliştii au adunat pentru ultima oară toate posibilităţile vechii înţelepciuni, ale vechii clarvederi, pentru a fi în stare să povestească viaţa lui Iisus Christos. Fără îndoială că datorită acestui eveniment unic s-au putut desfăşura pe deplin asemenea daruri, într-o epocă atât de târzie, la câteva suflete în mod karmic predestinate.

Înţelepţii din Orient ştiu că aceste facultăţi se vor stinge o dată cu ei, în mod definitiv. Ei le oferă ca jertfă Copilului Iisus nou-născut, dându-i aurul înţelepciunii, tămâia sentimentului purificat şi smirna voinţei pure – tot ceea ce a existat, dar trebuie să fie transformat, pentru a reînvia, christificat. Jertfirea înţelepciunii primordiale a fost simbolizată prin darurile regilor-magi – această înţelepciune despre care Rudolf Steiner spune că era atât de grandioasă, atât de puternică, încât ştiinţa actuală, dacă ar cunoaşte-o, ar roşi de ruşine.

Aceasta este Sophia, care apoi s-a prăbuşit în abis, aşa cum povesteşte într-un mod tulburător "Pistis Sophia", un document gnostic. Ea este, de asemenea, vechea Isis, cea care l-a plâns pe Osiris. Destinul lumii precreştine, trăit în imagini cosmice, se leagă cu ceea ce a venit în lume o dată cu Christos, prin Christos. Iar acest destin conţine un element tragic ce se simte până în epoca noastră.

Am evocat deja, mai înainte, legenda lui Isis şi a lui Osiris, şi am arătat care sunt raporturile ei cu timpul nostru. Osiris este ucis de Typhon-Ahriman, sfâşiat în bucăţi, regăsit de Isis, care devine mama copilului Horus. Pentru egipteni, Osiris este un zeu solar; ei văd în el Entitatea Soarelui. În acest sens, el a fost pentru ei un precursor al lui Christos. Dar Christos nu poate fi ucis pentru Pământ, cum a fost ucis Osiris; el continuă să trăiască în aura Pământului, deşi purtătorul lui Christos, Copilul născut la Crăciun dintr-o mamă feciorelnică şi-a încheiat viaţa pe Cruce. Pentru sufletul uman, Christos este mereu prezent. Dar mama – Maria-Sophia, vechea Isis devenită Sophia, a dispărut cu adevărat pentru omul actual. Ea este aceea care a fost ucisă. Iar dacă ne întrebăm cine a ucis-o, vom găsi răspunsul în mantra pe care Rudolf Steiner a dat-o la Crăciun în 1920:

"Pe Isis-Sophia,
Înţelepciunea divină,
Lucifer a ucis-o
Şi adus-o în depărtările spaţiului

Pe aripile forțelor cosmice."

Așa cum am văzut, până în epoca Misterului de pe Golgota, Isis-Sophia acționa în două moduri diferite: prin intermediul curentului păstorilor și prin cel al magilor, prin vechea cunoaștere a Pământului și a Cerului. Regăsim ultimele vestigii ale acestei înțelepciuni, încă foarte clare, în primele secole ale erei creștine. Ea slujește în acea epocă la a pătrunde mai adânc în sensul creștinismului. De exemplu, atunci când Christos este numit "Soare al dreptății" și când Ioan Botezătorul este comparat cu Luna: "El trebuie să crească, iar eu trebuie să descresc." Și tot așa cum Christos are doisprezece apostoli pentru că Zodiacul are douăsprezece constelații, Botezătorul trebuie să aibă 29 și 1/2 discipoli, pentru că acesta este numărul de zile de care are nevoie Luna pentru a reîntâlni Soarele (conjuncție), așa cum explică exegetul Clemens Romanus, spunând că erau 29 de tineri și o tânără, numită Elena. Aceasta, spune el, fiind femeie, reprezintă doar jumătate dintr-un bărbat. Se vede că aici, ca și în întreaga Antichitate timpurie, istoria oamenilor se calchia după niște noțiuni astrologice. Cerul cu legile sale este factorul primar, iar ceea ce se întâmplă din punct de vedere istoric este doar expresia acestuia.

Toate acestea, care au fost la început foarte vii, dar care, apoi, așa cum o arată exemplele de mai sus, au înțepenit în dogmatism, sau chiar în superstiții și fantasmagorii, toate acestea au fost ucise. Căci există în sânul creștinătății înseși o tendință de a anihila vechile credințe pentru a le fortifica pe cele noi. E cunoscută lupta pe care a dus-o Biserica împotriva Gnosei (căci, în toate acestea, despre Gnosă este vorba). Origene, un părinte al Bisericii, care voia să pună în acord creștinismul cu vechile concepții cosmice, a fost exilat. Din Isis a vechilor timpuri mai rămâne doar un sicriu.

Astăzi, suntem în măsură să recunoaștem că această luptă era o adevărată necesitate și că ea trebuia să aibă loc pentru ca să apară libertatea noastră. Omul nu s-ar fi eliberat de vechea dependență cosmică, dacă nu i s-ar fi smuls cu violență vechea înțelepciune. Impulsul lui Christos apăruse, dar el încă nu trăia în omenire decât ca o forță slabă și fragilă. El era ancorat în simțirea oamenilor. Nu trăia încă în cunoașterea lor, exceptând doar ceea ce trăia prin Gnosă. Iar Gnosa însăși luase niște trăsături luciferice. Lumea

cerească îi era mai familiară decât lumea pământească. Anumite secte gnostice nu propovăduiau ele oare că, în realitate, Christos n-a fost crucificat, că El nu s-a întrupat cu adevărat niciodată şi că întreaga viaţă a lui Iisus Christos n-a fost decât o aparenţă, un fenomen eteric? O asemenea concepţie reducea la neant fapta mântuitoare a lui Christos şi Biserica trebuia s-o respingă. Ea a făcut-o temeinic, şi chiar cu cruzime; a stârpit din rădăcini şi fără a ţine seama de nimic tot ceea ce putea aminti de vechea înţelepciune. Chiar şi în zilele noastre, feţele bisericeşti foarte obediente se cutremură de oroare numai când aud numele Gnosei.

Dar ceea ce a murit trebuie să învie. Însuşi Lucifer se va transforma cândva în Sfântul Duh. Noua Isis-Sophia va lua locul celei vechi. Primul timid început al venirii ei a avut loc atunci când păstorii şi magii, fiecare în felul său, l-au adorat pe Pruncul Iisus şi, alături de el, pe mama Sa, cărora le-au oferit darurile lor. Acesta a fost începutul venirii Marici-Sophia, noua Isis-Sophia. Ceea ce s-a întâmplat cu facultăţile păstorilor şi cu cele ale magilor, aceasta poate doar să bată în cuie sicriul vechii Isis. Astăzi, noi trebuie să căutăm din nou acest sicriu. Nu trebuie să căutăm sicriul lui Osiris, căci Acela care ne-a fost dăruit în locul lui Osiris "este cu noi până la sfârşitul veacurilor". Nu pe Pământ se găseşte sicriul lui Isis; el este risipit pe cer; ştiinţa actuală şi mai ales astronomia şi matematica sunt izvorâte doar din om şi aplică nişte legi abstracte, goale de conţinut, unui spaţiu la fel de gol de spirit.

Astfel, vedem evoluţia traversând un punct-zero şi revenind, încrucişându-se cu ea însăşi. Forţa cu care profunzimile Pământului vorbeau odinioară oamenilor, cu care ei puteau primi mesajul oştilor îngereşti, a devenit fără putere şi ea nu mai e altceva decât percepţia exterioară a lumii iluzorii a simţurilor, maya. Ceea ce era odinioară astrologia şi astronomia Înţelepţilor, viziunea pe care o aveau ei asupra lumii exterioare, asupra spaţiilor stelare şi cereşti, s-a retras în interiorul omului şi continuă să trăiască sub forma unei matematici ce rămâne, desigur, non-senzorială, dar care se arată, pentru moment, incapabilă să sesizeze realitatea spirituală concretă.

Rudolf Steiner a arătat că în Antichitate s-a petrecut o anumită contopire a acestor două curente de forţe: la profeţii evrei. Aceştia erau nişte oameni înzestraţi cu o puternică viaţă interioară, în ei erau

foarte active facultățile care se dobândesc, în general, după moarte. Dar acest lucru n-ar fi fost suficient pentru a le conferi darurile lor profetice. La acești oameni de excepție jucau, de asemenea, un rol niște facultăți din viața prenatală; forța pe care o avuseseră magii le permitea să prevadă și să anunțe poporului lor viitorul său.

S-ar putea spune că o asemenea contopire mai există și în zilele noastre. Dar ea nu poate fi salutară atâta timp cât Isis-Sophia n-a înviat în sicriul ei. Știința naturii nu se oprește la limita "covorului impresiilor senzoriale"; ea imaginează, în dosul acestui covor al percepțiilor, niște date materiale, matematice: atomi, vibrații ale eterului, ecuații electromagnetice ș.a.m.d. Toate acestea sunt un reziduu al vechiului curent al magilor, care a devenit abstract și care construiește tabloul nostru luciferic despre univers. Când, dimpotrivă, matematica devine tehnică, ea lucrează cu forțele profunzimilor Pământului, dar în așa fel încât cade în prada ahrimanicului și se scufundă în infrasensibil. Într-un sens, ca și în celălalt, evoluția modernă ne lansează același semnal de alarmă: "Căutați-o pe Isis-Sophia! Căutați-i sicriul în spațiul ceresc și în lumile subterane (subsensibile)! Ridicați capacul sicriului ei cu forța pe care o poate da Christos!" Atunci, împărăția interioară, devenită spirit matematic, "se va intensifica și va deveni Imaginație".

Ceea ce tocmai am definit este evoluția viitoare a vechii înțelepciuni a magilor. Fie că e vorba despre cei din Antichitatea păgână sau despre cei care l-au adorat pe Christos, magii vedeau cerul sub forma unor imagini grandioase; la fel, oamenii viitori vor primi, sub o formă reînnoită, Imaginațiunile stelare, atunci când vor fi metamorfozat Matematica abstractă. Căci tocmai cu ajutorul facultăților matematice vor fi înțelese Imaginațiunile.

Pe de altă parte, ceea ce a devenit percepție senzorială exterioară, ceea ce a fost odinioară "înțelepciune a inimii" pe care o aveau păstorii, nu va trebui să rămână la suprafața corpului, ci va trebui să se detașeze de el, să devină o cunoaștere "eliberată de trup": Inspirația. Astfel, o nouă facultate de percepție va putea face audibilă oamenilor viitori însăși vocea pe care au auzit-o păstorii pe câmp, în simplitatea inimii lor. Din nou, oamenii vor auzi "cântând Îngerii". Întreaga natură trebuie să ne vestească acest lucru: "Dumnezeu se

revelează în înălțimile Cerului și pacea poate veni pe Pământ, printre oamenii de bună voință."

Faptul de a vedea spațiul pur și simplu, a sfâșiat-o în bucăți pe Isis. Ea s-a risipit în univers și frumusețea ei radiază aici – frumusețea Cosmosului -, însă ea este moartă. De fapt, în cer au căutat-o oamenii secolului al XIX-lea, oamenii materialismului, dar ei nu știau că există o nouă Isis, devenită Sophia, și că ea nu poate fi găsită decât prin forța lui Christos. În acest fel a fost edificată cunoașterea care domnește încă și astăzi: cunoașterea matematico-mecanică al cărei model este, în esență, astronomia actuală.

Să privim concepția despre lume care a domnit în secolul al XIX-lea: pe de-o parte, atomismul, care vede explicarea fenomenelor naturii în mișcarea unor particule infime. Pe de altă parte, sistemul mecanic al astronomiei care a ajuns la un fel de percepție, după ce Laplace a scris "Mecanica cerească" și Le Verrier a descoperit planeta Neptun prin simpla aplicare matematică a acestei mecanici. În același timp, analiza spectrală confirma "unitatea materiei în întreg universul".

Unii gândeau atunci: dacă s-ar putea observa și calcula în același mod (ca acela aplicat corpurilor cerești) mișcările care se produc în ultimă instanță în creierul uman, când o impresie senzorială pătrunde aici, s-ar putea ști în mod exact cum acționează în noi sufletul și spiritul. Împotriva acestei vane speranțe și-a lansat Dubois-Reymond al său "ignorabimus"! Argumentarea sa era următoarea: chiar dacă s-ar realiza idealul de a putea calcula "astronomic" mișcările părților infinitezimale ale creierului, acest lucru nu ne-ar face deloc să știm de ce mișcările respective se transformă în noi în experiență sufletească.

După Rudolf Steiner, ar trebui să spunem despre cerul înstelat ceea ce s-a spus mai sus despre creierul uman, și anume că nu se poate deduce din mișcările percepute pe cer elementul sufletesc-spiritual care inspiră aceste mișcări. "Dacă ne reprezentăm, cum au făcut-o Leibniz și Dubois-Reymond, creierul uman atât de mult mărit și ne-am putea plimba prin el, observându-i mișcările, așa cum sunt observate mișcările astrelor, și dacă n-am găsi în aceste mișcări ale creierului nimic care să corespundă unor stări sufletești, atunci să nu ne mirăm nici dacă, în univers, nu găsim nici o punte de legătură

între mişcările astrelor şi eventualele activităţi spirituale şi sufleteşti care parcurg spaţiul cosmic şi care ar fi pentru mişcările astrelor ceea ce sunt gândurile, sentimentele şi alte experienţe sufleteşti pentru mişcările materiei noastre cerebrale."

Prin urmare, nu-i de mirare că astronomul nu poate găsi în univers nici un element sufletesc-spiritual, căci un asemenea element n-ar putea fi descoperit în nişte simple mişcări. Astronomia se ciocneşte aici de limita sa. Ar fi trebuit ca întrebarea să fie pusă cu totul altfel decât a pus-o Dubois-Reymond şi să se întrebe: "E oare posibil să fie găsită o altă metodă pentru a descoperi entităţile sufleteşti şi spirituale care umplu spaţiile cosmice?" Răspunsul îl dă ştiinţa spirituală şi cunoaşterea ce poate fi dobândită prin ea este noua Isis, este Isis-Sophia.

"Doar atunci când aceste forţe de cunoaştere sunt ridicate la un nivel superior e posibil să găsim în spaţiu şi în timp altceva decât mişcările observabile ale atomilor şi forţelor în care secolul al XIX-lea a crezut că vede o explicare ideală a lumii."[91)]

Dar o matematică ce ia naştere din Imaginaţie, o ştiinţă a naturii care primeşte Inspiraţii, nu vor putea izvorî decât din omul însuşi. Să luăm un adevăr simplu şi elementar: raportul celor trei dimensiuni ale spaţiului nostru obişnuit cu construcţia şi funcţiile corpului uman – cu structurarea sa în dreapta-stânga, sus-jos, înainte-înapoi – şi vom vedea că această construcţie umană este arhetipul întregii matematici. O matematică simţită în acest fel se înalţă până la Imaginaţie. Ea este capabilă, de asemenea, să pătrundă în cerul înstelat. "Astronomul actual vede din cerul înstelat exact ceea ce vede anatomistul actual din trupul uman. Şi pe cât de puţin cadavrul este omul, tot pe-atât de puţin conţinutul astronomiei actuale este cerul înstelat." (Rudolf Steiner). Să luăm, în schimb, geneza cosmică, aşa cum este relatată în "Ştiinţa ocultă", trecând prin stadiile vechiul Saturn, vechiul Soare, vechea Lună; aceasta nu mai este o astronomie a cadavrelor, este cealaltă faţă a Sophiei, a noii Isis, invizibilă în prezent pentru privirile exterioare, dar în mod clar lizibilă pentru ochii Imaginaţiei şi purtând inscripţia următoare: "Eu sunt omul. Eu sunt trecutul, prezentul şi viitorul. Orice muritor ar trebui să-mi ridice vălul."[37)]

Rudolf Steiner adaugă în altă parte: "Trebuie să înțelegem cum Isis, Sophia cea vie și divină, a trebuit să fie pierdută în virtutea evoluției care a împins astrologia în domeniul calculelor, al geometriei, al mecanicii. Atunci când din acest mormânt va urca Imaginația înviată, oamenii vor înțelege, de asemenea, că au găsit-o pe noua Isis, pe Sophia divină de care omul are neapărat nevoie, dacă vrea să facă să devină pe deplin vie și luminoasă în el forța lui Christos, pe care o are începând cu Misterul de pe Golgota."

Un nou "Eveniment al lui Christos" ne este anunțat cu aceste cuvinte: "Christos va reapărea în cursul secolului XX, nu atât din afară, ci prin faptul că oamenii vor găsi în ei înșiși forța pe care o reprezintă Sfânta Sophia. Astăzi, noi nu contemplăm Ieslea cu un sentiment just decât dacă ne reprezentăm ceea ce vibrează prin spațiu, decât dacă ne înălțăm ochii spre Ființa care a intrat în lume prin Copil. Noi știm că îl purtăm în noi, dar trebuie să mergem în întâmpinarea Lui cu înțelegere. Cu alte cuvinte, noi trebuie să învățăm din nou să o contemplăm pe noua Isis, pe noua Sophia, așa cum odinioară privirile egiptenilor s-au transferat de la Osiris la Isis."

Astfel, în cele din urmă, suntem, aduși din nou la Ieslea în care păstorii l-au găsit pe Copilul-Iisus. Imaginea copilașului culcat în iesle, între bou și măgăruș, nu încetează să vorbească foarte profund sufletelor umane.

Vechile filosofii au naufragiat, am mers printr-un câmp acoperit de ruine. Luptăm pentru o știință nouă cu speranța că, în sfârșit, Isis va fi reînviată și dezvăluită.

"Voința lui Christos
Acționând în oameni
Îl detronează pe Lucifer,
Iar pe valurile cunoașterii spirituale
O va trezi în sufletele umane
Pe Isis-Sophia,
Înțelepciunea divină."

Scrisoarea XVII

VIAȚA ÎNTRE MOARTE ȘI O NOUĂ NAȘTERE ÎN LUMINA ASTROLOGIEI

I

Vom încerca acum să înfățișăm drumul pe care îl urmează sufletul uman între moarte și o nouă naștere, trecând prin lumea planetelor și aceea a stelelor, până la reîntoarcerea pe Pământ. Felul cum își elaborează sufletul continuarea karmei sale și cum o realizează în germenele noului său trup pământesc, aceasta este tema fundamentală a adevăratei astrologii. Pentru o asemenea cercetare suntem, desigur, invitați să urmăm pas cu pas comunicările cercetătorului spiritual Rudolf Steiner. Ceea ce relatează el despre lumile suprasensibile, de-a lungul anilor, se armonizează într-o vastă cunoaștere coerentă care va fi ghidul nostru și ne va permite să schițăm o astrologie a viitorului. Bineînțeles, nu vom putea expune aici decât niște fragmente din această amplă învățătură.

După cum știm, omul care trece pragul morții își părăsește corpul fizic și mai trăiește, o vreme, împreună cu corpul său eteric. În acest scurt interval, el mai are niște legături cu lumea fizică, dar în mod special cu configurația planetară ce domina cerul în momentul morții sale. Tot așa cum momentul nașterii corespunde unui fel de fixare a stării cerului, așa cum este ea în acel moment, pe fundalul căreia se desenează apoi evenimentele succesive ale vieții pământești – tot astfel, momentul morții marchează o oprire, o fixare, de care depinde continuarea existenței în lumea spirituală. Configurația, mai ales cea planetară, care există în acest moment, este ca un fel de rezumat al vieții care tocmai s-a încheiat și al karmei rezultând din ultima încarnare ajunsă la capătul ei. Și în timp ce omul face în corpul său eteric experiența "panoramei vieții" care s-a scurs, a retrospectivei în

imagini, forțele planetelor, acționând împreună, vibrează în el ca un ecou. Rudolf Steiner spune că această stare este comparabilă cu plutirea în apele matriciale, la nașterea embrionului fizic, doar cu deosebirea că această plutire durează mult mai mult timp. Căci forțele care acționează în existența embrionară sunt și ele niște forțe eterice, active într-un lichid, dar, totodată, ele sunt străbătute de forțe terestre și chiar sunt foarte influențate de locul geografic unde se formează embrionul. Configurația care există în momentul morții se imprimă în suflet în timpul zilelor când el se întoarce în urmă (privire retrospectivă) și se menține în prima jumătate a vieții de după moarte. Când sufletul se orientează apoi spre o nouă naștere, el este obligat să se adapteze vechii configurații, într-un fel sau altul, altfel noua sa viață pământească nu s-ar integra în mod just karmei sale anterioare, nici Cosmosului. De aceea, sufletul are dorința de a reveni pe Pământ sub o configurație asemănătoare aceleia sub care a părăsit Pământul sau care, cel puțin, se apropie de aceasta printr-o însușire importantă. Căci, se știe, starea cerului de la un moment dat nu se poate reproduce exact cum a fost. Iar experiențele pe care sufletul este chemat să le facă între moarte și o nouă naștere îl fac să caute alte configurații care exprimă, de astă dată, recenta elaborare a karmei sale în vederea unei noi încarnări.

Dar un aspect caracteristic al horoscopului morții (de exemplu, o relație precisă între două planete) va putea să se regăsească în viitorul horoscop al nașterii. Dacă, de exemplu, un suflet a părăsit Pământul când Saturn se afla în opoziție cu Soarele, fapt care era aspectul cel mai izbitor al horoscopului morții sale, nașterea va avea loc sub aceeași configurație (care, așa cum am văzut, se reproduce o dată pe an), pe când celelalte planete se vor regrupa altfel la naștere, față de ultima moarte. Locul pământesc al nașterii va fi în general complet diferit de locul morții și, așa cum am spus adineaori, acest loc îl va marca pe omul în devenire cu amprenta sa încă din timpul vieții embrionare și apoi în funcție de poziția cerului înstelat în raport cu orizontul locului nașterii.

Experiența pe care o face sufletul la puțin timp după moarte este abandonarea corpului eteric, care a crescut la infinit, părând că se dizolvă; totodată, sufletul părăsește Pământul; s-ar putea spune la fel de bine că el părăsește spațiul și că intră în timp. El o face într-un

mod precis determinat, care mai păstrează ceva din caracterul spațial: el pleacă în direcția estului. Estul este, pentru fiecare loc, direcția în care pământescul (orizontul, ecuatorul) se întâlnește într-un mod foarte special cu cerescul (Zodiacul), deoarece toate corpurile cerești răsar la est. Sufletul care părăsește Pământul, ca domeniu al spațiului, merge în întâmpinarea Soarelui care răsare.

Rudolf Steiner a amintit că în anumite confrerii oculte există obiceiul de a se spune despre un adept care a murit: "Fratele cutare a intrat în eternul Orient." Aceasta este o imagine ce corespunde realității. "Poarta morții" prin care se iese din planul fizic pentru a se intra în lumea spirituală se află, într-adevăr, la Răsărit. Fără îndoială, putem considera Răsăritul ca pe un concept absolut relativ, căci ceea ce se află la "est" pentru cineva, se poate afla la "vest", pentru altcineva. E vorba, totuși, de o direcție precis determinată, care coincide cu aceea a mișcării de rotație a Pământului, deoarece Pământul se rotește de la vest la est (vom reveni asupra acestui aspect ceva mai târziu). Mișcarea de rotație a Pământului, ce rămâne absolut inconștientă pentru ființa umană înzestrată cu cele patru elemente constitutive, devine un fenomen conștient deja din primele zile după moarte.

Când omul s-a detașat în acest fel de fizic, apoi de eteric, el își face intrarea în lumea "elementară", în sfera Lunii. Este sfera a cărei limită exterioară e marcată de orbita lunară. Sufletul se dilată până la dimensiunile acestei sfere. El îmbrățișează ceea ce se află în interiorul cercului pe care-l descrie Luna. A ajuns acum în "țara sufletelor", a cărei parte inferioară coincide cu sfera lunară.[38] Iar aici, el își creează imediat condițiile karmei sale, așa cum rezultă aceasta din viața pământească abia încheiată. Căci tot ceea ce am săvârșit în mod imperfect pe Pământ se înscrie în lumea eterică în sfera lunară, în marea Carte a Cronicii Akașe. Tot ceea ce și-a propus omul să facă și n-a făcut, acolo unde el s-a oprit pe drum, tot ceea ce ar fi trebuit să facă pentru a se perfecționa, dar a abandonat – toate acestea se imprimă în sfera lunară după moarte. Dar și în celelalte sfere, așa cum vom vedea, se imprimă greșelile și însușirile individului.

Această stare de lucruri nu este fără legătură cu libera voință ce i s-a acordat omului. Dacă greșelile nu s-ar înscrie în acest fel în

lumea eterică a sferelor, ele s-ar exprima în mod direct în corpul fizic al persoanei respective. O minciună, de exemplu, l-ar orbi imediat. Noi am fost feriți de către Divinitățile binefăcătoare de pedepsirea imediată a greşelilor noastre, pentru ca să facem binele în mod liber. Dar forța care ar fi acționat în fizic este, într-un fel, deviată şi se imprimă în eterul cosmic. Ființa umană întâlneşte consecințele faptelor sale, mai ales a omisiunilor sale, doar în intervalul dintre moarte şi o nouă naştere. Acolo, ele trezesc în suflet, prin simpla lor contemplare, voința de a repara, întorcându-se în aceleaşi condiții, adică într-un nou corp fizic. În acest fel ia naştere dorința arzătoare de a dobândi iarăşi un corp fizic, "setea de a exista" ce rezultă după moarte din conştientizarea propriilor imperfecțiuni. Acest lucru permite crearea unui nou germene pentru viitoarea încarnare. Când se va întoarce pe Pământ, sufletul va trebui să traverseze din nou în sens invers sfera lunară, şi el va folosi atunci, tocmai în acest sens, întreaga configurație planetară care îi este proprie.

Lucrurile înscrise în acest fel în sfera lunară sunt arareori nişte adevărate defecte morale, dat fiind faptul că asemenea defecte țin cel mai adesea de viața socială (în acest caz, asocială), adică de raporturile noastre cu semenii noştri, în timp ce imperfecțiunile care intră în discuție în sfera lunară se referă la individul însuşi, în măsura în care el, am zice, a rămas în urma posibilităților pe care le-ar fi avut, sau prezintă o imperfecțiune ce nu rezultă în mod necesar din condițiile anterioare ale existenței sale şi pe care n-a eliminat-o înainte de a muri.

Mai poate fi vorba de ceea ce Rudolf Steiner a numit "o nobilă imperfecțiune", adică de nişte intenții ideale pe care omul le-a conceput, dar nu le-a realizat, din cauza imensității lor: o operă de artă neterminată, de exemplu, "Pandora" a lui Goethe. În Cronica Akaşă nu este înscris, desigur, faptul că această operă a rămas neterminată, ci doar ceea ce reprezintă pentru corpul astral al lui Goethe faptul de a fi avut un vast proiect şi de a nu fi realizat din el decât un fragment. Toate acestea sunt imprimate sferei dintre Pământ şi Lună.

Când datoriile unui singur suflet sunt prea numeroase, ele nu rămân legate doar de karma personală, căci individul ar găsi cu greu

posibilitatea de a le repara pe toate, în mod karmic, într-o singură viață pământească; ele devin, am putea spune, datoria comună a omenirii. Rudolf Steiner a explicat acest lucru luându-l ca exemplu pe Leonardo da Vinci. Acest spirit a realizat pe Pământ opere grandioase, dar cu mult mai numeroase sunt proiectele și intențiile pe care nu le-a realizat sau care, în mod inevitabil, au rămas imperfecte, din cauza împrejurărilor istorice și a condițiilor pământești. Ceea ce imprimă în lumea eterică un asemenea spirit se detașează de el, devine un izvor de inspirație pentru cei care trăiesc după moartea lui. În timp ce operele perfecte ale unui geniu rămân în lumea pământească în starea lor încheiată, în operele imperfecte sau nerealizate zace germenele evoluției viitoare. În ele, ceva s-a înălțat deasupra destinului personal, s-a sustras sferei necesității și a determinărilor karmice, pentru a se transfera în sfera libertății. Intențiile incomplet realizate ale unui Leonardo da Vinci nu apar, drept karmă, în horoscopul său următor; ele produc o nouă relație cu Cosmosul la alți oameni care știu să primească de aici, în mod liber, inspirații.

Am vorbit adineaori despre niște lucruri care îl privesc pe om în cel mai înalt grad posibil și care, prin urmare, se imprimă în sfera eterică cea mai apropiată, aceea care se întinde între Pământ și Lună. Pentru oamenii care sunt puternic legați de viața pământească, prin dorințe și ambiții, de exemplu, această etapă a existenței se desfășoară mai aproape de Pământ decât de orbita lunară. Distanțele, spațiale în aparență, corespund în lumea sferelor unui sentiment de alienare: "devii străin" față de lucrurile de care te îndepărtezi. Astfel, sufletul se îndepărtează treptat de condițiile pământești, până când, ajutat de înaltele ierarhii, el săvârșește în lumea astrelor niște fapte grandioase care conduc la crearea unui nou germene uman.

Distanțele prodigioase dintre stelele fixe și Pământ nu sunt altceva decât un vis al științei actuale – chiar dacă acest vis are niște baze matematice; ele nu exprimă, de fapt, nimic altceva decât absoluta lipsă de înțelegere a oamenilor din ultimele secole față de sublimele activități cosmice. Când vor fi înțelese iarăși pe Pământ sarcinile concrete ce-i revin spiritului uman și în special spre mijlocul existenței sale dintre moarte și o nouă naștere, atunci lumile cerești nu ne vor mai părea atât de îndepărtate și străine.

În sfera lui Mercur, omul este supus altor condiții. Aici simte ce a fost el ca ființă morală (etică); imoralitatea se manifestă printr-o teribilă singurătate.[38] Şi aici există fapte gravate, înscrise, dar ele sunt departe de a fi atât de numeroase ca faptele din sfera lunară. În schimb, aici e vorba de ceea ce leagă un suflet de alt suflet, dar n-a fost împlinit în mod corect, de exemplu, promisiunile pe care cineva nu şi le-a ținut.

În sfera lui Venus retrăim, întru-un fel, legăturile speciale care întemeiază comunitățile spirituale, cum sunt comunitățile religioase. Cineva care a fost ateu până la moarte va cunoaşte în această sferă o singurătate totală. Lipsa de înțelegere pentru viața religioasă se înscrie aici, ceea ce determină karma pentru viitoarea încarnare.

Trebuie să ne reprezentăm acum că sufletul, când revine într-o nouă încarnare, traversează din nou aceste sfere planetare şi că ceea ce a imprimat în ele acționează într-un mod determinant asupra destinului său viitor, fie că devin elemente de destin care lovesc în aparență din exterior, fie că se întrețes în mod direct în noua sa natură corporală sau sufletească. Forța destinului nu este altceva decât forța – refulată şi gravată în eter – a elementului moral pe care noi n-am ştiut s-o introducem în elementul trupesc. Omul n-o poate anula, el este obligat s-o imprime în el însuşi.

Rudolf Steiner a dat acest exemplu: un om, în timpul unei vieți, a imprimat o anumită imperfecțiune în sfera lunară (fiecare dintre noi gravează aici, de fiecare dată, multe imperfecțiuni) şi apoi, el a adus în sfera lui Marte o trăsătură de caracter deosebit de agresivă. Când reapare pe Pământ, el a integrat karmei sale imperfecțiunea pe care a înscris-o în sfera lunară; dar Marte se va afla acum într-un "aspect" determinat față de Lună, căci sferele se mişcă în legătură unele cu altele. Printr-o conjuncție între planetele Marte şi Lună, situate una în dosul celeilalte, omul va fi condus să-şi folosească forța agresivă pentru a învinge imperfecțiunea care i-a rămas.

"Astfel, poziția planetelor indică în realitate ce a gravat omul în sferele lor. Iar când studiem, cu ajutorul astronomiei, datele, chiar fizice, ale acestor sfere, noi citim în ele ceea ce noi înşine am înscris aici. Nu planetele sunt ceea ce contează – ele sunt doar nişte puncte de reper -, ci ceea ce am imprimat noi în ele. Acesta este adevăratul motiv pentru care constelațiile cereşti acționează, în orice caz, asupra

omului: pentru că omul traversează sferele lor. Calitatea marțiană a unui om va avea o influență asupra calității sale lunare și el va înregistra efectele acestei colaborări. Moștenirea morală pe care am depus-o în cer după moarte este ceea ce apare și ne furnizează «tema natală» în profundă legătură cu karma noastră."

Trebuie să facem distincție între planetele suprasolare – numite superioare – și planetele infrasolare – numite inferioare. În primele se înscriu mai curând perfecțiunile ființei umane, calitățile sufletești pe care și le-a dobândit, astfel încât ele îi dau omului – până în corporalitate – niște forțe care vor fi de folos karmei sale ulterioare, conferindu-i niște facultăți deosebite. Traversarea sferei lui Saturn, în această privință, este foarte importantă.

Să luăm ca exemplu un om care, în timpul vieții, și-a asimilat niște noțiuni elevate, cum sunt cele ale științei spirituale. Pentru el, traversarea sferei lui Saturn va avea o mare importanță, în timp ce pentru majoritatea oamenilor ea se petrece în inconștiență, dat fiind faptul că ei nu pot grava nimic aici. Am spus deja că Saturn este planeta cercetătorului ocult. Ceea ce înscrie aici un om înzestrat cu tendințe spirituale se va transforma, în viața următoare, în facultăți trupești de o așa natură încât spiritualitatea va fi la el o dispoziție absolut firească, de la sine înțeleasă; el va fi, am putea spune, "un spiritualist înnăscut". Creștinismul absolut spontan al unui Rafael, de exemplu, legătura sa absolut firească, naturală, cu Impulsul Christic, sunt niște dispoziții dobândite în sfera lui Saturn, rezultând din karma precedentă (aceea a lui Ioan Botezătorul) și din multitudinea de elemente gravate în sfera lui Saturn în acea încarnare precedentă.

Astfel, putem înțelege că foarte multe suflete sunt incapabile să pătrundă în sferele planetelor superioare și mai ales în cele ale lui Jupiter și Saturn. Ele n-au ce să imprime în aceste sfere! În ciclul pe care l-a prezentat la Penmaenmawr[40], Rudolf Steiner a spus că asemenea suflete, în loc să trăiască pe deplin în aceste sfere planetare, devin doar niște oaspeți spirituali ai unor asteroizi și planetoizi, aceste corpuri cerești minuscule ce se găsesc între Marte și Jupiter și care, văzute din punct de vedere spiritual, sunt niște "colonii" ale acestor planete mari.

În a patra dramă-mister, "Trezirea sufletelor" (tabloul 6), personajul numit Felix Balde se află în lumea spirituală între

încarnarea sa precedentă (Joseph Kühne, din "Încercarea sufletului") şi încarnarea sa actuală. Drama înfăţişează faza vieţii destrupate, în care Saturn "inundă ţinutul spiritual cu multiple radiaţii colorate". Sufletul viitorului Felix Balde este condamnat la un pelerinaj solitar şi nu poate decât să repete nişte cuvinte obscure referitoare la destinul vieţii sale pământeşti precedente, căci mentalitatea pe care a avut-o în încarnarea sa medievală nu l-a putut conduce "la miezul de noapte al lumilor într-o stare de trezie a sufletului". Sufletul lui Joseph Kühne nu poate rămâne treaz decât la lumina Soarelui şi, chiar atunci, el nu poate fi eliberat de singurătate decât prin puterea lui Lucifer.

N-am vorbit încă despre traversarea sferei solare, care este atât de decisivă pentru viaţa dintre moarte şi o nouă naştere. Aici, ca întotdeauna, Soarele este cel care separă şi totodată mediază între planetele inferioare şi planetele superioare. Aici, omul, devenit în întregime "inimă", trăieşte în sistemul solar şi aici se hotărăsc legăturile sale cu întreaga omenire (nu doar cu nişte grupuri, cum a fost cazul în sferele lui Mercur şi Venus). Ceea ce este acum determinant, în primul rând, este relaţia pe care a avut-o pe Pământ cu Reprezentantul Omenirii, Christos, dar şi cu spiritul care a intervenit atât de puternic în evoluţia omenirii: Lucifer.

Omul trebuie să cunoască Impulsul lui Christos în cursul vieţii sale pământeşti. Căci, începând cu Misterul de pe Golgota, Christos nu mai locuieşte în Soare. Dacă sufletul poate avea în sfera solară o înţelegere faţă de toţi oamenii, oricare ar fi rasa şi religia lor, este pentru că Iisus Christos a murit pentru toţi. Joseph Kühne, care nu avusese această înţelegere, trebuie să trăiască, în sfera solară, în prada singurătăţii şi a întunericului, până când îşi găseşte mântuirea prin Lucifer ("Trezirea sufletelor", tabloul 5). Lucifer este spiritul care însoţeşte sufletul în pelerinajul său prin sferele planetelor superioare. Acolo, el îşi are misiunea sa legitimă. Dar el nu poate acţiona în mod salutar decât după ce Christos a luminat mai întâi conştienţa. La fel cum Christos (adică ceea ce am primit din Impulsul Christic) ne-a condus prin sferele planetelor inferioare până la sfera solară, Lucifer ne conduce, în măsura în care ne putem menţine aici conştienţa, până la sfera lui Saturn şi chiar până la sfera stelelor fixe.

Atunci are loc momentul numit "miezul de noapte al lumilor". Acesta este punctul de mijloc al existenței dintre moarte și o nouă naștere. Viața pământească trecută s-a risipit în Cosmos, cu consecințele ei. Ceea ce începe acum este drumul de întoarcere spre Pământ. Eveniment suprem pentru sufletul care poate să-l trăiască în stare de veghe! Putem considera că "miezul de noapte al lumilor" are loc în sfera lui Saturn, așa cum vedem din tabloul 6 al acestei drame, sau în sfera Soarelui, cum reiese din multe alte indicații ale lui Rudolf Steiner. Într-un anumit sens, sfera solară cuprinde în ea și sferele planetelor superioare, astfel că sufletul, în realitate, nu părăsește sfera Soarelui când pătrunde în sferele lui Jupiter și Saturn. Căci o dată cu sfera Soarelui începe "țara spiritelor", care include și sferele planetelor superioare, în care omul pătrunde lipsit de corpul astral din ultima sa încarnare, în timp ce sferele lui Mercur și Venus reprezintă regiunile cele mai înalte ale "lumii sufletelor".

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY

Scrisoarea XVIII

VIAȚA ÎNTRE MOARTE ŞI O NOUĂ NAŞTERE ÎN LUMINA ASTROLOGIEI

II

Urmează acum să examinăm reîntoarcerea sufletului spre o nouă încarnare; este un drum care ne va introduce în nişte domenii foarte importante pentru înțelegerea karmei, în măsura în care aceasta se exprimă în horoscopul naşterii. "Miezul de noapte al existenței" este, după cum ştim, momentul în care sufletul se întoarce definitiv de la ultima încarnare şi se îndreaptă spre încarnarea sa următoare. Pe unul din vitraliile de la Goetheanum (naşterea), sufletul este reprezentat, sus, cu un cap dublu (cap de Ianus), o față privind înapoi spre încarnarea ce s-a încheiat, cealaltă coborându-şi privirea spre noua pereche de părinți care urmează să pregătească un trup pentru acest suflet.

Toate experiențele făcute în timpul vieții care s-a încheiat s-au transformat în facultăți, în însuşiri bune sau rele pentru viața următoare. Ele trebuie să fie integrate germenelui spiritual al noului trup pământesc. În general, noi ne reprezentăm un germene ca pe ceva minuscul; dar aşa stau lucrurile doar cu germenele fizic. Germenele spiritual, care trebuie să existe întotdeauna şi pretutindeni unde ceva urmează să crească, este legat de Macrocosmos şi la început el este imens, tot atât de mare ca universul. Spiritul uman s-a dilatat până la sfera lui Saturn şi chiar dincolo de aceasta. El trăieşte în lumea stelelor, şi chiar dincolo de sfera stelară, iar de acolo vede în urma lui sferele planetare. El parcurge Zodiacul şi aici colaborează cu entitățile ierarhiilor, pentru a forma germenii spirituali ai organelor şi membrelor viitorului corp fizic.

"Consoanele" cosmice – constelațiile zodiacale – se unesc cu "vocalele" cosmice ce răsună din planete.

Germenele spiritual ia un caracter sau altul, în funcție de felul în care se armonizează între ele constelația stelară (zodiacală) și configurația planetară. În timp ce sufletul uman se oprește în constelația Berbecului, se elaborează capul, precum și verticalitatea trupului, care deosebește forma umană de cea a animalului; în constelația Taurului se elaborează laringele, sau mai curând vocația de a emite sunete articulate, încă o deosebire dintre om și animal.[43] E vorba aici de *constelațiile reale*, nu de *semne*.

Tot aici, "inscripțiile" lăsate de suflet în sferele planetare acționează ca factori reali în construirea germenelui spiritual. Planetele strălucesc în mod spiritual "prin cealaltă față a lor" în sferele zodiacale, în funcție de mișcările pe care le descriu în fața acestora. Mișcările respective, care sunt, totodată, niște sonorități cosmice, revelează sufletului, într-o scriere, într-un limbaj, ce a făcut el bine și ce a făcut rău. Desigur, aceste mișcări sunt aceleași pentru toți oamenii care fac împreună aceeași experiență (de exemplu, trecerea lui Marte prin fața Berbecului), dar limbajul respectiv sună cu totul altfel, în funcție de "inscripțiile" pe care omul le-a gravat în sferele lui Marte, Venus etc. ...[44] Aceste sonorități se integrează construcției spirituale a viitorului corp fizic; astfel devine acesta din urmă expresia karmei.

Toate acestea se petrec sub conducerea entităților spirituale; omul, de unul singur, n-ar fi în stare de așa ceva. El trăiește în această perioadă la nivelul cosmic al propriei sale entități, nivel care a fost odinioară acela al întregului sistem cosmic. Nu se află aici decât entități ale lumii planetare și ale lumii stelare și, printre ele, ființe luciferice de diverse ranguri, precum și ființe care depășesc sfera Zodiacului și care îndeplinesc în Cosmos funcțiile cele mai sublime. Vine apoi o vreme când aceste ființe încep să se estompeze din fața conștienței omului. Căci în aceasta constă reîntoarcerea spre naștere: spiritualul pur se retrage treptat din conștiența umană și omul este orientat tot mai mult spre câmpul său viitor de activitate. Planetele, spune Rudolf Steiner, pun stăpânire, în acest moment, prin intermediul greutății lor proprii, pe omul ce urmează să se încarneze. În acest stadiu, asupra lui nu acționează doar forțele constructive,

plăsmuitoare de organe; acum acționează mai ales niște forțe spirituale corespunzătoare cu ceea ce este pe Pământ greutatea. Numai că greutatea pământească se situează la extremitatea scării ce duce de la viața cosmică și "morală" a astrelor la gravitația "amorală" a Pământului. La drept vorbind, tocmai nostalgia acestei "gravitații" pune stăpânire pe om, atunci când lumea entităților spirituale se estompează în el, când manifestările entităților spirituale devin pentru el din ce în ce mai obscure. La fel cum, în timpul încarnării, cel care doarme este atras din nou la trezire de corpul său fizic, pentru că n-ar putea suporta să trăiască în permanență în lumina lumii spirituale -, tot astfel, omul destrupat aspiră la soliditatea materială care permite experiența libertății, deci, aceea pe care ne-o prilejuiește Pământul datorită greutății sale.

Sfera lui Saturn, pe care sufletul o traversează atunci din nou, este impregnată de această dorință de greutate. Jupiter, a cărui sferă o parcurge din nou sufletul după acea, adaugă acestei dorințe un fel de bucurie, astfel că omul poate întâmpina cu bucurie misiunea sa pământească viitoare, chiar dacă e dificilă. Marte dă puterea de a-ți asuma cu energie, în mod activ, sarcinile de pe Pământ, de a le aborda cu curaj. Greutatea lui Venus întrețese acestei tendințe marțiene "facultatea de a iubi sarcinile pământești" (Conferința din 10 decembrie 1920). Ajuns pe Pământ, omul face experiența propriei sale greutăți, pe care va trebui s-o domine prin poziția verticală și prin mers, și care va deveni atunci temelia sentimentului său de libertate, căci această greutate îi opune o rezistență care este pur "naturală" și care, prin aceasta, îi lasă sufletul liber în limitele pe care și le-a impus el însuși prin karma sa.

În timpul acestei reîntoarceri spre Pământ de-a lungul sferelor, fiecare planetă, în momentul în care omul o reîntâlnește, se poate afla în fața unei anumite constelații din Zodiac, și acest fapt îi nuanțează influența. Dacă Saturn, de exemplu, se află în Leu, acest fapt îi crește forțele, și atunci nostalgia greutății se poate transforma, omul primind facultatea "de a răspunde cu înțelegere întâmplărilor exterioare ale vieții", dacă acest lucru este în acord cu karma sa anterioară. Dacă Saturn se află în Capricorn sau în Vărsător, el va face din omul viitor o ființă mai curând slabă, ușor doborâtă de greutăți.[45] Aceste corelații se înscriu atunci, și ele, în horoscop.

Am vorbit până acum despre niște calități comune tuturor ființelor umane, cu excepția ultimelor indicații despre Saturn. Să vedem acum ce anume se referă mai curând la personalitatea care se încarnează. Ea are o karma precis determinată, pe care trebuie s-o "lichideze". Deci, ea trebuie să se nască în anumite condiții. Ajungem aici la niște domenii care, în anumite privințe, sunt guvernate de entitățile normal evoluate ale ierarhiilor, de "Divinitățile bune", dar care, în alte privințe, n-ar putea fi ceea ce sunt fără influența entităților luciferice. E vorba în special de *poporul* în care ne naștem, ceea ce implică o anumită *limbă maternă*; mai e vorba de familie, de linia strămoșilor și, în final, de perechea de părinți care ne oferă corpul fizic și ne inserează într-un curent ereditar. Aici domnește elementul uman ce nu poate fi eliminat într-o încarnare, acela care izolează grupurile umane unele de altele prin naționalitate, limbă – și care, prin intermediul eredității, constrânge un suflet să locuiască într-un corp care nu poate fi niciodată deplina expresia a ființei sale.

Cercetătorul spiritual ne relatează un fapt ciudat: foarte curând, exact după "miezul de noapte al existenței", când încă n-a început formarea germenelui spiritual, poporul în care omul se va naște este deja determinat, precum și locul nașterii. Această determinare nu are încă nimic de-a face cu acțiunea directă a Spiritului Poporului, care este un Arhanghel, aparținând ca atare sferei lui Mercur. Lucifer, despre care am văzut că poate exercita un rol grandios și legitim în înaltele sfere, el este acela care alege pentru om, din Soare, poporul în care se va încarna. Desigur, când un om L-a primit în sine, pe Pământ, pe Christos, el poate păstra în sufletul său ceea ce și-a cucerit astfel; el nu trebuie să piardă după moarte roadele existenței sale, dar, în general, în stadiul actual, el nu-și poate încă determina prin sine însuși karma viitoare. El trebuie să fie ajutat de Lucifer. Aceasta este o misiune legitimă a "purtătorului de lumină".

Să nu vorbim încă aici de perechea de părinți, căci ei, în această perioadă, nu s-au născut încă, în general, și nici despre strămoșii din a treia sau a patra generație. Dar există o linie precisă, un arbore genealogic, și aici se exercită, cu mult timp înainte, acțiuni pregătitoare. Când ne reprezentăm că asemenea pregătiri sunt necesare pentru fiecare dintre membrii arborelui genealogic,

observăm un tablou infinit de complex, în care conduc şi acţionează cohorte întregi de entităţi (ele aparţin ierarhiilor, dar sunt susţinute, în această muncă, de Lucifer). Arborele genealogic al unei linii deja vechi, aşa cum îl trasăm noi, nu este decât o imagine stereotipă a acestei vaste reţele de activităţi spirituale, care se întinde pe parcursul a secole întregi, pentru a crea condiţiile unei singure vieţi pământeşti.

"Când vă reprezentaţi imensa complexitate a ceea ce se formează aici, pe Pământ, să ştiţi că ea este simplă şi primitivă în comparaţie cu reţeaua de o măreţie cosmică ce se ţese mai întâi şi care, mai târziu, se va restrânge, se va condensa, prin concepţie şi naştere, se va pătrunde de materie pământească şi va deveni corpul fizic al omului."[45)]

Rudolf Steiner a dat odată un exemplu concret: Când Luther a trebuit să se nască, această naştere a trebuit să fie pregătită din secolele X-XI. Încă de atunci, forţele au trebuit să fie conduse spre poporul în sânul căruia el trebuia să acţioneze.

"Atunci, mai trece o vreme. Iar apoi – se întâmplă ceva foarte emoţionant, dar nu putem decât să facem caracterizări cu ajutorul cuvintelor obişnuite -, trebuie să fie rezolvată problema cum va fi constituită perechea de părinţi, care trebuie să fie însuşirile particulare ale celor care vor aduce pe lume această fiinţă umană, într-un anumit loc, la un anumit moment. Toate acestea trebuie să fie determinate cu mult timp înainte. Pentru Luther, trebuiau să fie determinaţi deja din secolele X şi XI strămoşii care erau necesari pentru a pregăti perechea de părinţi." (Conferinţa din 27 aprilie 1913).

Luther însuşi s-a născut în secolul al XV-lea. Vedem, aşadar, ce activitate puternică a lumilor spirituale trebuie să fie desfăşurată pentru ca un singur om să se poată naşte conform karmei sale.

Când poporul şi linia strămoşilor au fost astfel determinate, vine momentul când trebuie să fie aleasă perechea de părinţi: sufletul intră în relaţie sufletesc-spirituală cu procreatorii săi. El participă aici cu mult mai mult decât la elaborarea liniei ereditare în general. De fapt, noi ne-am ales părinţii. Acest fapt are loc după ce am traversat sfera solară, când sufletul s-a pregătit să traverseze sfera lui Venus. În acest moment, omul trebuie să se înveşmânteze cu un nou

corp astral. Acest corp astral vine înspre el din toate direcțiile, ca niște fulgere, ca pilitura de fier care se ordonează în jurul unui magnet. El este expresia exactă a karmei care a fost elaborată între timp. Forma sa, ne spune Rudolf Steiner, este aceea a unui clopot deschis în jos și ale cărui nuanțe colorate, multiple, reflectă felul de a fi al sufletului. Asemenea forme parcurg lumea astrală cu o viteză nebănuită și, în câteva ore, ele își caută perechea de părinți în cadrul liniei genealogice alese.[8)] Aici se leagă cu părinții o relație sufletească. În sfera lui Venus, care este domeniul de acțiune al Arhailor, se formează dinainte legăturile noastre mai mult sau mai puțin strânse cu familia, libertatea noastră sufletească sau dependența fizică față de aceasta.

Aici, planetele inferioare, care sunt legate în mod direct de Pământ și de Soare, încep să joace un rol. Când sufletul, traversând sfera lui Venus, găsește această planetă dincoace sau dincolo de Soare, strălucind pe cer ca stea de seară sau ca stea de dimineață, omul se va simți foarte atașat de familie. Dar dacă Venus se află în conjuncție cu Soarele, mai ales în conjuncție superioară, atunci el va fi puțin atins de planetă, în timpul traversării, și familia va conta mai puțin pentru el.[44)]

Ceea ce urmează apoi este trecerea prin sfera lui Mercur. Omul este legat de poporul care va fi al său prin Arhanghelul acelui popor. Nu se mai pune problema de a alege poporul, căci acest lucru s-a realizat mai demult, după cum am văzut, sub egida lui Lucifer; pe de altă parte, o alegere n-ar mai fi acum posibilă, deoarece familia a fost deja determinată în sfera lui Venus și, în general, o familie aparține unui popor. În sferele planetelor inferioare se leagă o relație sufletească: în sfera lui Venus, cu perechea de părinți, în sfera lui Mercur, cu Spiritul Poporului. Poziția pur astronomică a lui Mercur joacă un anumit rol: un om va simți niște legături mai mult sau mai puțin puternice cu Spiritul Poporului său, în funcție de poziția pe care o avea Mercur, la traversarea sferei acestuia, în raport cu Soarele și cu Pământul. Bineînțeles, aceste corelații sunt foarte complicate și nu le putem rezuma într-o schemă. Să ne gândim numai la faptul că, așa cum ne arată cercetarea ocultă, planeta Venus se găsește în realitate în sfera lui Mercur, iar planeta Mercur în sfera lui Venus! Legăturile cu familia și poporul pot fi, deci, împletite și

întreţesute într-un mod ciudat. De exemplu: Venus conferă facultatea de a vorbi limbile pământeşti; Mercur, ca planetă a Spiritului Poporului, determină în mod indirect limba maternă. Marte, la rândul său, conferă forţă verbală în general, Cuvântul Cosmic pe care Venus îl metamorfozează în cuvânt uman.

În această perioadă a existenţei sale, omul nu mai poate percepe decât manifestările tot mai slabe ale fiinţelor spirituale. El nu se mai bucură de o legătură directă cu ele; nu le mai vede apărând decât în imagini. Conştienţa pe care o avea despre lumile spirituale se estompează. Noua încarnare se apropie tot mai mult. Dar el nu are încă nici corp fizic, nici corp eteric; el este o fiinţă sufletească şi spirituală care se condensează treptat; germenele spiritual al viitorului corp fizic devine tot mai mic şi atenţia sufletului se fixează tot mai mult asupra sarcinii enorme care îl aşteaptă: să facă din germenele spiritual o fiinţă umană care să-şi poată trăi, pe Pământ, destinul.

Lucruri importante se petrec atunci în sfera lunară, unde omul trebuie, în sfârşit, să pătrundă. A venit momentul în care îi va fi integrat corpul eteric. Acest proces rezultă dintr-un sentiment de privaţiune, de abandon. Germenele spiritual, care a fost edificat de-a lungul unor lungi etape, îi scapă omului, în sfera lunară. Dintr-o dată, e ca şi cum acesta n-ar mai fi: rodul întregii munci săvârşite începând cu "miezul de noapte al lumilor" pare a fi pierdut. În realitate, acest rod a luat drumul Pământului, drumul concepţiei. Ca urmare a acestei pierderi, corpul eteric este dăruit omului în câteva scurte clipe. Acest proces este extraordinar de important pentru corelaţiile astrale. Corpul eteric nu se implantează el singur, cum a făcut-o corpul astral; fiinţe suprasensibile ajută la formarea lui pe baza forţelor eterice ale întregului sistemul planetar. În această muncă, locuitorii spirituali ai Lunii sunt deosebit de activi. Căci Luna este o adevărată oglindă a universului; nu numai pentru că ea reflectă lumina Soarelui, ci şi pentru că ea adună în sine toate influenţele cosmice. Entităţile lunare observă tot ceea ce se petrece în sistemul solar. Ele observă ce a trăit omul împreună cu Saturn, Jupiter, Marte etc. ... şi în funcţie de aceste criterii îi modelează corpul eteric. Forţele plăsmuitoare ale acestui corp sunt extrase din planete: "eterul moral", precum şi celelalte patru eteruri – mai ales

eterul luminii, "lumina unduitoare a Cosmosului"-, în afară de lumina solară, care ar avea o acțiune distrugătoare. Aceasta din urmă nu poate fi integrată corpului eteric decât sub formă de raze reflectate de Lună. Iar când nu e Lună plină, când e "Lună nouă", întreg restul Cosmosului lucrează la corpul eteric în formare. Atunci îi este comunicat ceea ce Rudolf Steiner numește "eterul moral" sau "forța interioară a corpului eteric", în timp ce pe Lună plină se formează fața sa exterioară.[17)]

Ființele lunare, în acest timp, observă constelațiile, pozițiile și mișcările planetelor, și ele citesc aici destinul omului, în măsura în care acesta trebuie să se manifeste în corpul său eteric. Aici, omul își întâlnește, de fapt, întregul destin, așa cum l-a adus din viața precedentă. Dar el întâlnește și ceea ce a devenit de atunci. Ființele lunare stabilesc echilibrul în funcție de observațiile lor cosmice. Ele stabilesc, datorită corpului eteric, legătura dintre viața precedentă și viața prezentă, și ele integrează în mod concret sufletului karma sa.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea XIX

VIAȚA ÎNTRE MOARTE ȘI O NOUĂ NAȘTERE ÎN LUMINA ASTROLOGIEI

III

Trecerea prin sfera lunară, despre care tocmai am vorbit, este marcată, încă de la început, printr-un eveniment important care se situează cu mai mult sau mai puțin timp înainte de integrarea corpului eteric. Și aici e vorba de o decizie, de o alegere. După alegerea poporului și a părinților, mai rămâne să se se hotărască sexul căruia trebuie să-i aparțină noul-născut, pentru a satisface necesitățile karmei sale. Și aici, fazele Lunii joacă un anumit rol. Pentru o încarnare masculină, trebuie ca trecerea prin sfera lunară să aibă loc când pe Pământ e "Lună nouă", ceea ce corespunde "Lunii pline" pentru emisfera opusă a satelitului nostru. Se știe că Luna are o față pe care oamenii vii de pe Pământ nu o văd niciodată, căci această față, denumită și "dosul Lunii", se întoarce cu încăpățânare de la Pământ. (Aceasta provine de la faptul că Luna nu se rotește decât o singură dată în jurul propriei sale axe în timp ce face un ocol complet al Pământului.) Acest dos al Lunii are niște faze asemănătoare cu acelea ale feței sale. El este când în fază de Lună plină (pentru universul ambiant), când în fază de Lună nouă. Or, sufletele ce urmează să se încarneze se apropie de Lună din această parte. Dacă dosul Lunii strălucește, luminat de Soare, în momentul acestei apropieri, noul-născut va fi de sex masculin; dar dacă dosul Lunii este cufundat în sfera sa de întuneric, el va fi de sex feminin. În raport cu Pământul, se întâmplă invers. Figura 33 vă face să înțelegeți acest lucru. S-a presupus, pentru a simplifica lucrurile, că Pământul și Soarele rămân imobile în timpul acestui eveniment. Ar trebui să ne reprezentăm, pe această figură, că ființa care trebuie să

devină bărbat soseşte de sus, iar cea care trebuie să fie femeie soseşte de jos. Bărbatul se află, deci, în contact cu emisfera "necunoscută" a satelitului nostru în timp ce aceasta este luminată, iar femeia, în timp ce aceasta se află în întuneric. După cum observăm, sufletul regăseşte aici nişte condiţii spaţiale care seamănă cu cele de pe Pământ.

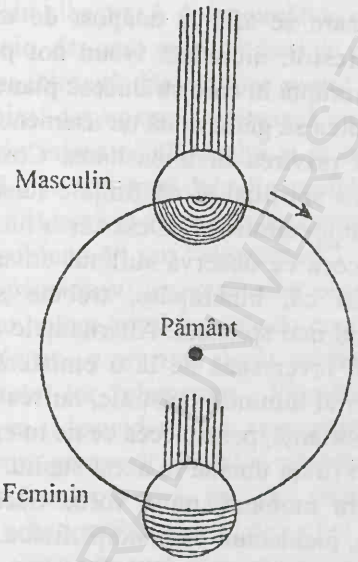

Figura 33

Kepler a fost primul care a avut curajul de a-şi reprezenta aceste lucruri într-un mod absolut concret. Inspirat de sistemul lui Copernic, pe care îl accepta fără rezerve, el simţea Luna ca pe un corp ceresc ce pluteşte liber în spaţiu, la fel ca Pământul, dar care are un fel de "faţă" şi un fel de "dos". Faţa dorsală a Lunii nu poate primi niciodată nişte raze luminoase reflectate de către Pământ; ea nu cunoaşte nici faza de "Pământ plin", nici faza de "Pământ nou". Ea are doar o fază de 14 zile de lumină solară neîntreruptă şi o altă fază de 14 zile de noapte completă. Kepler a descris aceste fenomene

într-un mod vesel şi poetic, dar şi riguros ştiinţific, totodată, în "Visul lunar". Un demon lunar, evocat în Islanda de către o femeie înţeleaptă, le explică fiului acestei femei, un vechi discipol al lui Tycho Brahé. El era foarte îndrăzneţ, precizând în acest fel, în toate detaliile, condiţiile astronomice care guvernau în cele două emisfere lunare! Mai târziu, astronomii care au recitit aceste pagini au dorit câteodată, suspinând, să aibă un observator astronomic pe faţa invizibilă a Lunii, care se află la adăpost de diversele perturbări datorate globului terestru: niciodată vreun nor pe cer! Paisprezece zile de noapte neîntreruptă în care strălucesc planetele şi stelele fixe! Nu ne putem împiedica să gândim că un asemenea observator lunar, de unde îţi cufunzi privirea în imensitatea Cosmosului, există cu adevărat într-un sens spiritual şi că fiinţele lunare despre care am vorbit adineaori sunt locuitorii săi. Descrierea lui Kepler corespunde în mod efectiv cu ceea ce observă sufletul uman, când traversează sfera lunară; numai că, bineînţeles, trebuie să ne reprezentăm lucrurile într-un mod mai spiritual. Alternanţele dintre Luna nouă şi Luna plină, care se inversează de la o emisferă la alta, sunt nişte procese eterice (eter al luminii) şi astrale, iar realitatea fizică a Lunii are prea puţină importanţă, pentru ceea ce ne interesează pe noi aici.

Când examinăm fiinţa umană în acest stadiu, nu trebuie să uităm niciodată că, pentru moment, nu e vorba decât de nişte condiţii sufletesc-spirituale, nicidecum de condiţii fizice. La fel este şi cazul alegerii unui popor sau a unei familii. Deşi omul este deja legat, în acest moment, de un Spirit al Poporului, nu putem vedea în el un german sau un englez etc. La fel, sexul nu este la început caracterizat decât prin nuanţele sufleteşti care-l deosebesc pe bărbat de femeie. Aceste nuanţe intră în germenele spiritual al corpului fizic şi datorită lor, mai târziu, în viaţa embrionară, va putea să aibă loc o diferenţiere fizică a sexelor. Mai este posibil, de asemenea, să vedem în dualitatea ciudată a Lunii, cu cele două feţe ale sale şi cu fazele sale inversate, o aluzie la bisexualitatea omului, care, se ştie, este masculin în corpul său eteric, când este feminin în corpul fizic, şi invers; trebuie să avem în vedere faptul că în stadiul despre care vorbim fiinţa ce urmează să se încarneze încă nu şi-a integrat corpul său eteric; el este încă o fiinţă sufletesc-spirituală.

Rudolf Steiner a mai indicat şi alte detalii despre acţiunea Lunii cu ocazia coborârii fiinţei umane spre Pământ. Se poate întâmpla, de exemplu, ca acela care va fi bărbat şi care, în acest caz, se apropie de Pământ la Luna nouă (Lună plină pentru faţa ascunsă) să fie obligat să aştepte următoarea fază de Lună plină pentru a intra în sfera terestră. Atunci, el va avea păr negru şi ochi de culoare închisă. Femeia care, în acelaşi fel, aşteaptă Luna nouă următoare, va fi blondă şi va avea ochi albaştri. A doua jumătate a fazei lunare aduce şi ea, aşadar, o decizie, dar care se leagă doar de culoarea părului şi a ochilor, nu de fiinţa întreagă. Bineînţeles, omul nu are păr fizic în stadiul de care vorbim; dar nuanţa sufletească pe care o putem simţi la omul încarnat prin intermediul părului şi al ochilor – de culoare deschisă sau închisă – se schiţează deja din această etapă.

Omul astfel pregătit intră în sfera pământească; adică, în regiunea numită odinioară "sublunară" sau "elementară". Începând din acest moment, condiţiile pământeşti încep să aibă pentru el o importanţă tot mai mare. Dar nu putem considera aceste condiţii pământeşti sub aspectul lor fizic; ele nu se prezintă decât sub aspectul lor cosmic-astral, sau sub aspectul lor "elementar". Pentru Pământ, coborârea sufletelor este ceva ca o fecundare care se organizează în funcţie de anotimpuri. La fel cum germenii plantelor intră în sol într-un anumit anotimp şi trebuie să aştepte aici, apoi să se maturizeze, tot aşa germenii umani, arhetipurile spirituale ale viitorilor oameni încarnaţi, trebuie să ajungă în aura Pământului într-o perioadă precis determinată. Aceasta este perioada care, pentru latitudinile noastre, corespunde iernii, de la Crăciun până la începutul primăverii, perioada în care Gabriel este Arhanghelul cosmic ce reglează mersul anului.[46)]

Din punct de vedere astronomic, acest lucru determină un anumit raport între Soare şi Pământ, dar nu în mod direct cu constelaţiile, nici cu entităţile lor spirituale, cum era cazul spre mijlocul vieţii dintre moarte şi o nouă naştere. Am putea spune acum că germenele uman trece din astral în eteric şi de la constelaţii la semnele zodiacale.

Ce înseamnă din punct de vedere astronomic începutul iernii? Faptul că Soarele, în raport cu Pământul, este în punctul cel mai de jos al drumului său anual; este vorba de partea de drum care,

dintotdeauna, a fost identificată cu semnul Capricornului, deşi în epoca noastră Soarele este, în acest moment, în constelaţia Săgetătorului. La începutul primăverii, Soarele trece ecuatorul; e vremea echinocţiului (nopţi egale cu zilele pe Pământ) şi Soarele se află, după tradiţie, în Berbec. Câtă vreme omul încă nu s-a născut, schimbările meteorologice exterioare în funcţie de anotimpuri n-au nici o semnificaţie pentru el, dar faptele astronomice şi spirituale care se leagă de anotimpuri, şi în special de cele trei luni de iarnă, joacă un rol important.

Unirea finală a germenelui spiritual uman cu "celula-ou" fecundată, în organismul matern, poate avea loc, după cum ştim, în tot timpul anului; acest eveniment s-a emancipat de ritmul anotimpurilor. Dar legătura cu Pământul, coborârea în sfera pământească, se realizează doar în timpul celor trei luni de iarnă.

A existat, în evoluţia umană şi, cel puţin, la unele populaţii, o perioadă în care concepţia nu putea avea loc decât în primele zile ale primăverii, adică după încheierea celor trei luni de iarnă de care am vorbit, în timpul cărora sufletele umane se revarsă spre Pământ. Timpul ritual al concepţiei era cuprins între ziua echinocţiului (21 martie) până la Luna plină imediat următoare, pe care o numim astăzi "Luna plină de Paşti".[47] Actul de reproducere era reglementat de preoţii Misteriilor şi oamenii îl trăiau doar sub formă de viziuni sacre. Prin urmare, naşterile aveau loc doar în timpul celor 12 nopţi sfinte, sau foarte aproape de acest moment. A avut loc o enormă răsturnare în evoluţia omenirii când – cu aproximativ trei secole înainte de Christos – această ordine cosmică a fost încălcată, când concepţia şi naşterea puteau avea loc în tot cursul anului. Acesta era preţul ce trebuia plătit pentru ca omul să fie eliberat de vechea sa clarvedere de vis. Dar, şi în zilele noastre, valul germenilor spirituali umani coboară spre Pământ şi îl fecundează doar în timpul celor trei luni de iarnă, de la solstiţiu la echinocţiu. În cazul în care concepţia are loc mai târziu în timpul anului, sufletele trebuie să aştepte în ambianţa Pământului. Destinul fiecărui suflet primeşte, desigur, prin aceasta, o nuanţă individuală. Omul are nişte legături mai mult sau mai puţin intense cu lumea pământească, după cum a aşteptat mai mult sau mai puţin unirea germenelui său spiritual cu germenele pământesc ce provine de la părinţi.

Iată că am revenit la punctul în care eram la sfârşitul ultimului capitol, când fructul celei mai sublime activităţi spirituale, germenele uman, îi scapă sufletului. Acest germene ajunge pe Pământ mai repede decât omul însuşi. El se uneşte cu substanţa ereditară ce provine de la părinţi. După cum ştim, această pierdere are drept consecinţă integrarea corpului eteric. Acest fenomen se desfăşoară tot în sfera lunară care înconjoară complet Pământul şi îl pătrunde chiar, într-un grad atenuat, deşi sufletul uman se găseşte atunci deja în "cercul periferic terestru", unde acţiunea planetelor este reflectată într-un anumit mod. În ţesătura corpului eteric, aşa cum am spus, sunt integrate aceste influenţe reflectate în "cercul periferic".

În acest moment, se mai joacă o scenă dramatică, aceasta fiind reflexul exact al aceleia care s-a jucat imediat după moarte. Ne amintim că atunci, înainte de a depune corpul eteric, sufletul contemplă "panorama" vieţii care s-a încheiat în tablouri puternice şi grave. Tot astfel, în momentul când jos, pe Pământ, are loc fecundarea, sufletul are o viziune profetică a vieţii ce urmează. Această viaţă nu îi apare în toate detaliile, ci în contururile ei esenţiale, într-o structură generală ce revelează destinul care va urma. În timp ce panorama de după moarte era primită într-o stare de spirit profund detaşată de sentimente personale, viziunea prenatală provoacă în suflet o mare tulburare, o impresie profundă, ceea ce permite să ne explicăm presimţirile şi premoniţiile din cursul vieţii. Rudolf Steiner a relatat în legătură cu această viziune prenatală profetică[9] un caz în care sufletul, la vederea existenţei grele care îl aşteaptă, primeşte un şoc, dă înapoi, într-un fel, în faţa încarnării şi poate primi, în urma acestui fapt, nişte dispoziţii spre idiotism (sau spre epilepsie). Această indicaţie a lui Rudolf Steiner ne invită să reflectăm asupra funcţionării grandioase a karmei: ea nu este, desigur, opera preferinţelor personale ale sufletului care se încarnează, ci opera înaltelor entităţi spirituale pentru care karma fiecărui om se citeşte ca o carte deschisă.

Există aici un paralelism foarte clar între viaţa prenatală şi viaţa de după moarte, paralelism pe care-l regăsim şi în alte privinţe. Ne amintim că omul, după dizolvarea corpului său eteric, a părăsit Pământul în direcţia est. Astfel, în mod simetric, el se întoarce pe

Pământ din direcția est. În timpul vieții sale în lumea spirituală, omul a devenit el însuși "sferă", sferă planetară, sferă cerească. De la această sfericitate, el și-a format capul. Când coboară spre Pământ, omul este în esență o organizare-cap; or, în privința capului, nu putem vorbi despre o direcție privilegiată, pentru că el îmbrățișează întreaga sferă. Noi știm că acest cap este metamorfoza întregului rest al organismului, așa cum era acesta în încarnarea precedentă. Putem spune că omul aduce din sferele cerești tendințele sferice ale capului său. Membrele și întreaga organizare metabolică nu vor fi elaborate în realitate decât mai târziu, de către Pământul însuși, și vor fi atașate de cap în timpul vieții embrionare. Am indicat, în treacăt, că teritoriul geografic unde se găsește mama în momentul nașterii exercită o mare influență asupra sistemului "membre-metabolism" al copilului. Forțele care îl modelează urcă din centrul Pământului și se diferențiază în funcție de teritorii. Dar între organizarea-cap și organizarea-abdomen se inserează sistemul-piept: inimă, plămâni, circulație sanguină. Organele pieptului nu sunt aduse din sfera cosmică îndepărtată; ele nu sunt elaborate nici de Pământ; ele provin, spune Rudolf Steiner, de la ceea ce el numește semi-sfera; ele însele sunt în formă de semi-sferă, al cărei centru este situat în depărtări infinite (raportat măsurile geometrice ale lumii pământești) în direcția est.[48)]

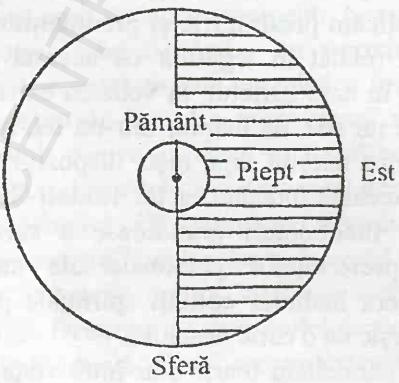

Figura 34

Vedem apărând aici din nou noțiunea de Răsărit, care leagă într-un mod ciudat o idee geografică și astronomică de un concept spiritual. Răsăritul este pentru întreg Pământul o direcție determinată și este, totodată, pentru fiecare loc de pe Pământ, o dreaptă care se pierde la orizont. Acolo, ea se prelungește în infinit, în indeterminat. Dar Soarele apare zilnic din această direcție; planetele și stelele aici răsar. În această direcție dispare omul destrupat când părăsește lumea tridimensională și din această direcție vine omul care se încarnează, în măsura în care există un sistem ritmic și în măsura în care el își aduce destinul în piept, în "pulsația inimii și a respirației". Regăsim această importanță privilegiată a Răsăritului în horoscop; astrologia vorbește de "ascendent" drept punctul cel mai determinant.

Dar în acest stadiu, omul este tripartit și din alt punct de vedere. Noi avem, pe de-o parte, sufletul însuși, înveșmântat în corpul eteric, gata pregătit să se unească din nou cu germenele spiritual pe care l-a pierdut. Acest germene spiritual este un al doilea element care stimulează și structurează "celula-ou"; substanța acesteia a fost cufundată într-un haos prin fecundare, ceea ce deschide forțelor cosmice accesul la germenele spiritual. În "celula-ou" acționează, așadar, al treilea element, substanța purtătoare de ereditate dată de părinți și strămoși – întreaga linie a generațiilor: sufletul s-a legat deja de ea din punct de vedere cosmic pe când locuia în lumea spirituală.

Sufletul – sau Eul – se unește apoi foarte rapid cu germenele spiritual fecundat. Acest lucru se petrece între a treia și a patra săptămână a dezvoltării embrionare. Numai la inițiații foarte mari unirea este mai precoce și germenele, încă de la început, este "captat" de Eu, astfel că nimic nu se va putea face fără participarea acestuia. Nu putem descrie aici ansamblul vieții embrionare cu minunile ei, reglementată în întregime de legile cosmice. Îl trimitem pe cititor la articolele dr. König.[49] Legile vechii existențe lunare retrăiesc în această dezvoltare. Sufletul însuși asistă la ea, dar aceste imagini minunate scapă conștienței sale, ca visele; el "visează" activitatea corpului eteric, a corpului astral și a Eului asupra noului corp fizic ce trebuie să fie construit.

Relatarea noastră despre drumul sufletului uman între moarte şi o nouă naştere a fost, prin forţa împrejurărilor, schematică. Această relatare corespunde vremurilor pe care le trăim începând cu Misterul de pe Golgota. Dacă am voi să ne transpunem în era precreştină, ar trebui să descriem altfel anumite lucruri. Am făcut deja aluzie la aceasta când am vorbit despre sfera solară. Christos nu mai trăieşte în sfera solară. Aici tronul său rămâne gol şi se înalţă cel al lui Lucifer. Dar sufletul uman, începând cu Misterul de pe Golgta, îl poate găsi pe Christos pe Pământul însuşi. Christos trăieşte în aura Pământului; El vine în întâmpinarea sufletului în momentul morţii. Putem să spunem, la fel de bine, că sufletele care se nasc vin în întâmpinarea lui Christos! Când se încarnează, ele încep prin a trăi în lumea care în prezent este cea mai apropiată de Christos, aşa cum trăieşte El astăzi printre noi.

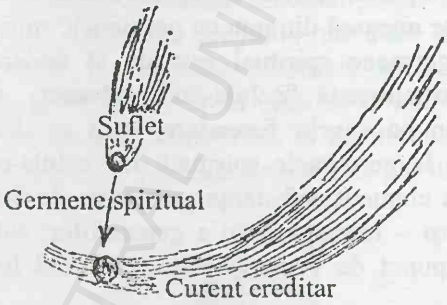

Figura 35

Căci Pământul este singura lume în care vestirea lui Christos poate ajunge la sufletele umane. Ele nu mai au nevoie să se pregătească, în Misterii, pentru a-l întâlni pe zeul solar în sfera Soarelui. Christos este cu noi, în toate zilele, până la sfârşitul veacurilor. Acest lucru conferă o importanţă nelimitată vieţii pământeşti, care este atât de scurtă, în comparaţie cu viaţa dintre moarte şi o nouă naştere, dar care nu înseamnă, din acest motiv, că ne creează mai puţin condiţiile

întregii noastre existențe spirituale. Privind astfel lucrurile, putem înțelege o anumită îngustime de spirit din evoluția istorică a omenirii creștine, tinzând prea mult să sublinieze importanța vieții pământești, cu atât mai mult cu cât timp îndelungat s-a crezut că este unică. Această sămânță, am putea spune, a încolțit din abundență. Trăim în niște vremuri în care Pământul pare oamenilor mai real și mai important decât a fost vreodată. Dar, în general, aceasta nu din cauza lui Christos. Și noi vedem astfel că omul epocii noastre nu poate afla decât de la o nouă știință inițiatică de ce Pământul trebuie să pară atât de important și de sfânt: el este trupul lui Christos coborât din Cer spre noi, trebuie să simțim forța lui Christos în pâine și în toate lucrurile de pe Pământ, această forță care izvorăște, pătrunde și vivifiază globul pământesc în întregime – toate acestea le-a revelat Rudolf Steiner o dată cu adevărurile despre moarte și reîncarnare.

Să salutăm cu pietate revenirea Vinerii Mari, căci aceasta este ziua care ne învață că "noi murim în Christos". Și să salutăm Duminica Paștilor, a Învierii, căci acesta a fost evenimentul care a sanctificat trupul Pământului și i-a dat semnificația sa. De aceea, sufletele nu încetează să revină la el prin naștere, pentru a-L găsi aici pe Christos și pentru a putea, mai târziu, când va suna ceasul morții, să ducă forța lui Christos în lumea spirituală.

Scrisoarea XX

DESPRE HOROSCOP

Fiinţa umană care îşi edifică noul trup trăieşte, în timpul celor zece luni care preced naşterea sa, într-un mediu încă străbătut în întregime de activitatea Cosmosului. Acest mediu nu face parte cu totul din lumea creată. Forţele cosmice colaborează în mod direct la această edificare. Luna, de exemplu, participă în mod special la formarea capului. De fiecare dată când e Lună plină, are loc un progres în structurarea părţii anterioare a capului, unde se află faţa; când e Lună nouă, munca se efectuează pentru partea posterioară a capului, iar când se află în primul sau în ultimul pătrar, se lucrează la părţile laterale. În timpul vieţii embrionare, trupul uman se construieşte treptat, sub influenţa directă şi nemijlocită a forţelor cosmice, care îl modelează în felul unui artist atent la perfecţionarea tuturor părţilor operei sale.

Mai târziu, corpul, adaptat prin naştere condiţiilor pământeşti, mai este încă supus acţiunii acestor forţe, dar ele nu mai intervin la fel de direct în structura organismului şi, mai ales, ele se sustrag conştienţei. Căci naşterea reprezintă o cezură de o importanţă enormă în ansamblul existenţei umane. O dată cu prima respiraţie, lumea pământească îşi face intrarea în fiinţa umană, care se emancipează imediat de Cosmos, până la un anumit punct. Dar, în acelaşi moment, Cosmosul îşi imprimă imaginea durabilă în creierul noului-născut. Rudolf Steiner spune în legătură cu aceasta:[6)]

"Dacă s-ar putea separa creierul fizic al unui om şi ar fi contemplat cu ajutorul clarvederii oculte, astfel încât să se distingă în mod clar fiecare circumvoluţiune şi prelungirile ei, s-ar constata că fiecare om are un creier diferit. Nu există două creiere care să se asemene. Să presupunem acum că s-ar fotografia structura acestui creier, astfel încât să se obţină o emisferă ale cărei detalii să fie toate vizibile, această imagine ar fi diferită pentru fiecare om. Şi dacă s-ar

fotografia creierul unui om chiar în momentul naşterii, apoi partea de cer ce se află exact deasupra locului său de naştere, această imagine a cerului ar corespunde în mod exact creierului uman. Constelaţiile sunt dispuse pe cer exact la fel ca anumite părţi ale creierului. Astfel, fiecare om are în sine o imagine a firmamentului, care diferă în funcţie de locul şi momentul naşterii. Aceasta este dovada că omul este copilul întregului Cosmos."

Poate va fi posibil cândva să se demonstreze această corelaţie prin intermediul anatomiei şi fiziologiei. În timp ce edificarea creierului are loc de-a lungul întregii vieţi embrionare, momentul naşterii îl marchează cu o amprentă ce coincide cu starea cerului înstelat. În această amprentă, pe care omul o va păstra întreaga viaţă, Pământul îşi are şi el partea sa, aşa cum reiese din citatul de mai sus. El joacă un rol prin locul geografic exact şi ora precisă din ziua sau noaptea când are loc naşterea, cu alte cuvinte, prin meridian şi prin orizont. Orizontul separă Zodiacul şi întreg cerul înstelat în două zone, dintre care una este vizibilă deasupra solului şi cealaltă rămâne ascunsă; astrele care se află în partea ascunsă nu acţionează decât prin globul terestru, ceea ce le poate diminua forţa, dar poate s-o facă mai pură din punct de vedere spiritual (Soarele de la miezul nopţii). Ce zone se vor afla deasupra orizontului, acest lucru depinde de ora şi locul naşterii. Acestea mai determină şi care este constelaţia zodiacală ce se va afla în acest moment exact la est, adică în locul unde Zodiacul (sau ecliptica) taie orizontul. Numim "ascendent" constelaţia care este pe punctul de a răsări la ora respectivă. Gradul latitudinii, care indică înălţimea polului în locul dat, diferenţiază, de asemenea, tabloul cerului văzut de pe Pământ. Iar poziţia Soarelui, în acest tablou ceresc, depinde, de asemenea, de împrejurările terestre, nu numai din cauza orei, ci şi din cauza mişcării anuale. Soarele se află într-un anumit punct al drumului său anual; el îl primeşte pe nou-născut în drumul său. Vara sau iarna, frigul sau căldura anotimpului, sunt imediat nişte realităţi pentru noul-născut, o parte din destinul său, ceva ce se cristalizează la punctul de pornire al vieţii sale şi nu se mai schimbă. Acest lucru îl exprimă "semnul" sub care s-a născut omul, altfel spus, luna, ca fragment al cursului anului, poziţia Soarelui în raport cu Pământul.

Pentru a face acest lucru mai clar, reproducem aici una din aceste "stări ale cerului" (figura 36), pe aceea din 21 martie 1929, la ora 6 aproximativ (ora Dornachului). Punctul-est se află la stânga, punctul-vest, la dreapta, invers față de figura 34 din capitolul precedent, care e un desen făcut de Rudolf Steiner. (El obişnuia să deseneze Zodiacul aşa cum îl putem vedea adesea pe vechile hărți ale cerului, în sensul mişcării acelor de ceasornic. Aici, noi am respectat reprezentarea uzuală; dar nu ținem seama de "casele" astrologiei exterioare.)

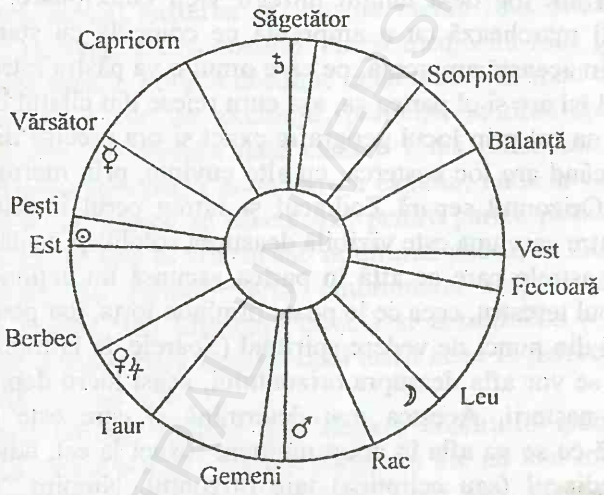

Figura 36

Planul desenului este cel al Zodiacului, linia est-vest indică urma orizontului; verticala reprezintă meridianul Dornachului (47° 1/2 latitudine nordică). Pentru data aleasă aici (punctul vernal, adică momentul traversării ecuatorului de către Soare), meridianul trebuie să fie reprezentat vertical, tăind ecliptica pe la mijloc. De îndată ce Zodiacul n-ar mai ajunge exact în punctul-est şi în punctul-vest, ci mai la sud sau mai la nord, linia meridianului ar trebui să fie trasată oblic în raport cu orizontul. Acest lucru nu depinde, bineînțeles, de poziția acestui meridian, căci el are pentru fiecare loc o poziție

invariabilă – de la nord la sud, trecând prin pol şi zenit -, acest lucru depinde de poziţia schimbătoare a Zodiacului, care, în funcţie de anotimp şi oră, se înclină mai mult pe orizont sau se înalţă mai sus deasupra lui, luând astfel nişte poziţii variabile în raport cu meridianul locului.

Ceea ce se imprimă, aşa cum am spus mai sus, în fiinţa care se naşte, rămâne prezent în ea pe parcursul întregii vieţi; este baza horoscopului (în sens etimologic: viziunea orei). Ceea ce poate fi astfel calculat şi desenat – când nu ai "văzut" acest lucru în mod real, aşa cum se întâmpla în vechile vremuri – este identic cu "pecetea" pe care omul o primeşte din lumea spirituală când intră în viaţă.

"Folosind o comparaţie, am putea spune: să ne imaginăm că fiecare om ar avea forma unei sfere în care se reflectă toate obiectele din jur. Să presupunem că am lua cu un creion decalcul contururilor care se reflectă astfel în această oglindă. Am putea îndepărta apoi oglinda şi transporta peste tot decalcul a ceea ce s-a reflectat. Această comparaţie exprimă starea omului care, în momentul naşterii, reflectă în sine însuşi starea Cosmosului şi duce apoi cu sine, pe parcursul întregii vieţi, copia acestui reflex."[6)]

Noi ştim că această imagine nu reprezintă pentru suflet nimic întâmplător, ci este un rezumat cu adevărat admirabil al întregii sale vieţi cosmice prenatale: Ceea ce a trăit omul împreună cu planetele, mai ales cu planetele superioare, şi cu lumea stelară, cum a coborât de-a lungul sferelor planetare, toate acestea sunt conţinute în tabloul ceresc al horoscopului natal. Ceea ce Eul, entitatea nemuritoare a omului, a trăit şi a primit, ca forţe, în lunga perioadă a existenţei cosmic-spirituale, toate acestea îşi creează o expresie în poziţia astrelor în raport cu Pământul, la ora naşterii. Acest lucru este clar explicat de Rudolf Steiner în cartea deja menţionată, care, împreună cu "Liniile directoare", pune bazele unei noi astrologii:

"Omul este unit cu aceste forţe spirituale ale Cosmosului şi fiecare om într-un anumit mod. Când el se naşte în Europa, trăieşte în alte condiţii de căldură etc. ..., decât dacă se naşte, de exemplu, în Australia. La fel, în timpul vieţii dintre moarte şi o nouă naştere, unul este unit mai ales cu forţele lui Marte, altul cu forţele lui Jupiter, alţii cu ansamblul sistemului planetar. Şi aceste forţe îl aduc pe om din nou pe Pământ. El trăieşte astfel, în unire cu întreg spaţiul

stelar, momentul care îi precede naşterea. De asemenea, în funcţie de aceste relaţii cu sistemul cosmic primeşte omul forţa care-l conduce spre o anumită ţară, spre o anumită pereche de părinţi. Impulsul de a se încarna într-un anumit popor, într-o anumită familie, la o anumită dată, depinde de modul în care este el inserat în Cosmos înainte de a se naşte."[6]

Aceste cuvinte rezumă pe scurt ceea ce am expus în detaliu în capitolele precedente. Omul are, mai ales în ultima parte a vieţii sale prenatale, un raport individual cu lumea stelară şi îndeosebi cu planetele care sunt mai importante pentru karma sa. Ele îl introduc din nou în existenţa fizică: "Iar horoscopul este tabloul după care se orientează el înainte de a intra în existenţa pământească."[6] Cu alte cuvinte, naşterea trebuie să aibă loc în aşa fel încât constelaţia cerească să corespundă cu ceea ce a fost trăit mai înainte. Dacă, de exemplu, un om şi-a elaborat capul, în lumea prenatală, în timp ce Marte se afla în faţa Berbecului şi forţele Berbecului erau slăbite din această cauză, sau dacă omul a primit influenţele lui Saturn în Leu, aceste configuraţii se vor regăsi la naşterea sa. (După cum ştim, configuraţia din momentul ultimei morţi va reapărea, de asemenea, în horoscopul naşterii.) Forţele Berbec-Marte, Leu-Saturn îl vor împinge pe acest om spre naştere. Acestea sunt nişte forţe reale şi constelaţiile pe care le vedem pe cer sunt, într-un fel, imaginea lor fotografică.

Din punct de vedere teoretic, după cum am văzut, un om s-ar putea naşte fără această "fotografie", fără acest horoscop ce poate fi citit în stele, dat fiind faptul că forţele cosmice nu acţionează în mod direct în lumea creată prin intermediul aspectului exterior al planetelor şi al stelelor. Faptul că există această corespondenţă, că-i este permis omului să tragă un mic colţ al vălului preexistenţei sale cosmice atunci când examinează aspectul pe care-l avea cerul înstelat la naşterea sa, acest fapt îl datorăm lui Mihael, a spus Rudolf Steiner. Acest dar al lui Mihael găseşte astăzi mai puţin o înţelegere spirituală adevărată, şi mai mult un profit zelos, la cei care practică astrologia curentă. Această acţiune a lui Mihael face necesară, pe de altă parte, pentru fiecare naştere, ceea ce am putea numi o pregătire "îndelungată".

Ora naşterii este legată în primul rând de ora concepţiei, deşi sunt posibile variaţii şi în această privinţă. Acest lucru ne face, pur şi simplu, să mergem tot mai mult înapoi în lumea spirituală prenatală, căci momentul concepţici coincide cu o experienţă pe care o face sufletul în sfera lunară. Înainte de aceasta, el traversase sfera lui Mercur, când Mercur se afla într-un anumit raport cu Soarele ş.a.m.d. Cum raporturile dintre aceste astre, şi dintre astre şi constelaţii, se schimbă mereu, sufletul trebuie să aştepte momentul care va prezenta caracteristicile principale ale întregii preexistenţe care s-a scurs. Ne-am putea imagina că această complexitate este la fel de mare ca aceea referitoare la linia ereditară pământească despre care am vorbit, deşi cauzele sunt absolut diferite. Ştim că "aspectele" dintre astre, dacă le determinăm cu aproximaţie de un grad, nu se mai reproduc niciodată în mod identic. O configuraţie totală, predeterminată în toate detaliile sale, ar cere poate să-i aşteptăm apariţia timp de milenii!

Nu trebuie să ne reprezentăm aceste lucruri într-un mod abstract, schematic, ci într-un mod foarte viu. Descoperim atunci, de exemplu, că raportul unui suflet cu planetele superioare se exprimă altfel în horoscop decât raportul său cu Soarele şi cu planetele inferioare. Dacă a existat o anumită relaţie între Marte (sau Jupiter, sau Saturn) şi una dintre cele 12 constelaţii Zodiacale, o vom regăsi în horoscop; îl vom vedea aici, de exemplu, pe Marte în Berbec, pe Jupiter în Leu etc. ... Se întâmplă, de asemenea – şi acesta este, probabil, cazul cel mai frecvent – că omul n-a dezvoltat o relaţie decât cu una dintre planetele superioare. În acest caz, el va fi condus să se nască atunci când această planetă se va afla exact în constelaţia respectivă şi, după cum am văzut, el va fi împins spre naştere de forţele acestei planete înseşi. Dacă e vorba, de exemplu, despre Saturn, această planetă rămâne întotdeauna timp de 2 ani şi 1/2 în aceeaşi constelaţie şi ca revine aici la nişte intervale de aproximativ 30 de ani, astfel că în perioada când Saturn începe să strălucească în Leu, de exemplu, forţele sale pot face să coboare omul pe Pământ, dacă celelalte condiţii ale naşterii au fost îndeplinite. Se mai poate ca două planete superioare, de exemplu Saturn şi Jupiter, sau chiar toate trei, să fie determinante; Marte va acţiona atunci poate prin faptul că se află în faţa Berbecului, a cărui influenţă o atenuează. Atunci, cele

trei planete cu cele trei configurații ale lor îl trimit pe om în lumea pământească. Dat fiind faptul că o anume combinație dintre cele trei planete și configurațiile lor se reproduce în general la 118 ani o dată, nașterea va putea fi întârziată, în acest caz. Totuși, o intervenție atât de puternică a celor trei planete superioare nu se poate produce decât în cazul unor suflete deosebit de înzestrate, importante, a căror nouă încarnare trebuie să fie pregătită cu mult timp înainte. (Aceste reguli nu vor fi ușor de aplicat în cazul de excepție al unei reîncarnări rapide la sfârșitul secolului nostru, despre care a vorbit Rudolf Steiner. Dar el a spus, de asemenea, că acest lucru se va întâmpla cu încălcarea anumitor legi care guvernează reîncarnările.)

Când se examinează un horoscop care a fost stabilit în mod abstract prin calcule, nu se poate citi întotdeauna în el rolul exact al planetelor superioare și nu se poate ști dacă și în ce măsură una, două sau trei dintre ele trebuie să fie luate în considerare. Aici, individualitatea este aceea care joacă un rol, căci, în funcție de evoluția pe care a urmat-o, ea are, în mod inevitabil, un raport absolut diferit cu horoscopul său. Aici, calculul pur și simplu, nu e suficient; mai este necesară veritabila Intuiție.

Putem aminti aici raporturile pe care le au personajele dramelor-mister ale lui Rudolf Steiner cu cele trei "forțe ale sufletului": Philia, Astrid și Luna. În ultimele trei drame, ele sunt numite: "entitățile spirituale care pun forțele sufletului în relație cu Cosmosul". Li se mai adaugă "cealaltă Philia", entitatea care "pune piedici relației forțelor sufletului cu Cosmosul". (În "Trezirea sufletelor", ea reprezintă elementul iubirii în lumea căreia îi aparține personalitatea spirituală.) Rudolf Steiner a explicat că, în tabloul 9 al acestei drame, Maria face experiența concretă și obiectivă a lui Astrid și a Lunei, drept forțe ale propriului ei suflet, în timp ce, pentru Johannes, e vorba de cealaltă Philia, iar pentru Capesius (în tabloul 13), de însăși Philia. Este foarte important că Maria percepe două din aceste forțe cosmice, în timp ce Johannes și Capesius văd doar una.

În mod analog, Maria, care își aduce aminte de "miezul de noapte al lumilor", adică de viața sa spirituală anterioară, este condusă spre două planete, Johannes și Capesius doar spre una singură. Entitățile spirituale Philia, Astrid și Luna sunt ele însele niște aluzii la planetele inferioare: Venus, Mercur și Luna; iar cealaltă Philia este o

entitate înrudită cu planeta Venus, dar sub un aspect mai curând luciferic; ele asigură medierea între forțele sufletului și Cosmos, în special Soare și planetele superioare, în domeniul cărora se împlinește "miezul de noapte al lumilor". Astfel, Philia este aceea care îi spune lui Capesius, în tabloul 13 al dramei "Trezirea sufletelor":

"Razele emanate de natura solară a ființei tale
Vor fi atenuate de înțelepciunea maturizată a lui Saturn.
Atunci, eu însămi te voi conduce spre Păzitorul
Care veghează pe pragul spiritului."

Dacă ne situăm pe punctul de vedere al horoscopului, aspectul cel mai important la planetele inferioare este raportul lor cu Soarele. Noi știm că intensitatea sentimentului național și familial al unui suflet depinde de poziția lui Mercur și Venus în raport cu Soarele: în conjuncție sau în elongație, stea de seară sau stea de dimineață. De aceste planete inferioare mai sunt legate dispozițiile organice, temperamentele, facultățile exterioare ale inteligenței și iubirii în timpul unei încarnări. Pentru Mercur, Venus, constelațiile în care se găsesc au mult mai puțină importanță decât pentru Marte, Jupiter și Saturn. Dar distanța mai mare sau mai mică dintre Mercur (sau Venus) și Soare reflectă, în esență, în horoscopul nașterii, experiențele pe care le-a făcut sufletul traversând sferele lor. Luna, în schimb, are niște relații foarte puternice cu diferitele constelații zodiacale; prin natura sa, Luna este înrudită cu stelele. Dar, pe de altă parte, fazele sale care exprimă reporturile ei cu Soarele, sunt de o mare importanță, așa cum am văzut. În ultimă instanță, Luna este aceea care provoacă nașterea ființei umane.

Soarele însuși arată în horoscop dubla relație pe care o are, pe de-o parte, cu planetele inferioare atât de strâns legate de el, pe de altă parte, cu planetele superioare, care se mișcă mai liber în raport cu el. "Semnul" zodiacal în care se află Soarele în momentul nașterii – semn căruia i se atribuie astăzi o importanță atât de exagerată, când se face horoscopul după reguli curente – ne arată sufletul uman plecând din sfera solară și coborând prin sferele lui Venus, Mercur și Lună, până la Pământ. Dacă, dimpotrivă, luăm în considerare Soarele în adevărata constelație zodiacală în care este situat la

naştere, acest fapt revelează ceva din entitatea umană pur spirituală care, pornind din lumile stelare, a coborât prin sferele lui Saturn, Jupiter, Marte – această entitate care nu îşi formase încă un corp astral. "Semnele" ne învaţă ceva despre destin, constelaţiile ne revelează viaţa spirituală individuală.

Trebuie să mai ţinem seama şi de relaţia directă dintre planete şi Pământ, în momentul naşterii. Am spus-o deja, această relaţie diferă în funcţie de faptul că o planetă se află deasupra sau sub orizont. În figura 36, trei planete se află deasupra, patru sub orizont, şi, deci, sunt invizibile. Rudolf Steiner a arătat cândva, printr-un exemplu, ce înseamnă când Jupiter străluceşte pe cerul nopţii, la naştere sau în zilele următoare, adică atunci când Jupiter, la naştere, se află în opoziţie cu Soarele.

"Rezultatul este cu totul altul dacă omul se află într-un loc de pe Pământ deasupra căruia Jupiter, de exemplu, străluceşte pe cer, sau dacă se află într-un loc pentru care Jupiter este ascuns, acoperit de Pământ. În primul caz, influenţele îl ating pe om în mod direct; în al doilea caz, se interpune Pământul. Or, Jupiter, am spus-o, este în relaţie cu gândirea. Când creierul fizic al omului se dezvoltă în mod deosebit, adică, îndată după naştere, omul care primeşte în mod direct influenţele lui Jupiter formează acest creier în consecinţă şi face din el un bun organ al gândirii. Dar dacă, în această perioadă, Jupiter se află de cealaltă parte, influenţele acestei planete sunt oprite de Pământ. Atunci creierul va fi transformat într-un organ al gândirii mai puţin dezvoltat. Pământul, dimpotrivă, acţionează asupra omului cu substanţele şi forţele sale, şi tot ceea ce emană de la Pământ poate fi modificat, de exemplu, de influenţele Lunii, care sunt întotdeauna prezente, într-un fel. Omul va deveni atunci un visător, o fiinţă cu o conştienţă crepusculară, a cărei gândire este în regres. Între aceste două extreme, există toate nuanţele intermediare posibile. Să admitem că un om are, în virtutea încarnărilor sale precedente, nişte forţe care îl predestinează să fie deosebit de bine dezvoltat în viaţa sa pământească actuală; el coboară pe Pământ şi îşi alege, pentru a se naşte, un moment când Jupiter străluceşte deasupra locului naşterii sale, pentru a-i primi razele în mod direct. În acest fel, constelaţia stelară oferă condiţiile în care omul acceptă să se nască, conform rezultatelor încarnărilor sale precedente."[51]

Astfel, vedem cum karma vieților anterioare se exprimă în horoscop, transformându-se în forțe care îl împing pe om spre naștere. Dar iată ce urmează imediat după acest pasaj, în aceeași conferință: "E adevărat că omul, astăzi, în epoca sufletului conștienței, trebuie să se emancipeze tot mai mult de tot ceea ce v-am indicat aici. Numai că trebuie să se emancipeze în mod just. Ceea ce am expus în "Cum dobândim cunoștințe despre lumile superioare?" este, totodată, o indicație pentru ca omul să devină liber, în mod just, față de forțele cosmice care acționează, totuși, în el. Acceptând nașterea, omul își inserează viața în sfera pământească în conformitate cu configurația stelară. Dar el trebuie să se înarmeze cu forțe care îl eliberează în mod just de această configurație."

Izvorul de unde ţâşnesc aceste forţe eliberatoare l-am numit de nenumărate ori. Îl aflăm în Ființa care a trecut prin Misterul de pe Golgota pentru ca omul să-şi poată cuceri libertatea. Ceea ce ne conduce spre Ea este o ştiinţă spirituală just înţeleasă. Vom stabili o legătură nouă cu Cosmosul, eliberându-ne de vechile legături, prin forţele de cunoaştere şi de iubire care pot deveni ale noastre datorită lui Christos.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea XXI

VIITORUL ASTROLOGIEI. VIAȚA LUI CHRISTOS DIN PUNCTUL DE VEDERE AL CONSTELAȚIILOR

Considerațiile asupra astrologiei cu care ne-am ocupat în ultimele capitole au avut drept scop trezirea în sufletul cititorului a unei noi conștiențe despre legăturile care îl unesc pe om cu lumile stelare, ceea ce presupune o îmbrățișare vie a legilor lumii spirituale. Am intenționat, mai curând, să conducem spre o înțelegere și trăire a vieții cosmice a omului, decât să oferim niște reguli noi (sau să amintim unele vechi) pentru interpretarea horoscopului și pentru alte asemenea practici. Niște reguli astronomice cu adevărat conforme cu spiritul timpului nostru nu vor mai putea apărea în viitor decât printr-o activitate colectivă bazată pe experiențe spirituale și pe ceea ce Rudolf Steiner a mai avut timpul să ne ofere: câteva indicații asupra legăturii dintre constelațiile zodiacale și forma umană, în special ceea ce se spune despre colaborarea dintre Soare, Lună și Venus în omul tripartit.[45)53)] Asemenea expuneri se bazează pe o "înțelepciune" astronomică despre om", care va mai trebui să se dezvolte în continuare și să înlocuiască, în cele din urmă, practicile actuale. Tot ceea ce am menționat din vasta literatură antroposofică este de natură să arate cât de mult trebuie să difere de aceste practici o citire justă a "cerului natal" al unui om. "Pentru aceasta pot fi de folos numai cele mai înalte trepte ale Intuiției accesibile omului", scria Rudolf Steiner în 1905 în "Luzifer Gnosis". Avem poate dreptul să adăugăm că, în fond, o asemenea Intuiție face de prisos calculele astrologice. E ceea ce s-a constatat în cazul lui Rudolf Steiner însuși. El putea face cuiva comunicări despre constelația natală fără a fi văzut horoscopul. Aceste comunicări, la drept vorbind, nu erau făcute în sensul astrologic uzual. Putem întrevedea

despre ce facultate era vorba aici, dacă recitim ce a fost spus despre amprenta stării cerului la naştere.

Deja de acum câteva secole nu mai există o adevărată ştiinţă astrologică, capabilă să deţină rangul de ştiinţă. Există întotdeauna un raport concret, real, între om şi lumea stelară, dar, de când au apărut ştiinţele naturii, el nu mai ajunge să se exprime în mod adecvat, pentru că materialismul nu-i dă nici o atenţie şi pentru că omul, în epoca sufletului conştienţei, are drept misiune să se emancipeze de Cosmos într-o largă măsură.

Când Mihael a menţinut o legătură între om şi astre prin intermediul constelaţiei natale, acesta era un gest care tindea să păstreze un anumit contact între omenire şi lumea divină, în intervalul întregii epoci în care Mihael urma să-şi piardă supremaţia asupra inteligenţei cosmice, ceea ce făcea cunoştinţele spirituale aproape imposibile pentru om. Putem remarca faptul că, până şi în epoca materialismului celui mai accentuat, a persistat în suflete o presimţire de acest fel, care l-a făcut pe Kant să spună: "Două lucruri mă umplu mereu şi mereu de admiraţie şi de respect: cerul înstelat deasupra mea şi legea morală în mine." La drept vorbind, acesta era doar un aforism. Kant, probabil, n-ar fi admis niciodată că ar exista între aceste două lucruri o legătură concretă, şi totuşi, el numeşte cu o singură trăsătură de condei două domenii ale universului care sunt legate unul de altul prin nişte legi interioare profunde. S-ar putea spune că există mai multă astrologie adevărată în acest aforism al lui Kant, decât în anumite lucrări de astrologie popularizată din zilele noastre. Iar contemporanul său, Mathias Claudius, poetul puţin cam "înflăcărat", o face pe "văzătoarea sa în stele", o modestă fată din popor, care după terminarea lucrului se pierde, spre miezul nopţii, în contemplarea splendorii stelelor, să vorbească astfel:

"Acolo, stând sub bolta cerului, inima-n piept îmi spune
Ce-i mai de preţ în lume decât orice bucurii, dureri!
Mă culc pe pat şi, trează multă vreme,
Îmi scormonesc în suflet şi tind spre acest cer!"

Această aspiraţie, această presimţire nostalgică, n-au putut fi satisfăcute decât printr-o nouă ştiinţă spirituală şi nu prin

reîncălzirea vechilor reguli astrologice. Dar ştiinţa spirituală însăşi modifică într-un mod absolut concret legăturile omului cu lumea şi cu legile firmamentului. Cunoştinţele pe care le comunică ea – atunci când sufletul le lasă cu adevărat să acţioneze în el – accelerează, într-o anumită măsură, un proces ce se intensifică începând cu "noua eră a lui Mihael" şi la care face aluzie Rudolf Steiner prin cele câteva cuvinte citate la sfârşitul capitolului precedent: "Omul trebuie să se înarmeze cu forţe care îl eliberează în mod just de configuraţie."

Nu este vorba atât de configuraţia natală, de horoscopul însuşi – care este expresia cosmică a karmei şi nu poate varia -, cât de influenţa ulterioară a unor "aspecte" în viaţa omului, de determinarea "*curriculumului vitae*" de către aspectele şi constelaţiile care apar mai târziu şi se raportează întotdeauna în mod retrospectiv la cerul natal. Omul care parcurge o evoluţie spirituală nu suferă constrângerea acestor configuraţii, chiar dacă se întâmplă ca ele să acţioneze asupra organismului său trupesc şi asupra împrejurărilor exterioare. Ceea ce astrologia numeşte "horoscopul progresiv" nu mai este valabil. Când acest om evoluat compară destinul său cu ceea ce ar fi trebuit el să fie conform regulilor prezicerii astrologice, el observă întotdeauna că aceasta îi oferă doar o caricatură a vieţii sale reale. Acest raport seamănă întrucâtva cu acela dintre evenimentele principale ale dramei "Dezmoşteniţii trupului şi ai sufletului"[15] şi cele pe care le trăiesc personajele din "Poarta Iniţierii" şi dramele următoare. Noi am mai arătat, în treacăt, că un om, în anumite cazuri, în virtutea unor necesităţi ale evoluţiei, se poate naşte cu un horoscop din care nimic nu este just.

Vedem că evoluţia viitoare a astrologiei nu va fi rodnică decât dacă nişte oameni vor reuşi să se înalţe până la o cunoaştere concretă a spiritului. În caz contrar, astrologia nu va aduce decât prejudicii. Rudolf Steiner a precizat acest lucru în nişte cuvinte grave: "Bineînţeles, ea (astrologia) este astăzi ceva mort, un simplu joc al unor calcule. Ea nu va redeveni vie decât atunci când oamenii vor fi învăţat din nou să conceapă lucrurile într-un mod viu, când, de

[15] Aluzie la o piesă de teatru realistă despre care vorbeşte un personaj în Prologul primei drame-mister a lui Rudolf Steiner (nota trad. fr.)

exemplu, nu vor mai căuta să găsească în stele, prin calcul, anul în care s-a născut Iisus Christos, ci să vadă acest fapt prin clarvederea ce se poate cuceri în zilele noastre, aşa cum am arătat. Atunci lucrurile devin vii. Nu e ceva viu să calculezi dacă un anumit astru se află în opoziţie cu un altul, sau în conjuncţie etc. Ci ceva viu este să simţi intens ce înseamnă aceste opoziţii etc., să le sesizezi în mod interior şi nu printr-o matematică exterioară. Aceasta nu înseamnă că eu critic în mod special matematica astrologică. Ea poate, bineînţeles, să arunce lumină asupra unor lucruri, dar ca poate, de asemenea, şi să le cufunde în întuneric. În orice caz, ea nu se află în miezul adevăratelor necesităţi ale omului actual. Nici nu mai pot fi reproduse lucrurile în vechea modalitate; ele n-ar face altceva decât să secătuiască şi să paralizeze evoluţia omenirii."[54)]

Şi totuşi, astrologia va avea un viitor important, de îndată ce va putea deveni o ştiinţă cu adevărat socială. Astăzi, ea nu e deloc aşa ceva, deşi, ici-colo, nişte specialişti ar voi să ne dea iluzia că este. Pentru epoca noastră, putem spune că viaţa socială nu poate fi ameliorată decât cu ajutorul cunoştinţelor de ştiinţă spirituală. E ceea ce declară Rudolf Steiner în ultimele fraze din "Răspunsuri la nişte întrebări despre astrologie", din care v-am oferit deja un lung pasaj în Scrisoarea XIV:

"Să nu considerăm studierea plină de înţelegere a acestor lucruri drept o ocupaţie fără valoare, fără utilitate practică, fără legătură cu viaţa reală, cu viaţa practică! Omul, pătrunzând în lumile suprasensibile, nu creşte doar în privinţa cunoştinţelor; el creşte mai ales moral şi sufleteşte. Chiar dacă ar avea doar o idee vagă, încă, despre poziţia pe care o ocupă sistemul solar, acest fapt are deja o influenţă asupra caracterului său, asupra modului de a acţiona, asupra direcţiei pe care el o dă întregii sale existenţe. Iar o evoluţie a vieţii noastre sociale în sensul progresului depinde, mult mai mult decât o cred unii, de progresul pe care-l va face omenirea pe calea cunoaşterii suprasensibile. Pentru acela care ştie să vadă, situaţia noastră actuală nu este decât o expresie a materialismului ideilor. Iar când aceste idei vor fi înlocuite prin cunoştinţe spirituale, condiţiile exterioare ale vieţii se vor îmbunătăţi şi ele."

Printre aceste cunoştinţe, cosmologia grandioasă pe care a dezvoltat-o Rudolf Steiner se situează pe primul loc, cu noţiunile

sale despre viața dintre moarte şi o nouă naştere, care permit să poată fi înțeleasă karma şi, ca urmare, şi horoscopul. Dacă oamenii ar reuşi să transforme această cunoaştere în cunoaştere astrologică, unind-o cu adevărata antropologie – aceea care stă la baza pedagogie şi a medicinei apărute pe tărâmul antroposofiei -, atunci, ar putea face din ea o cunoaştere cu adevărat socială.

Dar trebuie neapărat să ne dăm seama că, în fond, aceasta ar însemna să anticipăm o evoluție viitoare. Astrologia va fi în mod real conformă cu spiritul timpului doar în următoarea epocă de civilizație, epoca a 6-a postatlanteană; ea nu va mai fi atunci o simplă cunoaştere, ci o facultate nemijlocită, înnăscută, a ființei umane, cel puțin pentru o parte a omenirii. Rudolf Steiner vorbeşte de trei forțe care, în viitor, "se vor dezvolta pe baza naturii umane într-un mod absolut elementar".[51] Acestea sunt forțele *ocultismului mecanic*, cele ale *ocultismului igienic* şi cele ale *ocultismului eugenetic*. Această ultimă facultate îi va conduce pe oamenii din Est (pornind din Rusia) spre o astrologie remarcabilă, dar practică şi mai ales profund socială, lipsită de orice egoism personal.

"Numesc facultate eugenctică, dragi prieteni, faptul că reproducerea umană va fi în întregime sustrasă capriciului şi hazardului. Într-adevăr, în sânul populațiilor din Est se va dezvolta o cunoaştere intensă şi clară care le va arăta cum legile reproducerii umane trebuie să rămână paralele unor date cosmice; cum se deschide accesul spre încarnarea pământească unor suflete bune sau rele, când se armonizează datele concepției cu anumite constelații cereşti ... şi, chiar în nişte cazuri particulare şi absolut concrete, ceea ce se face şi astăzi într-un mod haotic şi arbitrar – concepția şi naşterea -, va trebui să fie pus în acord cu marile legi ale Cosmosului. Pentru aceasta, nu vor sluji la nimic nişte reguli abstracte. Oamenii vor dobândi o facultate concretă care le va indica, în fiecare caz particular, şi pentru fiecare moment, dacă o concepție este sau nu de dorit."[51]

Vedem că nu e vorba aici de calcularea unui horoscop de naştere, şi încă şi mai puțin de a face nişte calcule fanteziste, cum se procedează în zilele noastre, ici-colo, pentru ca momentul concepției să beneficieze de aspecte zise favorabile, conform unor criterii pur egoiste. Rudolf Steiner ne vorbeşte despre o facultate care se va

dezvolta la oamenii din Est într-o epocă viitoare. Această epocă viitoare va fi reflectarea sau corespondentul unei epoci trecute (exact atâtea secole înainte, cât şi după Misterul de pe Golgota). În mileniile trei-patru înainte de Christos, în vechea Germanie, triburile Ingävone nu autorizau concepţia decât în perioada unui anumit anotimp, astfel că naşterile aveau loc întotdeauna între Crăciunul şi Paştile noastre. Mai târziu, au urmat câteva milenii de libertate şi arbitrar în acest domeniu. Nu un nou corp sacerdotal va pune capăt acestei situaţii; individul va reglementa de la sine aceste lucruri, în acord cu Cosmosul. Pentru a ajunge la aceasta, el va trebui, pe de-o parte, să intre în legătură cu sufletele care sunt pe punctul de a se reîncarna şi, pe de altă parte, să se unească din nou cu Cosmosul spiritual care se exprimă în constelaţii. A face acest lucru încă de pe-acum ar fi, desigur, prematur. Noi abia putem încerca să stabilim, într-un mod cu adevărat spiritual, nişte legături cu tărâmul morţilor. Rudolf Steiner ne-a incitat în acest sens prin nişte învăţături foarte frumoase şi diverse. Dar el nu ne-a învăţat să căutăm tărâmul celor nenăscuţi. E necesar să mai spunem că această a doua cercetare ar trebui să aibă nişte motive mult mai puţin egoiste.

Facultăţile care sunt chemate să se dezvolte mai târziu, într-o fază viitoare a evoluţiei, trebuie să apară întotdeauna mai înainte, ici şi colo, la anumiţi indivizi, ca prefigurări şi vestiri. Să dorim, aşadar, ca o cunoaştere reală a ceea ce este Astrologia, în măsura în care acest lucru este deja posibil, să contribuie la naşterea unei legături mai puternice şi mai conştiente cu domeniile cosmice!

Fie-ne permis acum să legăm aceste gânduri de altele, care ne vor face să înţelegem mai bine Entitatea lui Christos, căci viaţa şi faptele lui Christos reprezintă o răsturnare totală a raporturilor dintre om şi lumea stelelor. Vom prezenta "starea cerului" în momentul Misterului de pe Golgota (figura 37). Despre această dată, Rudolf Steiner a indicat în mod precis, conform rezultatelor cercetării sale spirituale: *3 aprilie, anul 33.* (Prima ediţie a "Calendarului sufletesc", 1912). Acolo nu era vorba, firește, de un calcul, ci de o viziune retrospectivă. Dar apoi s-a calculat care era "starea cerului" la această dată, la ora trei după amiază (ora indicată de Evanghelie,

nota trad. fr.). Şi Rudolf Steiner se pare că a fost satisfăcut de rezultat.

Există nişte conferinţe ale lui Rudolf Steiner numite de obicei "Evanghelia a Cincia", pentru că el însuşi a folosit despre ele această denumire. Acolo, el face o comparaţie între viaţa lui Iisus Christos şi viaţa celorlalţi oameni. Viaţa şi moartea lui Iisus Christos pot fi înţelese drept *concepţia şi naşterea Impulsului Christic*. Nu trebuie să ne gândim numai la Fiinţa care a murit pe Golgota, trebuie să ne gândim, de asemenea, la Fiinţa care a înviat din mormânt în dimineaţa Duminicii Paştilor. Aici avem relatarea unei adevărate naşteri! Ea a fost precedată de o pregătire (embriogeneză) şi a fost urmată de o viaţă pământească, ce va dura "până la sfârşitul veacurilor".

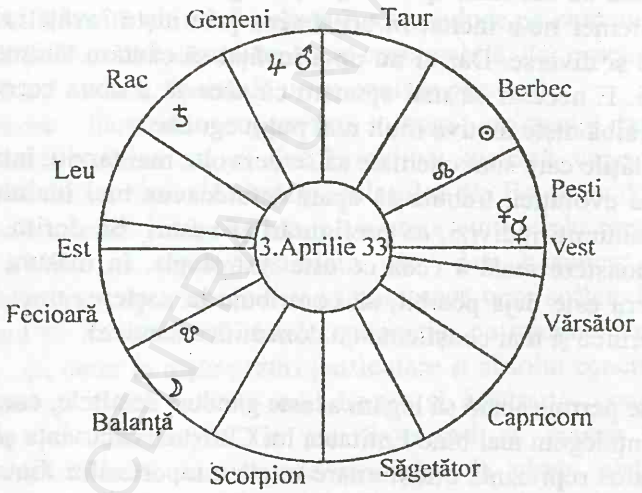

Figura 37

Când o vedem din acest unghi, viaţa lui Iisus Christos prezintă tot felul de analogii cu desfăşurarea normală a unei vieţi umane. Omul, înainte de a se naşte, coboară din sfera solară spre Pământ, de-a lungul sferelor planetare; el traversează sfera lunară şi intră în sfera Pământului. Christos, şi El, venea din Soare pentru a se uni pe

Pământ cu un trup pregătit în acest scop; dar acest trup nu era în stare de germene (ca acela în care se încarnează sufletul uman în a treia săptămână). Acest trup fusese supus timp de 30 de ani unei îndelungi pregătiri, plină de atenție și complicată. Putem citi în ciclurile lui Rudolf Steiner cum s-a format acest trup al lui Iisus din Nazareth, acest Copil Iisus din linia lui Nathan, care a fost timp de mai mulți ani purtătorul Eului lui Zoroastru; cum Eul lui Zoroastru l-a părăsit, tocmai înainte de Botezul în Iordan. Momentul acestui botez corespunde, pentru Entitatea lui Christos care cobora pe Pământ, cu ceea ce este, pentru un om obișnuit, concepția.

Această comparație și următoarele nu vor trebui, desigur, să fie luate într-un sens material îngust, care ar conduce la niște absurdități. Dar ele deschid calea unor mistere dintre cele mai adânci, cu condiția să fie aprofundate într-un mod absolut spiritual.

Botezul lui Iisus de către Ioan Botezătorul se săvârșește în elementul "apă". Nu e vorba de o simplă stropire, ci de o cufundare totală în apa fluviului. Or, tocmai în elementul "apă" își începe ființa umană viața embrionară. Forțele cosmice i se transmit atunci datorită apei. De aceea embrionul nu are horoscop: el vibrează în acord cu toate constelațiile. El nu încetează să fie în acord cu ele. Noi știm, pe de altă parte, că Iisus Christos, în timpul vieții sale pământești, realiza în orice clipă în "aura" sa starea cerului din acel moment, cu toate constelațiile planetare și stelare, pe care el chiar o putea transmite anturajului său. Așa se spune în "Conducerea spirituală a omului și a omenirii"[6], care conține niște conferințe de Rusalii despre care Rudolf Steiner însuși a spus mai târziu că ele fac parte din "Evanghelia a Cincia". "La orice om, legile spirituale ale Cosmosului acționează doar pentru a-l introduce și a-l situa în lumea pământească. Apoi, aceste legi sunt combătute de legile ce rezultă din condițiile evoluției pământești. La Iisus Christos, după Botezul în Iordan, forțele spirituale ale Cosmosului au rămas singurele active, fără a fi influențate de legile evoluției pământești."

Christos avea cu periferia cosmică, în mod efectiv, o legătură asemănătoare cu aceea pe care o are embrionul uman înainte de naștere. Embrionul trăiește la adăpost de condițiile pământești, într-un mic spațiu unde au acces doar impulsurile cosmice. Corespondența este mult mai puțin superficială decât am crede la

început. Şi putem spune că trebuie să luăm, în acest sens, ad-litteram cuvântul lui Christos: "Dacă nu deveniţi ca un copil mic ..." (ca un copilaş închis încă în pântecele matern!) "nu veţi putea intra în Împărăţia Cerurilor." Omul care îşi cucereşte libertatea spirituală, care se uneşte prin Christos cu lumea spirituală, trăieşte în Împărăţia Cerurilor ca un copil în trupul mamei.

Embrionul este înconjurat de trei învelişuri. El le transformă în cursul vieţii sale intrauterine pentru ca ele să devină după naştere expresiile corpului său eteric, corpului astral şi Eului. Tot astfel, la Christos întrupat putem vorbi despre trei învelişuri în care El pătrunde şi pe care le transformă: corpul fizic, corpul eteric şi corpul astral ale lui Iisus din Nazareth! Dar transformarea lor înseamnă o dizolvare, o distrugere treptată (acest lucru se întâmplă şi la embrion) – şi forţa lui Christos consumă acest trup atât de pur, aşa cum o flacără devoră o lumânare nouă. De aceea, această "embriogeneză" de trei ani se încheie prin moartea corpului fizic al lui Iisus Christos. Înainte de a se naşte în mod real, El a trebuit să traverseze, în mod inevitabil, "pentru mântuirea Pământului şi progresul oamenilor", teribila încercare a crucificării. Dar atunci când, de pe Cruce, a răsunat cuvântul: "Săvârşitu-s-a!" a avut loc, pentru Pământ, adevărata naştere a Impulsului Christic. Şi mai putem spune că în acest moment există un horoscop, care este totodată un horoscop de moarte şi un horoscop de naştere: configuraţia stelară a Misterului de pe Golgota, cu alte cuvinte, starea cerului în această după-amiază a zilei de 3 aprilie a anului 33. Acest horoscop pe care-l descriem aici (figura 37) prezintă, într-adevăr, nişte aspecte funebre. Se ştie că ţinutul a fost acoperit de întuneric şi că au apărut nişte fenomene seismice sau meteorologice de o violenţă ciudată. Rudolf Steiner a spus că pentru vederea retrospectivă a clarvăzătorului, întunecarea cerului în acest moment seamănă cu o eclipsă de Soare; dar nu putea fi aşa ceva, căci Paştile evreieşti au întotdeauna loc când e Lună plină, când orice eclipsă de Soare este imposibilă. Calculele arată că, înainte cu 14 zile, avusese loc o eclipsă de Soare, la Luna nouă, şi că în ziua Crucificării, a avut loc doar o eclipsă parţială de Lună, astfel că Luna a răsărit micşorată, la ora când Soarele apunea. Marea întunecare a cerului care s-a extins, durând câteva ore, asupra Palestinei, a fost o slăbire a

Soarelui din direcţia Pământului. S-ar putea spune că a avut loc o reînviere grandioasă a timpului când entităţile divine erau "active" în lume (vezi începutul acestei cărţi). Pământul a exprimat prin nişte aspecte meteorologice realitatea spirituală pe care o trăia în acel moment.

Naşterea propriu-zisă nu a avut loc decât a treia zi, în zorii Duminicii de Paşti, când Cel Înviat s-a arătat pentru prima oară Mariei Magdalena. O delicată atmosferă matinală învăluie această scenă. Desigur, starea cerului nu s-a schimbat prea mult de vineri, dar Luna s-a deplasat în mod considerabil. Cât de diferit este tabloul! (figura 38). După Evanghelii, Soarele tocmai răsărea sau era pe punctul de a răsări. În figura noastră, îl vedem la orizontul de est. El este precedat de Venus şi de Mercur, care sunt la această dată "stele de dimineaţă", şi care, deci, nu străluceau în seara Golgotei. Mercur se află chiar la maximum de elongaţie, şi cele două planete sunt la întreaga lor strălucire. Luna, deja puţin în descreştere, este pe punctul de a apune. Saturn se află în locul cel mai de jos, ca şi cum ar indica drumul înspre lumile de dedesubt. (Când pluteşte la zenit, el deschide sufletului destrupat drumul spre lumea spirituală). Saturn simbolizează, într-un fel, coborârea lui Christos în lumea de jos a morţilor, între moartea şi învierea Sa – ceea ce e numit "coborârea Sa în Infern".

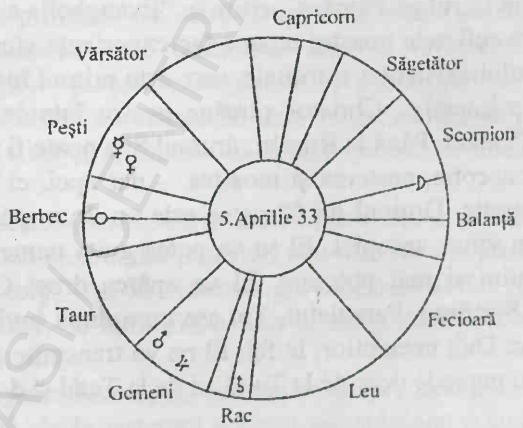

Figura 38

Să amintim că acestea nu sunt nişte "poziţii de excepţie" ale planetelor; ci e vorba de felul în care citim aceste constelaţii în esenţa lor proprie, drept litere ale unei scrieri. Planetele, Luna, semnele Zodiacului, rămân nişte simple litere din alfabet, atâta timp cât nu ştim să înţelegem limbajul ceresc pe care-l exprimă alăturările lor schimbătoare.

După ce s-a împlinit astfel naşterea lui Christos pentru lumea pământească, ceea ce urmează corespunde vieţii pământeşti a unei fiinţe umane. Cele patruzeci de zile dintre Înviere şi Înălţare sunt cele în care Christos, în "trupul său de Înviere", a apărut în mod frecvent ucenicilor şi i-a învăţat. Multe învăţături care au trecut atunci în Gnosa creştină au ca origine aceste învăţături supranaturale din cele patruzeci de zile. Apoi, la Înălţare, Christos a dispărut pentru privirile oamenilor, aşa cum omul care moare este sustras vederii alor săi. Înălţarea corespunde, aşadar, cu ceea ce este moartea pentru un om obişnuit.

Cele zece zile dintre Înălţare şi Rusalii corespund vieţii în lumea sufletelor – Kamaloka. Apoi, fiinţa umană intră în lumea spiritelor, în sfera Soarelui. Dar Christos a renunţat, pentru întreaga viaţă pământească, să trăiască în sfera solară, în "Cerul" propriu-zis. El rămâne legat de Pământ, iar în ziua de Rusalii, când Sfântul Duh se revarsă asupra ucenicilor, El intră definitiv în sfera pământească. "El şi-a desfăşurat Cerul pe Pământ", citim în "Evanghelia a Cincia".

În timp ce sufletele noastre umane fac experienţa sferei solare şi, apoi, a miezului existenţei spirituale, care este primul început al unei noi vieţi pământeşti -, Christos rămâne pentru întotdeauna printre oameni, pe Pământ. Până la Rusalii, drumul Său poate fi comparat cu al nostru: concepţia, naşterea şi moartea, – dar apoi, el merge în cu totul altă direcţie. Drumul lui Christos este un drum pământesc. Iar când, într-un viitor apropiat, El se va putea arăta oamenilor într-un mod mai intim şi mai puternic, El va apărea drept Consolatorul, Sfătuitorul, Sprijinul, Paracletul. Tot aşa cum după Învierea sa, el a insuflat Sfânt Duh ucenicilor, la fel, El ne va transmite acelaşi Sfânt Duh, care nu purcede doar de la Tatăl, ci de la Tatăl şi de la Fiul.

Scrisoarea XXII

DESPRE COMETE I

Cometele, deşi se numără printre fenomenele astronomice observate şi studiate cel mai des, sunt, totuşi, dintre acelea pe care le poţi cuprinde cel mai puţin cu ajutorul concepţiilor materialiste uzuale. În istoria omenirii, au existat întotdeauna credinţe şi sentimente care subînţelegeau originea lor spirituală, precum şi un element moral pe care-l încarnau, se credea, într-un mod special. În Antichitate, erau puse în legătură cu sufletele morţilor. Citim la Ovidiu că imediat după moartea lui Iulius Cesar, sufletul său a fost dus de zeiţa Venus până la stele. "Cum ea îl purta, spiritul a devenit luminos şi arzător şi ea l-a îndepărtat de la sânul ei; el a zburat cu mult deasupra Lunii şi a urmat coama în flăcări a stelei sale." În Evul Mediu, oamenii se temeau de comete, pe care le numeau "biciul lui Dumnezeu", şi care anunţau nenorociri, flagele de tot felul. Nu vom încerca, desigur, să reînviem asemenea superstiţii, dar, într-un sens profund, ele sunt, totuşi, mai adevărate decât concepţia ştiinţifică actuală, care tinde mai ales să integreze cometele în reţeaua legilor planetare obişnuite. Rudolf Steiner a comparat asemenea eforturi cu eforturile unei muşte care s-ar plimba pe un tablou de Rafael şi ar încerca să descrie petele de culoare pe care le percepe.

O proprietate esenţială a cometelor este aceea că ele nu se supun legilor restului sistemului planetar, mai ales nu sub forma dogmatică ce se dă acestor legi în sistemul gravitaţional al lui Newton. Vom încerca, aşadar, să lămurim natura cometelor cu ajutorul luminilor ştiinţei spirituale.

Deja din Introducere, noi am vorbit despre situaţia de excepţie pe care o ocupă ele în sistemul solar şi am subliniat o contradicţie pur aparentă: pe de-o parte, ele sunt nişte formaţiuni care au rămas în urmă faţă de evoluţie, sunt retardate; pe de altă parte, ele sunt

guvernate de fiinţele celei mai înalte ierarhii, Heruvimii şi Serafimii, şi sunt, deci, superioare planetelor şi chiar stelelor.[3)]

Sistemul nostru solar are în urma lui un trecut deja lung şi complicat, iar lucrurile care sunt cuprinse în el se află, deci, în diferite stadii de evoluţie. Astfel, cometele sunt nişte fiinţe care rămân în stadiul vechii existenţe lunare şi nu pot, prin urmare, să se comporte în întregime conform legilor sistemului planetar actual. Rudolf Steiner a spus de nenumărate ori că, încă din 1906, el a arătat că azotul şi compuşii azotaţi, cum este cianogenul, trebuie să joace un rol în comete, datorită sarcinii speciale ce-i revenea azotului pe vechea Lună. Când, în 1910, a putut fi observată la spectroscop cometa Halley, această informaţie a ştiinţei spirituale a fost pe deplin confirmată: s-a descoperit aici cianogenul sub forma acidului cianhidric.

Dar cometele sunt, într-un anumit sens, contrariul Lunii actuale, care, şi ea, dar într-un alt mod, se integrează în mod imperfect în epoca noastră: Luna a "sărit" o parte din evoluţie; s-a densificat prea devreme, în timp ce cometele au rămas volatile, elementare, spirituale, fără îndoială, dar înzestrate cu o materialitate care nu corespunde condiţiilor din restul Cosmosului. Rudolf Steiner a vorbit despre acest contrast dintre Lună şi comete în perioada când cometa Halley a reapărut (5 martie 1910).[56)] Din acest contrast, el face arhetipul cosmic al unei alte dualităţi, umane, de această dată, care există între bărbat şi femeie din punct de vedere trupesc. La fel cum Luna a "sărit" o fază de evoluţie şi a intrat în mod prematur în starea "jupiteriană", ceea ce a făcut-o să se densifice, trupul masculin a înaintat prea repede, s-a densificat, a coborât prea adânc în materie. Corpul feminin, dimpotrivă, a rămas în urmă, prea maleabil, prea spiritual, nu s-a unit suficient cu materia: el corespunde cometelor. În privinţa Cosmosului, există un just echilibru între aceste două extreme: Soarele şi Pământul; dar în ceea ce priveşte trupul uman, justul echilibru nu este reprezentat.

Poate fi indicat momentul în care cometele au ajuns în întârziere în evoluţia sistemului planetar. În realitate, sistemul nostru solar nu este organizat în maniera actuală decât de pe la mijlocul erei atlanteene. Un conciliu ceresc de entităţi spirituale a hotărât atunci că, din acel moment, planetele se vor deplasa urmând anumite orbite,

cu anumite durate de revoluţie. Grija de a veghea asupra acestor durate a fost încredinţată "Spiritelor Duratelor de Revoluţie", descendenţi ai Serafimilor şi Heruvimilor. Din acel moment, noi avem un sistem planetar accesibil calculului. Dar cometele au făcut excepţie. Ele n-au fost constrânse, ca planetele, să descrie nişte orbite determinate. Serafimii şi Heruvimii le trimit în mod direct în lumea fizică pentru a realiza aici nişte impulsuri speciale. "Ceva elementar, ceva ce răstoarnă regulile şi care este, totuşi, necesar, într-o anumită privinţă, pentru a întreţine, din Cosmos, drumul progresiv al evoluţiei, iată ce sunt cometele."[56] Din aceste motive, Rudolf Steiner a comparat apariţia unei comete cu apariţia într-o familie a unui nou-născut; acesta este elementul nou, imprevizibil, non-calculabil, care întrerupe desfăşurarea obişnuită a zilelor şi provoacă noi evenimente, imprevizibile şi ele; la fel, cometele îndeplinesc nişte sarcini deosebite în Cosmos.

Când ne gândim la eclipsele de Soare şi de Lună, aflăm că şi ele au de îndeplinit nişte sarcini speciale faţă de Pământ. În ceea ce priveşte eclipsele de Soare, aceste misiuni au o anumită înrudire cu sarcinile cometelor.[23] Prin eclipsa de Soare, un element nociv este îndepărtat de Pământ şi lăsat în Cosmos; la fel, cometele sunt, în sistemul planetar, "purificatoarele astralului". Rudolf Steiner precizează că ele sunt "semnul exterior al unei legi interne". Numai că ele nu se supun, ca eclipsele, unor legi stricte de periodicitate. Apariţia lor pare absolut arbitrară: ca nişte centri spirituali de forţe, ele atrag la sine astralitatea nocivă, şi când şi-au terminat periplul, ele descarcă această povară, am putea spune, în ansamblul universului. De aceea, ele sunt trimise de cele mai înalte spirite capabile să acţioneze în mod direct în materia fizică: Serafimii şi Heruvimii. Deşi puţine comete ajung să fie vizibile din punct de vedere exterior (mai ales cu ochiul liber), noi ştim, începând de la Kepler încoace, "că cometele sunt tot la fel de numeroase ca peştii în ocean" şi observaţiile recente au confirmat în întregime acest lucru. Purificarea atmosferei astronomice este, aşadar, realizată în mod temeinic.

Când se vorbeşte, astfel, de o misiune generală a cometelor, le avem în vedere mai ales pe acelea care nu apar decât o singură dată şi sunt non-periodice. Ele răsar oricând, oriunde, fără a putea fi

prevăzute; ele nu sunt legate de Zodiac, în care toate planetele își urmează drumurile lor. Ele pot apărea în orice punct al cerului, fie la Polul Nord, la Polul Sud, la ecuatorul ceresc sau în orice altă regiune. Cometele periodice au alte misiuni. Întoarcerea lor poate fi prevăzută adesea cu o exactitate mai mare sau mai mică, dar niciodată perfectă. Înainte de a vorbi despre misiunea și istoricul câtorva comete, e bine să precizăm câteva noțiuni generale despre orbita lor, aspectul exterior și singularitățile lor.

După cum se știe, cometele se deplasează în jurul Soarelui după niște curbe numite "secțiuni conice". Soarele ocupă unul din focarele curbei. Începând cu Kepler, astronomia modernă admite că orbitele planetelor sunt niște elipse care diferă puțin de cerc; cele ale cometelor sunt, dimpotrivă, foarte alungite. Elipsa fiind singura "secțiune" conică închisă (exceptând cercul), ea nu poate exista decât în cazul cometelor periodice. Acestea, după cât se pare, parcurg veșnic același drum, așa cum o fac planetele. Totuși, se întâmplă ca niște comete despre care se crede că au orbita eliptică, să nu mai revină. Trebuie să remarcăm aici faptul că o cometă nu poate fi văzută în realitate, în mod fizic, decât pe o foarte mică fracțiune a orbitei sale, acolo unde ea este aproape de Pământ; puțin după aceea, strălucirea Soarelui face total invizibilă fracțiunea orbitei cometare care se apropie de el (periheliu).

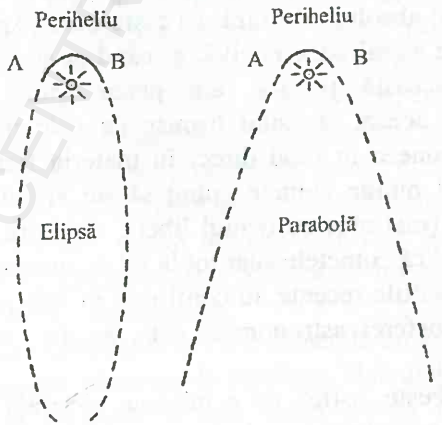

Figura 39

Figura 39

Parcursul ce poate fi observat este atât de mic, încât e dificil să deducem de aici, prin calcul, dacă orbita este eliptică (cometă periodică) sau parabolică. E ceea ce apare în figura 39, unde AB este fracțiunea orbitei observate în mod real.

Dar comunicările lui Rudolf Steiner aruncă asupra acestei probleme o cu totul altă lumină. El a explicat adesea că, în realitate, cu unele rare excepții, cometa se dezagregă întotdeauna când scapă privirii fizice. Când o cometă pare să revină pe aceeași orbită, înseamnă că ea s-a format din nou în întregime. În intervalul respectiv (ce corespunde liniei punctate), cometa nu mai există în lumea noastră tridimensională. Ea renaște, ca centru dinamic, "din partea cealaltă".

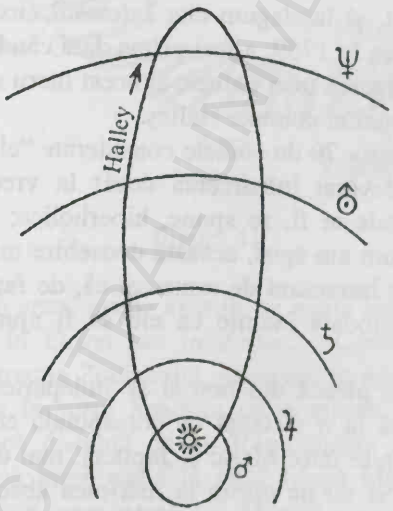

Figura 40

Putem, așadar, să ne reprezentăm foarte bine că o cometă a dispărut mai întâi de-a lungul unei ramuri a parabolei, în "neant" (care nu este atunci altceva decât lumea spirituală) și că apoi ea revine pe cealaltă ramură parabolică; în acest caz, nu putem susține

identitatea dintre cele două comete, tot aşa cum nu poate fi susţinută, de exemplu, identitatea dintre Rafael şi Novalis. Unitatea care se află la bază este un impuls spiritual din lumea suprasensibilă. Din acest punct de vedere, deosebirea dintre orbitele eliptice şi cele parabolice îşi pierde mult din importanţă. Dacă examinăm o orbită ca accea pe care trebuia s-o aibă, conform calculelor, cometa Halley, vedem că această orbită s-ar întinde până dincolo de orbita lui Neptun; aşadar, ea ar ieşi, în realitate, din sistemul planetar. Forma acestei orbite corespunde aproximativ cu elipsa din figura 39. O arătăm în figura 40, încrucişându-se cu diversele orbite planetare, începând cu aceea a lui Marte. În perioada când "periodicitatea" acestei comete a fost recunoscută (de către Halley, un contemporan al lui Newton), sistemul solar nu era cunoscut decât până la orbita lui Saturn. Vedem că respectiva cometă efectua, în ochii astronomilor de atunci, un salt miraculos în neant, şi înţelegem clar interesul anxios cu care i se aştepta reîntoarcerea în 1759; a fost prima dată când a fost prevăzută prin calcul reîntoarcerea unei comete şi acest lucru s-a realizat. Vom reveni asupra istoricului cometei Halley.

Există aproximativ 70 de comete considerate "eliptice", dar nu s-a constatat cu adevărat întoarcerea decât la vreo 24 dintre ele. Câteva, rare, comete ar fi, se spune, hiperbolice; majoritatea ar fi parabolice, dar, cum am spus, această deosebire nu dovedeşte mare lucru. Totuşi, este interesant de remarcat că, de fapt, cometele n-au fost observate niciodată înainte ca ele să fi ajuns în vecinătatea orbitei lui Marte ...

Chiar când ele pleacă din nou şi se îndepărtează, nu le putem urmări decât până la o distanţă ce corespunde celei a asteroizilor (mici planete risipite între Marte şi Jupiter): mai departe, ele dispar pentru telescop. Să nu ne oprim la mărimea absolută a distanţelor calculate, ci doar la compararea lor. Nu există, poate, decât o singură cometă, cea din 1869, care a putut fi urmărită la telescop foarte aproape de orbita lui Saturn. În general, sfera lui Marte are o mare importanţă pentru comete şi meteori.

Când începem să observăm o cometă, ea nu este mai întâi decât o mică pată semănând cu o nebuloasă. Nu are încă nici "nucleu", nici "coadă"; există doar un nor strălucitor (coma) şi aceasta este fiinţa sa proprie, care este astrală, căci tot sub această formă părăseşte ea

lumea noastră, după periplul în jurul Soarelui. Ştim de la Rudolf Steiner că formarea unui nucleu şi a unei cozi se leagă de sarcina de purificare astrală pe care şi-o asumă cometele. În timp ce nucleul reflectă lumina Soarelui, aşa cum fac planetele şi Luna, putem presupune că cometa propriu-zisă, "coma", străluceşte cu o lumină proprie în genul stelelor, nebuloaselor şi Soarelui. Acest lucru ne poate părea explicabil dacă ne amintim originea cosmică şi ierarhică a cometelor şi rolul jucat de Lucifer în strălucirea luminoasă.

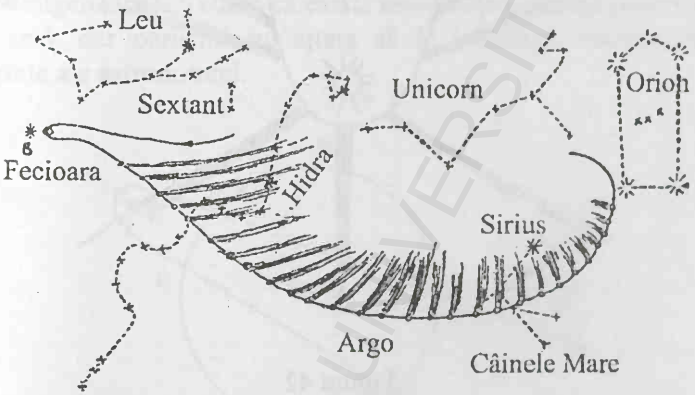

Figura 41

După cum am spus, prima apariţie se poate situa oriunde pe cer, în Carul Mare, în Orion sau în Zodiac. Cometa se deplasează întotdeauna în direcţia Zodiacului, deoarece se apropie de Soare; ea îşi descrie curba în jurul Soarelui cu o viteză foarte mare şi în general la o mică distanţă de el. Reproducem aici schema unei mişcări de cometă înregistrată în 1882 (după Flammarion). Curba corespunde, teoretic, unei parabole. Această cometă, observată mai întâi în Sextans, nu departe de Leu, a ajuns în puţin timp la Soare, care se afla, la 17 septembrie, în Fecioară, lângă steaua ß. Ea şi-a avut aici periheliul şi a fost vizibilă în plină zi. A fost văzută, de pe Pământ, trecând prin faţa Soarelui, apoi pe după Soare, şi urmându-şi drumul, traversând Hydra, Canis Major, descriind un cerc larg în jurul lui Sirius. A dispărut după 9 luni în regiunea situată între Orion

şi Monoceros. Alte comete ar desena în perspectivă, pe cer, un cu totul alt drum.

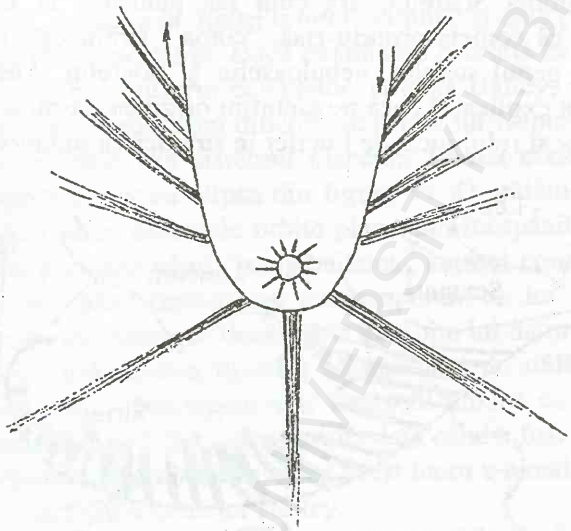

Figura 42

Coada cometei se formează uneori devreme, uneori târziu sau chiar deloc. Pentru simțirea oamenilor, ea are un caracter frapant, iar pentru știință, rămâne o enigmă. Căci cometa, care ar trebui să se supună legilor gravitației, o contrazice, în partea ei cea mai voluminoasă. Coada se îndreaptă întotdeauna în direcția opusă Soarelui, ca şi cum ar fi respinsă, nu atrasă. Figura 41 arată direcțiile succesive ale cozii corespunzând mersului Soarelui în Zodiac.

În asemenea cazuri, e uşor să vorbeşti de electricitate sau de nişte forțe analoage, care pot fi unele de respingere. Cometa din figura 42, care a apărut în 1843, avea, se spune, la periheliu, o coadă atât de lungă încât s-a întins de la Soare până la orbita lui Marte (sau, în termeni astronomici, pe 250 milioane de km). Dar când se apropie de Soare, cometa îşi accelerează cursa, astfel că nucleul ei se presupune că zboară cu o viteză de 600 km/secundă (putem încerca să deducem de aici viteza şi mai mare a extremității cozii sale în timp ce se învârte în jurul Soarelui). Unele comete se apropie deosebit de mult

de Soare şi traversează regiunea protuberanţelor sau a flăcărilor solare, dar nu se observă nici o influenţă a Soarelui asupra nucleului sau asupra cozii cometei, nici vreo perturbare a orbitei sale, nici vreo schimbare în constituţia sa, în afară de o creştere evidentă a mărimii şi luminozităţii sale (coada). Cometa din 1882, reprezentată în figura 43, a trecut timp de o oră şi 1/4 prin faţa discului solar; revoluţia ei a durat două ore bune şi, după o oră, ea a reapărut din dosul Soarelui, al cărui diametru este estimat la 1.400.000 km. (Desen după Mayer: Das Weltgebaüde). Vedem că există nişte forţe concrete observate în mod real, dar oamenii nu ajung să le înţeleagă, cu concepţiile obişnuite ale astronomiei.

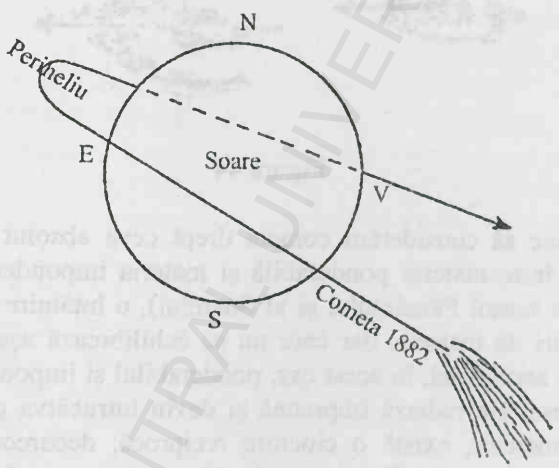

Figura 43

"Nu ne putem descurca dacă ne reprezentăm corpurile cometelor aşa cum ne-am obişnuit să ne reprezentăm corpurile planetelor. Nu veţi fi în contradicţie gravă cu faptele dacă vă veţi reprezenta o planetă ca pe un obiect precis delimitat, care se deplasează. Dar nu veţi înţelege niciodată corpul unei comete şi drumul ei aparent prin spaţiul cosmic dacă nu vă schimbaţi complet modul de a vedea. Încercaţi să consideraţi cometa aşa cum o să vă spun şi să înşiraţi apoi, pe firul Arianei al acestei concepţii, toate datele empirice care

apar. Vedeți dvs., în *această* direcție, mergând spre Soare, cometa este în permanență in status nascendi. Ea își emite nucleul aparent; pe măsură ce și-l emite, ea se dizolvă în urmă. În acest fel se propulsează ea înainte, născându-se la un capăt și dispărând la celălalt. Nu este un corp în sensul pe care-l înțelegem când vorbim de planete. Este ceva ce apare și dispare neîncetat, care emite în față niște elemente noi și își pierde, în urmă, elementele vechi. Ea se propulsează ca o simplă luminozitate, dar eu nu spun că ea ar fi doar atât".

Figura 44

"Trebuie să considerăm cometa drept ceva absolut fugitiv, un echilibru între materia ponderabilă și materia imponderabilă (dacă vorbim în sensul Pământului și al Soarelui), o întâlnire între aceste două feluri de materie, dar care nu se echilibrează așa cum o fac lumina și aerul, căci, în acest caz, ponderabilul și imponderabilul nu se ciocnesc; ele radiază împreună și devin întrucâtva omogene. În cazul cometelor, există o ciocnire reciprocă, deoarece ele nu se adaptează una cu alta. Reprezentați-vă lumină care se răspândește cu o anumită forță în aer, se extinde și rămâne omogenă; dar când lumina nu se adaptează destul de repede expansiunii aerului, atunci se produce o frecare interioară între ponderabil și imponderabil (dar vă rog să nu luați acest lucru într-un sens mecanic; e vorba de ceva interior). Dacă urmăriți cometa cu ochii, veți vedea născându-se și pierind în mod continuu această frecare dintre materia ponderabilă și materia imponderabilă, această frecare ce aleargă prin spațiu."[91]

Știința a descoperit și ea, desigur, că coada unei comete nu poate fi o formă durabilă. Ea o consideră o coloană de fum sau de vapori, formată, spune ea, din gazele care ies din nucleu sub influența

căldurii intense a Soarelui. Acest nucleu ar fi, de altfel, solid. Cu asemenea ipoteze, nu ieşim din materialism şi enigmele se aglomerează unele peste altele. Dar şi în cazul cometelor, enigmele esenţiale sunt ancorate în spiritual. După această introducere mai curând sumară, urmează să vedem prin ce sunt cometele expresia şi instrumentele entităţilor spirituale, ce lupte cosmice se dau în legătură cu ele – într-un cuvânt, întregul lor caracter maiestuos şi apocaliptic.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea XXIII

DESPRE COMETE II

Am văzut că în sistemul nostru solar cometele reprezintă cu totul altceva decât planetele; planetele sunt, într-un fel, locuitorii legali ai sistemului, în timp ce cometele nu par a se supune în întregime legilor acestuia. Ele sunt nişte fiinţe mai mult sau mai puţin imprevizibile, care par mai întâi să fi emigrat, dintr-o altă lume, în lumea noastră. Chiar atunci când descoperim un raport regulat între comete şi sistemul solar, acest raport începe prin a surprinde. Aşa este, de exemplu, faptul că – cel puţin în trecut -, cometele au fost deosebit de numeroase în epocile în care au existat multe "pete solare", şi ele sunt, în aceste epoci, mai puternice, mai strălucitoare decât de obicei. În primă instanţă, nu vedem nici o legătură între comete şi petele solare.

Rudolf Steiner a ridicat colţul vălului care acoperă această enigmă[58], când a vorbit despre o corespondenţă specială între sfera lui Marte şi faza actuală a evoluţiei pământeşti (epoca a 5-a postatlanteană), la a cărei influenţă omul este supus când traversează sfera lui Marte înainte de a se încarna. Dar sfera lui Marte este impregnată, de asemenea, de existenţa solară, care avea pentru oamenii epocii a 4-a postatlanteene aceeaşi importanţă pe care o are pentru epoca noastră existenţă marţiană, astfel că există, în prezent, un fel de înţelegere secretă între existenţa solară şi existenţa marţiană. Ceea ce se petrece aici, între Marte şi Soare, este o luptă cosmică între spiritele bune şi spiritele rele, şi Soarele participă la această luptă proiectând neîncetat din substanţa sa în Cosmos, prin porţile întunecate ale "petelor" sale.

"Ceea ce este astfel aruncat din substanţa solară în Cosmos apare în sânul sistemului nostru solar sub formă de comete şi meteori, inclusiv bine cunoscutele stele căzătoare. Entităţile care conduc lumea din Soare aruncă, am putea spune, aceste «obiecte» în

Cosmosul nostru, în special în epoca noastră. Au făcut-o şi odinioară; aceste «obiecte» nu au apărut astăzi pentru prima oară. Dar ele dobândesc o cu totul altă semnificaţie în epoca noastră. De aceea am spus că în epocile trecute au acţionat mai ales impulsurile spirituale care există în sistemul stelar. În prezent, ceea ce începe să dobândească o importanţă deosebită sunt impulsurile care se găsesc în fierul meteoric expulzat de Soare. O entitate pe care noi o numim Spiritul lui Mihael le pune în serviciul spiritual al Cosmosului. Ceea ce a apărut astfel în epoca noastră nu exista în acelaşi mod în epocile trecute: fierul cosmic, în semnificaţia sa spirituală, dă Spiritului lui Mihael posibilitatea de a fi un mediator între suprasensibilul şi sensibilul Pământului."

Asistăm, aşadar, la o adevărată luptă, faimoasa "luptă din Cer"; şi noi, oamenii, suntem implicaţi tot mai mult în rezultatul ei. Vom reveni asupra acestui aspect în detaliu. Pentru moment, vom considera mai întâi aspectul astronomic al acestor fapte grandioase.

Am văzut deja în capitolul precedent cum cometele, după ce au trecut pe la periheliul lor, deci, după ce au fost în vecinătatea Soarelui, prezintă o creştere surprinzătoare în luminozitate, care nu poate fi explicată în mod ştiinţific. Cel mai ciudat e faptul că multe comete n-au fost descoperite decât după trecerea lor pe la periheliu (înainte fiind, se spune, de o luminozitate prea slabă). Nu există certitudine absolută că ele existau deja înainte. Există o serie de comete de acest fel, printre care figurează cele din 1843, 1861 şi 1880. Se pretinde chiar că cea din 1861 a trecut prin Pământ sau, invers, Pământul i-a traversat coada, dar într-un moment când nimeni nu putea s-o vadă, poziţia ei fiind stabilită prin calcul; nu trebuie, aşadar, să ne mire prea mult faptul că nimeni n-a remarcat ceva din această întâlnire.

Dar cometa din 1843 pune o problemă deosebită. I-am reprodus, în capitolul precedent, orbita teoretică şi ne-am servit de ea pentru a arăta cum se comportă cozile de cometă în raport cu Soarele. Dar trebuie să adăugăm că, pe desenele noastre, jumătatea dreaptă a orbitei este pur teoretică, această cometă n-a fost văzută înainte de ziua ce a urmat periheliului ei. Periheliul, care trebuie să fi avut loc în 27 februarie 1843, a fost calculat ulterior, cu ajutorul fragmentului de orbită ce a putut fi observat. Atunci, cometa era foarte

strălucitoare şi prevăzută cu faimoasa coadă care se întindea până la Marte; era văzută în plină zi, în timp ce, cu două zile mai devreme, era invizibilă. Nu există o confirmare mai frumoasă a celor spuse de Rudolf Steiner. Lucru remarcabil, Flammarion, care avea un simţ excelent pentru elementul fenomenologic din astronomie, scrie despre aceasta nişte fraze aproape identice cu cele ale cercetătorului spiritual.

"Noi putem chiar spune că dacă ea (cometa) ar fi fost emisă şi proiectată de Soare, la 27 februarie, la ora 10 şi 29 de minute, cu o viteză de aproximativ 600 km/secundă, aspectul şi mişcarea ei ar fi în concordanţă, aproximativ, cu toate observaţiile care, efectiv, au fost făcute."

Nu vrem să spunem prin aceasta că toate cometele iau naştere din Soare, cu ocazia periheliului lor. Majoritatea au fost descoperite înainte de a atinge sfera Soarelui. Dar trebuie să presupunem că în Soare, ca şi în Marte, există nişte forţe importante care contribuie la geneza cometelor.

Rudolf Steiner le descrie drept "o frecare între materia ponderabilă şi materia imponderabilă, o frecare ce aleargă prin spaţiu." Le mai putem vedea ca pe nişte mesageri ai celor mai înalte ierarhii. Cometa se propulsează înainte "drept o simplă luminozitate", dar ea nu este sau nu rămâne doar atât. Sfera lui Marte pătrunde cu substanţa sa ceea ce a fost emis în univers de către Soare, de unde rezultă nucleul; iar sfera solară acţionează prin forţa sa astrală asupra cozii, a cărei luminozitate creşte puternic din această cauză. Între cele două sfere, aceea a Soarelui şi aceea a lui Marte, se desfăşoară lupta despre care am vorbit. E suficient să ne amintim că a fost demonstrată prezenţa fierului în meteori, care sunt înrudiţi cu cometele, că există probabil acest metal în cometele înseşi şi că fierul, pe de altă parte, este substanţa fundamentală a sferei marţiene – legătura va fi foarte explicită. În această luptă cosmică, după cum am mai spus, nu intervin doar "entităţile bune" ale ierarhiilor, ca Mihael, sau, de asemenea, Serafimii, ci şi nişte spirite rămase în urmă; iar reziduul acestei lupte este impulsul spiritual căruia îi datorează existenţa lor cometele.

Or, Tronurile formează, în realitate, sufletele-grup ale mineralelor. Dar dacă n-ar exista decât Tronuri normal evoluate şi

Spirite ale Formei normal evoluate, mineralele n-ar putea avea consistența solidă pe care le-o cunoaștem. A trebuit să existe, pentru aceasta, puternica opoziție a Spiritelor Voinței și Formei rămase în urmă, care s-au răsculat împotriva celorlalte spirite. Această luptă se desfășoară între Jupiter și Marte; acolo este câmpul de luptă al ierarhiilor, "câmpul lui Marte" cosmic! Dar o altă spiritualitate acționează din sfera solară; ea este ostilă oricărei spiritualități întârziate; o expulzează prin petele solare. Cele două impulsuri se unesc pentru a forma cometele și meteorii. În special nucleul cometelor, partea lor solidă și minerală ia naștere în acest fel.

Atât în 1910, cât și în 1912, Rudolf Steiner a schițat o imagine a cometelor, subliniind misiunea "voită de Dumnezeu", activitatea lor de purificare a astralului și uneori chiar rolul lor deosebit în evoluția omenirii. Dacă, în schimb, urmărim de ce anume este interesată știința în privința cometelor, constatăm că o interesează anormalul, ceea ce este element rămas în urmă, tot ceea ce le face să se materializeze sau, cel mult, substanțele lor gazoase, adică ponderabile. (La fel se întâmplă și cu învelișurile Soarelui.) Din cauză că știința se oprește la acest "ponderabil" (care, desigur, nu poate fi cântărit, deoarece nu se află pe Pământ, ci doar calculat), ea cade, în mod inevitabil, în prada materialismului.

Dacă, dimpotrivă, privim acest "ponderabil" drept expresia entităților spirituale și a luptei lor, vedem cum ni se revelează niște profunde enigme ale evoluției lumii.

Pornind de la acest punct de vedere, urmează să examinăm mai îndeaproape cazul cometelor periodice, cele care au fost văzute, efectiv, revenind pe aceeași orbită la niște date fixe, și a căror reapariție poate fi prezisă cu o certitudine mai mare sau mai mică.

Aceste comete aduc în lume un impuls care se repetă neîncetat, chiar dacă, de fapt, cometa se dizolvă în perioada absenței sale. Lucru foarte ciudat, există un grup de comete și toate revin după cel puțin 3 ani sau cel mult 7 ani (una singură după 8 ani); un alt grup are niște perioade de revoluție (în jurul Soarelui) între 13 și 17 ani; apoi vin cometele cu perioade lungi, între 61 și 76 de ani, dintre care ultima a fost cea a lui Halley. Menționăm aici doar cometele a căror revenire a fost observată în mod real.

Toate aceste orbite sunt, desigur, elipse. Observăm că ele au nişte relaţii cu anumite planete din sistemul solar. Cometele cu perioadă scurtă (3 la 7 ani) îl înconjoară cu orbitele lor pe Jupiter; cele cu perioade mai lungi îl înconjoară pe Saturn, apoi pe Uranus, apoi pe Neptun. Cometele cu perioadă scurtă au elipse adesea foarte largi, cea mai mică fiind aceea a cometei lui Encke, ca nu atinge chiar cu totul orbita lui Jupiter. Ea revine exact după 3 ani şi 4 luni.

Astronomia consideră că aceste feluri de comete sunt "captive" ale planetei în jurul căreia circulă. Pornind de la atracţia universală (gravitaţie), se presupune că respectiva cometă a venit cândva în apropierea uneia dintre planctele superioare relativ foarte mari, a fost atrasă de masa acesteia şi obligată să devină, am putea spune, satelitul ei. Se vorbeşte, aşadar, de cometele din familia lui Jupiter, din familia lui Neptun ş.a.m.d. Familia lui Jupiter numără 41, dar majoritatea dintre ele nu mai reapar niciodată, în ciuda orbitei lor eliptice stabilite prin calcul; numai 22 rămân fidele. Saturn şi Uranus nu ţin captive decât câteva rare comete; Neptun are 8, dar nu s-a putut constata revenirea unora dintre ele.

În acest domeniu, calculele efectuate pe baza teoriei lui Newton au fost foarte eficace, ceea ce pare să confirme justeţea acestei teorii; cometele ar fi atunci conforme cu legea normală. Perturbările care pot surveni în orbitele cometare din cauza astrelor vecine sunt cunoscute şi previzibile. Şi totuşi, cometele nu se supun întotdeauna legilor. Pentru a se şti dacă una dintre ele va reveni cu adevărat sau nu, chiar dacă orbita ei a fost găsită a fi eliptică, trebuie să fie întotdeauna aşteptată şi foarte adesea ea nu apare. Cometele lui Jupiter şi ale lui Saturn se apropie uneori de aceste planete atât de mult încât ar trebui să cadă pe ele, datorită forţei de atracţie. Unele comete au mers atât de aproape de Soare încât astronomii au declarat sincer: este de neînţeles cum după acest avatar, cometa mai există. Ea ar fi trebuit să fie înghiţită de Soare! Când Halley a descoperit periodicitatea cometei din 1682 şi a calculat că ea va reveni în 1759, nici Uranus, nici Neptun nu fuseseră încă descoperite. Cometa a fost găsită datorită perturbărilor pe care ea le cauza în mersul lui Jupiter şi al lui Saturn şi, totuşi, ea aparţine "familiei" lui Neptun. (Este interesant să amintim că calculele foarte lungi şi complicate care au fost necesare pentru a se fixa data revenirii cometei Halley au fost

efectuate de către Hortense Lepaute, colaboratoarea astronomului Lalande. Din galanterie, savanții au dat numele ei unei plante decorative, hortensia.)

În aproape toate cărțile de astronomie popularizată, găsim o schemă care cuprinde toate cometele care se rotesc în jurul lui Jupiter. E bine să confruntăm această imagine cu datele cercetării spirituale.

Mai există în univers şi alte spirite care se "interesează de comete"; ele speră să provoace, datorită lor, o dezorganizare completă a sistemului solar. Rudolf Steiner, referindu-se la "Apocalipsă", numeşte aceste spirite "puterile satanice". Tocmai din cauza relativei lor autonomii, cometele devin un obiect de invidie pentru entitățile care nu vor să lase viitorul în mâinile puterilor spirituale divine, ci vor să pună stăpânire pe el. Satan pândeşte cometele din univers, le adună în trupe, cu speranța de a deturna treptat planetele de la orbitele lor. O asemenea idee nu-i poate veni în minte unui "om de ştiință" actual, căci el consideră cometele drept nişte creaturi ultra-uşoare, practic, fără greutate, în comparație cu importantele mase planetare şi, desigur, incapabile să le facă să devieze de pe orbitele lor. El crede, în mod inevitabil, că, dimpotrivă, planetele sunt cele care atrag cometele şi le târăsc după ele. Totuşi, puterea numită în Biblie Satan nutreşte alte speranțe şi ne putem face o impresie despre aşteptarea sa secretă în străfundurile Cosmosului când vedem cum Jupiter sau chiar Soarele sunt captivi într-o rețea de nenumărate revoluții cometare. Termenul uzual "familia lui Jupiter", referitor la comete, este, în realitate, tulburător, în acest sens. Căci cometele periodice care se rotesc în jurul lui Jupiter pot fi comparate, mai curând, cu complicii unui bandit care pândeşte, decât cu membrii unei familii liniştite adunate prin atracția universală.

Este de înțeles faptul că nişte comete periodice sunt deturnate treptat de la sarcina lor inițială pe care le-au încredințat-o zeii şi devin nişte ființe nocive. Căci un impuls dat cândva nu aduce în mod obligatoriu în evoluția omenirii, timp de secole şi milenii, aceleaşi influențe.

Cometa Halley, a cărei perioadă este de 76 de ani, poate fi regăsită în analele omenirii din Occident până în secolul I (sau poate

II) înainte de Christos; mergând în urmă, îi găsim toate aparițiile în mod riguros consemnate în arhivele astronomice chineze, în vechile cronici etc. ... Este o cometă retrogradă; cu alte cuvinte, se rotește în sens contrar planetelor. Noi știm, într-adevăr, că toate planetele se rotesc în jurul Soarelui în același sens și că sateliții lor fac la fel în jurul lor, cu excepția unuia din sateliți, al lui Saturn (recent descoperit), a patru sateliți ai lui Uranus și Neptun. Rudolf Steiner a menționat adesea acest fapt pentru a demonstra că Uranus și Neptun nu aparțin de fapt sistemului nostru planetar. Aceste corpuri cerești i s-au adăugat mai târziu și pot fi considerate drept niște comete devenite sedentare. La începutul evoluției pământești, Saturn însuși avea forma unei comete, cu un soi de nucleu situat pe orbita actuală a lui Saturn și un fel de coadă provocată de niște curenți cosmici exteriori.[3)] Tronurile sau Spiritele Voinței, care constituie și sufletele-grup ale mineralelor, au condus această coadă cometară și mai târziu, când sistemul planetar a devenit un sistem închis, această coadă a devenit inelul lui Saturn. "Inelul lui Saturn nu este nimic altceva în ochii ocultistului; este exact același fenomen ca o coadă de cometă." Lucru foarte curios, găsim și astăzi la Saturn o urmă a acestei naturi de cometă: ultimul descoperit dintre sateliții săi, al zecelea, care se rotește foarte departe de ceilalți nouă și în sens retrograd, ocupă și acum zona îndepărtată a ceea ce a fost coada acestei imense comete.

Cometa Halley, cum s-a văzut în figura 40, este un impuls spiritual a cărui origine se cufundă în această regiune îndepărtată. Rudolf Steiner a descris în mod clar, cu diferite ocazii, ce fel de impuls este acesta. "Apariția cometei Halley sau, mai curând, ceea ce reprezintă ea din punct de vedere spiritual pentru continuarea evoluției omenirii, este legată de tot ceea ce omenirea a fost obligată să primească din Cosmos în diversele epoci Kali-Yuga, pentru ca gândirea umană să coboare din ce în ce mai jos în materie. Cu fiecare apariție a ei, în omenire lua naștere un nou impuls cu tendința de a smulge Eul din concepțiile spirituale despre lume și de a-l face să înțeleagă universul într-un mod din ce în ce mai materialist."[59)]

Sau: "Cometa lui Halley are drept misiune să își imprime propria ființă totalității naturii umane, în așa fel încât natura umană să facă

încă un pas în dezvoltarea Eului, dar un pas care să orienteze concepțiile acestui Eu spre planul fizic."[56)]

Al doilea citat se referă, de fapt, la misiunea generală a cometei Halley, în timp ce primul se referă mai curând la apariția ei din 1759. Putem să înțelegem foarte bine că, în vechile vremuri când cronicile au vorbit despre această cometă cu groază, era necesar ca un asemenea impuls să pună stăpânire pe Eul omului și să-l facă să coboare în lumea fizică. Deoarece în lumea simțurilor trebuia să apară Christos, pentru a da Pământului sensul său; și pe Pământ trebuia să se unească Eul omului cu El. (Ultima apariție a cometei Halley înainte de Misterul de pe Golgota a avut loc în anul 12 înainte de Christos.) Dacă, din acest motiv, a luat naștere și a fost favorizată o concepție materialistă despre lume, acest lucru ține de caracterul epocii Kali-Yuga. Datorită apariției unei comete, se creează în om niște organe fizic și eterice, "niște organe subtile care contribuie la progresul Eului, al acestui Eu care a devenit conștient mai ales după intervenția Impulsului lui Christos pe Pământ. De atunci, sensul apariției cometelor este ca Eul să-și cucerească prin ele organele fizice și eterice pe care el le va putea utiliza de acum înainte."

În fața acestui imbold spre materialism, omenirea veche se simțea terorizată; era, într-adevăr, pentru ea, "biciul lui Dumnezeu". Cometa a apărut în 837 și a pregătit abolirea spiritului decretată de Conciliul de la Constantinopole.[16] În 1066, ca strălucește în fruntea flotelor normande care vor să cucerească Anglia. În 1456, ea apare după trei ani de la cucerirea Constantinopolului de către turci și papa încearcă să deturneze pedeapsa divină prin sunetele clopotelor. (Aceasta este originea *angelus*-ului!) În 1682, cometa și-a împlinit misiunea: ea îl face pe Halley să-i descopere periodicitatea, după ce Newton, doi ani mai devreme, a recunoscut orbita parabolică a cometei din 1610 și a integrat-o în sistemul său.

Vedem cum, în acele vremuri, existau încă mari sarcini, niște impulsuri eroice. Acest lucru se schimbă începând cu secolul al XVIII-lea. Ultimele apariții ale cometei Halley nu au adus, în fond,

---

[16] Acest Conciliu din 869 a decretat că natura umană nu mai este compusă din trei elemente constitutive: trup, suflet, spirit -, ci doar din două: trup și suflet. Spiritul a fost suprimat.[13)]

decât un materialism tot mai plat. În 1759, a fost elanul care a produs "epoca luminilor", Revoluția franceză. În 1835, acela din care au răsărit cărțile lui Büchner, Moleschott și alții. Ai sentimentul că "era de-ajuns". De aceea, Rudolf Steiner, în 1910, cu două luni înainte de periheliul cometei, a adresat omenirii un avertisment: ar trebui acum ca omenirea să vadă în această cometă cu adevărat un "bici" al lui Dumnezeu, care apare pe cer pentru a-l invita pe om să nu mai cadă în prada materialismului. Altfel, spunea el, acest materialism ar lua niște forme mult mai de temut decât cele din secolul al XIX-lea. Din 1910, oamenii au putut să-și facă deja o idee despre ceea ce a dezlănțuit cometa în sânul unei omeniri care nu se mai teme de ea, dar care i se abandonează fără nici un fel de presimțire. Ultimele trei apariții ale cometei Halley dau naștere, așadar, unor efecte diferite de cele precedente. Căci "a coborî cu gândirea noastră în materialitate" nu mai este, începând din secolul al XVIII-lea, o necesitate stringentă, ca înainte; ea a încetat să mai fie o necesitate stringentă începând cu sfârșitul erei tenebrelor (Kali-Yuga). S-ar putea spune că doar puterea "satanică" mai are interes să păstreze această cometă și s-o facă să reapară.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea XXIV

DESPRE COMETE III

În diferitele epoci istorice, au fost enunțate cele mai diverse opinii referitoare la comete; ele ne pot da o idee despre concepția pe care și-o făceau oamenii despre Cosmos într-o anumită epocă și într-un anumit loc. Aristotel – care observase cometa din 372 înainte de Christos și care a clasificat cometele în două familii, cometele "cu barbă" și cometele "cu coadă" – a considerat că aceste corpuri cerești sunt niște emanații gazoase ale Pământului, care urcă din sol și iau foc în straturile înalte ale atmosferei. Era absolut firesc ca el să atribuie cometelor o origine pământească, deoarece, după el, cerul era arhetipul Invariabilului: cometele nu puteau, deci, proveni de acolo!

E vorba aici despre o concepție astrală asupra cometelor, care ar fi putut fi preluată din cunoașterea vechilor Misterii. Căci atunci când cometele ajungeau efectiv în apropierea Pământului pentru a purifica aici atmosfera astrală, ceea ce trebuiau ele să elimine era, desigur, de proveniență pământească: e ceea ce urcă în lumea astrală de la păcatele și pasiunile omului. Lumea astrală, la rândul ei, își are corespondentul în elementele aeriene sau gazoase – așa cum lumea eterică și-l are pe al său în cele lichide. Astfel, cometa ia foc, efectiv, într-un anumit sens, de la "vaporii" care urcă din Pământ.

Această concepție a lui Aristotel n-a devenit un obstacol în fața cunoașterii umane decât atunci când, în timpul Renașterii, omenirea a vrut să treacă la o percepție pur spațială a universului, fără însă a consimți să abandoneze ideile lui Aristotel, care erau, de fapt, mai spirituale. Dat fiind faptul că schimbarea și efemerul nu pot exista – în doctrina aristoteliciană, așa cum era ea înțeleasă – decât în "sfera sublunară", părea sigur că cometele sunt de o natură sublunară și nu pot decât să provoace, în lumea elementară care se află "sub Lună", niște mari răsturnări: război, maladie, epidemii etc. Așa cum am mai

spus, Newton, prin calculele sale asupra orbitei cometei din 1680, a demonstrat originea cosmică a cometelor. Dar, prin aceasta, după ce fuseseră nişte entităţi astrale, apoi elementare, ele au devenit pur fizice şi sub acest aspect se încearcă tot mai mult să fie studiate. Se speră să se pătrundă treptat, şi tot mai adânc, în secretul mişcărilor lor anormale şi al comportamentului lor fizico-chimic, aplicând aici mecanica cerească şi astrofizica.

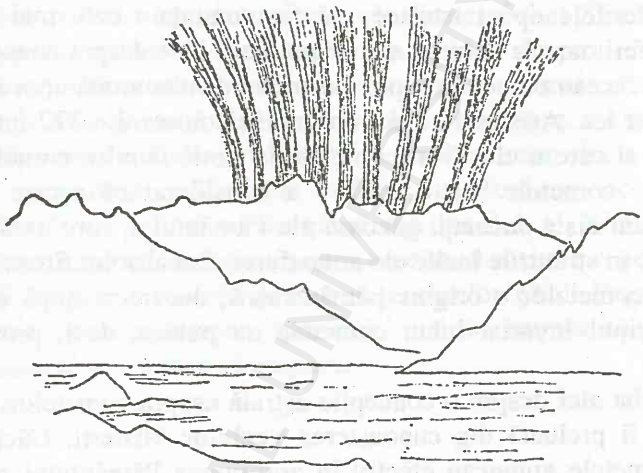

Figura 45

Foarte diferite au fost concepţiile spirituale ale autorului "Apocalipsei", care a aruncat o privire profundă în secretele pe care le ascunde natura. În acelaşi text în care vorbeşte despre lupta din Cer şi lupta lui Mihael împotriva balaurului, el înfăţişează "fiara cu şapte capete" care urcă din mare şi care are zece coarne, apoi "fiara cu două coarne" care vrea să facă rău omenirii şi al cărei "număr" este 666 ("Apocalipsa", capitolul XIII).

După Rudolf Steiner, aceste imagini simbolizează nişte fenomene din lumea spirituală care se mai desfăşoară încă şi în epoca noastră – căci lupta lui Mihael nu e mai puţin sublimă şi "apocaliptică" în prezent decât în timpurile când văzătorul din Pathmos o contempla

în mod direct. Puterile rele sunt aruncate pe Pământ şi nu mai putem găsi sediul lor în Cer. Cometele devin expresia Răului, a puterii satanice. Cozile lor, adesea multiple, sunt "coarnele fiarei". Figura 45 reprezintă cometa din 1744[17], a cărei coadă cvintuplă a putut da, într-adevăr, iluzia celor zece coarne gigantice ale unui enorm monstru ieşind din mare.

Lucru ciudat, există o altă reprezentare a acestei comete (de Klinkenberg), făcută chiar în epoca apariţiei sale: ea are şapte cozi. O reproducem şi pe aceasta.

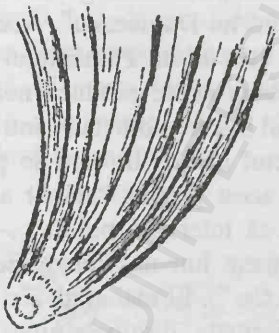

Figura 46

Începând din anii 1840-1850, Mihael şi-a reluat lupta împotriva balaurului. Această luptă este aceeaşi cu lupta descrisă în "Apocalipsă"; din nou, balaurul este azvârlit pe Pământ – numai că am putea spune că el slujeşte altor scopuri decât în vremea "Apocalipsei".

Şi cei moderni au văzut Fiara cu două coarne până când ea a fost azvârlită pe Pământ şi nu mai poate fi găsită în Cer. E vorba de soarta ciudată a cometei lui Biéla; literatura de popularizare a ştiinţei a tratat-o cu predilecţie, iar Rudolf Steiner ne-a dezvăluit fundalul ei spiritual-istoric.

Această cometă a fost văzută mai întâi în 1772, fără a produce vreo impresie deosebită. Şi totuşi, teama pe care urma s-o provoace

[17] După Meyer: "Weltgebäude" ("Edificiul lumii").

mai târziu pare să fi emanat din ea, încă din acea vreme, ca un fel de presimțire. Căci deja în anul următor astronomul Lalande a vrut să țină o conferință la Academia din Paris – conferință al cărei text l-a publicat, de altfel: "Considerații asupra cometelor care pot veni până în apropierea Pământului". El se ocupa mai mult de efectele pe care le-ar fi avut pe Pământ o asemenea coliziune, decât de probabilitatea acestei catastrofe. Dar s-a creat vâlvă, zvonindu-se că Lalande ar fi vrut să prezică o coliziune de acest fel pentru 12 mai 1773. În "epoca a luminilor", acest aspect nou, științific, al "sfârșitului lumii" a provocat o panică nu mai mică decât groaza mai religioasă pe care o inspira odinioară "biciul lui Dumnezeu". Această cometă avea, într-adevăr, o orbită care tăia orbita Pământului – ceea ce nu implică, desigur, faptul că trebuia să se producă neapărat coliziunea. Căci Pământul, în momentul în care cometa se întretaie cu orbita sa, nu se află neapărat în punctul orbitei în care se produce încrucișarea. – Panica provocată de acest pretins "sfârșit al lumii" a fost atât de mare, încât a trebuit să intervină poliția. – Albert Steffen a făcut aluzie la acest eveniment într-un frumos poem, "Die Schlacht im Himmel" ("Lupta din Cer"). El mai arată aici, situându-se pe punctul de vedere al lumii spirituale, destinele ulterioare ale acestei comete și rolul pe care l-au jucat astronomii.

Cometa a fost văzută din nou în 1805 – ea era, deci, periodică -, apoi la 27 februarie 1826, dată la care un ofițer austriac, Biéla, i-a calculat orbita. Durata ei de revoluție era aproximativ 6 ani și 3/4. Ea trebuia, deci, să revină la sfârșitul lui 1932. Panica s-a produs din nou, căci de astă dată astronomul Olbers prezisese în calculele sale că la 29 octombrie cometa va reîntâlni orbita terestră. Dar, încă o dată, Pământul nu se putea găsi, în momentul respectiv, la locul întretăierii. Astronomul Littrow a calculat că o coliziune de acest fel n-ar fi posibilă decât într-un an când cometa ar atinge periheliul în ultimele zile ale lui decembrie. După el, acest caz urma să se producă abia în 1933.

Rudolf Steiner a făcut o aluzie la gravitatea acestei perspective: exact în epoca în care ar trebui să se deschidă pentru omenire, din punct de vedere spiritual, niște mari posibilități înnoitoare, cometa ar putea întâlni Pământul. Dacă n-a avut loc coliziunea, aceasta s-a întâmplat pentru că înainte cu mult de data respectivă cometa își

pierduse forța, și aici trebuie să fim recunoscători unei fapte a lui Mihael. Această faptă s-a înscris în destinul foarte ciudat al cometei lui Biéla.

După teama prematură pe care o inspirase în 1832, condițiile, în 1839, au fost defavorabile pentru observarea ei, dar a fost văzută din nou în 1845. S-a observat, în primele zile ale lui decembrie, că avea o coadă dublă, care a circulat mai întâi foarte aproape de ea și pe aceeași orbită, apoi s-a îndepărtat de ea treptat și în același timp a strălucit mai puternic. În 1852, condițiile de observare erau și mai proaste – dar s-a constatat că cele două părți ale cometei se îndepărtaseră și mai mult una de alta, deși ele deveniseră foarte asemănătoare. Era chiar Fiara cu două coarne! Dar această cometă n-a mai revenit niciodată. N-a mai fost văzută nici în 1859, nici în 1866. S-a presupus că a dispărut, că s-a dezagregat. Ce s-a se întâmplat cu Fiara cu două coarne?

Figura 47

În 1872, miracolul s-a produs: exact în momentul în care Pământul ajungea în apropierea presupusului punctul de încrucișare cu cometa, o întreagă parte a cerului a fost acoperită cu o extraordinară ploaie de stele căzătoare, o adevărată mare de foc! Meteorii traversau aerul cu miile. Rudolf Steiner a povestit că el însuși – pe-atunci un băiețel – a asistat la acest spectacol miraculos:

"Ai fi putut spune că un jar nocturn cădea pe Pământ în mii de scântei. Cometa continuase să se divizeze în mici bucăți care puteau

fi acceptate de atmosfera pământească şi s-au unit cu fiinţa Pământului; ele se hotărâseră să fie absorbite de Pământ."

Cometa s-a dezagregat, dizolvată în meteori, a căror substanţă pătrundea în Pământ. Meteorii care nu cădeau au început să urmeze, de-atunci înainte, orbita cometei defuncte. În 1879, n-au mai putut fi văzuţi, căci Pământul nu se afla în punctul de încrucişare a orbitelor, deşi n-a fost departe de el. Dar acest lucru se petrecea exact înainte de data când Mihael trebuia să urmeze la o nouă epocă de guvernare. Şi – după cele spuse de Rudolf Steiner – în această ploaie de substanţă cometară, devenită ploaie de lumină, s-a apropiat de Pământ puterea mihaelică. Această ploaie de meteori s-a reprodus, cu aceeaşi splendoare, în 1885, apoi, mai slab, în 1892. Apoi, a mai rămas doar un roi neînsemnat de stele căzătoare, care se manifestă în fiecare an în ultimele zile ale lui noiembrie. Sunt "Biélidele", numite şi "Andromedide" – a nu se confunda cu "Leonidele", care apar la mijlocul lui noiembrie şi sunt mult mai numeroase.

S-au observat adesea sciziuni în nucleul cometar, dar anumite comete au dispărut în întregime – într-un mod mai puţin dramatic, ce-i drept, decât cometa lui Biéla -, exact în epoca "luptei lui Mihael". Cometa lui Brorsen, descoperită în 1846, cu o perioadă de aproximativ 5 ani şi 1/2, a reapărut în 1879 pentru ultima oară, după ce a fost o dată absentă la întâlnire. Mai târziu, ea nu mai e prezentă. La fel, cometa lui Tempel a dispărut din 1879. O alta, apărută pentru prima oară în 1892 (Holmer), cu o perioadă de 7 ani, a reapărut de două ori, apoi s-a stins, şi n-a mai fost văzută vreodată.

Aşa cum au remarcat mai mulţi astronomi, timpul marilor comete pare să fi trecut, şi aceasta de când Mihael guvernează lumea noastră. Au mai fost văzute încă, după 1880, destule comete importante, dar care nu puteau fi comparate cu cele din 1811, 1843 şi 1858. Cea mai mare cometă din secolul al XIX-lea, cea din septembrie 1882, trebuia să se dezagrege şi să se dizolve rapid. Secolul XX n-a adus – cel puţin pentru emisfera septentrională – nici o cometă demnă de interes, pentru observatorul obişnuit, cu excepţia celei din 1908 (Morehouse). Cometa lui Halley însăşi a decepţionat total orice aşteptare. Generaţia actuală rareori a văzut o cometă cu ochiul liber.

Scrisoarea XXV

STELE CĂZĂTOARE ŞI METEORI I

Alta e situaţia când observăm stelele căzătoare şi în special meteorii; înţelegem prin acest cuvânt pietrele care cad din cer pe Pământ (meteoriţi, uranoliţi, aeroliţi etc.). Noi vedem în aceste corpuri, împreună cu care coboară pe Pământ fierul cosmic, un alt curent, care, se pare, e în curs de dezvoltare. "Pietrele din cer" sunt cunoscute încă din Antichitate; dar ştiinţei i-a trebuit foarte mult timp până să admită că nişte pietre pot, într-adevăr, "să cadă din cer". La răscrucea dintre secolele XVIII-XIX, oamenii de ştiinţă erau sceptici când li se relata despre asemenea fenomene. Desigur, astfel de căderi de pietre sunt menţionate în vechile cronici; au fost deteriorate clădiri, au fost răniţi oameni. Dar, până în plin secol al XIX-lea, se considera că acestea sunt nişte legende populare. Se admitea, cel mult, existenţa unor roci vulcanice proiectate până departe, deci, de origine terestră. Oamenii au fost multă vreme sub influenţa ideii lui Aristotel, şi anume că stelele căzătoare sunt nişte fenomene atmosferice (cuvântul "meteorologie" este, de fapt, derivat din "meteor") Dovada empirică a faptului că era vorba de nişte corpuri venite din Cosmos n-a fost oferită decât spre anul 1800. Lucrarea lui Littrow "Minunile Cerului", publicată prin 1835, şi pe care Rudolf Steiner o aprecia mult, trece complet sub tăcere stelele căzătoare, în timp ce tratează în detaliu cometele.

Secolul al XIX-lea a avut, desigur, nişte mijloace de informare mai bune (telegraf etc.), ceea ce le-a permis oamenilor de ştiinţă să fie avertizaţi la timp despre aceste căderi de pietre, şi studierea lor a fost facilitată. Totuşi, nu ne înşelăm dacă presupunem că stelele căzătoare şi meteorii au devenit mult mai numeroşi începând cu debutul secolului al XIX-lea. Aceste fenomene joacă astăzi în evoluţia omenirii un rol pe care nu-l aveau odinioară. De aceea trebuie să le studiem ceva mai îndeaproape.

Distincția ce se face între stele căzătoare şi meteori nu este, în general, decât cantitativă, căci putem admite că fiecare stea căzătoare, care se aprinde şi se stinge aproape imediat, cade pe Pământ sub forma unor substanțe fine, praf sau pulbere. Le găsim astfel, de exemplu, acoperind nişte vaste suprafețe de ghețari sau de banchize.

Sunt numite "meteoriți" pietrele de mărimi diverse, a căror limită inferioară se confundă cu firele de praf cosmic deja menționate. Ceea ce se numeşte în general un meteor diferă, totuşi, de o simplă stea căzătoare. Meteorul înaintează mai încet şi rămâne mai mult timp în stare luminoasă; apoi el explodează, uneori cu o detunătură, ca o rachetă din focuri de artificii. Pe lângă aceasta, meteorii apar în orice moment şi în orice punct al cerului, în timp ce stelele căzătoare, după cum ştim, sunt grupate în roiuri şi reapar în fiecare an în nişte momente precise. Totuşi, se observă şi stele căzătoare izolate care apar în orice anotimp, la orice oră din zi; în general, ele sunt cu mult mai frecvente decât meteorii, care sunt destul de rari; şi mai rare sunt cazurile în care au fost observate una sau mai multe căderi de meteori. Sub latitudinile noastre, ar trebui să putem observa într-un loc 4-6 stele căzătoare pe oră: repartizate pe întregul glob, ele sunt, aşadar, nenumărate. Se estimează că sunt 15-20 de milioane pe zi, vizibile cu ochiul liber. (Nu putem expune aici detaliile repartizării lor în cursul anului, al zilei sau al nopții, orientarea lor etc. Aceasta este o ramură extrem de bogată a astronomiei; cititorul va consulta o lucrare de specialitate.)

Masa care cade astfel pe Pământ este şi ea considerabilă, chiar dacă, în raport cu totalitatea globului, ea pare redusă. Nu putem, desigur, să o precizăm, dar ea depăşeşte, cu siguranță, mai multe tone pe an, dacă includem aici praful cosmic al stelelor căzătoare şi meteoriții de toate mărimile. Se admite că mai multe mii de meteoriți cad pe an pe Pământ. Numărul lor, rămâne, firește, nesigur; e demn de remarcat numai prin faptul că se află în contrast cu numărul stelelor căzătoare, citat mai sus. Meteoriții constau cel mai adesea dintr-o magmă stâncoasă care, aproape fără excepție, conține fier sub formă de sulfură sau alți compuşi. Există, de asemenea, meteoriți din fier pur (adesea amestecat cu nichel), dar aceştia sunt mai puțin obişnuiți. Printre substanțele variate întâlnite în aeroliți, să

menționăm, printre altele, staniul, arama, carbonul în stare de diamant, siliciul, dar nu cuarțul. Plumbul, și el, lipsește întotdeauna.

Când un meteor țâșnește în aer, cade o adevărată aversă de pietre; au fost numărate până la 100.000 provenind din același bloc. Greutatea unui meteorit sau a unui fragment de meteorit poate atinge 10.000 kg, dar, în acest caz, el este întotdeauna feros. Ziarele au vorbit despre descoperirea unui meteorit nemaipomenit de mare, căzut în Siberia în 1908, dar care, până nu demult, încă nu fusese studiat.

Dintre stelele căzătoare, cele mai interesante sunt în mod sigur cele care apar în "roiuri". Cele mai cunoscute sunt "Perseidele", care apar în a doua jumătate a lui iulie și prima jumătate a lui august, cu un maximum în 10 august. Ca și celelalte roiuri, ele își au numele de la constelația în care se află "punctul radiant" al traiectoriilor lor aparente. Acesta este punctul din care ele par toate să pornească, atunci când prelungim înapoi, printr-o dreaptă imaginară, linia luminoasă pe care o trasează în cădere. Dar "radiantul" nu este, în general, un simplu punct: calculul revelează o mică suprafață a firmamentului drept focarul din care radiază întregul roi.

Roiul de stele căzătoare care apare în iulie și în august își are radiantul în constelația Perseu; roiul din noiembrie își are radiantul în Leu ("Leonide"); un altul îl are în Andromeda etc. "Lyridele" (din constelația Lyra) cad între 18-24 aprilie, iar "Aquaridele" (din Vărsător), strălucesc în prima jumătate a lui august, o dată cu "Perseidele".

Pentru o privire materialistă, poate părea absolut întâmplător și indiferent faptul că radiantul se situează *în*, sau, mai bine zis, *în fața* unei anumite constelații. Căci, deși se știe că stelele căzătoare iau naștere în afara atmosferei noastre și fac irupție în ea, ne reprezentăm – și, probabil, pe bună dreptate – că ele se mișcă în interiorul sistemului solar, așa cum fac cometele. Faptul că radiantul roiului din luna august seamănă a fi în Perseu ar fi, așadar, o pură "aparență" – așa cum e faptul că Saturn, de exemplu, se află în fața Săgetătorului. Pentru o concepție spiritualistă, acest lucru, evident, nu mai este valabil; cosmologia științei spirituale ține seama, în cel mai înalt grad, de direcțiile din spațiu. Nu ni se pare deja foarte semnificativ că aceste stele căzătoare, împreună cu care coboară,

spre sfârşitul verii, fierul cosmic – fierul care va birui balaurul sulfuros al verii -, apar venind din direcţia unde stă Perseu, constelaţie atribuită prin tradiţie lui Mihael? Va fi suficient pentru moment să semnalăm conferinţa lui Rudolf Steiner despre fierul cosmic şi Arhanghelul Mihael.[46] Ne vom ocupa în continuare de această corespondenţă dintre activitatea lui Mihael şi comete, meteori şi stele căzătoare.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea XXVI

STELE CĂZĂTOARE ŞI METEORI

Fierul cosmic

Va putea părea, poate, ciudat că ne extindem atât de mult asupra cometelor şi meteorilor. Dar vom vedea tot mai clar că aceste fenomene cereşti sunt legate în mod profund, intens, de destinul spiritual al omenirii prezente şi viitoare.

Se ştie cum a reacţionat omenirea, în trecut, la apariţia cometelor. Ele inspirau teamă, iar teama nu este niciodată un semn de înţelegere. Oamenii nu puteau discerne care este misiunea cometelor în univers. Fără îndoială, se ştia că ele sunt în legătură cu mânia lui Dumnezeu, provocată de păcatele oamenilor, şi acest lucru îngrozea; această cunoaştere era îmbibată de superstiţie, nu era o cunoaştere. Atitudinea sufletească a omenirii străvechi faţă de comete era radical diferită de aceea pe care ea o adoptase faţă de planete şi stele. Căci omul din epoca Greciei şi chiar şi acela din Evul Mediu mai aveau, de fapt, o vedere foarte precisă şi foarte profundă asupra realităţilor astrologice. Această vedere era, bineînţeles, şi mai accentuată la babiloniei şi egipteni, pe care nu-i menţionăm în aceste capitole, deoarece nici un document nu semnalează că aceste popoare au simţit faţă de comete un sentiment de teamă. Cei despre care vorbim ştiau exact cum se leagă de destinele oamenilor şi de viaţa popoarelor deplasările planetelor pe cer şi aspectele lor reciproce. Am spus, adesea deja, că nu mai putem avea astăzi acelaşi raport cu influenţele astrelor ca în epoca sufletului senzaţiei şi nici ca în epoca sufletului raţional-afectiv. Omul este deja prea liber, prea emancipat de aceste influenţe şi intelectul său l-a izolat deja prea mult de Cosmos. El se mulţumeşte să calculeze şi să prevadă fenomenele cereşti. Pe baza acestor calcule, "astrologii" îşi construiesc

prezicerile, adesea inexacte. Astfel că astrologia este o ramură a cunoașterii care, din Antichitate, este într-un permanent declin.

Acum ar trebui să se pună problema stabilirii unei noi legături cu lumea planetară și cea stelară, cu ajutorul noilor facultăți spirituale ce ar trebui să se dezvolte.

Cometele, dimpotrivă, au avut, în sânul omenirii, destinul ciudat de a provoca mai întâi teamă, apoi de a fi explicate științific până la un anumit punct, dar de a nu fi deloc înțelese din punct de vedere spiritual. Oamenii instruiți au încetat să se teamă de comete într-o epocă în care cele mai puternice dintre entitățile spirituale adverse se pregăteau să pună stăpânire pe ele. Deoarece misiunea cometelor se schimbă, și ea, pe măsură ce omul devine mai responsabil de actele sale. Ele devin atunci miza unei lupte cosmice. În desfășurarea acestui conflict se amestecă tot mai mult ceea ce pare a fi în primă instanță exact contrariul volatilei "coma": pietrele care traversează spațiul, fierul dur al meteoriților care cad pe Pământ.

În Capitolul XXIII am citat cuvintele lui Rudolf Steiner care se referă cu insistență la acest lucru. Substanța cometelor și aceea a "stelelor căzătoare", expulzată din Soare, exista deja înainte, dar ea dobândește acum – mai ales aceea a meteorilor, fierul cosmic – o altă importanță și un alt sens. În timp ce odinioară acționau impulsurile spirituale venite din astre, adică ceea ce studia vechea astrologie, – acum impulsurile conținute în *fierul* cosmic au devenit predominante.

"Ceea ce a apărut astfel în Cosmos, în epoca noastră, nu exista în aceeași măsură în epocile trecute: fierul cosmic, în semnificația sa spirituală, dă Spiritului lui Mihael posibilitatea de a fi un mediator între suprasensibilul și sensibilul de pe Pământ." E important să ne întoarcem puțin privirea de la influențele planetare și stelare de care depindem și să înțelegem gestul lui Mihael: acesta este un avertisment sever și concret, care se materializează în fierul meteoric.

Citatul de mai sus ne mai permite, de asemenea, să înțelegem de ce a fost rezervată secolului al XIX-lea descoperirea originii cosmice a meteorilor și legăturile lor cu cometele – totuși, fără a ghici, bineînțeles, fundalul lor spiritual. Nu putem, pentru moment, decât

să semnalăm aceste lucruri; viitorul va aduce, cu siguranță, o înțelegere mai profundă a lor.

Au existat în secolul trecut mai multe "ploi" de stele căzătoare extraordinar de bogate, analoage cu aceea pe care am descris-o în legătură cu cometa lui Biéla. Prima "ploaie" a avut loc în noiembrie 1833; ea făcea parte din roiul de meteori cunoscut de multă vreme sub numele de "Leonide" (punct radiant în Leu), dar a fost de o abundență neobișnuită în acest an – și deja în anul precedent: o adevărată ploaie de foc. Aceasta s-a produs din nou în 1866, și cercetarea științifică asupra stelelor căzătoare, care rămăsese foarte rudimentară până atunci, a descoperit în acea perioadă o serie de coincidențe ciudate. (Figura 48 reproduce ploaia din noiembrie 1866: se distinge clar "radiantul" în capul Leului.)

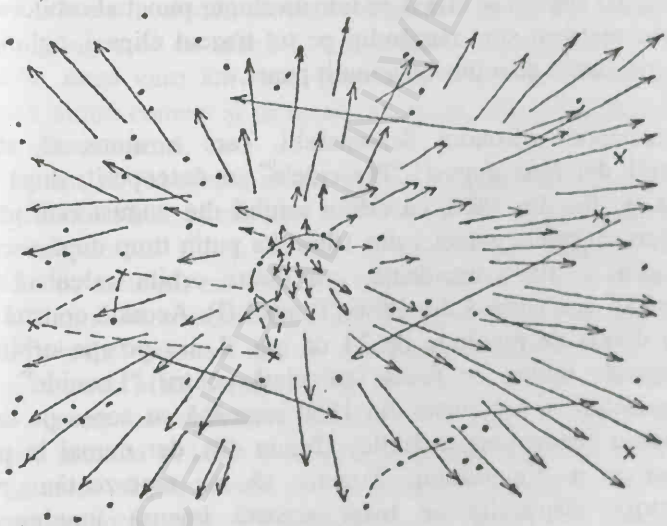

Figura 48

S-a putut stabili că în deja 1799 Alexandru von Humboldt observase o aversă de meteori asemănătoare, în data anuală a roiului din noiembrie, și că același fenomen fusese văzut în 1766 în

America Centrală. "Leonidele", care apar anual în noiembrie, au, aşadar, un maximum de intensitate la un interval de 33-34 de ani. Ele divizează fiecare secol, într-un mod ciudat, în trei părţi, şi par să se supună, prin aceasta, unei legi istorice. Se admite că meteorii din roiul "Leonidelor" sunt repartizaţi pe o orbită eliptică alungită, pe care ei se rotesc în jurul Soarelui în 33 şi 1/4 ani. Această orbită ar fi populată de meteori pe toată lungimea ei, dar în unele puncte ar exista nişte aglomerări, un fel de nori de meteori. Pământul pătrunde în fiecare an, în noiembrie, în acest defileu constând din corpuri meteorice, dar la un interval de 33 de ani el întâlneşte aglomerarea cea mai condensată; de aici rezultă o ploaie de stele căzătoare de o forţă neobişnuită.

După cum vedem, această explicaţie este, în esenţă, aceeaşi ca pentru o cometă, de a cărei întâlnire cu Pământul putem să ne temem, dar cometa se află doar într-un singur punct al orbitei sale, în timp ce meteorii sunt răspândiţi pe tot traseul elipsei, aglomerarea fiind mai densă doar într-un anumit punct.

Excelentul astronom Schiaparelli, care a ajuns să studieze meteorii din luna august, "Perseidele", a descoperit, după marea ploaie de foc din 1866, că orbita roiului din august este identică, aproape, cu orbita cometei din 1862. La puţin timp după aceea, s-a mai găsit o altă coincidenţă, cea dintre orbita calculată pentru "Leonide" şi o cometă din 1866 (Tempel II). Această cometă are, şi ea, o durată de revoluţie de 33 de ani, 2, iar poziţia orbitei sale corespunde orbitei ce fusese calculată pentru "Leonide". Orbita "Perseidelor" şi a cometei din 1862 seamănă cu aceea pe care am desenat-o pentru cometa Halley (figura 40), dar numai în privinţa formei şi a dimensiunii. Trebuie să ne reprezentăm pietrele meteorice răspândite pe toată această imensă lungime; când Pământul, în august, taie această orbită, el întâlneşte, în mod inevitabil, o parte a roiului. Aceste pietre meteorice ar fi nişte rămăşiţe ale cometei – în special ale nucleului său -, care, rotindu-se, ar fi ocupat treptat, de-a lungul unor foarte lungi intervale de timp, întreaga elipsă.

Aceste ipoteze enunţate în 1867 de către astronomi şi-au găsit o strălucită confirmare cu ocazia unei mari ploi de stele căzătoare din

1872, care, după cum am văzut, reprezenta rămășițele dezagregate și metamorfozate ale cometei lui Biéla. În anii precedenți, la aceeași dată (sfârșitul lui noiembrie), a fost văzut un mic roi despre care s-a aflat că provocase niște importante ploi de meteori deja de două ori, în 1798 și în 1838, tocmai în anii în care revenea cometa lui Biéla. Această cometă a fost absentă în 1866, apoi aparițiile ei presupuse în 1872 și 1885 au fost înlocuite de niște "ploi de foc" grandioase, iar mai târziu n-a mai rămas acolo decât un roi modest. Așadar, vedem aici dispărând o cometă și persistând un roi de meteori.[18]

Cometa din 1862, corespunzătoare "Perseidelor", n-a fost observată până în prezent decât o singură dată. Durata ei de revoluție este estimată la aproximativ 120 de ani. La fel e și cu cometa din 1861, a cărei orbită coincide cu aceea a "Lyridelor" (roi din aprilie, radiant în Lyra) și care ar avea o durată de revoluție de mai multe secole, adică o perioadă absolut nesigură. Cometa din 1866, a cărei orbită corespunde cu aceea a "Leonidelor", văzută încă în 1879, a dispărut, după cum am spus (perioada ei era de 6 ani). Această legătură dintre comete și meteori este foarte clar dovedită, cel puțin pentru câteva cazuri.

E ciudat să remarcăm ce rol important joacă anii, începând din 1861 până în 1866, la sfârșitul celei de a doua treimi a secolului. În 1863, astronomul H. A. Newton a început să calculeze orbitele roiurilor de meteori, nu a fiecărui meteor în parte, ci a ansamblului lor – și timpul de revoluție. În 1866, Schiaparelli și alții, interesați de marea "ploaie" din acel an, au comparat aceste orbite cu cele ale cometelor și au aflat, pentru roiurile principale din an, o concordanță cu trei comete care apăruseră în 1861, 1862, 1866. Cometa lui Biéla, așteptată în zadar în 1866, a confirmat această ipoteză în 1862. Toate acestea arată că anul 1866 fusese un punct crucial în existența și cunoașterea meteorilor și a cometelor – la fel ca, mai înainte, anul 1833 – (cometa atât de temută din 1832, aversa de stele căzătoare cu perioada de 33 de ani din 1833) -, care a fost, de altfel, prima care a incitat curiozitatea oamenilor de știință -, o cometă din 1834 și cometa lui Halley în 1835).

---

[18] Remarcabila aversă de meteori din 9 octombrie 1933 a fost pusă în legătură cu cometa Giacobini-Zimmer (nota editorului german).

Dacă, dimpotrivă, ajungem la anul 1899, sfârşitul secolului al XIX-lea, sfârşitul erei Kali-Yuga – Mihael domnea atunci deja de 20 de ani -, o imagine absolut diferită se oferă ochilor noştri. În acel an, roiul din noiembrie, cel al "Leonidelor", ar fi trebuit să-şi prezinte momentul său de intensitate maximă, a cărui perioadă este de 33 de ani. Era aşteptat, aşadar, în noiembrie, pentru prima oară în mod foarte conştient, dar a rămas total absent. Aceeaşi decepţie s-a petrecut şi în legătură cu roiul "Biélidelor" de la sfârşitul lui noiembrie.

În 1899, acest roi ar fi trebuit să ofere încă un frumos foc de artificii, dar cerul a fost şi de astă dată la fel de sărac. Am spus deja ce era de aşteptat pentru anul 1933, şi cum acest impuls a fost orientat spre bine.

Figura 49

În afară de cazurile menţionate, nu s-au găsit alte concordanţe între nişte orbite cometare şi nişte roiuri de meteori, dar ceea ce am spus se referă în realitate la cele patru roiuri anuale mai importante, şi epuizează subiectul. A fost găsită o anumită identitate între orbita cometei lui Halley şi aceea a "Aquaridelor" (radiant în Vărsător), dar

nu e sigură. Se produce, totuşi, un fenomen singular: când în 1910 a apărut cometa, şi a făcut conjuncţie cu Soarele în luna mai, roiul din mai, al "Aquaridelor", s-a arătat dintr-o dată mult mai activ, ca şi cum prezenţa cometei le-ar fi revigorat.

Privirea noastră discerne aici, într-o anumită măsură, limitele foarte simple a ceea ce este, din punct de vedere istoric, acţiunea cometelor şi a meteorilor. Nimeni nu se gândeşte să nege faptul că mai există multe mari enigme nedezlegate. Problema stelelor căzătoare, ea singură, pune în astronomie enigmele cele mai ciudate, care, fără îndoială, nu vor putea fi dezlegate decât printr-o cunoaştere a fenomenelor mult mai conformă cu spiritualul. Aceasta este, de exemplu, problema "punctelor radiante staţionare", care rămâne şi astăzi o enigmă absolută în sistemul copernician despre univers.

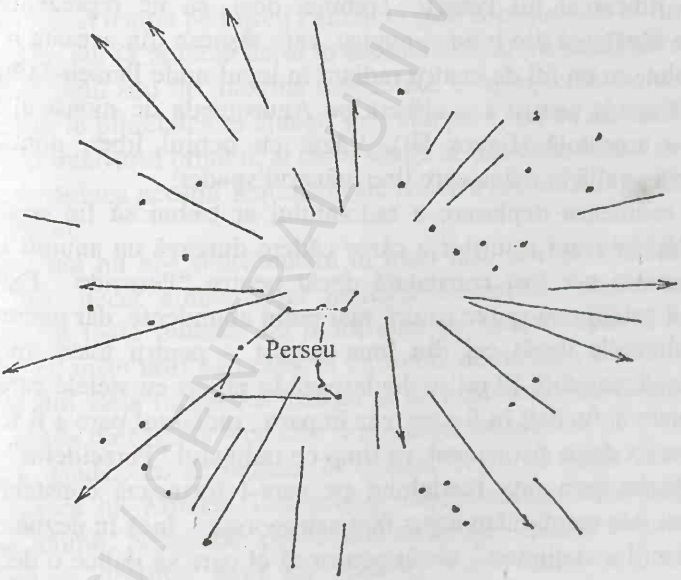

Figura 50

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Stelele căzătoare, când apar în "roiuri", desemnează întrucâtva, prin scurtele lor traiectorii individuale, un punct sau o mică suprafață a firmamentului, de unde ele par să răsară. Pe figura 48 se distinge clar (în constelația Leului) radiantul roiului din noiembrie, "Leonidele". Pentru meteorii din august, sau "Perseidele", radiantul se află în Perseu. Dat fiind faptul că această cădere durează câteva săptămâni și că Pământul, efectuându-și mișcarea de revoluție anuală, își schimbă locul în raport cu aceste constelații, radiantul ar trebui să se deplaseze în consecință, între stele, în timpul cât durează fenomenul – dacă, totuși, meteorii respectivi depind, într-adevăr, de Pământ și de mișcarea lui. E ceea ce se întâmplă, efectiv, în cazul roiului "Perseidelor". Radiantul rămâne în Perseu, dar el se deplasează cu aproximativ 45° în timpul celor 6 săptămâni cât durează căderea meteorilor. El traversează partea superioară a constelației (figura 49 – după Atlasul lui Bode), apoi taie spada și brațul ridicat al lui Perseu. Trebuie, deci, să ne reprezentăm că stelele căzătoare din iulie și august, care țâșnesc din această regiune a cerului, au un fel de centru radiant în locul unde Perseu-Mihael își flutură spada pentru a o elibera pe Andromeda de monstrul marin care o amenință (figura 50). Văzut cu ochiul liber, punctul de iradiere se află în mâna care ține mânerul spadei.

O asemenea deplasare a radiantului ar trebui să fie observată, teoretic, în cazul roiurilor a căror cădere durează un anumit timp – or, aceasta n-a fost constatată decât pentru "Perseide". Există în timpul anului mai multe roiuri, mai puțin abundente, dar uneori mult mai durabile decât cel din luna august – pentru toate, radiantul rămâne invariabil. El nu se deplasează în raport cu stelele care par a fi situate în fundal; în fiecare caz în parte, radiantul pare a fi legat de un loc fix de pe firmament, în timp ce radiantul "Perseidelor" pare a se plimba prin fața fundalului pe care-l formează constelația lui Perseu. Nu menționăm acest fapt astronomic – încă în dezbatere – a "radianților staționari", decât pentru că el pare să indice o deosebire importantă între "Perseide" și celelalte roiuri anuale. "Perseidele" sunt, în ochii oamenilor, stelele căzătoare "prin excelență", din cauza regularității lor și a strălucirii lor vii și scurte, a apariției lor în nopțile calde de vară. Și când știm că Rudolf Steiner le-a pus într-o

legătură deosebită cu Arhanghelul Mihael, întrezărim importanța problemei ce tocmai a fost expusă în mod schițat.

Astfel, noi trecem de la simpla expunere istorică referitoare la stelele căzătoare la studierea semnificației lor pentru viața oamenilor. Rudolf Steiner a vorbit despre această semnificație în conferința sa despre Mihael și fierul cosmic.[46)] Când, în miezul verii, omul suferă un proces de sulfurizare și devine luminos din punct de vedere spiritual pentru ființele cosmice, când Ahriman se insinuează și încearcă să facă din el prada sa, atenuându-i conștiența, făcându-l visător, atunci la el ajunge fierul meteoric pe calea stelelor căzătoare. Atunci, în sângele oamenilor se aprinde o ploaie de stele căzătoare în miniatură, comparabilă cu aceea care cade din cer. Fierul care ia naștere radiază, pornind din cap, și coboară în sânge, în timp ce elementul sulfuric, urcând de jos în sus, se degajă din om.

"Zeii, cu fierul lor meteoric, combat spiritul care vrea să răspândească teama pe întreg Pământul prin aspectul său în formă de șarpe; zeii fac să radieze fierul în această atmosferă de teamă care își are momentul său de maximă intensitate la apropierea toamnei sau când vara în plinătatea ei ajunge spre sfârșit. Ceea ce fac zeii aici se repetă în interiorul omului, al cărui sânge se pătrunde atunci de fier."

Iar imaginea acestui fenomen este aceea a lui Mihael luptându-se cu balaurul.

"Dar noi nu ni-l reprezentăm în mod just, noi nu-l înfățișăm în mod just, decât atunci când indicăm atmosfera, spațiul în care Mihael, în toată puterea sa, îl înfruntă pe balaur. Spațiul nu este umplut cu niște nori oarecare, ci cu roiuri de meteori feroși; ele iau naștere din forța inimii lui Mihael și se contopesc într-o spadă din fier – spada lui Mihael – cu care îl biruie pe balaur."

Iată, așadar, ce se petrece în miezul verii, cu puțin înainte de Sărbătoarea lui Mihael. Dar același curent există, neîntrerupt, tot timpul anului. Neîncetat, pe Pământ cade fier, născut dintr-o luptă cosmică și destinat unui rol benefic. Acest fier, care vine să îmbogățească sângele cu forțele sale, formează atunci, ca să spunem așa, substratul fiziologic al libertății umane.

"În spiritual, în culisele existenței, există luptă, există război. Spiritele solare au aruncat în Cosmos fierul, care a ajuns până la materialitatea fizică; acest fier devine, într-un sens foarte larg,

armura cosmică a lui Mihael, care îşi îndeplineşte în această luptă cosmică misiunea sa, care este aceea de a ajuta omenirea, din culisele civilizaţiei, să progreseze pe calea legitimă, în ciuda puterilor adverse; astfel că noi observăm, pe de-o parte, lupta şi războiul, iar, pe de altă parte, eforturile lui Mihael."

Dar toate acestea sunt legate de dezvoltarea libertăţii umane. Căci, vedeţi, dvs., noi, oamenii pământeni, avem fier în sângele nostru. Dacă am fi nişte fiinţe al căror sânge ar fi lipsit de fier, atunci sentimentul libertăţii, impulsul spre libertate, ar putea fi foarte bine să apară în sufletul nostru, dar noi n-am avea nicidecum un corp pe care să-l putem folosi pentru realizarea acestui impuls. Dacă nu ne limităm numai la a sesiza această idee, acest impuls spre libertate, dacă avem forţa să facem din trupul nostru un purtător al acestui impuls, aceasta se întâmplă pentru că Mihael – aşa cum putem să învăţăm în epoca noastră – ia în slujba sa fierul care a fost proiectat mai înainte; şi dacă înţelegem tot mai bine impulsul mihaelic, vom putea pune în serviciul libertăţii acest fier pe care-l avem în noi."[58)]

Omul are nevoie de fier în sângele său pentru a deveni un purtător al impulsului spre libertate, iar meteorii au devenit ceva care incită acest proces, la fel cum cometele trebuiau să formeze în om anumite organe. Căci aceste fenomene nu există doar în epoca noastră. Găsim o menţionare a "Perseidelor" în nişte vechi documente din anul 830 după Christos, iar despre "Leonide" din anul 902.

Secolele al VIII-lea şi al IX-lea coincid cu epoca în care Inteligenţa Cosmică a fost treptat retrasă puterii lui Mihael. Rudolf Steiner spune că în epocile precedente "Inteligenţa cosmică se revărsa în ploaie" pe Pământ. Primele mari ploi de stele căzătoare (bineînţeles, meteorii şi stelele căzătoare izolate au fost cunoscute cu mult mai devreme) au fost poate o incitare mihaelică de a face gândirea mai proprie omului, mai puţin cosmică; în timp ce acum, fierul cosmic care acţionează în sânge permite voinţei umane să realizeze impulsul spre libertate.

Dar, o dată cu stelele căzătoare, altceva este adus Pământului: Aşa cum am văzut, stelele căzătoare sunt înrudite, într-un fel sau altul, cu cometele. Când, în 1872, ploaia de foc a defunctei comete a lui Biéla a coborât din Cer, ea aducea Pământului vestigiile spiritualizate ale acestei comete. A fost la fel, şi în alte cazuri.

Stelele căzătoare aduc cu ele nişte fragmente de substanţă cometară dezagregată. În aceste rămăşiţe cometare este fixat, de asemenea, şi azotul, cianogenul, care cade o dată cu fierul şi cu celelalte mase de rocă ce constituie meteoriţii. Acest azot pătrunde în Pământ, este absorbit de el, apoi, prin plantele pe care le consumă, şi prin aerul pe care-l respiră, omul primeşte azotul, iar acesta acţionează, într-o stare foarte diluată, asupra corpului astral uman. Efectele sunt variate, în funcţie de impulsul legat de cometa de origine. Rudolf Steiner arată: anumite comete "dezlănţuie forţele sălbatice ale astralului, când substanţa lor urcă din Pământul care a absorbit-o". Alte comete au o acţiune purificatoare, terapeutică şi fortifiantă, asupra corpului astral, datorită cantităţii infime de cianogen pe care o conţin. Omul are nevoie de acest aport tocmai începând din secolul al XIX-lea, de când tehnica îi pune atât de puternic la încercare sistemul nervos, corpul astral.

"Un doctor cosmic de o enormă importanţă este activ în Cosmos, şi el exercită în permanenţă, mai mult sau mai puţin, acest soi de terapie."

"Fiara" din "Apocalipsă" iese din Pământ. Ea poate reprezenta Răul pentru timpul nostru, şi astfel a văzut-o autorul "Apocalipsei", dar ea poate, de asemenea, influenţa omul în aşa fel încât el să-şi compenseze nervozitatea printr-o terapie adecvată; ca îi dă forţa de a se măsura, prin intermediul corpului astral, cu exigenţele crescânde ale civilizaţiei.

Toate acestea ne permit să înţelegem numeroasele comete din secolul al XIX-lea şi tendinţa lor de a se scinda şi dezagrega, precum şi marile ploi de stele căzătoare şi căderile unor meteoriţi importanţi. Noi înţelegem în mod intuitiv că un meteorit de o dimensiune atât de extraordinară ca acela din Siberia (1908) a căzut în nişte regiuni nelocuite, neexplorate, unde nimeni nu l-a luat în seamă timp de douăzeci de ani, şi unde el s-a cufundat încetul cu încetul în mlaştini, înainte de a fi exploatat în scopuri comerciale.

Astfel, omul primeşte din Cosmos cele de care are nevoie pentru a deveni o fiinţă independentă şi liberă. Spiritul lui Mihael vrea această libertate, această emancipare faţă de Cosmos, căci el este acela care îl conduce pe omul, devenit liber din punct de vedere spiritual, spre Christos, care poartă în Sine Legea noului Cosmos, a

noului Ierusalim. Față de Cosmosul care există în prezent, omul actual nu trebuie să nutrească doar revendicări de independență, fie ele nuanțate de recunoștință; el trebuie să cultive, înainte de toate, sentimentul co-responsabilității sale. Ceea ce se va întâmpla cu sistemul planetar sub asalturile lui Satan, ceea ce vor aduce viitoarele comete din secolul XX, în bine sau în rău (cometa lui Halley trebuie să revină în 1986, altele în 1954, 1972, 1984), acest lucru depinde într-o mare măsură de om. Sufletul uman va fi supus, în deceniile următoare, la niște încercări și răscruci decisive; dar, grație fierului cosmic și, în general, grație Spiritul lui Mihael, el va avea forța să le biruie.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea XXVII

LUMEA STELARĂ

Planete şi stele fixe

Urmează acum să studiem lumea stelară propriu-zisă, care se manifestă în faţa privirilor umane, într-un mod atât de maiestuos, prin strălucirea şi configurarea punctelor ei de lumină. Pentru a observa aceste stele în infinita lor multiplicitate şi în imobilitatea lor sublimă, e nevoie de o cu totul altă stare de spirit decât pentru a studia planetele şi cometele, astre călătoare sau astre rătăcitoare. Pentru a le distinge de acestea din urmă, se vorbeşte de *stele fixe*. Acest termen nu este absolut exact, căci, în astronomia modernă, li se atribuie prea multe mişcări şi schimbări pentru a le putea califica drept "fixe". Şi totuşi, când vorbim limbajul ocultistului, trebuie să vedem în stele ceea ce aparţine de "domeniul duratei", mai ales când e vorba de Zodiac. Forţele şi acţiunile lor sunt supuse duratei. Dimpotrivă, lumea planetelor este aceea a variabilităţii. Constelaţiile stelare, în special cele care fac parte din Zodiac, au o "durată relativă"; ele se schimbă, desigur, dar în decursul unor ere foarte lungi, sau, variabilitatea lor este permanentă, ritmică, şi se distinge în mod clar de aceea a planetelor cu bucle schimbătoare. Vom mai vorbi, în cele ce urmează, despre variabilitate în lumea stelelor fixe.

Primul lucru pe care trebuie să-l înţelegem bine este faptul că planetele, împreună cu Pământul, Luna şi Soarele, compun ceea ce se numeşte "un sistem solar", sau şi "sistemul nostru planetar", care este legat, într-un mod intim, de întreaga noastră evoluţie. Va fi suficient să ne gândim din nou la cartea "Ştiinţa ocultă"[4], în care este consemnată întreaga istorie a sistemului nostru solar, pentru a afla cum au luat naştere planetele acestui sistem. Ele sunt nişte etape pe drumul evolutiv pe care l-a urmat Pământul nostru în "încarnările" sale trecute şi în "încarnarea" prezentă. Ele ne

dezvăluie şi ne traversează cu "sferele" lor, care sunt locul unde sălăşluim după moarte, în timp ce planetele înseşi s-au detaşat unele după altele la începutul evoluţiei "Pământ". Căci "toate corpurile acestui sistem au luat naştere din cauza diferitelor stări de maturitate a fiinţelor care le locuiesc".[4] Apoi, din nişte motive care îşi au temeiul, de asemenea, în spiritual, ele au început să se mişte, să graviteze, la fel ca însuşi Pământul.

Deja în timpul vechii faze numită "vechea Lună", erau deja formate o serie de planete; şi chiar "vechiul Soare", la vremea sa, era însoţit de o planetă Saturn, în care renăscuse "vechiul Saturn". "Vechiul Soare" era deja un fel de stea fixă, un "Soare cosmic, care este, ca să spunem aşa, Soare prin propria sa putere"[20], şi citim în "Cronica Akaşă": "În sens ocult, o stea fixă este aceea care trimite forţe de viaţă unei alte planete (sau mai multora) îndepărtată(e) de ea." La fel a fost şi pe timpul "vechii Luni", când Luna şi Soarele s-au separat pentru prima oară, şi în timpul evoluţiei pământeşti, când Soarele s-a separat de Pământ. Soarele, atunci, a continuat să evolueze, pentru că Entitatea lui Christos este legată de el, şi, într-un viitor îndepărtat, după ce se va fi unit din nou cu Pământul, el se va ridica la o existenţă şi mai înaltă. Dar despre aceasta vom vorbi mai târziu. Pentru moment, se pune doar problema să facem clar distincţia între stea şi planetă.

În planete, aşadar, noi, oamenii, locuitorii Pământului, regăsim un fragment din propria noastră istorie, în planete, în Luna actuală şi chiar în Soare, ca veche planetă. Aceste astre sunt nişte jaloane, nişte borne de-a lungul drumului nostru. Saturn ne indică prin orbita sa care era dimensiunea aproximativă a întregului sistem în timpul vechiului Saturn; Jupiter indică, în acelaşi fel, limitele vechiului Soare; iar Marte, pe acelea ale vechii Luni. Aceste planete sunt, ca să spunem aşa, singurele locuri vizibile cu ochiul fizic din întreaga lor "sferă" – nişte "găuri" la periferia astrelor.[3] În aceste sfere sunt conţinute forţele eterice formatoare, deosebit de active asupra noastră, a oamenilor. Purtăm efectele lor în noi, căci ele sunt nişte forţe formatoare de organe. Poziţia reciprocă a planetelor, la naşterea noastră, indică destinul nostru. La fel ca Pământul, ele sunt legate de Soare, dar în alt fel decât Pământul; ele sunt legate şi între ele în diverse feluri.

Planetele sunt relativ puțin numeroase. Cei vechi cunoșteau șapte: Lună, Mercur, Venus, Soare, Marte, Jupiter, Saturn. Astronomia actuală enumeră: Mercur, Venus, Pământ, Marte, Jupiter, Saturn, Uranus, Neptun și, în prezent, Pluto. Pe lângă acestea, mai există armata de mici planete, numite planetoizi sau asteroizi, între Marte și Jupiter; mereu sunt descoperite unele noi. Cele mai mici nu par a avea decât câțiva km ca diametru; ele sunt, deci, cam de aceeași mărime cu meteoriții cei mai mari. Se cunosc în prezent 1.500.

Când observăm planetele cu ochiul liber, remarcăm faptul că ele se deosebesc de stelele fixe prin deplasarea lor proprie, care merge în sens contrar mișcării cotidiene de rotație, și prin mișcările lor retrograde, prin buclele lor etc. E o mobilitate perpetuă, calculabilă, ce-i drept, dar care aduce niște combinații mereu noi.

Contemplate printr-un telescop, planetele apar ca niște discuri mici; ele sunt cel mai adesea înconjurate de niște sateliți care se învârt rapid în jurul lor -, în timp ce stelele fixe, chiar prin telescopul cel mai puternic, rămân niște puncte luminoase lipsite de orice diametru. Pentru un observator superficial, planetele par a fi niște "stele", dar ele diferă de acestea prin luminozitatea lor liniștită, în timp ce stelele, mai ales în nopțile reci, "scânteiază" foarte puternic. După această deosebire a luminii lor putem discerne imediat o planetă de o stea. Doar planeta Marte ne poate înșela uneori în această privință: când se află foarte jos la orizont, ea poate scânteia, în anumite împrejurări, foarte clar.

În Scrisorile noastre precedente, am descris mișcările planetelor în funcție de lumea *fenomenologică*, adică așa cum se desfășoară ele pe cer în fața privirii noastre fizice. Toate, inclusiv Soarele și Luna, se mișcă, am putea spune, pe peretele interior al bolții cerești, și singurul lucru de care trebuie să ținem seama este ordinea temporală a apariției lor, duratele lor de revoluție etc. Dar cei vechi, cu teoria lor a sferelor, au introdus în acest spectacol noțiunea spațială de depărtare. Au existat mult timp ezitări în privința modului în care se organizează sferele, dar, oricum, fiecare planetă o avea pe a sa proprie, iar stelele fixe își aveau sfera lor, care a devenit în Evul Mediu "cerul de cristal". Această sferă este cea mai îndepărtată, cea mai exterioară din toate. Sferele planetelor sunt cele mai învecinate cu Pământul. Cu ajutorul științei oculte, ajungem să întrezărim că

acest sentiment de apropiere spațială se datorează în mare parte relațiilor intime care există între om și planete. Dar acest sistem al celor vechi era atât de puțin "spațial", încât pythagoreicii vorbeau de armonia sferelor; această muzică cosmică lua naștere, spunea ei, datorită alunecării sferelor unele pe lângă altele. Erau, așadar, concepute foarte apropiate unele de altele și în contact direct.

Apoi, planetele au fost privite, tot mai mult, conform normelor spațiului: ele descriau cercuri trasate la anumite distanțe unele de altele. E ca și cum, în această epocă, ar fi fost scoase din furnicarul general al stelelor, aduse mai în față spre noi, apoi dispuse într-o anumită perspectivă. Până la Copernic, stelele înseși au rămas ca țintuite pe bolta cerească, fără nici o deosebire între stele apropiate și stele îndepărtate. În dosul acestui covor de stele, omul Evului Mediu își reprezenta lumea spirituală, sfera Preafericiților etc.

Dar, deja foarte de timpuriu în Antichitate, au fost făcute încercări de a măsura distanțele, mai ales între Soare, Lună și Pământ. Era un curent care nu mai ținea seama de teoria sferelor transmisă de Misteriile chaldeene, și care era deja perimată; acest curent se orienta mai curând spre reprezentările rigide ale egiptenilor și pornea de la teoria epiciclurilor. Aristarhus din Samos, care, se știe, avea o concepție heliocentrică și a fost predecesorul lui Copernic, a încercat mai întâi să stabilească raportul dintre distanțele Lună – Pământ și Soare – Pământ. Hipparchus, pornind de la acest calcul, a stabilit, pentru aceste distanțe, niște numere care sunt mult prea mici în ochii științei actuale. Astfel, elementul *radial*, care, în sine, este ceva pământesc, a înlocuit sfera: s-au depus eforturi pentru a se măsura razele sferelor în stadii, în leghe, în kilometri, adică pentru a se înțelege întreg spațiul cosmic într-un sens tridimensional, pământesc. S-a ajuns astfel să se presupună, pentru Saturn, de exemplu, o depărtare de mai mult de 1 miliard de km.

Nu e vorba acum să ne întrebăm dacă aceste numere sunt juste sau nu. Ele sunt, în orice caz, corolarul, calculat fără eroare, al unor postulate preliminare. Stabilirea acestor postulate era ceva foarte firesc, în starea de conștiență a omenirii dintr-o anumită epocă; a fost o necesitate istorică a lumii. E vorba, mai curând, să vedem ce alte reprezentări vor trebui să urmeze acelora care au apărut până acum

de-a lungul istoriei. Ştiinţa spirituală antroposofică trebuie să ne permită să le punem bazele.

Am văzut deja foarte clar că orice teorie a mişcărilor planetare, fie cea a lui Ptolemeu, fie cea a lui Copernic, se îndepărtează de datul pur fenomenologic, de pura aparenţă optică, şi îşi reprezintă procesele într-un spaţiu de un fel sau altul, întins între firmament şi Pământ. La Ptolemeu, proprietăţile acestui spaţiu rămân mai nedefinite; la Copernic, ele sunt deja mai exact calchiate după modelul spaţiului terestru pe care îl cunoaştem -, iar succesorii săi au introdus în aceste procese spaţiale nişte noţiuni pur terestre. Antroposofia va avea, înainte de toate, sarcina de a defini din nou noţiunea de spaţiu, pentru a putea discerne în mod just, dar şi pentru a lega între ele, lumea planetelor şi lumea stelelor.

După cum am spus, până la Copernic s-a crezut că stelele sunt semănate în sfera lor la nişte adâncimi indeterminate. Sistemul lui Copernic a condus, prin consecinţele sale, la trimiterea stelelor la nişte distanţe aproape infinite, dar, de asemenea, foarte diverse. Prin aceasta, "cerul de cristal" a fost în mod definitiv abolit – "firmamentul albastru" devenea o pură maya. Nu putem relata aici cum evoluţia concret-istorică a doctrinei lui Copernic a condus la "anii-lumină" ai astronomiei actuale. Un "an-lumină" este, după cum ştim, spaţiul pe care se presupune să-l parcurge lumina într-*un* an, conform teoriei ondulatorii a acestei propagări. Viteza luminii ar fi de 300.000 km/secundă. Calculată în acest fel, depărtarea cea mai mică a unei stele (în jur de 4 ani-lumină) dă un număr deja formidabil, care depăşeşte enorm depărtarea (cunoscută în alt fel) a celei mai îndepărtate planete a sistemului nostru solar. Pentru Saturn, de exemplu, n-ar fi mai mult decât o "oră-lumină"!

De când domneşte această concepţie, s-a săpat, aşadar, un imens abis între sistemul solar şi lumea stelară propriu-zisă. Pentru vechea teorie a sferelor, sfera stelelor era alăturată imediat sferei lui Saturn, aşa cum putem vedea nişte frumoase imagini în atlasele vechi. Astăzi, se admite că fiecare stea constituie, cu propriile sale planete, o mică insulă pierdută care pluteşte în spaţiul cosmic infinit de mare şi de rece, vid, parcurs, cel mult, de undele ipotetice ale "eterului fizicienilor". Până la ochiul nostru ajung doar razele luminoase ale stelelor, neschimbate şi pure, în ciuda duratei de neconceput a anilor,

secolelor sau mileniilor (până la mai multe miliarde de ani) a călătoriei lor cu viteza vertiginoasă pe care le-o ştim (de 300.000 km/secundă) – şi deşi ele se întretaie şi se suprapun de mii de ori, fără a se influenţa, până a ajunge la noi ...

Când, comparativ cu aceste concepţii, evocăm învăţăturile ştiinţei spirituale referitoare la viaţa sufletului între moarte şi o nouă naştere, aşa cum le-am reprodus în capitolele noastre despre astrologie, vedem cum sufletul, la ieşirea din sfera lui Saturn, intră în sfera stelelor şi îşi trăieşte aici experienţele cele mai importante. Vedem atunci stelele "din cealaltă direcţie", suntem uniţi cu entităţile care constituie esenţa lor sufletesc-spirituală, într-un cuvânt, contemplăm un tablou care nu coincide deloc cu tabloul spaţial, dar abstract, al astronomiei moderne. Nu vom ajunge la claritate în acest domeniu decât atunci când vom fi căutat originea stelelor, aşa cum am căutat originea planetelor, în lumea divin-spirituală. Pornind de la vechiul Saturn, putem merge în urmă până la ceea ce a constituit, într-un fel, temelia sa. Rudolf Steiner arată că un alt "sistem solar" trebuie să fi existat înainte de vechiul Saturn, deşi cuvintele "înainte" şi "după" îşi pierd orice semnificaţie în afara a ceea ce numim timp. Entităţile celei mai înalte ierarhii, provenind din acest sistem "anterior", cele care "se bucură în mod direct de vederea lui Dumnezeu", primesc de la Divina Trinitate planurile noului sistem cosmic. "Acestea, conform poruncilor supremei Trinităţi, caută în univers un spaţiu sferic şi spun: aici vom începe." Iar realizarea începe când Tronurile "sacrifică, într-un fel, în acest spaţiu sferic dinainte stabilit, propria lor substanţă, substanţa focului cosmic originar".[20]

Aceste Tronuri, împreună cu Heruvimii şi Serafimii, reprezintă nivelul care este numit în ocultism un "Zodiac". Ele au adus din evoluţia lor anterioară puterea de a crea; dintr-o parte restrânsă a propriilor lor forţe, ele au făcut să ia naştere materia de foc a vechiului Saturn şi prima schiţă a corpului uman. Ele însele înconjoară vechiul Saturn ca o horă de entităţi, un inel de masă de foc în flăcări; ele sunt chintesenţa, devenită durabilă şi metamorfozată, a tuturor universurilor în evoluţie care le-au precedat.[82] Ele au urmat drumul evolutiv pe care îl va urma şi Soarele nostru, însoţit de Pământ, astfel că acest Soare, şi el, va străluci cândva în starea de "Zodiac", la periferia unui nou univers.

"Când nişte entităţi şi-au încheiat existenţa solară, din ele ia naştere un Zodiac."

Aici noi vedem apărând, la nişte dimensiuni de o amploare cosmică, noţiunea spirituală de evoluţie: planeta, întotdeauna mai mult sau mai puţin dependentă în Cosmos, trece la existenţa de stea fixă şi, de aici, la existenţa de "Zodiac". Cât de mărunte şi de neînsemnate par, în comparaţie cu aceasta, noţiunile evoluţioniste ale ştiinţei actuale (pe care ea ar vrea să le aplice şi lumii stelelor şi într-un mod atât de dezolant)! Şi totuşi, putem fi recunoscători Cerului pentru faptul că în secolul al XIX-lea a apărut ideea de evoluţie! Ea a croit drumul unei învăţături spirituale despre evoluţie, ca aceea care stă la baza întregii opere a lui Rudolf Steiner.

O altă idee ce nu poate fi concepută decât în spiritual este ideea existenţei zodiacale, sau mai curând a Zodiacului în sine. Este imposibil să concepi un Zodiac drept un ansamblu fizic. Pentru astronomul actual, acest cuvânt aminteşte doar o superstiţie a Antichităţii, abandonată de multă vreme. El vede în Zodiac doar o centură de constelaţii care cuprinde, în mijlocul său, ecliptica, şi în care vedem întotdeauna planetele, căci ele nu se pot îndepărta de ecliptică cu o distanţă mai mare de 1/2 din lărgimea acestei centuri fictive, nici în sus, nici în jos. Trebuie să adăugăm că drumurile urmate astfel de Soare şi de planete sunt pur "aparente" şi că trebuie să le distingem cu grijă de orbitele "adevărate" în jurul Soarelui – presupuse circulare sau eliptice.

Ceea ce ne frapează aici este faptul că imaginea percepută în mod direct cu ajutorul simţurilor este în mod profund subestimată de ştiinţa actuală, în ceea ce priveşte fenomenele astronomice. Totuşi, din această imagine şi-a extras vechea clarvedere atavică cele mai înţelepte şi cele mai profunde din cunoştinţele sale; această imagine nu este tridimensională, ea este non-spaţială; ea are un caracter mai curând "imaginativ". Căci peretele interior al sferei cereşti, firmamentul, este, din punct de vedere geometric, un obiect bidimensional, aşa cum sunt "imaginaţiunile". Nu ne vom apropia niciodată de aceste "imaginaţiuni sensibile" care sunt Zodiacul şi constelaţiile, transformându-le în obiecte tridimensionale. – Dar să revenim în urmă şi să vorbim din nou de vremurile originare, pe care le evocă ştiinţa spirituală: Zodiacul nu era în aceste ere îndepărtate o

configurație spațială de stele, ci o "masă de foc în flăcări" care s-a transformat, pe vremea vechiului Soare, în dâre de lumină, în nebulozități luminoase, care, mai târziu, în faza de evoluție "Pământ", au devenit stelele Zodiacului nostru, grupate, așa cum le știm, în constelații. Cum Pământul nostru și toate planetele sistemului solar împreună cu el provin în ultimă analiză din vechiul Saturn, înseamnă că și el (Pământul) s-a născut din Zodiac, cu alte cuvinte, din entitățile Primei Ierarhii. Aceste entități s-au înălțat atât de sus, încât ele nu-și limitează influențele la o singură stea fixă, ci le extind la niște grupări de stele: ele sunt întrucâtva cuibul în care odihnesc constelațiile zodiacale. Astfel, fiecare din cele 12 constelații zodiacale este expresia exterioară a acestei comunități de Tronuri, Heruvimi, Serafimi. (Se va ajunge, poate, cândva să se demonstreze de către astrofizică faptul că stelele din Zodiac au o altă constituție materială decât celelalte stele.)

În celelalte stele – extrazodiacale – noi trebuie să vedem, pe lângă entitățile Primei Ierarhii, Spiritele Înțelepciunii. Acestea, la începutul vechiului Saturn nu ajunseseră încă pe deplin la existența creatoare. Ele reprezintă stadiul stelar al evoluției, spre deosebire de Zodiac. Spiritele Înțelepciunii trăiesc acolo sus în această imensă armată de stele. În timp ce niște forțe, provenind din Zodiac, "plouă" în mod continuu pe Pământ, apoi urcă din nou, stelele extrazodiacale provoacă pe Pământ un fel de reflex al ființei lor, dar un reflex real și viu. Vom vorbi despre aceasta în continuare.

Prezenta expunere nu caută să redea geneza spirituală a lumii stelare decât în trăsăturile ei generale. Ea pune, în fața concepției materialiste ireale a epocii noastre, o realitate spirituală. Tot astfel, relatarea genezei Pământului din "Știința ocultă" contrastează cu ipotetica teorie Kant-Laplace. Dar istoria planetei terestre a fost influență de intervențiile diverselor entități – printre care au fost ființele luciferice, dar și Christos -, iar evoluția Pământului a luat, în multe privințe, un alt curs. Și în ceea ce privește lumea stelară noi trebuie să ținem seama de ceea ce a devenit ea ca urmare a rolului pe care l-au jucat, pe de-o parte, anumite entități rămase în urmă – și, pe de altă parte, de ceea ce a rezultat pentru steaua "privilegiată", pe care o numim Soarele nostru, prin faptul că acest astru a fost, timp de lungi ere, lăcașul lui Christos. Doar treptat ne vom putea pătrunde

de aceste noțiuni, care sunt absolut necesare, dacă nu vrem să admitem o ruptură totală între lumea planetară și lumea stelară, între ființa omului și ființa zeilor.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea XXVIII

LUMEA STELARĂ

Entităţile spirituale din stele

În ultima scrisoare am încercat să creăm o punte de legătură între lumea planetară şi lumea stelară, arătând cum putem înţelege originea sistemului nostru solar pornind de la lumea stelară şi în special de la Zodiac.

În ştiinţa exterioară, dimpotrivă, teoria Kant-Laplace (sau geneza lumii pornind de la o "nebuloasă originară") se referă, în felul său, doar la originea sistemului nostru solar, – astfel că pentru fiecare stea ar trebui să presupunem o "nebuloasă originară" particulară, care ar fi existat la un moment dat. Aceste nebuloase şi stelele care s-au născut din ele n-au nimic comun cu noi, şi nici între ele – chiar şi numai din cauza distanţelor de neconceput despre care am vorbit. N-o să mai zăbovim asupra acestei viziuni materialiste despre univers, căci stelele ne obligă, am putea spune, în mod direct să căutăm ceea ce lipseşte cu desăvârşire din tabloul materialist al lumii: temelia lor spirituală, esenţa lor divină, datorită cărora ele sunt unite cu sistemul nostru solar, cu Pământul şi cu omenirea.

Pentru a vă face să întrezăriţi această legătură, va fi suficient să amintim următoarele fapte oferite de Rudolf Steiner: Spiritele Înţelepciunii, care sunt cele mai înalte spirite din Ierarhia a Doua, sunt cele care trăiesc în stele. Totodată, ele sunt spiritele ce reglementează conştienţa planetelor, care este cea mai puţin elevată dintre conştienţele colective; în această calitate, reşedinţa lor este Soarele. Astfel, Soarele şi stelele fixe se află, din acest punct de vedere, la acelaşi nivel de conştienţă.

Între diferitele stele fixe domneşte o înţelegere, o coordonare; aceasta este opera Serafimilor. Spiritele Voinţei, sau Tronurile, dau, la rândul lor, impulsul necesar mişcărilor planetelor în spaţiu;

Heruvimii reglementează deplasarea de ansamblu a sistemului, pentru ca fiecare planetă să se integreze în el.

"Tot aşa cum facem ordine, cum spunem noi, într-un grup de persoane în care unul merge într-o direcţie, altul în alta, când îi facem pe toţi să tindă spre acelaşi ţel, tot aşa, între mişcările planetelor, pentru ca ele să concorde, trebuie să fie stabilită ordinea. Această concordanţă a mişcărilor, de la o planetă la alta, faptul că mişcarea fiecăreia ţine seama de mişcarea tuturor celorlalte, aceasta corespunde activităţii Heruvimilor."

Nu trebuie să ne gândim aici doar la planetele sistemului solar. Şi stelele pot fi înconjurate de planete, şi astronomia modernă o admite; aceste planete îşi primesc lumina şi viaţa de la steaua lor, dar nu pot fi vizibile pentru ochiul nostru. De altfel, am văzut, stelele, în general, au urcat de la rangul de planetă la rangul de stea, şi aceasta într-un mod analog Soarelui, care a trebuit să se separe de Pământ pentru că el nu-i mai putea urma tempoul evolutiv.

"O stea fixă este o planetă care a urcat în grad şi care a expulzat lucrurile care n-o puteau urma în ascensiunea sa. Noi ne vom transforma, o dată cu Pământul, în nişte entităţi de un rang mai înalt, capabile să suporte existenţa stelară."[82)]

"Fiecare sistem planetar, împreună cu steaua sa, care îi este conducătoare sub îndrumarea Heruvimilor, se află în relaţie cu celelalte sisteme planetare, ale altor stele; ele se înţeleg între ele şi vorbesc împreună despre activităţile comune. La fel cum oamenii creează un sistem social pentru a-şi domina antagonismele, tot aşa există nişte antagonisme între sistemele planetare; dar se stabileşte un acord mutual de la stea la stea. E ceea ce permite Cosmosului să existe. Ceea ce discută între ele, prin spaţiul cosmic, sistemele planetare, este reglementat de spiritele pe care le numim Serafimi."[3)]

Suntem conduşi aici spre cele mai înalte culmi, aproape imposibil de conceput, ale activităţii spirituale, şi aceasta ne aminteşte versurile sublime ale poetului Christian Morgenstern adresate lui Rudolf Steiner după ce a ascultat ciclul de la Helsinki:

Spre frumuseţe conduce opera ta.
Căci frumuseţea curge în valuri
în cele din urmă prin toate revelaţiile

pe care ni le oferă opera ta.[19]

Noi mai suntem copleşiţi, totodată, de un sentiment de apropiere faţă de Cosmos, de protecţie din partea Cosmosului, foarte diferit de toate sentimentele pe care le poate trezi concepţia ştiinţifică modernă.

În acest fel, stelele devin pentru privirea noastră "nişte colonii de entităţi spirituale", aşa cum le-a definit întotdeauna Rudolf Steiner când trecea de la maya exterioară la realitate. El a arătat că şi Pământul ar fi considerat o asemenea colonie, dacă ar putea fi contemplat din afară şi prin clarvedere: sufletele-grup ale plantelor şi animalelor, sufletele individuale ale oamenilor, sufletele popoarelor etc., ar constitui populaţia sa. Ceea ce este fizic ar ocupa un loc neînsemnat. La fel, fiecare stea ne indică *în ce direcţie* am putea întâlni o colonie de acelaşi fel, dar compusă din fiinţe mult mai sublime. Trebuie să luăm foarte în serios acest cuvânt: "direcţia". Într-adevăr, nu trebuie să ne imaginăm că vom găsi fiinţele spirituale înseşi în steaua pe care o vedem strălucind. Ele nu mai sunt legate în mod direct de stea, şi putem chiar spune, într-un anumit sens, că dacă steaua se află aici, dacă ea este vizibilă pentru ochii noştri, e pentru că ea nu mai este nici corpul, nici locuinţa unei colonii de zei. Aici atingem din nou un principiu al evoluţiei divine, cel al dezvoltării entităţilor spirituale, care le conduce de la o eră la alta, pe nişte trepte ascendente.

Am văzut că o "planetă" poate deveni "stea fixă" şi poate urca şi mai sus, până la a fi un "Zodiac". Dar steaua traversează nişte metamorfoze ca urmare a evoluţiei şi a avansării fiinţelor legate de ea. Şi astfel s-a întâmplat că, la un anumit moment al evoluţiei "terestre", entităţile spirituale n-au mai avut nevoie să se folosească de corpurile lor stelare şi le-au părăsit, aşa cum părăseşte omul corpul fizic la moarte. Stelele sunt corpurile abandonate ale zeilor.

"Aceste corpuri divine care s-au răspândit în spaţiul cosmic au devenit stele ... Ele (entităţile spirituale) parcurseseră o întreagă evoluţie. Când au ajuns la punctul care pentru omul pământesc

---

[19] Christian Morgenstern: "Patruzeci de poeme mistice", p. 75 – Traducere de Charles Astruc apărută la Editura Triades.

înseamnă moartea fizică, ele s-au transformat în stele. Stelele sunt corpurile zeilor ale căror suflete continuă să acționeze în lume, independent de corpurile lor și în alt fel."[15]

Serafimii, Heruvimii, Tronurile, care sunt legate de Zodiac, Spiritele Înțelepciunii, care au atins existența de stea fixă – nu sunt ceea ce observăm noi în stele, ci fiecare stea ne indică direcția locului unde își au aceste entități, în univers, centrul lor de acțiune și locuința lor. Desigur, dacă n-ar mai exista și altceva, noi n-am putea percepe nimic din lumea stelară cu ajutorul conștienței actuale și al organelor noastre de simț. *Căci Tronurile se manifestă în lumea noastră prin fulger, prin sfâșierea bruscă a spațiului; aceasta este manifestarea lor fizică.* Stelele, în schimb, strălucesc cu o lumină perceptibilă pentru ochii noștri fizici, dar ea rămâne durabilă și liniștită, cu toată scânteierea lor. Dacă așa stau lucrurile și, în general, dacă ne bucurăm de vederea cerului înstelat, noi datorăm acest fapt spiritelor luciferice.

După Rudolf Steiner, ființa spiritelor luciferice diferă, în funcție de ierarhia căreia îi aparțin în realitate, dar din care au căzut, ca rang, devenind niște spirite rămase în urmă în evoluție. În privința stelelor, e vorba mai ales de spiritele luciferice apărute din Ierarhia a Treia, Îngeri și Arhanghelii întârziați. Iată trăsăturile caracteristice ale entităților Ierarhiei a Treia normal evoluate:

"Ele percep în realitate ceea ce manifestă în sine, și când reintră în sine, ele nu găsesc aici nimic autonom și circumscris, ca ființa umană: ele simt mai curând țâșnind în ele însele forțele și entitățile ierarhiilor care le sunt superioare ... Aceste entități (din Ierarhia a Treia) nu pot, deci, așa cum am văzut, să ascundă nimic în ele înseși din ceea ce ar produce propria lor gândire sau propriul lor sentiment, căci tot ceea ce elaborează ele se arată în mod inevitabil în afară."[3]

Acesta e cazul Îngerilor, Arhanghelilor și Arhailor (Spiritele Timpului) normal evoluați. Dar când ei își reneagă natura și manifestă dorința "de a trăi în ființa lor interioară ceva ce nu se manifestă imediat în afară, atunci ei sunt obligați să-și schimbe natura. Aceasta s-a întâmplat în mod real de-a lungul timpului ... Ei au vrut să depășească stadiul în care substanța ierarhiilor superioare îi umpleau în spirit; ei nu mai voiau să fie doar umpluți și saturați de aceste ierarhii superioare, ci să fie umpluți și de propria lor

substanță. Ei nu puteau să facă aceasta decât izolându-se, disociindu-se de entitățile înaltelor ierarhii, ca să-şi procure în acest fel o substanță proprie, care lua naştere din substanța acestor înalte ierarhii."

Rudolf Steiner a ilustrat acest fapt printr-un desen simbolic pe care-l reproducem aici; în stânga, ființele normal evoluate ale Ierarhiei a Treia, care primesc în întregime în ființa lor ființa ierarhiilor superioare şi o fac să radieze prin ele. La dreapta, celelalte, care vor să aibă o viață spirituală pentru ele însele. Ele se disociază, prin aceasta, şi devin ființe independente:

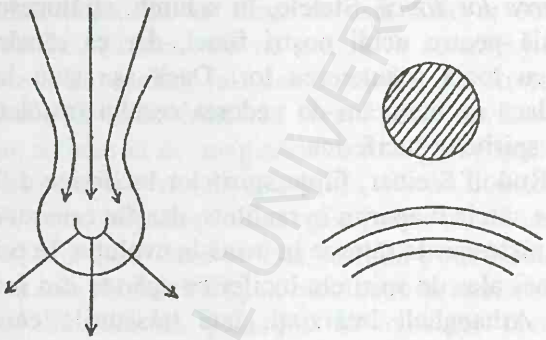

Figura 51

"Ele îşi conservă propria lumină în sânul lor, prin faptul că fură, am zice, ceea ce ar trebui doar să le umple, ceea ce ar trebui să trimită din nou în direcția înaltelor ierarhii ... Aceasta este o reprezentare ce ne poate da explicația unor fenomene din Cosmos şi fără care n-am putea deloc înțelege un sistem stelar, şi, mai general, întreaga armată a stelelor, aşa cum luăm cunoştință de ele cu ajutorul conştienței noastre de oameni fizici."

În desenul schematic de mai sus (figura 51), vedem întrucâtva formându-se steaua, radiind în lumina pe care spiritele luciferice au răpit-o ființelor coloniei spirituale ce domneşte asupra lor, şi pe care ele o fac să strălucească drept lumina lor proprie, care devine prin aceasta o stea vizibilă în mod fizic. Fără Îngeri şi Arhangheli

luciferici, n-ar mai exista cerul perceptibil pentru ochii noştri! Corpul care a fost abandonat de zei nu se preface în pulbere, ca acela al oamenilor decedaţi: el străluceşte într-o lumină exterioară, perceptibilă simţurilor.

"Oriunde ne-am îndrepta privirea ocultă asupra unei stele fixe, vom întâlni pretutindeni şi în primul rând nişte Spirite ale Înţelepciunii normal evoluate. Dar dacă ar acţiona numai aceste Spirite ale Înţelepciunii normal evoluate, întregul cer ar rămâne invizibil pentru ochii fizici şi ar fi vizibil doar pentru o conştienţă clarvăzătoare; dar pretutindeni, cu Spiritele Înţelepciunii normal evoluate sunt amestecate spirite luciferice, şi acestea emit lumină proprie, fizică, din stelele fixe. Când firmamentul nocturn ne arată nenumăratele sale puncte de lumină, în ele acţionează, de fapt, Phosphoros. Cerul înstelat ar fi, prin acţiunea Spiritelor Înţelepciunii normal evoluate, întunecat pentru ochiul fizic; el apare ca maya prin acţiunea lui Lucifer sau a spiritelor luciferice, care sunt pretutindeni active şi trebuie să fie active."

Astfel, în întreaga lume stelară trebuie să distingem două elemente: mai întâi, elementul spiritual-divin, absolut sublim, care este prezent dar rămâne invizibil, nu numai pentru că el s-a retras din stele, ci şi pentru că ceea ce este cu adevărat spiritual nu poate fi văzut cu ochii fizici -, şi apoi elementul spiritual rebel, luciferic, care ne face accesibil cerul înstelat, pentru că Lucifer, se ştie, "ne-a deschis ochii" ...

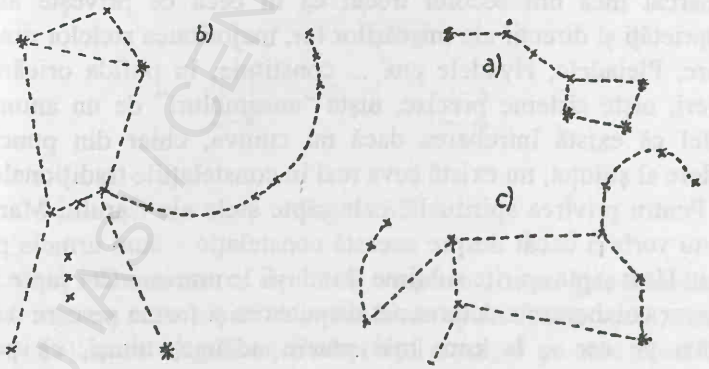

Figura 52

Dar cel care ar fi dezamăgit aflând că Divinul nu vorbeşte în mod direct prin intermediul stelelor, ar cădea în prada unei erori. Căci Divinul acţionează în lumea stelară prin altceva decât simpla lumină, el trăieşte în ceva foarte perceptibil – măcar că şi acest lucru e cu ajutorul lui Lucifer – şi anume, configuraţiile constelaţiilor, grupele de stele formând nişte figuri precise. Să luăm, de exemplu, o constelaţie foarte caracteristică: Carul Mare (figura 52 a) sau Orionul (figura 52 b), Leul (figura 52 c).

Dacă aceste forme sunt aşa şi nu altfel, dacă aceste stele sunt astfel legate între ele şi îşi păstrează ordinea precisă, parcurgând bolta cerească în timpul nopţii – şi, desigur, şi în timpul zilei -, acesta este rezultatul, vestigiul sau reziduul vechii colaborări între entităţile spirituale divine. Acestea sunt faptele, devenite vizibile, ale celor mai înalte ierarhii. Constelaţiile au o semnificaţie spirituală intensă; formele lor sunt adevăratele arhetipuri ale tuturor formelor şi figurilor de pe Pământ. Vom reveni asupra acestui fapt mai târziu.

Bineînţeles, obiecţia ce se aduce ici nu are valoare din punct de vedere spiritual: că aceste stele sunt aranjate aşa doar "din întâmplare" şi că, în realitate, nimic nu dovedeşte că ele ar avea unele cu altele cea mai mică legătură. O asemenea obiecţie este absolut firească, dacă se porneşte de la concepţia ştiinţifică actuală. Dacă stelele sunt concepute la nişte distanţe incomensurabile unele de altele, aranjarea celor şapte stele din Carul Mare nu poate fi decât o aparenţă. Şi totuşi, astronomia, spre propria ei stupefacţie, a remarcat încă din secolul trecut că în ceea ce priveşte anumite proprietăţi şi direcţii ale mişcărilor lor, majoritatea stelelor din Carul Mare, Pleiadele, Hyadele etc. ... constituie, în pofida oricărei alte păreri, nişte sisteme precise, nişte "ansambluri" de un anumit fel, astfel că există întrebarea dacă nu cumva, chiar din punctul de vedere al ştiinţei, nu există ceva real în constelaţiile tradiţionale.

Pentru privirea spirituală, cele şapte stele ale Carului Mare – ca să nu vorbim decât despre această constelaţie – sunt urmele pe care le-au lăsat şapte spirite sublime (hinduşii le numeau Cei şapte Rishi), a căror colaborare a determinat dispunerea şi forma pe care o vedem astăzi pe cer -, la care mai putem adăuga, totuşi, că poziţiile

respective ale acestor stele s-au putut modifica puțin, în cursul mileniilor, din cauza "deplasărilor proprii ale stelelor" care au fost descoperite destul de recent.

Omenirea veche, pe care n-o tulburau teoriile moderne ale astronomiei, vedea în aceste constelații niște figuri "imaginative" și nu le-ar fi considerat niciodată niște grupări întâmplătoare. Cel a cărui privire a fost puțin sensibilizată datorită științei spirituale ar putea să observe Orionul, de exemplu, când răsare oblic la orizont, apoi se înalță la sud, și redevine oblic, pentru a apune la vest – sau, și mai bine, o constelație circumpolară, cum ar fi chiar Carul Mare sau Carul Mic, sau și Dragonul: în 24 de ore, sau în cursul anului, le vedem făcând ocolul polului ceresc, păstrându-și forma absolut riguroasă și neschimbată (vezi figura 53). Fiecare dintre ele dă impresia unui întreg perfect coerent. Iar această impresie – care, la drept vorbind, ne este dată de Lucifer, căci fără el noi n-am vedea absolut nimic din cerul înstelat – poate dobândi o importanță foarte mare pentru omul încarnat. Rudolf Steiner, în conferințele sale referitoare la karmă, vorbește despre influența pe care o va avea pentru viața noastră următoare atenția, interesul pe care îl avem, sau nu-l avem, încă din această viață, pentru anumite lucruri:

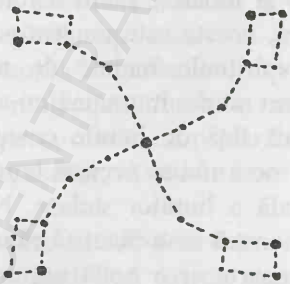

Figura 53

"Există oameni care, în toată viața lor, n-au privit niciodată stelele – și așa ceva există deja din niște epoci foarte vechi; oameni care nu știu unde este Leul, Berbecul, Taurul, și pe care acest lucru

nu-i interesează absolut deloc. Aceste persoane se vor naşte în încarnarea viitoare cu un corp slab şi moale, chiar dacă primesc de la părinţi un corp viguros, corpul pe care şi-l vor construi apoi singure va fi moale şi fără forţă."[31)]

Aici învăţăm că ceea ce poate primi omul de la contemplarea lumii stelare, în cursul vieţii, îi dă, pentru viaţa următoare, un schelet solid, o structură corporală robustă; el şi-o dobândeşte contemplând forţele caracteristice constelaţiilor. Nu este vorba de a încerca o emoţie difuză la vederea stelelor, fără nici o deosebire. Dimpotrivă, acest gen de emoţie care disprețuieşte contururile stricte ale constelaţiilor sau care le ignoră complet, doar pentru a se exalta la vederea strălucirii miriadelor de stele scânteietoare, este în mare măsură sub influenţa spiritelor luciferice şi la antipod faţă de elementul divin care domneşte în univers. Iar acest fel de emoţie îşi are consecinţele sale, pericolele sale.

"Avem viziunea Căii Lactee[20], a întregului cer înstelat – o avem pentru că ea este manifestarea fiinţei luciferice a lumii; toate acestea sunt aşa cum le vedem pentru că e ceva rămas în urmă la un nivel anterior al existenţei; există, deci, pentru noi pericolul de a deveni tot mai luciferici, când ne dăruim cu prea multă emoţie doar aspectului sensibil al cerului."[83)]

Când, între naştere şi moarte, avem tendinţa să ne dăruim fără rezerve cerului aparent, acesta este un instinct rămas din perioada petrecută în lumile spirituale înainte de naştere – (înainte de concepţie) -, căci trăiam atunci împreună cu astrele. Am dobândit o afinitate prea puternică faţă de lumile cosmice, am devenit prea asemănători cu ele, şi ne-a rămas această tendinţă de a ne pierde în contemplarea senzorială a lumilor stelare. Noi dezvoltăm această tendinţă când karma noastră ne-a făcut să rămânem prea adormiţi în timpul vieţii dintre moarte şi o nouă naştere, fără a ne ridica la deplina conştienţă.

---

[20] Putem face observaţia că aici e vorba de Calea Lactee, adică partea firmamentului cel mai abundent presărată cu stele, dar care este cel mai puţin configurată, în timp ce, în exemplul precedent, s-a vorbit de Berbec, Taur şi Leu. Admirăm iar şi iar minunata precizie a expunerilor lui Rudolf Steiner şi exactitatea lor până în cele mai mici anănunte (nota autoarei.)

Astfel se amestecă pentru noi, în vederea cerului înstelat, elementul cu adevărat divin, care ne vorbeşte prin intermediul manifestării luminoase, şi elementul luciferic retardatar. Într-adevăr, lumea stelară este expresia astralului – cum o arată deja acest cuvânt – şi lumea astrală este, la fel de bine, pe de-o parte, manifestarea Sfântului Spirit, cum este, pe de altă parte, sediul spiritelor luciferice. Tot aşa cum etericul devine vizibil în albastrul cerului, corpul astral al Cosmosului devine vizibil în strălucirea stelelor.

"Fiecare stea pe care o vedem strălucind pe cer este în realitate o poartă de acces pentru astral. Astfel că pretutindeni unde se aprind pentru ochii noştri nişte stele, astralul se manifestă în faţa noastră. Dacă priviţi, aşadar, cerul înstelat în multiplicitatea sa – aici stele adunate în grupuri, colo unele mai curând risipite, va trebui să vă spuneţi: în această admirabilă configuraţie de lumini, corpul astral al Cosmosului, care este invizibil şi suprasensibil, se face vizibil.

De aceea, nu avem dreptul să privim lumea stelară fără a vedea aici spiritul. A vorbi despre un univers gazos sau incandescent este ca şi cum – scuzaţi-mi această comparaţie paradoxală, dar e justă în cel mai înalt grad – ca şi cum cineva v-ar mângâia cu tandreţe pe obraz şi dintr-o dată s-ar opri pentru a pipăi sub degete muşchii fini şi tendoanele obrazului dvs. Entităţile care se află acolo sus nu sunt ceea ce vede fizica; ele sunt corpul astral al universului, şi acesta exercită neîncetat nişte influenţe, aşa cum o mângâiere pe obraz exercită o influenţă asupra organismului dvs. eteric. Numai că influenţa astrală este mult mai durabilă; ea influenţează eterul cosmic! Omul n-ar suporta-o atât timp, dar în univers e vorba de mase gigantice. Trebuie, aşadar, să vedem în cerul înstelat o expresie a astralului cosmic.

Prin aceasta, o cantitate cu adevărat enormă de viaţă sufletească se revarsă în Cosmos. Gândiţi-vă cât de mort pare acest Cosmos când, privindu-l, vedem nişte globuri incandescente! Şi cum toate acestea prind viaţă când ştim că stelele sunt expresia iubirii cu care Cosmosul astral acţionează asupra Cosmosului eteric. Ele sunt o expresie foarte adecvată a acestui fapt."[62)]

Vedem că trebuie să facem apel în permanenţă la nişte termeni referitori la viaţa morală, atunci când vrem să caracterizăm natura

stelelor; trebuie să refuzăm a crede că nişte legi pur fizice sau nişte simple calcule ne pot ajuta să înţelegem lumea stelară.

"Se calculează, se calculează, se calculează. Exact ca păianjenul care îşi ţese pânza şi care şi-ar imagina că această pânză înglobează tot universul. Dar acolo nu mai sunt deloc valabile aceste legi după care se calculează; cel mult, putem folosi ceea ce avem în noi moral, dacă vrem să ne făurim nişte idei despre ce există acolo. Căci în Cer, totul se petrece într-un sens moral, uneori şi imoral, într-un mod ahrimanic, luciferic etc. Dar dacă iau cuvântul «moral» într-un sens specific, totul are o valoare morală, nu fizică."[19]

Aici se cască un veritabil abis între concepţia ştiinţifică şi concepţia spiritualistă a antroposofiei. Fenomenele descoperite de astronomie, într-un mod atât de demn de admiraţie, nu trebuie, desigur, să fie respinse. Ele îşi vor găsi confirmarea la locul potrivit şi în limitele juste, cu condiţia să fie considerate drept aparenţe unilaterale, ceea ce rezultă de altfel din metoda folosită pentru a le descoperi (de exemplu, analiza spectrală). Din păcate, astronomii interpretează aceste fenomene într-un sens ce corespunde celui mai greoi materialism al secolului al XIX-lea. Ideea de evoluţie, aplicată la stele – nu doar în cărţile de popularizare, ci şi în lucrările celor mai serioşi specialişti – rămâne cam la nivelul darwinismului celui mai grosolan, cu noţiunea sa de "luptă pentru existenţă" şi altele asemenea. Ştiinţele biologice tocmai au abandonat, într-o anumită măsură, acest darwinism primar, pur şi simplu pentru că au fost făcute nişte experienţe care au infirmat unele din primele sale dogme ortodoxe. Pentru stele nu s-au putut face, până acum, nişte experienţe de acest fel, pentru că se crede că sunt inaccesibile, că nici măcar nu ne putem gândi la "o acţiune a astrelor în substanţele terestre" şi încă şi mai puţin s-a încercat să se elucideze natura stelelor pe nişte căi experimentale. Teoria a fost aici mult mai fatală decât pentru ramurile "terestre" ale ştiinţei, pentru că nu există posibilităţi de rectificare. Şi astfel, se mai vorbeşte încă de naşterea lumilor din nişte nebuloase, de apariţia şi declinul stelelor, de dispariţia lor prin răcire treptată sau prin coliziunea dintre corpurile cereşti, sau prin explodare în urma frecării între particulele de praf cosmic. Ni se înfăţişează, pentru întreg universul, un tablou care ne-a fost deja oferit de secolul al XIX-lea pentru Pământ: naşterea din

nebuloasa originară şi moartea prin foc, prin căldură – întreaga viaţă sufletească şi spirituală cufundându-se atunci în neant. Astăzi, acest tablou şi-a mărit dimensiunile de milioane şi miliarde de ori. Iar acest tablou al universului a fost gravat în inimile oamenilor, de milioane şi de miliarde de ori, prin ştiinţa popularizată. Trebuie să-i opunem un alt tablou; de aceea studiem aici atât de amănunţit bazele antroposofice ale unei învăţături spirituale despre evoluţie, pornind de la entităţile suprasensibile şi nivelele lor de existenţă sufletească, "morală".

Importanţa uriaşă a acestei opoziţii ne va scuza de faptul că de astă dată am dat atâtea citate din conferinţele lui Rudolf Steiner. Pentru a înfăţişa un tablou atât de sublim, doar cuvintele cercetătorului spiritual însuşi pot fi convingătoare.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea XXIX

LUMEA STELARĂ

Oameni şi stele

Spiritele trimise de Dumnezeu
Strălucesc ca nişte stele
În Cerul Fiinţei eterne.
Fie ca toate sufletele umane
Să poată vedea în împărăţia existenţei pământeşti
Lumina flăcărilor lor ...

Aceste cuvinte ale lui Rudolf Steiner, de la sfârşitul conferinţei despre Zoroastru, nu sunt o simplă comparaţie, mai ales dacă le raportăm tocmai la conducătorul omenirii care a fost Zoroastru. Credinţa că stelele sunt suflete umane, sau că ele au legături cu sufletele umane, este foarte veche. Ea s-a estompat, pe măsură ce s-a impus noul tablou astronomic al universului şi în cele din urmă a fost discreditată complet. Ştiinţa spirituală va fi capabilă să pună din nou în lumină asemenea noţiuni, fără a favoriza prin aceasta superstiţiile.

Faptul istoric că numele lui Zoroastru înseamnă "stea de aur" va fi mai curând o confirmare decât o respingere a vechii credinţe. Zoroastru sau Zarathustra era numit "stea radiantă"; şi odinioară, alegerea numelor, atât pentru oameni, cât şi pentru stele, nu era întâmplătoare; ea avea un sens profund! Rudolf Steiner a spus odată, pe un ton plin de umor, că, astăzi, nu ne mai rămâne din stele decât numele lor, şi că, în consecinţă, mai avem doar o *astronomie*, dar nu mai avem nici *astrologie*, nici *astrosofie*. Aceste nume – şi în special cele ale planetelor Saturn, Jupiter etc., care ne-au fost transmise dintr-un trecut îndepărtat – sunt compuse din consoane şi vocale în

aşa fel alese încât fiinţa planetei sau a stelei să vorbească aici un limbaj cosmic. Bineînţeles, acest lucru nu mai e valabil pentru asteroizi, "micile planete", care, toate, au fost descoperite la începutul secolului al XIX-lea şi au primit, în mod absolut arbitrar, nişte nume de divinităţi sau de persoane umane, până când a fost epuizat calendarul şi oamenii de ştiinţă au început, pur şi simplu, să le numeroteze – ceea ce se face şi pentru stele. Neptun, descoperit în 1846 prin calcul, deja nu mai avea mare lucru în comun cu zeul mării, în timp ce Uranus, descoperit mai înainte, în secolul al XVIII-lea, de către Herschell, cu ajutorul telescopului, nu are un nume absurd: a fost pus în legătură cu vechiul Ouranos, soţul Geei.

Corespondenţa dintre oameni şi stele a fost expusă de Rudolf Steiner în Conferinţa a 3-a din "Karma mişcării antroposofice":

"Când transpunem într-o imagine spaţială ceea ce trăieşte în afara spaţiului şi a timpului, între moarte şi o nouă naştere, putem ajunge să ne spunem: fiecare fiinţă umană îşi are steaua sa, care este determinată de sarcinile pe care trebuie să le îndeplinească în această perioadă în lumea spirituală; fiecare fiinţă umană care coboară spre încarnare vine din direcţia unei anumite stele. Nu putem vorbi de "miezul de noapte al existenţei" fără a ne gândi la o stea, pe care fiecare om o locuieşte între moarte şi o nouă naştere, ţinând seama de tot ceea ce am spus despre fiinţa stelelor."

Nu aflăm în regiunea planetară decât sufletele care sunt apropiate de momentul morţii lor; pentru celelalte, stelele fixe sunt semnele cosmice graţie cărora noi percepem ceva din viaţa sufletelor neîncarnate.

Bineînţeles, fiecare din fiinţele umane care trăiesc pe Pământ are, de asemenea, o stea, şi dacă am face o statistică elementară, am spune că trebuie să existe milioane de stele, numai pentru persoanele încarnate în prezent. Astronomia actuală, care, în afară de numele mai mult sau mai puţin tradiţionale, cunoaşte, desigur, aspectul pur numeric, a stabilit că se pot cataloga până la 600 milioane de stele cu ajutorul telescopului şi al plăcii fotografice. Faptul că această cifră ar trebui dublată sau multiplicată, aceasta depinde numai de progresul tehnicii. Dar încă de pe acum e cam de ordinul numărului de oameni care trăiesc pe Pământ; aproximativ 1/3 din acesta. În schimb, numărul stelelor vizibile cu ochiul liber este mult mai mic: în jur de

7.000 (pentru întregul cer), clasate, în funcţie de strălucirea lor, în stele de mărimea 1, a 2-a, a 3-a – până la a 6-a. (Pe plăcile sensibile la lumină, stelele se înscriu astăzi până la mărimea a 21-a.) Marea majoritate a celor 600 milioane de stele cunoscute fac parte din Calea Lactee, care constă într-o multitudine de stele mici sau foarte mici, în timp ce există doar 20 de primă mărime, 52 de a doua etc.

Nu am menționa aceste date statistice, dacă n-ar trebui să facem legătura cu ceea ce am spus mai înainte. Dacă stelele reprezintă tot atâtea suflete umane, încarnate sau destrupate, aproximativ 20 din aceste suflete sunt "de primă mărime", care, în cursul încarnărilor lor, îşi asumă rolul de "conducători ai omenirii", de "spirite trimise de Dumnezeu". Ceva mai mult decât dublu sunt "de a doua mărime", iar "vizibilitatea" celorlalte suflete încetează după a şasea mărime.

Pentru a evita orice neînţelegere, trimitem cititorul la un pasaj important al conferinţei deja citate, în care Rudolf Steiner înfăţişează relaţia dintre Soare şi steaua personală în timpul cât omul trăieşte pe Pământ. El ne spune că, la naştere, Soarele acoperă această stea, apoi se îndepărtează treptat de ea, zăbovind în dosul ei; după 72 de ani, când intervalul este de o zi întreagă, Soarele eliberează, într-o anumită măsură, această stea, astfel că omul poate regăsi accesul spre ea; de aceea, durata medie a unei vieţi umane este de 72 de ani. E vorba aici e o "citire a scrierii stelare", adică a unei apropieri imaginative sau inspirate de faptele cosmice, cum o arată el în mod expres. Nu putem interpreta acest pasaj drept un simplu corolar fizic al mişcării de precesiune. Căci steaua pe care o considerăm patria stelară a unui om poate la fel de bine să se afle în afara eclipticii, în afara drumului urmat de Soare. De altfel, mişcarea anuală a Soarelui l-ar îndepărta de stea încă din a doua zi a unei vieţi umane. Şi apoi, toate fiinţele umane nu trăiesc exact 72 de ani. E vorba, după cum vedem, de o citire ocultă a scrierii stelare, căreia nu trebuie să-i căutăm interpretări materialiste. Scrierea stelară vorbeşte în mod clar despre întârzierea pe care o are Soarele în raport cu stelele, în cursul marelui "an cosmic", şi despre corespondenţa dintre această întârziere şi viaţa omului (un grad în 72 de ani – vezi Scrisoarea XI).

Să ne amintim acum că, la naştere, starea cerul înstelat se imprimă în creierul uman, Soarele fiind într-o anumită poziţie, şi că apoi, cerul înstelat se roteşte puţin şi se îndepărtează de această

schemă gravată în creier; vom avea atunci un sentiment a ceea ce înseamnă când Soarele "eliberează" steaua după 72 de ani. Limbajul imaginativ al cercetătorului spiritual îl exprimă astfel:

"Omul poate trăi pe Pământ tot acel timp cât Soarele locuieşte în regiunea stelei sale. Apoi, în condiţii normale, Soarele încetează, ca să spunem aşa, să mai protejeze steaua, el încetează să-i mai spună: Eu îţi dau eu însumi ceea ce acest om ar fi trebuit să-ţi dea, în perioada în care eu te acopăr în mod provizoriu şi fac pentru el ceea ce faci tu pentru el între moarte şi o nouă naştere. Când Soarele nu mai poate vorbi în acest fel stelei, ea îl cheamă din nou pe acel om. Aceste lucruri nu pot fi înţelese decât dacă ne apropiem de ele cu respect, cu acel respect care era numit în Misterii «respectul faţă de cele de sus». E un sentiment care ne conduce tot mai mult la a vedea nişte corespondenţe între ceea ce se petrece aici jos pe Pământ şi puternica, maiestuoasa «scriere a stelelor»."

Dar omul nu depinde doar de această singură stea, pe care o putem numi "a sa" şi despre care se spune atât de frumos în limbajul curent că ea răsare sau apune. (În "Poarta Iniţierii", Maria îi spune lui Johannes: "Ţi-am putut contempla steaua. Ea străluceşte cu întreaga ei lumină".) Omul mai are nişte legături cu o serie de alte stele, în special la începutul vieţii sale între moarte şi o nouă naştere. La fel cum, pe Pământ, se formează nişte grupuri umane, nişte constelaţii de grupuri umane, la fel, nişte grupuri de stele ţin locul pentru om, în acest moment, la ceea ce-i dădea pe Pământ faptul de a fi individualizat în corpul său fizic şi în corpul său eteric.

Într-adevăr, corpul astral al omului are întotdeauna o tendinţă de a se uni cu acela al semenilor săi – şi această unire se realizează, de altfel, până la un anumit punct, în timpul somnului -, dar ziua, aceste corpuri, precum şi "Eurile", sunt clar delimitate unele de altele, pentru că ele aparţin de corpul fizic şi de cel eteric. După moarte, posibilitatea acestei izolări încetează complet; se întâmplă altceva: încă din viaţa sa pământească, prin sentimentele sale, concepţia de viaţă, impulsurile de voinţă etc., omul a intrat în legătură cu anumiţi Îngeri şi Arhangheli, şi aceştia îl leagă de anumite grupuri de stele. Oamenii se deosebesc, aşadar, după nişte "regiuni stelare", şi diferite suflete umane au un grup de stele comun. Iată un desen extras din acest ciclu:

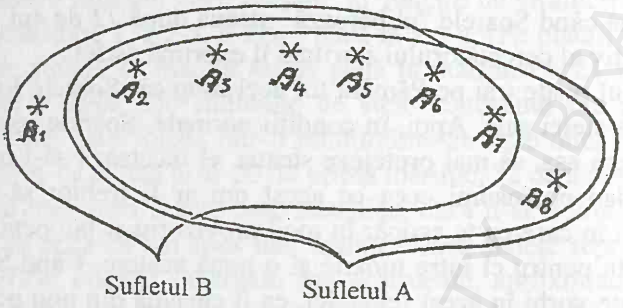

Figura 54

O ființă umană poate să aparțină de mii de Îngeri și Arhangheli, de niște ființe sufletești care incarnează, ca să spunem așa, în lumea astrală, sentimentele, ideile, reprezentările sale, și care sunt mai mult sau mai puțin luciferice – căci există ființe de această natură în lumea stelară. Dat fiind faptul că, pe Pământ, anumite sentimente, concepții sociale și juridice etc. sunt comune unui mare număr de oameni care trăiesc pe același teritoriu, acele ființe umane aparțin, prin aceasta, în constituția lor sufletească, de aceleași grupuri de stele – dar două suflete nu au niciodată exact același domeniu stelar.

Toate acestea sunt adevărate atâta timp cât omul își mai păstrează corpul astral, cu alte cuvinte, în perioada traversării sferelor Lunii, a lui Mercur și a lui Venus, unde el face experiența a ceea ce se referă la comportamentul său social, în lucrurile mari și în cele mărunte. Când apoi omul intră în sfera Soarelui și își părăsește "cadavrul" astral, atunci Soarele îl predă din nou, în mod liber, stelei sale individuale; s-a terminat cu asocierile sau scindările în funcție de niște grupuri stelare. Când omul, în "Eul" său, traversează "miezul de noapte al existenței", el este în mod exclusiv locuitorul unei anumite stele.

Astfel, noi putem avea o presimțire despre marea diversitate de legături care îi unesc pe oameni cu stelele. Pentru a găsi un fir al Arianei în acest labirint, e important să nu ne lăsăm induși în eroare de prejudecățile materialiste ale științei actuale; dar nu trebuie, din

acest motiv, să adoptăm o poziție dogmatică, ce închide toate perspectivele. Rudolf Steiner a repetat adesea că anumite întrebări, cum ar fi: Lumea este finită sau infinită? – nu pot primi din partea conștienței pământești obișnuite nici un răspuns. Putem demonstra la fel de bine că e finită sau că e infinită. Dar după moarte, omul ajunge cu certitudine la granița lumii fizice sensibile și el face atunci experiența a ceea ce este "afară". Din acel moment, începe și el să perceapă sau să simtă "din afară" lumea stelară, în măsura în care stelele aparțin lumii fizice sensibile.

Aceasta ne conduce, totodată, la o altă enigmă care apare și este discutată adesea, dar care este sortită să rămână sterilă, dacă e tratată doar cu ajutorul intelectului abstract: stelele trebuie oare considerate drept niște corpuri materiale, în sens terestru, sau nu? – Găsim în conferințele lui Rudolf Steiner numeroase expresii care înfățișează stelele ca fiind absolut non-fizice și non-materiale, și care infirmă cu putere ideea că am putea vedea în ele niște corpuri materiale; totuși, în alte pasaje, Rudolf Steiner vorbește la fel de clar despre partea minerală și fizică a stelelor, sau despre natura gazoasă a "corpului Soarelui". Vedem, deci, îndată că nu e atât de ușor să se răspundă la o asemenea întrebare și că trebuie să ne ferim, în acest domeniu, de orice dogmatism.

O schemă poate să ne vină aici în ajutor. Rudolf Steiner descrie lumile diverse la care participă omul: prima este lumea *perceptibilă, fizică*, a mediului nostru pământesc. Apoi urmează a doua lume, *non-perceptibilă, supra-fizică*: aceasta e lumea eteric-elementară, în care omul dispare, cel puțin pentru Pământ, o dată cu moartea. Apoi, o a treia lume, care este, și ea, *supra-fizică*, dar, în același timp, *perceptibilă*: lumea luminii care vine de la Soare, stele și Lună. Din acest punct de vedere, natura stelelor este "supra-fizică", dar ea devine vizibilă – noi știm că aici e opera lui Lucifer – și în această lumină vizibilă ni se revelează morții. Ea este veșmântul sufletelor în lumea spirituală, și în această lumină cosmică sufletele devin vizibile pentru noi, propriu-zis, după ce au dispărut mai întâi în a doua lume (invizibilă). Această a treia lume este lumea Ierarhiei a Doua, în timp ce precedenta era lumea Ierarhiei a Treia. Într-adevăr, noi găsim, în stele ca și în Soare, Spiritele Înțelepciunii, care se află pe treapta cea

mai de sus a Ierarhiei a Doua. Natura lor veritabilă, care este supra-fizică, se ascunde în dosul luminii Soarelui şi a stelelor.

Dar mai există şi o a patra lume, care este *fizică*, deşi *non-perceptibilă*. Ea trăieşte în fenomene cum ar fi "greutatea" fizică, aceasta ne slujeşte la mersul pe suprafaţa Pământului, dar rămâne în sine non-perceptibilă. În această lume, care este în mod nemijlocit fizică, dar nu comportă nimic material, acţionează Prima Ierarhie, cea a Tronurilor, Heruvimilor, Serafimilor. Acolo trăiesc sufletele umane, smulse, întrucâtva, vizibilităţii pentru a doua oară, când a sunat pentru ele ceasul pe care l-am numit "miezul de noapte al existenţei" -, când elementul fizic al viitorului trup pământesc se construieşte deja, dar în stare spirituală, adică non-perceptibil pentru conştienţa obişnuită. Aceasta este o activitate ce se desfăşoară direct în lumea stelară – în Zodiacul însuşi -, de care, după cum am văzut, aparţin entităţile Primei Ierarhii.

Dar Zodiacul nu trebuie să fie conceput aici ca o centură de stele vizibile -, căci sub această formă el face parte din cea de a treia din lumile enumerate aici; trebuie să vedem în Zodiac o putere spirituală activă care are puterea de a interveni în mod direct până în fizic. Trebuie să înţelegem, aşadar, că ceea ce este cu adevărat "fizic" în lumea stelară nu este vizibil, iar ceea ce este "vizibil" în lumea stelară nu este "fizic", ci "supra-fizic". Doar cu ajutorul unor asemenea reflecţii putem ajunge, în acest domeniu, să punem problemele în mod fecund şi să descoperim o legătură pe care s-o înţelegem între Macrocosmos şi microcosmos, care este omul. Când, de exemplu, omul se slujeşte aici de laringe, ceea ce răsună în cuvântul său sunt forţele care "trăiesc în Taur" – într-o lume fizică non-perceptibilă, care i-a modelat laringele, atunci când locuia printre fiinţele Primei Ierarhii şi folosea el însuşi forţele constelaţiei (spirituală, invizibilă) a Taurului. Dar acest curent devine vizibil, într-o anumită măsură, dacă omul coboară din Cosmos în perioada când Luna străluceşte în zona Pleiadelor. Există o înrudire între lumina lunară care provine de la Taur (de care aparţin Pleiadele) şi ceea ce emană de la om când îşi foloseşte laringele. Aceasta face parte din cea de-a treia dintre lumile enumerate aici, lumea astrală, perceptibilă pentru om, deşi, prin natura ei, este supra-fizică.

Putem încerca aici să lămurim ce este lumea "astrală":

"... Ce vedem noi, de fapt, când privim în spațiu o planetă îndepărtată sau o stea fixă? Nu vedem nimic din ceea ce suntem obișnuiți să vedem în jurul nostru, pe Pământ, nici vegetație verde, nici nori, nici pământ etc. Astrele sunt mult prea departe pentru aceasta, chiar și Luna. Dar ceea ce trăiește pe aceste corpuri cerești, atât de străine nouă, conține pretutindeni un "interior": niște fenomene materiale metamorfozate. Pe acestea le vedem noi când ne îndreptăm telescopul spre un astru. Iar dacă astrul, de exemplu Luna, și-ar îndrepta un telescop spre noi, oare ar vedea ea plantele, animalele noastre etc. ? – Nu, distanța este prea mare; dar ea ar vedea ce se află în inima noastră, în stomacul nostru etc. Deoarece omul aparține celui mai înalt dintre regnurile de pe Pământ, un observator nu ar vedea, din afară, decât ceea ce se petrece în interiorul corpurilor umane."[85]

Vedem: la fel cum nu pot fi percepute, din înaltul celorlalte lumi, decât fenomenele organice interne ale oamenilor, tot astfel, noi nu percepem din astre decât fenomenele interne, materiale însă metamorfozate, care se desfășoară în cele mai înalte entități ale acestor astre. Desigur, ne putem întreba ce fel de "fenomene materiale" sunt acestea, pe care le poartă în interiorul lor aceste ființe, inclusiv spiritele luciferice, dar nu ne vom înșela, cu siguranță, dacă le aplicăm epitetul de "supra-fizice".

În aceeași conferință, Rudolf Steiner a spus că "materia" nu există, propriu-zis, în natura exterioară, ci doar în om, în procesele organice din om. În același fel, noi putem găsi "materie" în stele, când suntem în stare să sesizăm fenomenele interne ale entităților stelare. Acest fapt deschide un câmp vast pentru cercetările astronomici antroposofice.

Putem aminti aici explicația dată de Rudolf Steiner unui fenomen care nu ne-a fost cunoscut decât datorită telescopului, și anume "canalele lui Marte". Se știe că astronomul Schiaparelli, care avea un dar al observației remarcabil, le-a descoperit în anii '70 ai secolului trecut. Acestea sunt niște striațiuni drepte care se încrucișează sau se întind paralel și sunt unite prin niște "bretele". Mult timp au fost considerate niște canale datorate tehnicii locuitorilor de pe Marte pentru irigarea planetei lor. Aceste "canale" s-au arătat a fi destul de fixe, dar nu absolut imuabile. La o întrebare ce i-a fost adresată pe

această temă, Rudolf Steiner a răspuns că Marte a rămas la un stadiu de evoluție mai tânăr decât acela în care se află Pământul, adică în stadiul pe care-l găsim relatat (pentru Pământ) în foarte vechea mitologie germano-nordică: existau atunci douăsprezece fluvii care ieşeau din frigurosul ținut Nifelheim. Aceste fluvii au intrat în om şi au devenit cei 12 nervi cranieni ai săi.[21] Exista, de asemenea, şi un fluviu cald, venit din Muspelheim, din sud, şi care azvârlea scântei. Aceste fenomene, care nu apar în mediul nostru actual decât în mod neregulat, sub formă de curenți marini şi aerieni, erau atunci de o mare regularitate şi s-ar fi putut vedea cum Pământul era traversat de nişte "canale" care intrau şi ieşeau din oameni şi care, treptat, au dispărut, pentru a se materializa în capul uman. (Existase un fenomen analog pe vechea Lună.)[9]

Aşadar, putem vedea pe suprafața lui Marte nişte fenomene care n-au devenit încă pe deplin organice şi interne, şi care cuprind, încă, întreagă această planetă. Nişte fenomene cum sunt canalele de pe Marte sau "striațiunile" de pe Jupiter nu pot fi, desigur, observate pe stelele fixe. Acestea nu ne permit să le sesizăm natura decât prin intermediul proprietăților lor luminoase, chimice şi eterice. Dar Rudolf Steiner, vorbind despre ceea ce putem afla despre ele prin spectroscopie etc., a spus că în acest fel sesizăm, pentru fiecare corp ceresc, "doar o radiație exterioară relativ fără importanță".

Ceea ce este foarte important, în schimb, este ceea ce radiază în Cosmos pornind din interiorul omului. Să ne amintim prima din conferințele despre Arhangheli[46], în care Rudolf Steiner arată cum omul este pătruns, în miezul verii, de un foc sulfuric intern, de un proces de sulfurizare ce radiază în afara lui şi străluceşte în Cosmos.

"Atunci, când oamenii strălucesc astfel, în interior, de un foc sulfuric, multe lucruri se petrec în Cosmos. Nu există doar licuricii de Sânziene care se aprind pentru ochii fizici ai oamenilor. Văzut de sus, de pe celelalte planete, interiorul ființei umane devine, pentru privirea eterică a ființelor planetare, luminos."

Apoi, spre toamnă, fierul radiază în sângele oamenilor, ca meteoriții ce cad în ploaie – ființa interioară a omului ia, pentru privirea ființelor cosmice, aspectul unei ploi meteoritice.

În sfârşit, când suntem în miezul iernii, Pământul devine un corp cosmic închis în sine. Sufletul său s-a retras înăuntru: el se

spiritualizează, grație naturii sale saline; el devine viu, grație cenușii semințelor vegetale. Pământul hibernal devine lunar în interiorul său, dar atunci are el cea mai mare posibilitate de a primi ceea ce este solar. Și, dincolo de Soare, el se înalță până la ceresc – până la lumea stelară. "Dacă ne-am duce în întinderile îndepărtate ale universului, când Pământul strălucește astfel, am vedea, aș spune, o radiație terestră și totodată stelară, o lumină cerească pe care Pământul o trimite până în adâncurile îndepărtate ale Cosmosului ... Dacă, din adâncul universului, am privi atunci Pământul, am observa, prin scânteierea lui stelară, sub suprafața sa, toate culorile curcubeului ..."

Pământul radiază ca o stea în univers, și universul observă, în culorile curcubeului, corpul Pământului, devenit atât de viu în adâncul său în timpul iernii. Niciodată Pământul și Cerul nu se apropie cu atâta libertate și cu atâta deplină conștiență ca la Crăciun.

Niște ființe spirituale își îndreaptă privirea spre Pământ. Una din ele, cea mai înaltă, Ființa Solară însăși, va coborî spre el. Dar mai întâi trebuie să se nască "purtătorul lui Christos", Zoroastru reîncarnat, care a fost vestitorul Soarelui. Înțelepții din Orient văd răsărind steaua lui, și pornesc spre locul nașterii. Numele de Zoroastru, am mai spus, înseamnă "stea de aur" și ni se relatează că magii din Orient, care erau discipolii săi, vedeau în el "steaua omenirii", un reflex al Soarelui. Să ne amintim că Soarele, și el, este o stea fixă, și că Zoroastru fusese inițiat de către Ormuzd (Ahura-Mazdao), care este Soarele însuși.

Dar Soarele este mult mai mult decât o simplă stea. În epoca lui Zoroastru, fiul lui Dumnezeu, Christos, care este deasupra Tronurilor, Heruvimilor și Serafimilor -, era încă unit cu Soarele. Când Christos s-a unit cu Iisus din Nazareth, al cărui corp era predestinat să-i devină purtător, nu doar o stea, nu doar un reflex al Soarelui, ci Soarele însuși cobora pe Pământ: Soarele spiritual "s-a făcut trup și a locuit printre noi". Apoi, această Entitate a fost introdusă din nou, prin moarte, în lumea invizibilă; Ea a biruit moartea; Ea trăiește și acționează de atunci înainte în inimile umane. Dar va veni o vreme când Christos va deveni din nou vizibil, deși El trăiește în lumea supra-fizică, nu doar în lumina vizibilă a Soarelui și a Lunii, ci în "nori", adică în lumea eterică. În perioada Crăciunului,

forța lui Christos va radia în univers pornind din inimile umane şi de la clarvederea umană, şi va fi germenele solar al lumii.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea XXX

LUMEA STELELOR

Plante şi stele

Din consideraţiile anterioare reiese că lumea stelară este semnul unei lumi divin-spirituale, invizibilă pentru ochii noştri, dar întreţesută, într-un fel, în lumea materială. Acestea sunt "coloniile de spirite" pe care sufletele umane le locuiesc, şi ele, între moarte şi naşterea pământească. Pe de altă parte, există stelele vizibile, care ne revelează divin-spiritualul prin punctele lor luminoase, scânteietoare; ele sunt nişte fiinţe "supra-fizice" care fac, totuşi, parte din lumea noastră sensibilă, dar ale căror configurări, "constelaţiile", reprezintă nişte adevărate focare de forţe, acţionând prin formele lor. Simţim, aşadar, firmamentul nu ca pe o lume infinit de îndepărtată, ci ca pe o lume pretutindeni prezentă şi activă. Ea acţioncază în toate punctele din spaţiu unde iau naştere forme, configuraţii. Am spus că Lucifer-Phosphoros este spiritul care ne transmite, în felul său, expresia iubirii Cosmosului. Pentru a simţi aceasta, trebuie ca viziunea noastră să înceteze să mai fie spaţială şi să devină calitativă. În sfera care se află, am putea spune, dincolo de stele, spaţiul nu mai există deloc, totul a devenit calitativ, dar această lume non-spaţială se organizează totuşi în imagini suprasensibile, de unde provine, pe Pământ, tot ceea ce este formă, structură.

Lumea planetelor, la rândul ei, trimite pe Pământ nişte forţe de creştere şi metamorfoză.

În sfârşit, Pământul, conform cu natura sa, oferă substanţele şi schimburile materiale. Şi în funcţie de aceste surse diverse de unde provin forţele, pe Pământ iau naştere diferitele regnuri ale naturii.

Această concepţie se află la baza oricărui demers ştiinţific al antroposofiei. Sigur, ea obligă astronomia să stabilească nişte postulate care sunt pentru aceasta foarte neobişnuite. O astronomie

care s-ar ocupa numai de astre ar fi pentru antroposofie la fel de neconceput ca orice altă știință care se consacră doar fenomenelor pământești. Sigur, cerul înstelat, când îl contemplăm în întreaga sa amploare, atât sensibilă, cât și spirituală, conținând și planetele, apare drept arhetipul și sânul originar a tot ceea ce există pe Pământ; dar, tocmai din acest motiv, nu-l putem înțelege bine decât pornind de la lucrurile pământești. – A explica prin ele însele mișcările și celelalte fenomene ale lumii stelare, aceasta nu poate conduce decât la eșafodarea unor teorii relative și ipotetice. Să ne amintim imaginea, adesea folosită de Rudolf Steiner, a acului magnetic. El nu-și are de la sine orientarea spre pol, ci de la întreg globul terestru! La fel, nu putem înțelege fenomenele vieții pământești și fenomenele cerului înstelat decât descoperind corelațiile dintre ele. La 20 august 1916[65], Rudolf Steiner a rezumat această idee în termeni care mai pot surprinde și astăzi: "Astronomii vor trebui să fundamenteze biologia prin intermediul științei lor, iar biologii vor trebui să fundamenteze astronomia prin intermediul științei lor. Dacă va fi fundamentată o biologie, într-un sens just, cu mijloacele astronomiei, aceasta va fi o știință spirituală despre natură, iar o astrologie, fundamentată cu mijloacele unei adevărate biologii, va fi o știință spirituală despre cer."

Vom intra astăzi în detaliu în aceste corelații, în ceea ce privește lumea stelelor fixe și lumea plantelor. În "Conștiența inițiatului"[28], Rudolf Steiner descrie o corespondență între stele și plante care vorbește sentimentului uman, chiar dacă nu e încă prea evoluată conștiența. El înfățișează Pământul ca pe o oglindă a Cosmosului, a cărei suprafață reflectoare nu se limitează să reproducă formele exterioare: imaginea trăiește, crește, se dezvoltă: acesta este regnul nostru vegetal. El este o imagine vie a firmamentului și, mai exact, a lumii stelelor fixe. Iar pentru conștiența inițiatului (despre care e vorba în acest ciclu), stelele, și ele, sunt viață mișcătoare, fluctuantă și multiformă. Luate în mod separat, ele se revelează a fi "Eul" lumii vegetale. Ele pot fi comparate cu perlele de rouă care strălucesc aici pe Pământ în flori și pe frunze. În lumea spirituală propriu-zisă, care depășește lumea stelară, plantele sunt, la fel ca oamenii, niște ființe dotate cu conștiență de sine – deci, sunt niște "Euri". Și la fel cum perlele de rouă se odihnesc în flori, tot astfel stelele vizibile se

odihnesc în sânul unei maiestuoase lumi de entități spirituale. Va fi suficient să amintim că Spiritele Înțelepciunii compun ierarhia comună tuturor stelelor fixe și că sufletele-grup ale plantelor sunt "descendenți" ai Spiritelor Înțelepciunii[3)], pentru a înțelege legătura reală care unește stelele cu plantele.

Or, stelele fac parte din constelații, despre care am spus mai înainte că nu reprezintă niște aglomerări iluzorii și întâmplătoare; ele sunt amprenta, în lumea vizibilă, a unor entități spirituale care acționează în dosul lumii stelare.

În aceste desene riguroase și imuabile putem descoperi arhetipurile tuturor formelor solide care există pe Pământ. Pentru a cerceta aceste arhetipuri, în ceea ce privește plantele, trebuie să avem în vedere principiile formatoare – nu pentru întregul regn vegetal, ci pentru grupe, familii și specii.

Când, în schimb, studiem mantia vegetală a globului pământesc în ansamblul ei, ajungem s-o considerăm ca pe un tot – și lumea stelară, de asemenea, este un tot. Această mantie vegetală aparține întregului Pământ. Rudolf Steiner a spus adesea că trebuie să privim plantele, în raport cu Pământul, așa cum privim podoaba capilară în raport cu omul, părul iese din el și nu poate fi înțeles decât în legătură cu el. Astfel, putem vedea deja o imagine a cerului înstelat în covorul vegetal atât de bogat care acoperă Pământul, cu mulțimea sa de arbori, plante, ierburi etc. Tot așa, acolo sus, stelele sunt semănate pe întreg firmamentul. Găsim expresia naivă a acestei legături în limbile umane. Câte nume de plante nu evocă o înrudire cu stelele! De câte ori nu sunt comparate florile cu stelele! Vedem uneori niște frumoase picturi sau gravuri vechi care arată, sus, niște stele cu cinci sau șase raze, iar jos, niște flori care le seamănă. Să observăm dezvoltarea unei plante modeste, *Taraxacum* sau păpădia; rădăcina ei rectilinie, peste măsură de lungă, reproduce raza pământească; floarea ei total solară evocă lumea planetară; și, în fine, când a trecut timpul înfloririi, și când încep să se dezvolte akenele, apare o minusculă imagine a universului, o sferă semănată cu stele!

Am spus că lumea plantelor, luată în ansamblul ei, oglindește firmamentul. Dar această oglindire, așa cum s-a spus în conferința de la Torquay, nu este întotdeauna absolut adecvată. E până la un punct

o imagine multicoloră, aşa cum e şi covorul vegetal. Noi ştim că în culorile vegetale se exprimă influenţa planetelor. Ele modifică, de asemenea, principiile formatoare datorate stelelor fixe. De la planete provin forţele de creştere, tendinţa spre mişcare, inserţia spiralată a frunzelor etc. Din stele provin mai curând formele. Acestea emană de la toate stelele, cu excepţia celor din Zodiac.[67] E vorba de toate constelaţiile care se află în afara Cercului Zodiacal: Carul Mare, Carul Mic, Orion etc. Căci Zodiacul – aşa cum am arătat – guvernează forţele organismelor animale. Putem, deci, rezuma:

Lumea plantelor îşi are formele de la cerul înstelat, lumea animală le are pe ale sale de la Zodiac, iar omul îşi primeşte forma sa nu de la constelaţii, ci de la întreaga sferă. Capul său are forma boltei cereşti. Şi aici, găsim că omul este sinteza, rezumatul întregului univers, în timp ce celelalte regnuri ale naturii rezultă din nişte dezvoltări unilaterale.

Totuşi, există în plante o altă imagine a universului: celula, care este sferică, şi seamănă la început a reproduce Pământul. Dar observăm repede că, de fapt, configuraţia sa internă reflectă universul, inclusiv sistemul planetar. Celula devine vizibilă pentru noi în plante doar graţie materiei terestre care este depusă în ea. Ca formă eterică, întreaga plantă este o imaginaţiune.[66] Dacă n-ar fi umplută cu materie pământească, ce o face perceptibilă pentru ochiul fizic, ea n-ar fi accesibilă decât conştienţei noastre imaginative.

Dar constelaţiile sunt nişte imaginaţiuni, nişte viziuni împietrite întrucâtva ale lumii spirituale care trăieşte şi evoluează prin ele. Ele corespund celorlalte imaginaţiuni, care sunt plantele. Acestea sunt puţin modificate în raport cu arhetipurile, din cauza apartenenţei lor la lumea fizică. Între aceste două familii de imaginaţiuni rămâne o asemănare pe care o putem pune în evidenţă cu ajutorul observaţiei.

În conferinţa deja citată[67], Rudolf Steiner expune acest lucru: atunci când cineva devine clarvăzător pe baza forţelor de voinţă, ajunge să contemple Cosmosul "din exterior" şi să vadă stelele "din afară". În acest fel se prezintă universul şi stelele pentru sufletele celor destrupaţi.

"... Acolo, unde nu mai există deja stele, nu te mai afli în lumea eterică, ci în lumea astrală; a mai vorbi de spaţiu în domeniul pe care l-am indicat aici (în afara cercului desenat) nu mai are prea mult

sens. Dar ai sentimentul de a fi absorbit spațiul în tine însuți. Atunci, dragi prieteni, nu mai vezi nici o stea. Știi că îți îndrepți privirea spre stele, dar nu vezi nici una; nu mai vezi decât imagini. Pretutindeni în univers, vezi imagini. Și înțelegi atunci de ce, în timpurile vechi, oamenii care reprezentau sferele cerești înfățișau aici nu doar stele, ci și imagini."

Iată, sub o formă rezumată, ceea ce spune el apoi: Când omul care se află în respectivele condiții, privește Pământul prin aceste figuri, el vede că din aceste imagini emană și radiază lumină și forță, coboară spre Pământ. Acolo, ele modifică formele plantelor. Cu forțele formatoare, care emană din constelații (imobile), se unesc forțele motrice provenind din planete, mai apropiate de Pământ: Saturn, Jupiter, Marte. Acestea extrag, într-un fel, plantele din rădăcinile lor, le fac să urce și să crească. Dar forțele stelare aduc niște forme care iau naștere din formele constelațiilor. Vom studia mai îndeaproape această corespondență.

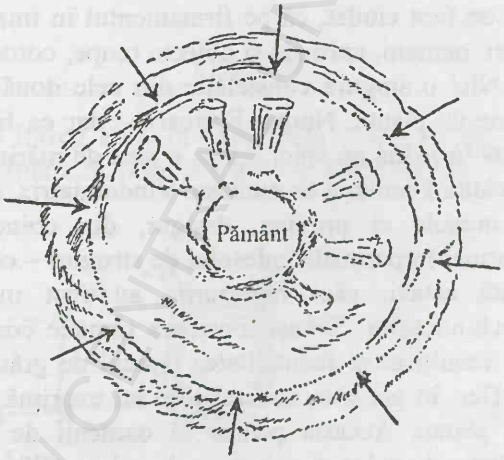

Figura 55

Poate părea surprinzător, în primă instanță, să facem abstracție de tot ceea ce este, în plante, creștere și bogăție, și să căutăm formele

lor arhetipale, structura invizibilă şi abstractă! Nu este uşor, de altfel, să identificăm, în plantele reale, aceste arhetipuri spirituale şi ale formei, căci ele sunt dominate şi transformate pretutindeni de forţele de viaţă. E necesară o anumită concentrare a spiritului şi facultatea de a uita tot ceea ce este viu şi schimbător. Formele constelaţiilor sunt prezente. Aşa cum vedem aceste forme desenate pe hărţile cerului, mai ales cele moderne, ele nu mai reprezintă în mod exact imaginaţiunile din care provin. Ele şi-au pierdut ceva din viaţa şi substanţa lor spirituală. Chiar reprezentările de pe hărţile mai vechi nu mai erau decât un vestigiu tradiţional, deşi adesea fidel: de exemplu, Taurul, care sare şi izbeşte cu coarnele sale lungi, nu e reprezentat decât în jumătatea sa anterioară; sau Andromeda înlănţuită de stânca ei drept pedeapsă pentru îngâmfarea mamei sale Casiopeea, care, aşezată pe un tron, poartă toate atributele trufiei sale, în timp ce Perseu, mesagerul înaripat al zeilor, cu spada într-o mână, cu capul tăiat al Meduzei în cealaltă, se repede în ajutorul Andromedei.

Constatăm un fapt ciudat, că pe firmamentul în imagini al celor vechi există zei, oameni, animale şi obiecte (cupe, coroane etc.), dar deloc plante! Nici o singură constelaţie din cele două emisfere nu poartă un nume de plantă. Numai Fecioara – dar ea face parte din Zodiac – poartă în mână un spic: Spica, o stea de mărimea 1. O altă stea din constelaţia Fecioarei se numeşte Vindemiatrix, Culegătoarea de struguri; numele ei provine, desigur, din coincidenţa între răsăritul ei matinal în perioada culesului de struguri – coincidenţă ce nu mai există astăzi, căci raporturile au fost modificate de precesiunea echinocţiilor. Totuşi, Fecioara rămâne constelaţia care simbolizează înmulţirea şi fecunditatea (spicul de grâu, ciorchinele de strugure). Dar, în general, constelaţiile nu exprimă imaginaţiuni referitoare la plante. Aceasta pentru că oamenii de odinioară se interesau de viaţa plantelor, de creşterea lor, de proliferarea lor, care sunt elemente eterice, şi foarte puţin de formele lor.

În conferinţa deja menţionată, Rudolf Steiner citează în mod insistent un exemplu concret:

"Cel care are vederea imaginativă poate spune: Crinul este o formă vegetală care există pe Pământ şi care depinde de un anumit

grup de stele; Laleaua este o altă formă, care depinde de un alt grup de stele."

Laleaua şi Crinul sunt două plante meridionale sau orientale. Aceste două flori au apărut adesea oamenilor drept două arhetipuri de formă. Ele exprimă două "gesturi" diferite: cupa care se închide (lalea) şi cupa care se deschide (crin).

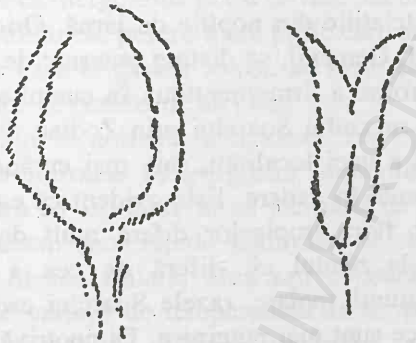

Figura 56

"Există un întreg abis, în experienţa ocultă de pe treapta doua, între a privi o floare de lalea şi a privi o floare de crin."[3)]

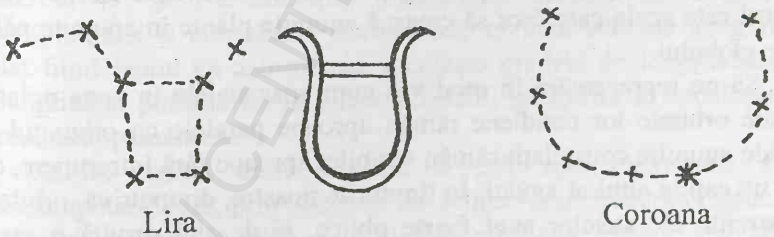

Figura 57

Găsim pe cer o constelaţie numită "Corona Borealis", care este un arhetip al formei "lalea". Această constelaţie este foarte vizibilă

primăvara, în ținuturile noastre, și ne putem reprezenta că niște forțe formatoare emană din ea pentru florile de această formă. Crinul, în schimb, corespunde prin forma sa constelației Lyra, care este una din bijuteriile nopților de vară. Observăm această formă în dispunerea stelelor ei, și cel mai bine în imaginea tradițională a lirei, de care a fost legată.

Vorbeam adineaori de primăvară și vară. Efectiv, trebuie să ținem seama de cursul anului și de anotimpurile în care răsar și apun constelațiile; constelațiile din nopțile de iarnă, Orion, Canis Major (cu Sirius), Taurul, Gemenii, se disting puternic de cele din nopțile de vară. Această rotire a firmamentului, în cursul anului, nu este o decât reflectare a mersului Soarelui prin Zodiac. Pe lângă aceasta, poziția geografică a unei localități, sau, mai curând, a unei întregi regiuni, trebuie avută în vedere. Este evident că ea are o influență asupra vegetației: flora tropicelor diferă mult de cea a zonelor temperate, care, la rândul ei, diferă de cea a Arcticii sau a Antarcticii. În regiunile polare, razele Soarelui cad mai oblic, dar aici forțele cosmice sunt mai puternice. Dimpotrivă, forțele telurice predomină la ecuator.

Dar pentru a înțelege structura ca formă a plantelor unei regiuni trebuie să știm ce constelații strălucesc pe firmamentul ei, și în ce anotimp. Acest lucru este spus în mod clar în conferința deja menționată: "Să ne imaginăm că eu călătoresc printr-un ținut, de exemplu, în Europa Centrală. Anumite constelații dobândesc aici o importanță deosebită în anotimpul când se formează florile; căci cerul este acela care face să crească anumite plante în anumite părți ale globului."

Să ne reprezentăm în mod viu cum apar stelele în zona polară, unde orbitele lor cotidiene rămân aproape paralele cu orizontul și unde anumite constelații rămân vizibile, aproape fără întrerupere, de la un cap la altul al anului. În ținuturile noastre, dimpotrivă, orbitele aparente ale stelelor sunt foarte oblice, și de aici rezultă o mare varietate, după anotimpuri. La ecuator, stelele urcă sau coboară vertical față de orizont; de la un semestru la altul, la aceeași oră din noapte, firmamentul s-a schimbat complet și pe cer apar noi constelații.[69] La ecuator lipsesc constelațiile "circumpolare", căci Steaua Polară însăși rămâne jos la orizont. Aceste constelații

circumpolare (nord) au o mare importanță pentru ținuturile noastre, și de aceea întotdeauna au fost avute în vedere noaptea, vara, ca și iarna. Pentru regiunile arctice, unde, în timpul scurtei veri, înflorește o foarte frumoasă vegetație, aproape toate stelele vizibile sunt circumpolare. De unde, o varietate foarte mică.

Această descriere arată deja diferențele întâlnite, în privința formelor vegetale, când călătorim de la sud spre nord, sau invers. E cu totul altfel dacă mergem de la est la vest sau de la vest la est. Căci aceleași stele strălucesc pentru toate țările care au aceeași latitudine. Schimbările pe care le găsim, totuși, au niște cauze telurice: solul, altitudinea, clima ce rezultă de aici etc.

Să ne amintim o noțiune interesantă: cei vechi, și, mai exact, Hipparchus, au introdus în geografie noțiunile de longitudine și latitudine, pentru că au observat că mergând de la nord la sud, sau invers, ne expunem unor rapide schimbări de climă – constelațiile, reperate după Steaua Polară, urcă sau coboară, și remarcăm, de asemenea, niște variații de temperatură. În timp ce în direcția est-vest, sau vest-est, aceste diferențe nu există, stelele rămân exact aceleași și clima nu variază decât lent. Ei simțeau că Pământul e mai întins în sensul est-vest și mai condensat în sensul nord-sud – de unde termenii de "longitudine" (lungime) și "latitudine" (lățime).

Fiecare știe că gradul de latitudine într-un anumit loc corespunde înălțimii polului ceresc deasupra acelui loc. De exemplu, Dornachul este situat la 47° și 1/2 latitudine nordică, și Steaua Polară se arată aici la 47° și 1/2 deasupra orizontului. Trebuie să reținem că longitudinile și latitudinile astronomice nu sunt cele ale geografiei, dat fiind faptul că astronomia socotește gradele de longitudine pe ecliptică și pornind de la punctul vernal; geografia le socotește pe ecuatorul pământesc.

Să ne oprim, deci, o clipă la cele mai importante stele circumpolare, care, prin prezența lor neîntreruptă deasupra regiunilor noastre, trebuie să aibă o influență profundă asupra vegetației. Întâlnim, în primul rând, de două ori, aceeași dispunere a stelelor: Carul Mare și Carul Mic. Fiecare conține șapte stele, dintre care patru formează aproximativ un dreptunghi, iar trei o coadă. Același desen revine chiar pentru a treia oară, la o scară mai mare, dacă unim principalele stele din Andromeda și din Pegasus – două constelații

care strălucesc pe firmamentul nostru o bună parte din an. Putem vedea în această configurare arhetipul frunzei cu peţiolul ei -, iar arborii cu frunziş caduc sunt caracteristici pentru zonele temperate, precum şi plantele anuale, care au frunze inserate pe tije. Numai în zona temperată a emisferei de nord acest desen se repetă, astfel, de trei ori. Când urcăm spre Pol, Andromeda şi Pegasus îşi pierd din importanţă; iar când coborâm spre ecuator, Carul Mic şi Carul Mare se estompează. În emisfera sudică, există, de asemenea, o zonă temperată, dar aici vegetaţia e foarte diferită de a noastră: aici strălucesc, de asemenea, alte stele.

Principiile formatoare cele mai ciudate se pot revela pentru privirea atentă, atât în constelaţii, cât şi în lumea plantelor. Alături de schema "frunză cu peţiol", există forma curbă sau sinuoasă, pe care o găsim, de exemplu, la ramurile sau la rădăcinile arborilor bătrâni. Stejarii, merii, prin sinuozităţile dure şi grele ale părţii lor lemnoase, reproduc formele "balaurilor" şi ale "şerpilor" de pe cer (Dragonul, Ophiucus şi Şarpele din mâna lui Hercule) (figura 58).

Figura 58

Tufişurile de măceş amintesc de constelaţia Hydra, care, pentru ţinuturile noastre, este clar primăvăratică şi văratică; dar această constelaţie are o importanţă mult mai mare în regiunile meridionale, unde vegetaţia se apropie mai mult de tipul ei. La fel e şi cu Ophiucus (Omul cu şarpele). În general, firmamentul emisferei sudice este mult mai bogat semănat cu stele decât cel al emisferei nordice; dar aici constelaţiile sunt mai puţin clar desenate. E posibil să simţim o deosebire de acelaşi fel între vegetaţiile celor două emisfere.

Mai trebuie să semnalăm faptul că, în virtutea precesiunii punctului vernal, adică a rotaţiei axei terestre în jurul axei eclipticii, care durează 25.920 de ani, deasupra unei regiuni răsar treptat noi stele, în timp ce altele o părăsesc pentru milenii. Marele "an cosmic" acţionează asupra stelelor, aşa cum o face o zi obişnuită: unele stele răsar, apoi apun -, dar această mişcare se face în jurul polului eclipticii şi nu în jurul polului ecuatorului. Prin aceasta, ea antrenează alte variaţii decât ziua sau anul. Crucea Sudului, se spune, ar fi fost vizibilă în Europa, acum câteva milenii; în schimb, Sirius va dispărea din cerul nostru peste câteva milenii. O altă stea va deveni stea "polară" şi alte constelaţii vor fi "circumpolare". Planul ecuatorului, care traversează în prezent cea mai de sus dintre cele trei stele ("Cei trei Regi-Magi") care formează centironul lui Orion, coboară treptat, căci Orion se înalţă de multă vreme, în raport cu ecuatorul.

Este interesant să citim descrierea detaliată a cerului făcută de Aratos (secolul al III-lea înainte de Christos). Aceasta este, într-un fel, prima carte de astronomie populară care s-a scris cândva. Era foarte răspândită în Antichitate, şi însuşi Sfântul Apostol Pavel o citează în "Faptele Apostolilor" (XVII, 28). Găsim în ea, pentru poziţia tropicelor (cercuri paralele cu ecuatorul, situate la 23° şi 1/2 de o parte şi de alta), alte cifre decât în prezent, care arată clar influenţa precesiunii. Iată, de exemplu, cum vorbeşte Aratos despre Tropicul Racului:

Aici se mişcă în cerc cele două capete ale Gemenilor,
Aici sunt genunchii Vizitiului din apropiere.
Pe el se odihnesc piciorul şi umărul stâng

Ale lui Perseu, care prinde mâna dreaptă a Andromedei
Deasupra cotului.
Palma mâinii este mai sus în partea de nord,
Mai înspre cer; dar îndoitura cotului este spre sud.
Vin apoi copitele Calului (Pegasus),
Partea inferioară a gâtului şi capul Lebedei;
Apoi, umerii Omului cu şarpele."

(Traducere după Manitus)

Comparând această descriere atât de grăitoare cu o expunere din zilele noastre, constatăm că Tropicul a îndeplinit în 2000 de ani, urmând ecuatorul (cu care rămâne mereu paralel), o deplasare importantă. Astăzi, Tropicul Racului nu mai traversează capetele Gemenilor, ci umerii, sau chiar genunchii lor; el trece prin vârful picioarelor Vizitiului şi prin braţul stâng al Andromedei, în timp ce Perseus se află în întregime deasupra tropicului, căci între timp punctul vernal, care pe-atunci era în constelaţia Berbecului, s-a mutat în constelaţia Peştilor.

Ca urmare a acestor mişcări, noi forţe stelare formatoare trebuie să transforme vegetaţia pământească pe vaste întinderi, ceea ce influenţează civilizaţiile umane. Pentru a vorbi într-un mod cam sumar, vom spune că acele constelaţii care, pentru regiunile noastre, răsar la nord-est, sunt pe cale de a urca, datorită precesiunii, în timp ce constelaţiile cerului de sud-vest sunt pe cale de a coborî. Vegetaţia trebuie să se metamorfozeze în consecinţă.

În cursul acestor capitole am încercat să îmbrăţişăm în aceeaşi privire Cerul şi Pământul, şi să ne eliberăm pentru o clipă de ceea ce Rudolf Steiner numeşte "existenţa de cărtiţă" a omului modern. Căci acesta nu înalţă ochii spre stele decât pentru a transpune aici ceea ce poate găsi în interiorul său: corelaţiile matematice. Sigur, a trebuit să fie aşa pentru ca omul să poată ajunge la libertate. Dar acum trebuie să depăşim acest stadiu, păstrând libertatea cucerită. În încheiere, citâm din nou câteva fraze din conferinţa ce ni s-a părut esenţială pentru stabilirea unei legături între lumea plantelor şi cea a stelelor:

"În zilele noastre, nimeni nu mai întreabă: Ce există oare în univers pentru ca pe Pământ să poată lua naştere o floare de crin? Ce există în univers pentru ca pe Pământ să poată lua naştere o floare de

lalea? ... Oamenii au pierdut facultatea de a face legătura între aceste două ordini de lucruri şi, asemeni cârtiței, nu văd mai departe de întunericul Pământului. E drept, am spune, că experiența libertății nu putea fi dată omului decât dacă el ducea în mod provizoriu această existență de cârtiță, dacă uita că laleaua, crinul, reflectă o imagine a cerului. Omul îşi îndreaptă forțele spre propria sa viață şi este condus astfel spre experiența libertății. Dar am ajuns astăzi la punctul când sufletul trebuie să se întoarcă iar spre realitățile spirituale ale universului. Ceea ce, timp de secole, ne-a părut a fi o structură matematică, mecanică, a spațiului, trebuie să învie în ochii noştri drept un Cosmos în întregime pătruns de spirit."

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea XXXI

LUMEA STELARĂ

Despre nebuloase

Mai rămâne să examinăm nişte domenii ale lumii stelelor care, scăpând în foarte mare măsură văzului nostru, nu pot fi observate decât după lungi cercetări şi cu condiţia expresă de a folosi telescopul. Acesta este domeniul norilor cosmici, al aglomerărilor de stele, al stelelor variabile şi al noilor stele (novae).

Înainte de secolul al XVII-lea, nu se ştia aproape nimic despre acest domeniu. Fără îndoială, Hipparchus fusese primul care a remarcat o "nova" – o stea nouă -, dacă facem abstracţie de chinezi şi de astronomii lor foarte vechi. Unele stele variabile pot fi observate şi cu ochiul liber, dar nici una n-a fost remarcată înainte de secolul al XVII-lea. Pe lângă aceasta, câţiva rari nori şi câteva aglomerări sunt vizibile cu ochiul liber, dar nu s-a pus problema studierii acestor corpuri cereşti decât după Galilei, de când acesta, auzind vorbindu-se despre descoperirea unor sticle măritoare în Olanda, a îndreptat spre cer primul telescop pe care l-a construit el însuşi. Descoperirile lui Galilei se refereau mai curând la domeniul planetar: sateliţii lui Jupiter, inelele lui Saturn, fazele lui Venus; doar mai târziu s-au făcut cercetări asupra lumii stelare propriu-zise.

Putem încerca faţă de telescop şi microscop tot felul de sentimente. Goethe considera că ambele tulbură percepţiile sănătoase ale omului. Ele scot în relief în conştienţă, într-un mod abuziv, anumite detalii care, înainte, se integrau armonios într-un întreg.[21] Noi ştim, în orice caz, că telescopul arată cu totul altceva decât se poate aştepta un observator superficial. Ceea ce ne apare la telescop nu este "natura exterioară" a corpurilor cereşti, ci fenomenele

[21] Cf. Goethe: "Carnetele de călătorie ale lui Wilhelm Meister", Cartea I, cap. 10.

interioare ce se desfăşoară în fiinţele a căror locuinţă sunt ele, cum s-a văzut mai sus.

Dar domeniul care s-a oferit gândirii umane datorită telescopului este atât de extins, de divers şi de încărcat de sens, încât putem vedea aici adăugându-se o lume absolut nouă celei pe care o cunoşteam deja. Există aici o anumită analogie cu lumea microscopului, care, şi el, a adăugat nenumărate elemente noi cunoştinţelor referitoare la corpul uman şi regnurile naturii. Cele două instrumente au luat naştere aproape în acelaşi timp, dat fiind faptul că ele se bazează, în fond, pe acelaşi principiu. Microscopul a revelat celula, element primordial al formelor organice, şi a pus în evidenţă mii de detalii referitoare la structura organelor sau la schimburile de materie. Telescopul – în special telescopul cu oglindă, în perfecţiunea sa tehnică actuală – arată nişte imagini ale firmamentului care seamănă adesea, în mod ciudat, cu viziunile minunate ale microscopiei. Pentru a putea aprecia în mod just ce ne prezintă microscopul, trebuie întotdeauna să trecem de la micul fragment pe care-l examinăm la fiinţa întreagă, sau, cel puţin, la organul din care s-a luat acel fragment; atunci, revelaţiile sale vor putea avea o semnificaţie profundă. La fel, când telescopul ne dezvăluie o lume necunoscută, situată, am putea spune, în dosul stelelor, putem spera să avem, chiar dacă nu înţelegerea ei clară, măcar o anumită presimţire a ei, dacă vom pune această lume în legătură cu entitatea umană, cu tot ceea ce acţionează în trupul şi sufletul său.

Întregul om a luat naştere din Cosmos. El se edifică prin forţele Soarelui, ale Lunii, ale planetelor şi stelelor. Ştim că planetele îi dau în special cele şapte organe vitale: splină, ficat, inimă etc. Ne aflăm aici în zona sistemului ritmic, la care ia parte şi sistemul schimburilor. Într-un alt fel, regăsim planetele superioare reprezentate în cap.

Forţa formatoare inerentă planetelor structurează pielea cu organele de simţ ce sunt inserate în ea, şi în acest domeniu acţionează Ierarhia a Treia.[58] Mişcările sistemului planetar se reproduc în om sub forma nervilor şi a glandelor secretoare. Vasele sanguine provin din ritmul cosmic, din "muzica sferelor", cum era numită odinioară. Acesta e domeniul Ierarhiei a Doua. Prin entităţile cele mai înalte ajungem deja la lumea stelară şi pătrundem în ea.

Aici se formează, pornind de la stelele izolate, semănate în univers, muşchii omului, "carnea" sa – aceea nediferenţiată în organe, ci acoperită de învelişul general şi bine structurat al pielii. Suntem aici în domeniul Cuvântului cosmic. Iar "Logosul" cosmic emană din Prima Ierarhie; el trăieşte din punct de vedere fizic în fiinţa umană, este sistemul său osos – care se umple de substanţe pământeşti: oxid de calciu, magneziu etc. şi devine prin aceasta scheletul solid, simbol al morţii. Aici, noi nu mai avem de-a face cu stelele în general, ci cu forţele creatoare din Zodiac şi ale Primei Ierarhii. Zodiacul, cu cele douăsprezece părţi ale sale, diferenţiază corpul fizic al omului, în trei feluri, în şapte sisteme.[42)]

Am ajuns, aşadar, cu totul la corpul fizic al omului, a cărui primă schiţă spirituală ia naştere, după cum ştim, din Zodiac şi din lumea stelară.

Am mai spus deja că acest corp fizic este tripartit. El cuprinde un sistem senzorial, un sistem ritmic şi un sistem metabolic. Va trebui să regăsim acest om întreg în cerul înstelat, deoarece aici se naşte el ca germene spiritual. Şi, deşi am regăsit, în cele prezentate mai înainte, la planete forţele formatoare ale organelor umane etc., structura lor fundamentală, "scheletul" lor, am putea spune, trebuie să se situeze în lumea stelară propriu-zisă, aşa cum aici se găseşte, după cum am văzut, "scheletul" lumii plantelor.

Am mai văzut, de asemenea, cum capul uman este o reproducere a sferei cosmice. Noi găsim în "stelele variabile" elementul de bază al unui sistem ritmic, principiul său originar, care este apoi metamorfozat de forţele planetare şi chemat la viaţă. În nebuloasele de tot felul şi în Calea Lactee, noi vedem revelându-se arhetipurile metabolismului uman; se află aici şi arhetipurile capului, în măsura în care acesta, cu creierul său fizic, cu circumvoluţiunile cerebrale etc., este un organ încheiat, care nu e legat decât foarte uşor de metabolism, în timp ce metabolismul însuşi este în permanenţă pe punctul de a se forma şi transforma.

Să examinăm mai întâi nebuloasele în calitate de fenomene, aşa cum se arată ele la telescop, sau pe clişeele fotografice luate la telescop. În emisfera noastră, singurele nebuloase vizibile cu ochiul liber sunt nebuloasa din Andromeda şi cea din Orion. Se mai văd câţiva norişori care le seamănă şi care sunt "aglomerări de stele", de

exemplu în Perseus; am mai putea adăuga aici Pleiadele, din care distingem cu ochiul liber şapte stele; dar la telescop ele sunt mult mai numeroase, şi însoţite de văluri nebuloase, destrămate, care înconjoară unele din aceste stele. Dacă celelalte nebuloase sunt toate invizibile, aceasta nu vrea să însemne că ele sunt mai puţin extinse; dimpotrivă, sunt cele mai mari dintre toate corpurile cereşti; ele se etalează pe nişte suprafeţe în care ar putea intra mai multe duzini de discuri lunare. Ele sunt extraordinar de variate în structurile lor, de la "nebuloasele gazoase", mici, rotunde, adesea cu un aspect vaporos, şi "nebuloasele planetare", care au aspectul unor discuri – până la "nebuloasele spirale" şi cele "inelare", construite cu o precizie aproape matematică. "Vălurile nebuloase", încă şi mai extinse, acoperă uneori mai multe constelaţii; sunt nişte forme cu aspect de nori cu contururi imprecise, care par a emite în parte o lumină proprie, şi în parte o lumină reflectată. Se mai cunosc, de asemenea, un soi de nori absolut negri, care apar brusc şi se aşază ca un ecran în faţa cerului nocturn, care nu este niciodată complet obscur, deoarece el primeşte întotdeauna nişte uşoare reflexe de lumină solară. Aceşti nori negri nu sunt perceptibili decât la telescop, de exemplu, în imediata apropiere a nebuloasei din Orion, sau în Calea Lactee. Acolo, ei apar în miezul unei enorme bogăţii de stele, venind în urma unor benzi în mod ciudat "golite" de orice stea, care marchează, poate, drumul lor de sosire.

Există nişte mari spaţii întunecate, vizibile cu ochiul liber, în Cygnus (Calea Lactee); în emisfera de sud se află ceea ce a fost numit, fără nici o poezie, "Sacul cu cărbuni", din constelaţia Centaurus.

Reproducem aici câteva din nebuloasele cele mai cunoscute, din cauza formei lor tipice. Din păcate, nu avem posibilitatea de a arăta mai multe detalii, nici de a reproduce structura atât de specială a Căii Lactee, care aminteşte de preparatele microscopice. Va fi uşor pentru cititor să privească ilustraţiile mai complete dintr-o carte sau dintr-un atlas; chiar revistele ilustrate publică uneori nişte documente fotografice remarcabile, obţinute graţie telescoapelor uriaşe din observatoarele americane. Inutil să mai subliniem faptul că textul însoţitor al acestor ilustraţii este cel mai adesea de un îngust materialism. În faţa unei asemenea fotografii, nu trebuie niciodată să

uităm că, în ciuda timpului de expunere prelungit, ele nu sunt în realitate decât nişte "instantanee".

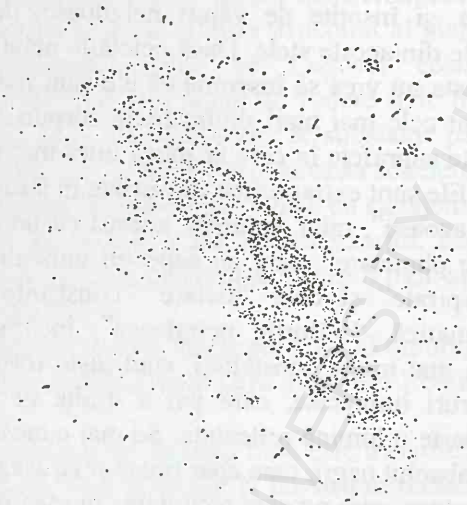

Nebuloasa Andromeda

Figura 59

Nu numai pentru că nebuloasele sunt relativ variabile şi nu participă pe deplin la durata imuabilă a cerul stelar propriu-zis, ci şi, mai curând, pentru că ele se schimbă în funcţie de instrumentul prin care sunt fotografiate – de exemplu, un refractor sau un reflector – şi sunt, cu atât mai mult, cu totul altele când omul le desenează după cele văzute prin ochiul telescopului, în funcţie de mărimea acestuia mai întâi; chiar atunci când mai mulţi cercetători folosesc acelaşi instrument, în condiţii de ecleraj aproape identic, imaginile obţinute diferă între ele.

În realitate, nu putem reproduce nebuloasele. Ele par a fi un fel de viziuni, un fel de vise din lumea stelară. Este tot atât de dificil să le atribuim nişte forme precise, pe cât este de dificil să descriem cu claritate propriile vise. Fiecare om, şi chiar fiecare instrument, prezintă o imagine "fantezistă" a acestor nori cosmici. Să se compare, de exemplu, desenele clasice pe care Lord Rosse le-a executat, începând cu 1860, cu ajutorul unui celebru telescop cu

oglindă, după nebuloasa din Orion (figura 62), cu fotografiile luate după aceeaşi nebuloasă, o dată printr-un telescop de mărime medie, o altă dată printr-un telescop mai mare.

Nebuloasă în spirală

din constelaţia Câinele de vânătoare
Figura 60

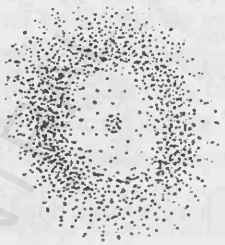

Nebuloasă inelară în Lira

Figura 61

Se observă în desene o infinitate de detalii, jocuri de lumini şi umbre, stele risipite, deschideri, îngroşări, torsionări etc. Pe fotografii, aproape toate detaliile dispar, totul este vaporos şi lăptos. Dar când sunt folosite puternicele reflectoare moderne, se văd răsărind nişte elemente absolut noi, care, mai înainte, nu

impresionaseră placa sensibilă, fiindcă atunci luminaseră prea slab; nebuloasa dobândeşte o mai mare întindere şi noi forme. Astfel, nebuloasa din Orion, cunoscută mai întâi sub formă de inimă, în mijlocul său cu o stea septuplă care face parte din spada lui Orion, a devenit o puternică nebuloasă spirală cu două braţe. Găsim toate aceste reproduceri în cartea lui Plassmann "Himmelskunde".

Nebuloasa Orion, după un desen

Figura 62

Nebuloasa lui Orion a mai fost comparată cu un inel cu pecete: partea cunoscută mai întâi şi care se vede cu ochiul liber fiind piatra gravată, iar inelul însuşi fiind descoperit abia mai târziu. Înainte ca fotografia să-şi fi atins nivelul actual de perfecţiune, Rudolf Steiner pronunţase aceste cuvinte: "Nebuloasa din Orion are o formă de vârtej: e o lume pe cale de a se naşte şi o alta pe cale de dispariţie."[70] Şi în alt loc[8]: "Semnul unui asemenea stadiu, în care o cultură

dispare în timp ce o alta începe, este vârtejul. Asemenea vârtejuri există pretutindeni în natură, de exemplu, în nebuloasele stelare, nebuloasa din Orion etc. Şi aici, o lume se prăbuşeşte şi o alta apare."

Doar văzând acest semn al scrierii oculte, care este acela al Cancerului în Zodiac, vom înţelege că nu e vorba numai de nişte fenomene fizice, ci că, şi aici, nişte spirite sfărâmă lumi şi construiesc altele – căci orice proces fizic este emanaţia unui act spiritual. În această lume "din dosul stelelor", ca să spunem aşa, care este lumea nebuloaselor – această lume care se ascunde aproape complet ochiului uman şi a cărei slabă lumină nu-l poate impresiona decât cu ajutorul unor procedee speciale -, noi putem observa că Lucifer ne vorbeşte mult mai puţin decât în lumea stelelor propriu-zise. Semnul vârtejului – al Cancerului – este o aluzie la un sfârşit şi la un început şi, totodată, la alternanţa dintre procesele constructive şi cele deconstructive din om, transpuse în pacea maiestuoasă a Cosmosului. Căci aceste nebuloase spirale, deşi te fac să te gândeşti la nişte focuri de artificii turbionare, şi deşi ele nu sunt fără modificări de-a lungul timpului, rămâne ceva durabil: un simbol al scrierii oculte. Mai multe dintre ele prezintă foarte clar forma unui embrion uman. Ceea ce ne aminteşte de capul omului, pe care l-am pus deja în legătură cu nebuloasele spirale: acesta este aspectul sub care apare omul în primă instanţă în viaţa sa embrionară.

Nebuloasele sunt repartizate pe întreg cerul într-un mod foarte ciudat. Calea Lactee trebuie să fie considerată drept o gigantică "aglomerare de stele", căci, în ciuda aspectului uneori ceţos, ea constă dintr-un grup de stele şi este zona cea mai bogată în astre de pe întreg cerul. Nebuloasele spirale (printre care se numără astăzi aproape toate nebuloasele clar configurate, ca, de exemplu, nebuloasa din Andromeda) au tendinţa de a se aduna acolo unde stelele sunt mai puţin numeroase, de exemplu, la "polii" Căii Lactee şi cât mai departe de ea. Pentru emisfera nordică, unul din "polii" Căii Lactee se află în constelaţia numită Coma Berenices (Părul Berenicei), nu departe de Fecioară şi de punctul pe unde trece Soarele la echinocţiul de toamnă. Să ne imaginăm un cerc care trece prin "polii" Căii Lactee şi care o taie pe aceasta perpendicular (el ar tăia-o, pentru emisfera de sud, pe lângă Casiopeea), am găsi pe acest

cerc majoritatea acestor nebuloase, cu un maximum de frecvență în apropierea Fecioarei. În general, acest cerc ar fi mai bogat în nebuloase în emisfera noastră decât în emisfera sudică.

Nebuloasă în spirală - clișeu

Figura 63

Putem vedea în Calea Lactee ceva analog fluviului metabolismului vital, dar fixat în imobilitate; nebuloasele gazoase sunt incluse în acest fluviu la fel ca sistemul limfatic, adică ceea ce, în omul metabolic, este mai eteric. În schimb, nebuloasele spirale, care sunt cât se poate de îndepărtate de Calea Lactee, simbolizează ceva mai astral, referitor mai curând la cap. Le găsim astfel în apropierea "polilor" ecuatorului și ai eclipticii; cele mai frumoase se află în Carul Mare și în Canes Venatici. Putem spune că, în general, cu cât sunt mai multe stele într-o zonă, cu atât mai puține nebuloasele spirale sunt acolo. Tot astfel, putem spune despre om: cu cât este mai metabolic, cu atât este mai puțin cerebral.

Dar nebuloasele spirale au o anumită legătură cu "stelele variabile", căci există un număr uimitor de mare din acest fel de stele în apropierea lor. Prin aceasta, noi vedem o legătură a lor cu sistemul ritmic. Şi "novae", de asemenea, apar în aceste nebuloase, sau cel puţin mici "novae" – sunt descoperite relativ multe -, pe când cele mai mari se află, în esenţă, în Calea Lactee. Acolo se află, de asemenea, cel mai adesea, nebuloasele gazoase (numele lor provine mai puţin de la aspectul lor, cât de la rezultatele analizei spectrale). Acestea, şi ele, caută zonele cele mai puţin populate de stele ale Căii Lactee, şi putem spune despre ele, încă şi mai clar decât despre nebuloasele spirale: cu cât sunt mai multe nebuloase, cu atât sunt mai puţine stele, şi invers.

"Norii lui Magellan" (cel mare şi cel mic) sunt nişte exemple de nebuloase "gazoase" situate în afara Căii Lactee, în apropierea Polului Sud. Ei au aerul unor mici fragmente care s-ar fi detaşat din Calea Lactee. Fiecare din ei reprezintă un veritabil Cosmos în miniatură: marele "Nor" conţine 291 de nebuloase, 46 de aglomerări de stele şi 582 de stele; micul "Nor" este mai puţin bogat, păstrând proporţiile.

Vedem aici, ca sub o formă simbolică, întreaga multitudine de substanţe şi procese care îşi au rolul lor în sistemul metabolic uman. Şi, în mod efectiv, când privim clişeele ce reproduc nişte regiuni ale Căii Lactee, sau nişte domenii alăturate, cu nebuloasele lor, cu aglomerările lor de stele, cu vălurile lor nebuloase etc., acestea evocă nişte imagini pe care le prezintă, de exemplu, retina sau peritoneul, chiar la nivel macroscopic. Este o lume de vârtejuri, fluctuantă şi vaporoasă, deşi lipsită de variabilitate, dacă o măsurăm după criteriile noastre umane, pentru că participă la imuabilitatea caracteristică lumii stelelor. Ea ne poate revela, în imagini, arhetipul omului fizic.

Numărul nebuloaselor este imens; se admite că se apropie de un milion. După cum am spus, există astăzi tendinţa de a le considera pe toate ca "spirale"; chiar dacă acest lucru nu apare, se admite că ele sunt văzute în perspectivă şi pe felii, ceea ce le face să pară plate – de exemplu, nebuloasa din Andromeda. Această opinie a astronomiei recente este tributară întregului mod în care îşi reprezintă ea spaţiul. Ea speculează asupra existenţei mai multor sisteme cosmice – cel

căruia îi aparţine Soarele nostru fiind numit în mod obişnuit "galaxia noastră", învăluită din toate părţile de Calea Lactee. În dosul inelului format de Calea Lactee, se admite că există alte "galaxii" (alte Căi Lactee) care ni se revelează prin stelele lor sau prin nebuloasele lor.

Aşadar – conform acestei concepţii -, există nişte stele şi nişte nebuloase care fac parte din sistemul "nostru" sau din galaxia "noastră", care se află în interiorul inelului format de Calea Lactee – şi altele, care aparţin altor sisteme sau galaxii. După cum se vede, e vorba de un univers conceput în mod energic în termeni spaţiali. Se crede că aceste ipoteze sunt confirmate de ceea ce revelează telescopul şi fotografia.

La drept vorbind, această perspectivă spaţială nu este un dat al percepţiei naturale. Ochiul nu vede stelele unele în dosul altora, deşi ele prezintă mari diferenţe de luminozitate -, ci le vede pe toate situate în mod egal pe bolta internă unică a firmamentului. Chiar nebuloasele vizibile, ca nebuloasa din Andromeda, nu dau impresia că se află mai "înapoi" decât, de exemplu, stelele Căii Lactee. O perspectivă, adecvată ochiului, un "înainte" şi un "înapoi", un "aproape" şi un "departe", nu apar decât la telescop şi, încă şi mai mult, pe clişeele fotografice, dar acest fapt poate să fie foarte bine în funcţie de natura instrumentelor şi se poate ca doar ele să provoace această impresie. Aş dori, pentru comparaţie, să evoc aparatele stereoscopice bine cunoscute, în care se văd figuri bidimensionale obişnuite provocând impresia plastică de relief, de tridimensional. Dacă aceste stereoscopii ne dau impresia de a fi în mod corporal-real mai adevărate decât imaginea plană, aceasta ţine doar de faptul că obiectul fotografiat era cu adevărat tridimensional şi că stereoscopul îl restituie în mod artificial. Aceste imagini "în relief" au întotdeauna, într-adevăr, ceva artificial. Personajele se înalţă, în aparenţă, într-un spaţiu "real", ele ar trebui să fie vii, dar ele nu mişcă, şi totuşi, nu sunt nici nişte adevărate statui. În mod analog, telescopul provoacă o senzaţie plastică de spaţiu, şi mai ales când lentila telescopului e cuplată la un aparat fotografic. Ne convingem atunci că, şi în acest caz, impresia de adâncime trebuie să fie simţită ca "reală" – aşa cum o facem pentru imaginile stereoscopice, bazându-ne pe experienţele noastre spaţiale de fiecare zi.

Se mai crede atunci că se găsesc şi în alte fenomene dovezi aparent sigure ale acestei concepţii spaţiale. În lumea planetară, vedem uneori Luna trecând prin faţa Soarelui, sateliţii lui Jupiter prin faţa acestei planete, Luna sau alte planete acoperind (ocultând) pe moment nişte stele. Aceste fenomene sunt, în mare parte, observabile cu ochiul liber. Se întâlneşte aici deja elementul spaţial al adâncimii. Dar în lumea stelară propriu-zisă nu există nici un fenomen corespunzător. Tot ceea ce se pretinde că se ştie despre a treia dimensiune, despre o perspectivă, despre o adâncime, în lumea stelară, a fost dedus din fenomene de un cu totul alt ordin, de exemplu, din anumite decalaje de linii din spectrul stelelor (Efectul Doppler). Atunci, acestor fenomene li se aplică legile naturii care au fost descoperite pe Pământ. Dar adevărul acestor legi pământeşti scade cu "pătratul distanţei", la fel ca şi greutatea pământească. Faptul că spaţiul nostru terestru este tridimensional este inseparabil de legile noastre naturale. Acest spaţiu încetează să existe acolo unde ne apar stelele. Acolo, alt fel de legi intră tot mai mult în vigoare: noi ştim că acestea sunt legile vieţii morale, legile vieţii sufletului uman.

Destinul nostru este înscris în stele, el emană de la Eul nostru, de la nucleul nostru etern, care merge cu mult mai sus chiar decât lumea stelelor. În această lume îşi construieşte omul germenele corpului său fizic, nu conform unor legi ale naturii, ci conform unor legi morale care îi guvernează destinul. Dar, tot aşa cum destinul nostru este legat de stele, visele noastre sunt înrudite cu ceea ce reprezintă "astralul pur" al lumii stelare: nebuloasele, sub toate formele lor. Asupra acestui aspect, Rudolf Steiner a dat explicaţii în importanta conferinţă din 22 septembrie 1923.[71] Rămâne să-l examinăm mai îndeaproape.

Scrisoarea XXXII

LUMEA STELARĂ

Nebuloase şi stele variabile

La sfârşitul Scrisorii precedente am stabilit că există o legătură între nebuloasele stelare şi visul uman. Deja înainte am încercat să descriem aspectul "oniric" al nebuloaselor cosmice, variabilitatea extremă a manifestărilor lor, înrudite cu cele ale visului. Am legat această lume difuză, pe de-o parte, de arhetipurile sistemului schimburilor (metabolism) şi ale creierului fizic, iar, pe de altă parte, am spus că ea este înrudită cu visul ce urcă din interiorul omului.

După cum ştim, visele apar când corpul astral şi Eul, detaşate în timpul somnului de corpul fizic şi de corpul eteric, au un lejer contact cu aceste corpuri, sau se cufundă în ele complet, cum se întâmplă în momentul trezirii. În nebuloase putem observa, în mod vag, o lume care se comportă faţă de strălucirea vie a lumii stelare precum conştienţa de vis faţă de viaţa trează. Nebuloasele sunt un fel de entităţi intermediare între "coloniile de spirite" invizibile, pe care conştienţa clarvăzătorului le găseşte în dosul stelelor, şi stelele vizibile. Bineînţeles, termenii "în dosul", "între" etc. nu sunt luaţi aici într-un sens cantitativ şi spaţial, ci într-un sens calitativ şi substanţial.

Rudolf Steiner face o apropiere între vise şi nebuloasele cosmice, în sensul că şi unele şi celelalte "protestează, într-un fel, împotriva legilor naturii". Visul nu se sinchiseşte de legile naturii; el îşi are legile sale proprii, care sunt, în fond, total necunoscute. Omul nu percepe din ele decât nişte viziuni imaginare şi fantastice, "dar acest lucru provine doar de la faptul că el nu are facultatea de a recunoaşte adevăratele legături. El introduce, deci, în ele un element fantastic. Dar ceea ce trăieşte aici – e o altă sferă cosmică, în care se scufundă cel care visează".[71]

Încă nu există, la ora actuală, o știință autentică despre vise, în afară de niște începuturi modeste făcute în cadrul cercetării antroposofice. Pentru a explica lumea onirică, sau a fost cheltuită multă imaginație (psihanaliza), sau cercetările s-au ținut strict de rezultatele fizice experimentale. În fond, la fel stau lucrurile și cu nebuloasele. Formațiunile lor atât de ciudate arată că ele ar putea revela omului mult mai multe lucruri, și de o cu totul altă natură, decât ceea ce se află prin aplicarea, pur și simplu, a legilor pământești. Dar noi nu cunoaștem legile care domnesc în lumea lor, și suntem limitați doar la a le "visa", cum i s-a întâmplat, uneori, cercetătorului Johannes Müller:

"... Dacă am face ceea ce a făcut Johannes Müller cu nebuloasa din Orion, dacă am visa-o, în loc s-o studiem la observator ..., atunci am ști mai multe despre ea decât prin faptul că am reflecta la ea. Aș vrea să adaug că acest lucru este legat de vechile timpuri, când păstorii dormeau, noaptea, pe pășunile alpine; ei visau atunci în mod efectiv despre stele și știau despre ele mai mult decât s-a știut mai târziu. Acest lucru este adevărat, așa s-au petrecut lucrurile."

Dar iată un alt mod de a caracteriza această lume a visului și a nebuloaselor: "Într-un cuvânt, fie că am coborî în interiorul omului și ne-am apropia de lumea viselor, fie că am merge afară în depărtările universului, noi întâlnim pretutindeni, în afara Zodiacului, o lume a viselor; așa vorbeau cei vechi. Și aici ajungem la un punct în care devine posibil să înțelegem ce voiau să spună grecii, care mai știau încă, în parte, aceste lucruri, când vorbeau de *haos* ... Ce înțelegea grecul prin acest cuvânt? – El înțelegea ansamblul legilor din care se ghicește ceva când ne adâncim în vise și despre care putem presupune că domnește la extrema periferie a universului nostru. Pentru grec, lumea s-a născut din haos, adică pe baza altor legi decât legile naturii, niște legi asemănătoare cu acelea care guvernează visul, sau depărtările cosmice ale constelației Orion sau ale constelației Canes Venatici etc. Acolo, intrăm într-o lume care îi mai apare omului doar prin intermediul lumii fantastice, dar vii, a imaginilor onirice."

Lumea s-a născut din haos și, de asemenea, ea este menținută în viață, în permanență, de haos. Haosul – "tohu-wa-bohu" al evreilor – este ceea ce exista înainte de apariția lumii.[14)] În mod concret, putem

spune că Spiritele Voinței au dat naștere substanței cosmice a vechiului Saturn pornind de la haos – care era entitatea lor proprie. Această substanță a traversat evoluția vechiului Saturn, a vechiului Soare, a vechii Luni și a Pământului; ea a devenit substanța care ascultă de legile naturii care sunt în prezent în vigoare. Dar Spiritele Voinței n-au lăsat decât o parte din ființa lor să se reverse în această substanță. Întreg restul, am putea spune, a rămas în starea de haos și continuă să acționeze, să formeze, să transforme, să dizolve, să creeze.

Într-o conferință importantă[72], Rudolf Steiner menționează că acest cuvânt, "gaz", care desemnează pentru noi starea de vapori sau aeriană, a fost format în mod conștient pe baza cuvântului "haos" de către rosicrucianul Van Helmont, care a spus: "numesc *gaz* acest spirit (sau acest suflu);el nu este foarte diferit de haosul celor vechi". Gazul, într-adevăr, nu este decât o alterare a haosului, temelia originară a universului. Aici domnește o cu totul altă idee de spațiu decât în zilele noastre; spațiul nu este un vid infinit, ci un domeniu infinit de semințe, din care lumea vizibilă a luat naștere prin densificare.

"Haosul nu acționează doar la începutul evoluției lumii; el există în continuare fără discontinuitate. Aceasta este prima formațiune, cea mai originară. Mai târziu, ea s-a alterat, s-au format semințele, formele, lumile ... Și astăzi încă, totul e pătruns de haos, fiecare piatră, fiecare plantă, fiecare animal, sunt pătrunse de haos. Sufletul nostru, spiritul nostru, sunt pătrunse de haos."[72]

Rudolf Steiner expune apoi cum acționează haosul în mod concret, de exemplu, în produsele de dejecție animală, care devin îngrășăminte, fertilizează câmpul și fac să încolțească semințele. Îngrășământul a fost poate înainte o plantă frumoasă, în mod minunat cizelată, născută ea însăși din haosul intern al unei semințe; trecând prin organismul animal, această plantă se întoarce în haos.

"Haosul acționează în îngrășământ, în toate deșeurile, și nici o evoluție nu poate continua fără ca haosul să se amestece în Cosmos la un moment dat ... Niciodată Cosmosul nu poate acționa singur. Tot ceea ce este în Cosmos s-a format pornind de la niște cauze primare, preexistente. Nu doar lucrurile fizice, ci și toate învățăturile

morale şi intelectuale iau naştere din nişte cauze primare care au fost dinainte stabilite."[22]

Astfel, geniul răsare din haos ca o nouă scânteie care ia naştere din unirea Haosului cu Cosmosul. Şi în acest fel apare în lume orice este nou, inclusiv lumile noi, a căror geneză ştiinţa încearcă s-o explice prin nişte cauze pur exterioare şi naturale , dar pe care ea o leagă – cu o anumită îndreptăţire – de nebulozităţile cosmice. Ea numeşte anumite nebuloase "gazoase" – după cum am văzut.

Haosul acţionează în microcosmosul naturii pământeşti care ne înconjoară în mod nemijlocit, dar noi îi ghicim activitatea misterioasă, de asemenea, în nebuloasele de tot felul, din care multe scapă vederii noastre directe. O fecunditate macrocosmică domneşte, fără îndoială, în aceste formaţiuni cereşti. Ele îşi au existenţa foarte aproape de fiinţa spiritual-divină. Se deosebesc de radiaţia luciferică a stelelor, ca şi de frigul ameninţător al "norilor negri" – aceste nebuloase absolut întunecate, care sunt studiate în prezent cu mult zel. Lucru foarte curios, după ani îndelungaţi de cercetare la Observatorul Vaticanului, s-a aflat că aceşti nori negri (a căror existenţă e cunoscută de mult timp în Calea Lactee) se întind în realitate pe întreaga suprafaţă a cerului şi sunt chiar deosebit de mari şi denşi în vecinătatea "polului" Căii Lactee, acolo unde se află majoritatea nebuloasele strălucitoare. Cercetătorul de la Observatorul Vaticanului (J. C. Hagen) consideră norii negri drept forma primară a materiei stelare; de aici se dezvoltă nişte stele care sunt la începutul existenţei lor, judecând după constituţia spectroscopică ... Antroposoful nu este obligat să adopte asemenea ipoteze şi, de altfel, alţi cercetători au contestat rezultatele astronomului ecclesiast: norii negri n-ar fi atât de numeroşi cum a admis el. Poate e bine să amintim, încă o dată, cuvintele lui Rudolf Steiner: "Acolo sus, în lumea stelelor, lucrurile se petrec moral, uneori şi amoral; ele sunt luciferice, ahrimanice etc.- Aceasta se petrece la modul moral, nu fizic."

Dar mai putem avea, de asemenea, sentimentul că e vorba aici de nişte lucruri atât de măreţe, încât nu le putem descrie, în realitate,

---

[22] Cititorul va putea apela cu folos la cartea lui Theodor Schwenk "Haosul sensibil", 89 planşe fotografice, Editions Triades (nota trad. fr.).

decât cu ajutorul unei "noi mitologii". Grecii povesteau, în grandioasa lor mitologie, genezele succesive ale lumii: Uranus şi Gea, apoi Cronos şi Zeus; ei cunoşteau haosul şi, de asemenea, polul său opus, numit "A – Haos" – cuvânt este identic cu hindusul "Akaşa", care desemnează eterul. Era ştiinţelor a adus o mitologie aridă şi sărăcăcioasă, aceea a lui Copernic, cu globurile sale rostogolindu-se prin spaţiu.[20] Vremurile recente i-au mai adăugat o cosmogonie, în care este vorba despre nişte nori negri invizibili şi stele care strălucesc la început cu o lumină albă, apoi se răcesc treptat până la roşu întunecat, iar în final se aneantizează, prin echilibrul total al temperaturilor – ceea ce se numeşte moartea termică.- Într-un viitor nu prea îndepărtat, când se vor trezi noile facultăţi care dormitează încă în om, va trebui să ia naştere o adevărată mitologie, care să sintetizeze în imagini puternice ceea ce au revelat telescopul, camera şi spectroscopul, fără a fi sesizat pe deplin de către conştienţa materialistă. Divinitatea între Lucifer şi Ahriman ..., aceasta va fi tema centrală a mitologiei timpurilor moderne şi a viitorului.

O asemenea mitologie şi-ar avea rădăcinile în spiritual – în alt fel decât aceea a lui Copernic -, dar ea ar putea, totuşi, să se sprijine pe rezultatele cercetării ştiinţifice materialiste, căci aceasta a acumulat nişte date de cea mai mare importanţă. N-ar fi vorba, desigur, să ne amuzăm a vedea în formele cosmice nişte obiecte ce corespund imaginilor vechilor astronomi, căci aceste constelaţii tradiţionale – Carul Mare, Leul etc. – n-au fost odinioară adăugate stelelor vizibile din capriciu şi din fantezie; ele erau nişte viziuni reale ale suprasensibilului care există în dosul aparenţelor. Mitologia modernă despre care vorbim ar trata despre legătura dintre corpurile cereşti vizibile şi corpurile invizibile, pe care ştiinţa o atinge prin nişte subterfugii moderne -, ea ar trata despre Haos şi Cosmos, ea ar merge în urmă de la divinul creat la zeii creatori şi la intervenţia puterilor adverse, rebele. Cu alte cuvinte, ea nu s-ar putea naşte nici din astronomie, nici din astrologie, ci dintr-o *astrosofie*. Şi ea ar raporta totul la om, care are experienţa lumii stelare în percepţia şi în gândirea sa, şi pentru care nebuloasele sunt o lume de vis.

Visul reprezintă un al doilea curent în care se adânceşte omul când părăseşte lumea fizică naturală. Dar el mai poate ajunge şi la un

al treilea curent, care este dincolo de lumea visului, care n-are nici o legătură directă cu legile naturii. În această a treia lume, ar fi absolut absurd să spunem că el se orientează după nişte legi ale naturii. Ea este în contradicţie cu aceste legi şi chiar într-un mod îndrăzneţ, căci şi ea se adresează omului. În timp ce visul se scufundă încă într-o lume vie de imagini, această a treia lume apare mai întâi în concepţia morală a omului prin vocea conştiinţei.

Această a treia lume va trebui să facă şi ea parte din mitologia cosmologică. E lumea în care zeii vorbesc omului atunci când, în timpul nopţii, el se duce în lumea spirituală. Nu-i aude în mod conştient, căci doarme profund, dar primeşte mesajul lor când se trezeşte şi aceasta e *vocea conştiinţei.* Este lumea care se află "dincolo de Zodiac", dincolo de întreaga lume stelară – lumea zeilor, din dosul stelelor; omul, spre deosebire de animale, mai poate încă ajunge acolo. Acolo *nu există altă lege* decât legea morală, şi nici urmă de percepţie sensibilă.

O adevărată mitologie cosmică nu poate fi creată încă în zilele noastre, dar Rudolf Steiner ne oferă o viziune de ansamblu asupra acesteia într-o anumită scenă din "Poarta Iniţierii", scenă pe care a comentat-o el însuşi.[73] În ultimul tablou, în Templul Soarelui, douăsprezece personaje stau în jurul lui Johannes Thomasius. Ele sunt legate de el prin "firele pe care karma le ţese în devenirea lumilor", care formează un nod al cărui centru îl ocupă Johannes Thomasius. Nu numai că aceste personaje sunt legate de el "în mod karmic", dar ele şi exprimă, în acest moment, douăsprezece părţi ale entităţii lui Johannes, aşa cum cele douăsprezece părţi ale Zodiacului se reunesc în fiecare om încarnat. Experienţa de sine şi cunoaşterea de sine, pe care şi le-a cucerit Johannes, se repartizează între aceste douăsprezece fiinţe umane care poartă toate calităţile proprii uneia singure. "Totul are loc de două ori: în Macrocosmos şi în microcosmosul sufletului lui Johannes. Aceasta este iniţierea sa."

Este indicat în mod expres că pe Johannes Thomasius îl înconjoară douăsprezece fiinţe umane care formează una singură împreună cu el. Lumea exterioară Templului Soarelui, cu nenumăraţii săi locuitori, cu viaţa sa când luciferică, când ahrimanică, reprezintă partea non-zodiacală a cerului. Dar hierofantele, Benedictus, este şi el prezent:

" ... şi ansamblul este complet, deoarece o individualitate umană se află deasupra tuturor acestor oameni, hierofantele, care intervine, care conduce firele". El este ca Soarele acestui Templu, ca Eroul Solar care îşi urmează drumul de-a lungul Zodiacului. Vedem aici lumea iniţierii pusă în legătură cu conştienţa de veghe. În dramele următoare, apare, de asemenea, spiritul enigmatic numit "cealaltă Philia", care îi atrage lui Johannes atenţia asupra lumii visului prin aceste cuvinte:

... şi visul treaz
dezvăluie sufletelor
acţiunea ferecată sub vrajă
a fiinţei personale.

Nişte figuri onirice îl întâlnesc pe Johannes pe calea iniţierii sale. Forme ceţoase, aşa cum este "spiritul tinereţii lui Johannes" – o fiinţă care, pentru că a comis o greşeală, este obligată să ducă o existenţă ferecată sub vrajă, nocivă, căci ea nu se poate întoarce în haos. Aceste figuri sunt ca nişte amintiri ale lumii nebuloaselor cosmice şi a caracterului lor oniric.

Dar atunci răsună, audibilă, deşi invizibilă, "vocea spiritelor", care nu e altceva decât Vocea conştiinţei; ea se face întotdeauna auzită, în dramă, în momentele care sunt decisive pentru viaţa sufletelor. Ea emană de la o entitate care nu poate să apară încă pe scenă sub formă trupească. Ne putem imagina nişte vremuri viitoare când oamenii vor percepe această entitate (pe care ei o presimt deja când aud Vocea conştiinţei) sub o formă care va fi legată de lumea somnului profund – aşa cum ei percep astăzi, în lumea nebuloaselor, expresia cosmică a lumii viselor. În acest fel găsim Macrocosmosul întreg, într-o recapitulare microcosmică, în dramele-mister ale lui Rudolf Steiner.

XXX

După aceste consideraţii generale, urmează să mai examinăm pe scurt "stelele variabile", care, cum am remarcat deja, introduc un element ritmic în imuabilitatea lumii stelare. Acest fenomen ar fi fost, poate, descoperit mai devreme – căci unele dintre ele sunt observabile cu ochiul liber – dacă Antichitatea, şi mai ales Aristotel,

nu ar fi consacrat ideea că lumea stelelor este lumea duratei şi a invariabilităţii eterne – ceea ce este just în sine şi pentru ansamblu. Dar a fost nevoie de revirimentul general al gândirii umane, pornind de la Copernic, şi, în particular, de apariţia unei noi stele foarte strălucitoare, în 1572, pentru ca atenţia să se îndrepte spre cerul stelar, mult mai mult decât înainte; atunci au fost descoperite aceste stele variabile. Era încă înaintea inventării telescopului, la sfârşitul secolului al XVI-lea: o stea, celebra *Mira Ceti* (Mira din Cetus – Balena) a surprins prin dispariţia şi reapariţia sa. Această observaţie a fost totuşi uitată timp de câteva decenii, deşi Kepler o menţionase ocazional. În această epocă, oamenii erau mult mai puternic impresionaţi de descoperirea unor stele "noi" (*novae*), care provoca dure controverse între partizanii ştiinţei noi şi "aristotelicienii reacţionari": aceştia, după trecerea a două milenii, nu jurau decât pe maestrul lor şi contestau total faptul că *novae*-le ar fi putut fi într-adevăr stele. Vom reveni la aceasta în capitolul următor. Totuşi, la sfârşitul secolului al XVII-lea, s-a recunoscut că *Mira Ceti* este un astru variabil, cu o perioadă de 11 luni; ea este, la maximumul ei, de mărimea 3 şi se stinge treptat până la a deveni invizibilă pentru mai multe luni, dacă nu e privită printr-un telescop puternic. Mai târziu, spre anul 1800, a fost descoperită o altă stea variabilă, *Algol*, din constelaţia Perseus (este steaua care înfăţişează capul tăiat al Meduzei din mâna stângă a eroului). Perioada ei este mult mai scurtă decât cea a *Mirei Ceti* şi rămâne vizibilă cu ochiul liber, chiar când e la minimumul strălucirii sale. În schimb, variabilitatea sa e mai puţin frapantă. Din acest moment, stelele au început să fie studiate în mod sistematic.

În zilele noastre, se consideră că stelele noi sunt, pur şi simplu, o clasă specială de stele variabile; dar noi preferăm să păstrăm distincţia primară între stelele variabile, numite periodice, şi stelele noi sau temporare, căci noi vedem absolut altceva în flacăra subită şi unică a *novae*-lor, decât în repetarea regulată (uneori şi neregulată) a unui proces de pulsaţie luminoasă. (Şi din punct de vedere spectroscopic, *novae*-le sunt ceva absolut diferit faţă de cele variabile.)

Stelele variabile prezintă, de asemenea, mari deosebiri între ele, atât în privinţa duratei, cât şi a intensităţii pulsaţiei lor luminoase.

Când reprezentăm perioada lor cu aceste două coordonate, obținem niște curbe diverse, care se aseamănă prin natura lor, dar nu prin formă, cu cele ale pulsației inimii umane.

Durata perioadei în timpul căreia o stea de acest fel își modifică luminozitatea poate merge de la circa doi ani până la câteva ore. (Să amintim aici că stelele vizibile cu ochiul liber sunt împărțite în 6 clase sau mărimi, în funcție de luminozitatea lor. Apoi vin stelele numite telescopice, invizibile pentru ochiul liber, care pot merge până la mărimea 15.) Variațiile se produc pentru majoritatea stelelor de mărimea 1 până la mărimea 5. În ceea ce privește durata de schimbare a strălucirii, distingem între aceste stele unele cu perioadă scurtă și unele cu perioadă lungă – limita dintre ele, care, bineînțeles, nu poate fi foarte strictă, este practic de 75 de zile. În prima grupă, perioadele de o zi, sau chiar mai puțin, sunt cele mai frecvente; în a doua grupă, perioadele între 200 și 350 de zile sunt în majoritate. În mai multe clase de stele variabile, perioadele sunt neregulate sau foarte dificil de recunoscut.

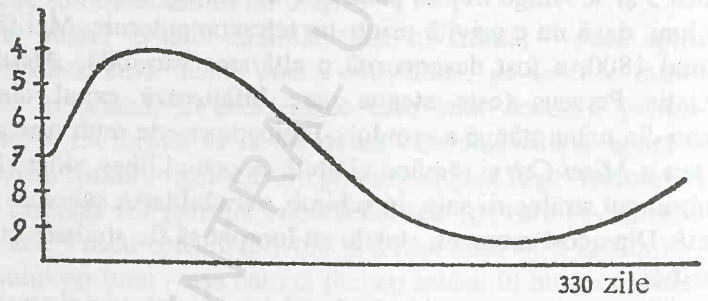

Figura 64

Pentru a oferi cel puțin o impresie despre variația acestor stele, reproducem aici diagramele grupelor celor mai caracteristice.[23] La stânga, pe ordonată (pe verticală) sunt indicate mărimile. Jos, pe

[23] După Karl Schiller, "Einführung in das Studium des veränderlicher Sterne", 1923 (Introducere în studiul stelelor variabile).

abscisă (orizontală), duratele întregii perioade. *Mira Ceti* reprezintă aici grupa cu perioade lungi; se cunosc astăzi mai mult de 600 de stele variabile de acest tip. În a doua diagramă, vedem un exemplu de stea cu perioadă schimbătoare. Bineînțeles, cifrele marcate se referă la o anumită stea (aici: *U Geminorum*).

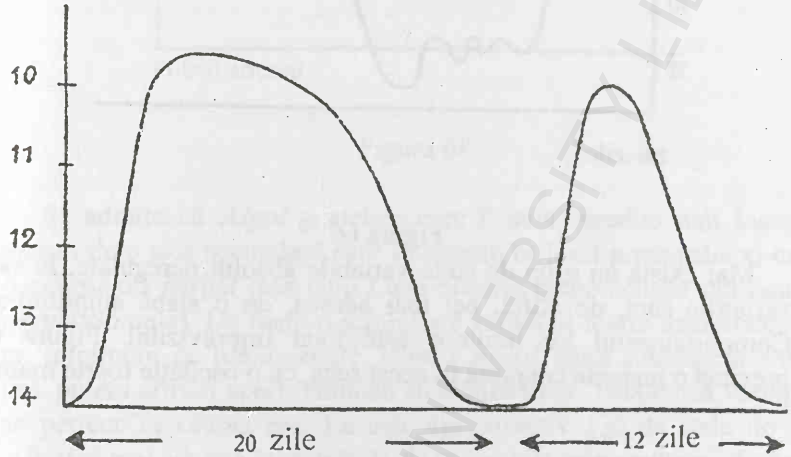

Figura 65

Ele pot fi foarte diferite pentru o altă stea din aceeași grupă. Am reprodus doar o parte a perioadei (care are, în total, aproape 8 zile), cea în care au loc erupțiile de lumină. Totuși, nici una din cifrele indicate nu este constantă; există în acest grup variații continue de durată, de intensitate, de succesiune a maximelor etc. E o clasă ce conține doar câteva stele rare.

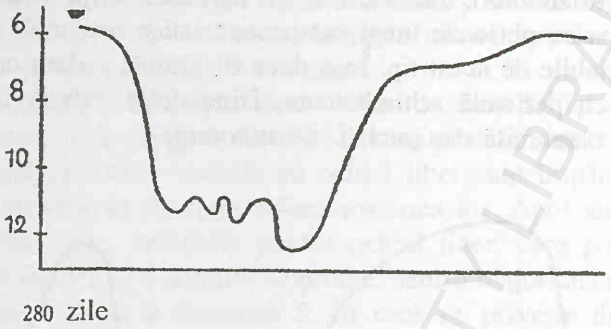

Figura 66

Mai există un grup de stele variabile absolut neregulate, la care variațiile sunt, de altfel, cel mai adesea, de o slabă amplitudine. Comportamentul lor luminos este total imprevizibil. Figura 66 prezintă o imagine concretă în acest sens, cu o oscilație foarte mare.

Figura 67

Cele mai regulate sunt stelele variabile cu perioadă scurtă, numită şi scânteiere, din care vom arăta un exemplu (figura 68). Acest tip, sau metamorfozele sale, se întâlneşte cel mai adesea şi în special în aglomerările de stele. Sunt variabilele al căror comportament ne aminteşte cel mai mult de bătăile pulsului uman.

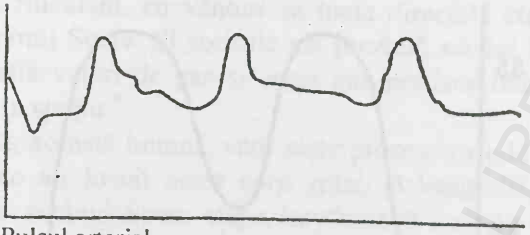

Pulsul arterial

Figura 68

Se admite că *Algol* şi stelele care îi sunt înrudite sunt însoţite uneori de o stea secundară care se roteşte în jurul principalei şi care o eclipsează parţial (aşa cum Luna noastră poate eclipsa sau oculta parţial Soarele). De unde o schimbare subită şi foarte trecătoare, cu un minimum de luminozitate. Pentru *Algol*, când cunoaştem exact ora, putem urmări acest fenomen cu ochiul liber. Totalitatea variaţiei se petrece în câteva ore. La cele aproximativ 130 de stele de tip *Algol* se mai adaugă încă cele 21 de "variabile prin ocultare" de tipul *beta* din Lyra, a căror strălucire se schimbă în permanenţă. S-a aflat că perioada lor este în creştere cu 2/3 de secundă. După cum vedem, uneori şi în lumea stelară suntem nevoiţi să măsurăm durate extrem de mici.

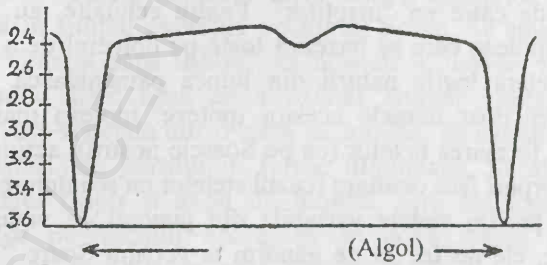

Figura 69

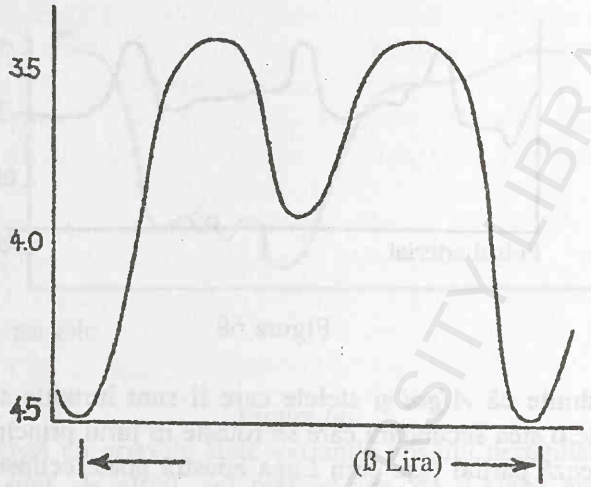

Figura 70

Stelele de tipul *Algol* predomină în regiunea Căii Lactee (constelația Perseus, din care face parte *Algol*, este ca irigată de Calea Lactee). Variabilele neregulate și variabilele cu perioadă lungă n-au legături cu Calea Lactee. Această lege, și altele similare, ascund, desigur, o taină importantă, care ar putea lămuri natura stelelor variabile. Suntem obligați să punem întrebarea: care este, în ansamblu, cauza acestei variabilități ?

Pentru stelele de tipul *Algol*, numite variabile prin ocultare sau prin acoperire, știința astronomică propune o teorie precisă: aceea a ocultării de către un "însoțitor". Pentru celelalte, au fost emise o serie de ipoteze care se bazează toate pe obiceiul de a transpune în lumea stelară legile naturii din lumea pământească. Urmează să menționăm doar numele acestor ipoteze: ipoteza mareelor, teoria zgurelor, formarea petelor (ca pe Soarele nostru), acțiunea reciprocă a două corpuri fără ocultare (cazul stelelor cu scânteiere) etc.

Dacă privim stelele variabile din punctul de vedere al științei spirituale, ele ne fac să ne gândim la vechiul Soare.[20] Acest vechi Soare, cu procesul său respirator, cu mareele sale urcătoare și coborâtoare de lumină și de fum sau de gaz, este, desigur, o stare de alternanță corespunzătoare aceleia pe care o percepem la diversele stele variabile; o sferă, luminoasă la suprafață, umplută în interior cu

aer sau gaz fluctuant, cu vânturi în toate direcțiile etc. "Pe bună dreptate e numit Soare. Și sorii de azi prezintă același fenomen. În interior se află valuri de gaz și acest gaz produce lumina care se răspândește în spațiu."

Acest gaz, această lumină, sunt niște procese care le interesează pe ființele ce au locuit acest corp solar. Arhanghelii, care și-au îndeplinit pe vechiul Soare etapa lor "umană", aveau un corp de lumină, de gaz sau de fum, independent de substanța generală a Soarelui, dar ei mai puteau, de asemenea, să absoarbă în ei întreaga lor ambianță, care consta în fum și gaz. "Au existat niște perioade în timpul cărora Arhanghelii resorbeau toată această substanță gazoasă, și alte perioade, când ei o expulzau. Acest flux și reflux era un adevărat fenomen de respirație. S-ar fi putut vedea pe vechiul Soare niște faze de calm absolut, și atunci ne-am fi putut spune: Arhanghelii aspiră în ei întreaga substanță gazoasă. Apoi, ei o expirau din nou, și, ca urmare, se producea lumina ... Vedem de aici prin ce se deosebește vechiul Soare de cel actual. Soarele nostru luminează în permanență și nu apare întunericul decât atunci când un corp opac se interpune în fața luminii sale. În timp ce vechiul Soare avea puterea de a fi, rând pe rând, luminos și întunecat, de a răspândi lumina și de a o retrage – acesta era inspirul și expirul său. Căci Soarele era pe-atunci un fel de stea fixă."[20]

Citând acest pasaj, nu vrem să spunem că întreaga sublimă splendoare a vechiului stadiul solar se regăsește astăzi în stelele variabile. Căci în stele domnesc niște entități luciferice – și ele nu existau încă în timpul evoluției vechiului Soare. Se spune, în mod expres, în "Creația după Biblie", că nicăieri în univers nu se poate regăsi în mod fizic ceea ce a existat atunci: întreagă această fluctuație cvasi-vegetală într-o sferă de lumină, de căldură și de gaz – aceste țâșniri ale gazului în forme luminoase, florale etc. Dar principiul unui inspir și expir de lumină, care era legat de viața Arhanghelilor pe vechiul Soare, ni se poate părea înrudit, în profunzime, cu fenomenele care se mai desfășoară și astăzi pe firmament.

Este important să reținem că diverselor ipoteze referitoare la cauzele variabilității anumitor stele li s-a adăugat, recent, teoria numită a "pulsației". Teoria respectivă admite că la stelele care

scânteiază nu e vorba despre un sistem de două corpuri, ci că aceste astre, gazoase sau alcătuite din lichid incandescent, sunt tulburate în greutatea lor de o cauză oarecare, exterioară, ceea ce atrage după sine nişte oscilaţii periodice însoţite de irupţii de lumină. Între această explicaţie şi realitate există, probabil, aceeaşi deosebire ca aceea dintre teoriile curente ale ştiinţei, în legătură cu circulaţia sângelui şi mişcările inimii, şi interpretarea pe care o dă acestui fenomen ştiinţa spirituală. Totuşi, observăm că faptele înseşi conduc spiritul uman să apeleze la un concept cum este acela de "pulsaţie" -, care nu este aplicat, în general, decât fiinţelor pământeşti vii. Într-un caz, ca şi în celălalt, nu putem vedea just decât dacă ne situăm pe un punct de vedere spiritual.

S-au făcut, într-adevăr, de câţiva ani, nişte cercetări de o mare anvergură asupra stelelor variabile şi asupra lumii stelare în general. Au fost precizate, adesea sub formă de statistici, tot soiul de corelaţii între culoare, strălucire, spectrul stelelor, pe de-o parte, şi poziţia lor, repartizarea lor pe cer, pe de altă parte. Aceste materiale vaste vor trebui să slujească într-o zi la înţelegerea totalităţii lumii stelare drept expresie a unui element spiritual esenţial, drept arhetipul omului. Doar atunci va fi găsită aici o semnificaţie, o ordine, o armonie. Nu am putut extrage aici decât puţine lucruri din aceste rezultate ştiinţifice extrem de bogate – căci ne limităm la ceea ce a putut fi pus în acord, până în prezent, cu datele cercetării antroposofice. Întreg restul trebuie să aştepte. Dar cândva, haosul care încă domneşte, de fapt, în acest domeniu, se va despuia de veşmântul său materialist şi va deveni un Cosmos de idei spirituale, de Imaginaţiuni şi Inspiraţii. Atunci, cunoştinţele ce rezultă din enorma cantitate de muncă de cercetare a secolelor al XIX-lea şi XX se vor putea transforma într-o nouă mitologie a cerului înstelat. Dar ceea ce s-a spus aici, până acum, va trebui să contribuie la trezirea în câteva suflete umane a sentimentului "sacru" pe care Rudolf Steiner l-a caracterizat prin aceste cuvinte, în cărticica intitulată "Crăciun":

"Astăzi, când omul îşi înalţă ochii spre cerul înstelat, îl găseşte semănat peste tot, datorită astronomiei abstracte, cu nişte globuri cosmice materiale. Aceste globuri cosmice îi vor apărea drept nişte corpuri locuite de suflete şi de spirite. Spaţiul va fi din nou spiritualizat şi însufleţit. Omul va resimţi întreg Cosmosul drept ceva

cald, ca pieptul unei ființe iubite, dar mult mai maiestuos și mult mai sublim."

Asemenea sentimente abia încep să răsară, dar ele pot, desigur, să trăiască în noi încă de pe-acum.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea XXXIII

LUMEA STELARĂ

Stelele noi

Vom examina acum o ultimă categorie de stele, stelele "noi" sau *novae*. Aceasta nu înseamnă că în cazul celorlalte subiecte am oferit date complete. Tot aşa cum am încercat să vedem în lumea stelară expresia spiritualului, vom examina din acest punct de vedere enigma pe care o pun *novae*-le. Rudolf Steiner a indicat pe scurt natura lor.[62] "Gândiţi-vă acum la apariţia enigmatică a unor stele, în anumite momente – ceea ce nu este deloc explicabil prin nişte fenomene fizice, acestea, singure, nu ne permit vreodată să înţelegem ceva! Nişte stele care n-au fost niciodată pe cer se aprind brusc, apoi dispar. Astfel, deci, există în univers şi nişte scurte "mângâieri". În anumite perioade, când zeii vor, aş putea spune, să acţioneze pornind din lumea astrală asupra lumii eterice, vedem aceste apariţii de stele, care se sting apoi treptat."

Astfel, stelele noi reprezintă un impuls pe care zeii îl proiectează în lume. În "lumea creată" care ne înconjoară astăzi, şi care nu mai conţine în ea în mod nemijlocit divin-spiritualul, aceste stele sunt expresia anumitor acte ale zeilor; ele manifestă activitatea unor fiinţe spirituale, aşa cum am văzut, dar într-un alt mod, şi în privinţa cometelor. Fie şi numai din cauza acestei apropieri de comete, este imposibil să clasificăm, pur şi simplu, *novae*-le printre stelele variabile, cum se face astăzi în astronomie: nu doar pentru că elementul de periodicitate lipseşte complet apariţiei lor, ci şi pentru că noi le găsim un cu totul alt caracter spiritual (la analiza spectrală, *novae*-le constituie o clasă aparte; spectrul lor este atât de caracteristic, încât sunt considerate chiar drept vechi *novae* câteva stele care au acest spectru, deşi naşterea lor n-a fost observată).

Să vedem mai întâi ce ne poate spune știința actuală despre fenomenul noilor stele. Și aici, folosirea telescopului și a fotografiei cerului au permis niște descoperiri importante. Se știe că termenul de "stea nouă" nu este absolut potrivit (Rudolf Steiner ezită, și el, să-l folosească). Termenul "stele temporare" pare mai adecvat. Dar noi păstrăm cuvintele "nouă" și *novae*, din cauza elementului de impulsionare pe care-l subînțeleg.

Înainte de inventarea telescopului, erau deja cunoscute câteva stele izolate care s-au aprins brusc, apoi au dispărut. Mai târziu, telescopul a permis să fie urmărite cu ochii, încă o vreme după ce se pierduseră pentru ochiul liber. Astfel, s-a dovedit că după dispariția lor aparentă, ele mai persistă încă. Doar în secolul al XIX-lea acest aspect a fost lămurit complet. Nu numai că s-a putut stabili până la ce mărime (luminozitate) coboară ele după strălucitoarea apariție – ci, datorită fotografierii sistematice a tuturor regiunilor cerului, a și fost regăsită pe niște clișee anterioare o stea foarte mică exact în locul unde trebuia să apară mai târziu o *nova*. Această stea era atât de slabă încât, uneori, ea nici nu fusese catalogată; și apoi, într-un timp foarte scurt, mergând de la câteva zile până la câteva ore, ea s-a metamorfozat într-un astru mare și foarte strălucitor. Mărimea (luminozitatea) a fost uneori, în aceste cazuri, atât de ridicată, încât a fost nevoie să fie folosite semne negative pentru a o exprima: într-adevăr, ea depășea cu mult "prima mărime", aceea a celor mai frumoase stele, încât s-a vorbit de mărimile 0,5, apoi de -1, -2 etc. (*Sirius*, de altfel, are mărimea -1,6). Asemenea stele nu sunt "noi", la drept vorbind", căci ele existau înainte și după aceea. Dar există niște stele de acest gen care n-au fost găsite niciodată pe clișeele cerului; ele erau, fără îndoială, mai mici decât minimumul capabil să impresioneze peliculele fotografice -, poate de mărimile 16 sau 18. Este, desigur, imposibil să se decidă dacă ele erau prezente sau nu.

Pentru a da un exemplu concret, să luăm *nova* care a apărut în Perseus la începutul secolului nostru (*Nova Persei* 1901); ea era înainte – ceea ce s-a stabilit ulterior – de mărimea 13-14. Cu trei zile înainte de maximum, ea era de mărimea 11, apoi, la 21 februarie, a fost descoperită sub aspectul unei stele de mărimea 2 1/2, situată la dreapta lui Algol. Cu câteva ore mai înainte, ea trebuie să fi fost încă sub limita vizibilității cu ochiul liber (mărimea 6). În câteva zile, ea

rivaliza în strălucire cu Vega. Apoi, în zilele următoare, după niște violente tresăriri de luminozitate, ea a recăzut sub limita vizibilității cu ochiul liber. Această ultimă parte a existenței sale este arătată în schema din figura 71 (după Schiller). Vedem, la începutul curbei, marea și subita "aprindere", apoi treptata stingere, de sus și de jos (dinți de fierăstrău), când impulsul venit din lumea astrală încetează să acționeze.

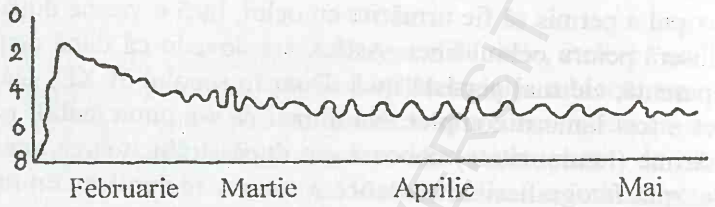

Figura 71

Fenomenul care a urmat s-a reprodus de atunci în cazul mai multor stele: e vorba de apariția unor mase de nori sau nebuloase în anturajul *novei* -, mase care n-au fost văzute înainte și care luau o formă de spirală, dar se schimbau rapid, astfel că noua stea părea a fi centrul unui câmp întins și complicat de inele nebuloase, de nebuloase spirale etc. Pentru moment, nu putem decât să reținem acest fenomen și nu vom intra prea mult în explicațiile științifice pe care oamenii au încercat să le dea în legătură cu el. Am spus întotdeauna și am repetat că legile cosmice reale nu sunt de domeniul fizicii. Ceea ce trăiește în Cosmos este eticul, apoi astralul, apoi, și mai sus, se află ceea ce Rudolf Steiner a numit "Sinea Spirituală".

Tocmai acest element suprem al Cosmosului ia parte, dacă mă pot exprima astfel, la geneza noilor stele și a fenomenelor care le însoțesc. Explicațiile științifice curente, care pornesc, toate, de la o noțiune materialistă a cauzalității, nu pot da naștere în acest domeniu decât unor ipoteze întristător de nesatisfăcătoare. Conform acestor teorii, *novae*-le n-ar fi altceva decât efectele unei coliziuni sau ale

unei erupții – deci, ele ar avea fie o cauză externă, fie una internă. Se are în vedere coliziunea între două stele (moarte, pe cât posibil) sau între o stea în mod considerabil răcită și o masă de praf cosmic – cuvânt "praf" neimplicând neapărat sensul de particule minuscule, în sens pământesc. Erupția ar fi ieșirea violentă a unor mase interne incandescente, prin crusta răcită, deja solidificată, a astrului. – Norii nebuloși care apar uneori în jurul *novei* pot să fi existat deja, în stare obscură, și să fie brusc iluminați de lumina ei, sau chiar să iasă din steaua însăși. Ș.a.m.d. Ne aflăm aici pe un teren-limită unde explicațiile nespirituale eșuează în mod radical.

Putem spune cu certitudine că *novae*-le se află aproape întotdeauna în preajma Căii Lactee. De asemenea, ele apar, adesea, în interiorul acesteia și acolo, în regiunile cele mai bogate în stele, de exemplu în Cygnus sau în Săgetător; și Scorpionul a furnizat multe *nove*. Nu se cunosc decât două excepții: două *novae* au apărut departe de Calea Lactee, una în Corona Borealis (1866) și alta în emisfera de sud, aproape de antipozii Căii Lactee (1925), ceea ce este deja, în sine, o raritate. Vom mai vorbi despre aceasta.

Se constată în istorie că noile stele au declanșat, de fapt, niște impulsuri puternice, care au influențat în mod favorabil evoluția astronomiei -, în mod independent de celelalte semnificații spirituale pe care le-au avut. Știm cu certitudine că o *nova* a fost observată în anul 134 înainte de Christos, atât de către astronomii chinezi, cât și de către astronomul grec Hipparchus. Scrierile lui Hipparchus s-au pierdut aproape toate, dar naturalistul Plinius cel Tânăr a transmis cunoștințele sale posterității. Plinius scrie:

"Hipparchus n-a fost niciodată apreciat la justa lui valoare, căci el a contribuit, mai mult decât oricine altcineva, la stabilirea relațiilor dintre om și lumea stelară și a demonstrat că sufletele noastre se împărtășesc din lumea firmamentului. El a descoperit o nouă stea, care a apărut în vremea sa, și mișcările acesteia l-au făcut să se întrebe dacă acest fenomen are loc destul de des și dacă celelalte stele, pe care le credem ferm fixate, nu cumva, de fapt, se mișcă. În acest fel a fost el condus să se apuce de o treabă care ar putea părea de o îndrăzneală nebună, chiar pentru un zeu: să numere stelele, pentru posteritate; el le-a dat tuturor nume, și a inventat niște instrumente pentru a determina poziția și mărimea fiecăreia. El a

făcut acest lucru pentru ca să se poată stabili cu uşurinţă nu numai dacă există unele care apar sau dispar, ci şi dacă ele îşi măresc sau îşi diminuează strălucirea şi dacă îşi schimbă poziţia. În acest fel, el a lăsat cerul drept moştenire spirituală tuturor acelor oameni care vor fi capabili să se folosească de această moştenire."

Astfel, *nova* respectivă a provocat stabilirea primului catalog stelar, care, la rândul său, l-a condus pe Hipparchus să descopere, comparativ cu vechile observaţii, precesiunea punctului vernal, stabilită în mod ştiinţific. Oricât de abstract, de arid, ar părea un asemenea catalog, care prezintă poziţiile şi gradul de luminozitate al stelelor, cel al lui Hipparchus a fost foarte util pentru studierea cerului stelar şi Ptolemeu s-a folosit de el pentru a-l stabili pe al său. Până atunci, atenţia astronomilor era îndreptată aproape exclusiv asupra planetelor.

Conform documentelor chineze, *nova* pe care a văzut-o Hipparchus trebuia să se afle în Scorpion, dar nu se poate afirma cu certitudine că e vorba de aceeaşi stea.

În continuare, întâlnim mai multe menţionări de *novae* în secolele al IV-lea şi al IX-lea; s-ar putea spune că aceste apariţii ar fi fost mult mai frecvente în anumite momente – "când zeii voiau să acţioneze, din lumea astrală, în lumea eterică" -, apoi deveneau rare pentru vreme îndelungată. În timpul întregului Ev Mediu – dacă facem abstracţie de chinezi -, n-au fost descrise deloc asemenea apariţii. Acest fapt poate că ţine de slăbirea simţului de observaţie care a caracterizat întregul Ev Mediu occidental – stelele noi n-au fost, poate, remarcate. Într-adevăr, se stabileau, în general, traiectoriile planetelor după nişte tablouri ptolemeice, vechi sau rectificate, dar se observa foarte rar dacă rezultatul calculelor corespundea realităţii. Acest reproş, în fond, poate să-i fie făcut şi lui Copernic. A trebuit, încă o dată, să apară o stea nouă, pentru ca să renască gustul pentru observaţie.

E vorba de celebra *nova* apărută în Casiopeea şi pe care Tycho Brahé a văzut-o în anul 1572. Tycho a simţit încă din tinereţe o foarte puternică atracţie pentru astronomie, dar, în acea vreme, această ocupaţie era considerată nedemnă pentru un nobil. A încercat să meargă pe alte drumuri. Iar apoi, la vârsta de 25 de ani, a văzut o magnifică, o strălucitoare stea nouă. Putem spune că această stea a

făcut din el un astronom, şi că întreaga astronomie modernă, în măsura în care se bazează pe observaţie, a luat naştere de aici. Tycho a scris un tratat despre ceea ce a văzut, dar vanitatea îl împiedica încă să publice această scriere, căci aşa ceva nu se cuvenea pentru un om de rangul său.

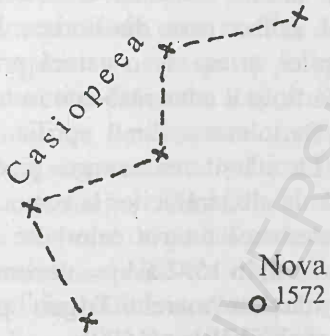

Figura 72

A fost necesară furia sa, la vederea tuturor neghiobiilor pe care le scriau alţii, pentru a-l face să-şi editeze cartea. Aceasta a avut răsunet şi, câţiva ani mai târziu, regele Danemarcei i-a dăruit lui Tycho Insula Hveen, pe care el şi-a construit castelul Uranienborg, care era, totodată, "Universitate de astronomie practică" şi observator. Eruditi şi tineri auditori au venit de pretutindeni şi au învăţat de la el arta de a observa, şi încă multe alte lucruri. Tycho a trăit înainte de inventarea telescopului. Instrumentele sale nu erau cu mult diferite, în principiu, de acelea care i-au servit, de exemplu, lui Ptolemeu. Acest lucru, departe de a-l stânjeni, l-a ajutat, poate, să reînvie darul observaţiei, pe care toată lumea îl pierduse. El urmărea cu ochii traiectoriile planetelor timp de săptămâni, de luni, de ani; el identifica stelele. Steaua nouă din 1572 l-a incitat să facă un catalog nou. În acest sens, şi chiar dacă "sistemul" său cosmografic a fost abandonat în întregime, el este adevăratul părinte al astronomiei moderne.

Este extraordinar de interesant să ştim ce a spus Tycho despre noua stea. Căci el avea în legătură cu această temă nişte concepţii clar astrologice, spiritualiste. Steaua, zicea el, nu poate fi măsurată conform etaloanelor obişnuite; importantă este poziţia sa pe cercul *colurilor* de primăvară (cercul care trece prin punctul vernal şi prin punctul autumnal, perpendicular pe ecuator), de unde rezultă că în realitate ea a apărut "la est", ca steaua din Bethleem, şi că, din punct de vedere astrologic, ea face parte din Berbec. La început, ea semăna cu Venus şi cu Jupiter, şi era de o natură prietenoasă. Apoi, ea a devenit roşie, ca Marte, şi a adus războaie în toată Europa. (Teribila noapte a Sfântului Bartolomeu, din 1 aprilie 1572, persista încă în memoria tuturor.) La sfârşit, ea era gri şi de plumb, ca Saturn. (Această evoluţie de la alb strălucitor la roşu, apoi la albăstrui, este, de asemenea, caracteristică tuturor celorlalte *novae*.) Tycho credea că ea nu va acţiona decât în 1592 asupra destinului oamenilor născuţi în 1572. El anunţa sfârşitul "marelui Trigon" pentru răscrucea dintre secolele al XV-lea şi al XVII-lea (1600).

Aici ne vom permite o mică digresiune pentru a explica puţin perioadele numite "ale Trigonului"; e vorba de un fenomen important, chiar pentru ştiinţa spirituală – în speţă, conjuncţia dintre Jupiter şi Saturn, care are loc doar o dată la 20 de ani, dată fiind încetineala acestor planete. În astronomie a fost numită întotdeauna "marea conjuncţie" şi Rudolf Steiner a spus că aceste conjuncţii coincid cu nişte epoci de Renaştere. Bineînţeles, nu avem o Renaştere la fiecare douăzeci de ani; trebuie să ţinem seama aici de "perioada Trigonului". Căci aceste conjuncţii ascultă de o lege foarte ciudată.

După cum ştim, Zodiacul a fost împărţit, dintotdeauna, în patru triunghiuri (patru ori trei semne), care au fost atribuite celor patru elemente: Foc, Aer, Apă, Pământ. Am spune, în sensul învăţăturii antroposofice despre eteruri: eterul căldurii, eterul luminii, eterul chimic, eterul vieţii.[24] Trei semne se raportează la acelaşi element sau eter, constituind un "trigon". De exemplu: Berbecul, Leul şi Săgetătorul (trigon de foc) – sau Peştii, Racul şi Scorpionul (trigon de apă) etc. Conjuncţiile succesive dintre Jupiter şi Saturn au loc la

[24] G. Wachsmuth, Lumea eterică în ştiinţă, artă şi religie".

un interval de douăzeci de ani în semnele care aparţin unui singur trigon, de exemplu, în Scorpion, apoi în Cancer, apoi în Peşti – deci, într-un sens retrograd sau invers. Dar, în acelaşi timp, punctele unde se petrec conjuncţiile înaintează puţin, în sens direct, în fiecare din aceste semne, astfel că după mai multe revoluţii, ele părăsesc trigonul: conjuncţiile se petrec atunci în trigonul următor. O asemenea perioadă durează exact 200 de ani. Întregul Zodiac este, deci, parcurs în patru perioade, sau în 800 de ani. Atunci, toate elementele – putem spune şi: cele patru feluri de eteruri – şi-au imprimat pecetea lor acestui fenomen. Rudolf Steiner a vorbit de un ciclu de 800 de ani în desfăşurarea evoluţiei "filosofice" a omenirii[77], el a revenit asupra acestui subiect în diverse conferinţe: evoluţia gândirii şi a aspiraţiei filosofice între secolul al VIII-lea înainte de Christos şi Misterul de pe Golgota, apoi de la Misterul de pe Golgota până în secolul al VIII-lea după Christos, apoi din anul 800 până în anul 1600. În 1600 a început un trigon de foc, urmat de un trigon de pământ în care ne mai aflăm încă, şi care va dura până în anul 2000.

În toate acestea e vorba de semne, nu de constelaţii, căci un element eteric vine aici să nuanţeze întâlnirea astrală dintre Jupiter şi Saturn.

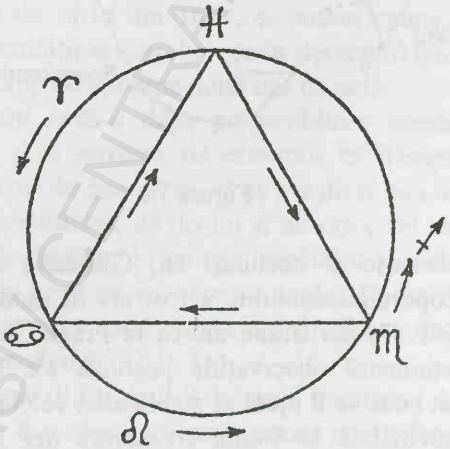

Figura 73

Sfârşitul trigonului de apă, pe care Tycho îl vedea venind, şi a cărui vestire i se părea a fi noua stea, a avut loc în 1583 în Peşti, anul în care Galilei, încă adolescent, a văzut oscilând o lampă sub domul din Pisa şi a dedus de aici legea pendulului. În 1603, a început în Săgetător trigonul de foc. Această răscruce dintre cele două secole a fost extraordinar de decisivă pentru destinul astronomiei şi cerul, în acel moment, n-a fost zgârcit în semne.

În 1574, *nova* lui Tycho Brahé devenise deja invizibilă. În 1596, un vechi discipol al lui Tycho Brahé a semnalat prima "stea variabilă" cunoscută, *Mira Ceti*. La 18 august 1600 a apărut în Cygnus o *nova* de mărimea 3, asupra căreia Kepler, care colaborase cu Tycho, a scris un raport. Această stea, ce-i drept, s-a comportat apoi, de-a lungul secolelor, altfel de cum se comportă de obicei *novae*-le.

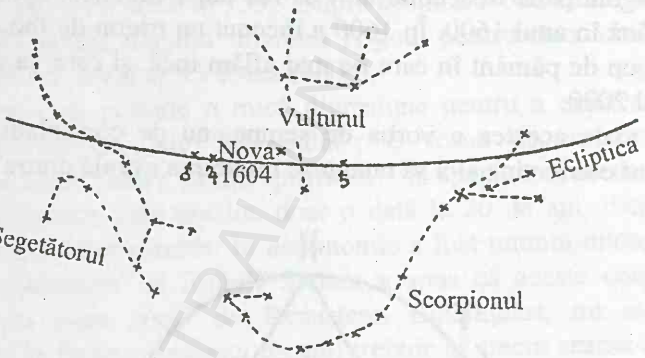

Figura 74

La 17 februarie al aceluiaşi an, Giordano Bruno, cântăreţul elocvent al copernicianismului, a fost ars în mod public pe rug la Roma. În 1601, Tycho Brahé murea la Praga; începând din 1602, Kepler colecţionează observaţiile postume ale lui Tycho despre planeta Marte, ceea ce îl ajută să stabilească celebrele sale "legi". În 1603 este întemeiată la Roma *Academia dei Lincei* (Academia Lincşilor), din care făcea parte Galilei. Aceasta a fost prima academie "ştiinţifică", în sensul modern al cuvântului, şi ea a fost

extraordinar de fecundă pentru ştiinţe. La 30 noiembrie 1603, trigonul de foc a debutat cu o conjuncţie Jupiter-Saturn în Săgetător. Cu un an mai târziu, la 9 octombrie 1604, a fost din nou observată o stea nouă, de astă dată în Ophiucus (Omul cu şarpele), între Scorpion şi Săgetător, în regiunea "marţiană" a Zodiacului, am putea spune, şi nu departe de Jupiter şi Saturn, care avuseseră conjuncţia lor cu un an în urmă în această regiune -, în timp ce Marte însuşi se afla în Săgetător. Trebuie să remarcăm aici că conjuncţia din 1603 avusese loc în semnul Săgetătorului, adică în constelaţia Scorpionului. În 1604, Saturn se mai află încă la extremitatea Scorpionului, iar Jupiter în Săgetător, aşa cum se vede din figura 74.

Acesta este un moment din istoria omenirii pe care Rudolf Steiner l-a semnalat, spunând că Buddha a părăsit atunci aura Pământului pentru a se duce pe Marte, la porunca lui Christian Rosenkreutz; aici, Buddha trebuia să aducă evanghelia milei şi a iubirii în sânul unei populaţii războinice (ca să folosim acest cuvânt pământesc) care se afla în decadenţă.[38)] În 1606 a fost descoperit principiul telescopului, pe care Galilei l-a realizat în 1609; folosind arta observaţiei pe care o inaugurase Tycho Brahé, el a făcut, în legătură cu sistemul planetar, mai multe descoperiri care păreau la început să confirme în întregime teoria lui Copernic. În acelaşi timp, conflictul dintre spirite bântuia, ataţat de *nova* din 1604, şi putem spune că acesta a fost sfârşitul suveranităţii aristoteliciene în domeniul ştiinţelor naturii; ea se menţinuse timp de aproape două mii de ani.

Aristotel, am spus-o deja, propovăduise eterna imuabilitate a celor cosmice, şi el scrisese, de exemplu, în "Despre Cer": "Primul dintre toate corpurile este etern, el nu creşte şi nici nu diminuează, el este ferit de îmbătrânire, de declin şi de orice fel de schimbare." (I, 3, 6) "Obiectele de dincolo nu pot îmbătrâni şi nici o schimbare nu este posibilă în ceea ce se găseşte acolo. Lucrurile invariabile şi eterne îşi păstrează pe toată durata eternităţii cea mai perfectă şi mai completă independenţă." (I, 9, 11)

Aristotelicienii din timpul Renaşterii deduceau de aici că o "stea nouă" nu poate fi o stea, ci o cometă sau un alt fenomen din lumea "sublunară" în care domneşte variaţia, transformarea perpetuă. (Lucru curios, Hipparchus, deşi s-a aflat într-un contact strâns cu

şcoala alexandrină, *nu* pare să fi fost tulburat de doctrinele aristotelice în studierea *novei* sale.)

Aproape toţi astronomii observatori, în vremea lui Tycho Brahé, au căutat acestei stele "noi" o paralaxă cât mai mare, pentru a o putea decreta "sublunară", apropiată de Pământ. Şi Tycho s-a dedicat acestei probleme. Astronomii au găsit nişte paralaxe care corespundeau dorinţelor lor; numai Tycho a susţinut cu încăpăţânare că observaţiile sale nu-i arătau nici o paralaxă, ceea ce însemna că noul astru se afla dincolo de Lună, dincolo de Soare şi planete – printre stele. (Şi Kepler afirmă acest lucru în scrierea sa: "Despre noua stea de la piciorul Omului cu şarpele".) Galilei a avut de dus aceeaşi luptă. "Dialogul despre sistemul lumii" era dintre cele mai explicite. În cele din urmă, bineînţeles, adevărul observaţiei a biruit asupra speculaţiilor teoretice rigide ale peripateticienilor, care nu ştiuseră să facă să evolueze, în sensul Spiritului Timpului, metodele maestrului lor.

Perioada care a urmat a fost foarte săracă în *novae*. Doar secolul al XIX-lea a adus câteva – prima a apărut în primăvara lui 1848. Dar la această dată, pe lângă telescop, fotografia începea să aducă nişte servicii, astfel că au fost găsite atunci stele noi care nu ajungeau, niciodată, la vizibilitatea obişnuită, şi îşi aveau maxima la mărimile 10-12, cu aproximaţie. Am explicat deja acest lucru la începutul prezentului capitol.

În acest fel a fost găsită la 21 mai 1860 în Scorpion o mică stea care nu exista încă la 18 mai. Ca multe alte *novae*, ea apărea într-o pată nebuloasă. Ea a ajuns la mărimea 7, apoi a diminuat rapid, şi n-a mai fost văzută de atunci niciodată. Este un caz extrem de rar.

În schimb, la 12 mai 1866, a fost văzută aprinzându-se o stea foarte strălucitoare în Corona Borealis. În 4 ore şi 1/2, ea a trecut de la mărimea 5 la mărimea 2. După 2 ore, începea deja să descrească, deşi foarte încet. Ea este în prezent o stea de mărimea 10.

Printre cele care au urmat, o vom mai numi doar pe *Nova Persei* din februarie 1901, despre care am vorbit deja, şi pe *Nova Aquilae* (din Aquila), din iunie 1918, despre care mulţi dintre noi îşi mai amintesc încă. – Rudolf Steiner a pus aceste stele în legătură cu apariţia pe Pământ a unor individualităţi importante, ceea ce nu ne va surprinde, dacă ne amintim Capitolul IV al acestei lucrări şi

începutul prezentului capitol. E vorba, bineînțeles, de o influență care trebuie să se facă simțită din lumea astrală în lumea eterică, începând cu un anumit moment al existenței prenatale.

Extrem de ciudată a fost evoluția noii stele care a fost observată la 25 mai 1925. Ea se afla într-o constelație din emisfera australă care a fost numită "Șevaletul Pictorului". (*Nova* a fost numită, așadar, *Nova Pictoris.*) Poziția sa este absolut de excepție în cronica *novae*-lor, căci acestea apar în general în Calea Lactee sau în vecinătatea ei. Această stea era situată mai curând spre polul austral al Căii Lactee. Dat fiind faptul că cerul austral este observat mult mai puțin decât cerul boreal, apariția acestei noi stele a trecut mult timp neobservată. În orice caz, s-a găsit ulterior, pe plăcile fotografice mai vechi, că ea figurează ca o stea de mărimea 13; la 13 aprilie 1925, ea era deja de mărimea 3, deci, foarte clar vizibilă cu ochiul liber. Faza ei de creștere fusese, așadar, destul de lungă, ceea ce este ceva neobișnuit, și ea intrase, poate, la începutul lui aprilie, în perioada sa de vizibilitate. La 9 iunie, în același an, ea era aproape de mărimea 1 și apoi a început să descrească lent, până la mărimea 9.

În ianuarie 1926, a fost văzută înconjurată de o aureolă puternic roșiatică, semănând cu o protuberanță solară. În martie 1928, ea a luat brusc aspectul unei stele duble: se divizase. Acest fenomen n-a mai fost observat niciodată la o *nova*, și el a fost atât de surprinzător, că astronomii din emisfera boreală n-au vrut să admită observațiile colegilor lor din sud. În acel moment, s-a vorbit mult despre catastrofe cosmice total necunoscute nouă; a fost amintită, de asemenea, fabula cu broasca ce s-a umflat până a plesnit, căci datele spectrografice obligau să se admită că această stea, în realitate, nu devenise mai caldă și că enorma creștere a luminozității sale (de 50.000 de ori, după un calcul) nu putea să se producă decât din cauza unei creșteri considerabile a suprafeței sale, urmată de ruptură. Dar aceste interpretări materialiste nu sunt destul de convingătoare pentru a ne induce în eroare. – În același timp, steaua era învăluită în nori, cum se întâmplă de obicei și câtva timp a putut fi contemplat spectacolul a două stele roșii înconjurate de voaluri cețoase. La puțină vreme după aceea, s-a produs o nouă scindare, și au apărut patru stele, cea mai strălucitoare în mijloc, cele trei mai mici în jurul ei, toate de culoare albă și scăldate într-o nebulozitate roz. După

spusele astronomilor relativ puțin numeroși care au observat spectacolul, acesta era într-adevăr minunat. Apoi, în jurul fiecărei stele s-au format niște inele. Cu timpul, diferitele părți ale sistemului s-au îndepărtat unele de altele.

Am ajuns la un anumit punct final al studiului nostru asupra lumii stelare. El ne-a arătat că, pentru această lume a stelelor, o interpretare spirituală este absolut necesară. Se ajunge aici la unul din punctele-limită în care este imposibil să-ți formezi niște reprezentări utilizabile, dacă nu ții seama de spiritual; tot restul trebuie să se clădească apoi pe acest fundament. Numai în acest fel poate fi condusă astronomia din nou spre spiritualitate.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea a XXXIV

SISTEMUL LUI COPERNIC

Tabloul modern al universului, în măsura în care depinde de astronomie, ne-a apărut drept un produs al fizicii şi al mecanicii terestre, nelăsând nici o perspectivă deschisă spre existenţa unei activităţi spirituale. Acest tablou se află, în fond, înscris în mod inconştient în toate sufletele actuale; el a putut să se fixeze solid în ele datorită mai multor secole de învăţământ ştiinţific doctrinar. Iată o versiune caracteristică în acest sens, pe care ne-o oferă profesorul A. E. Eddington:

"Pământul pe care trăim se situează, prin mărimea lui, pe locul 5 între planetele unei stele care este printre cele mai mici. Este poate mai puţin necesar astăzi ca niciodată să subliniem micimea planetei noastre. Descoperirile ştiinţifice şi facilitatea crescută a călătoriilor par să fi apropiat între ele diversele părţi ale globului, şi nu ne facem iluzii în privinţa dimensiunilor sale. Dar numai când ne înălţăm ochii pe bolta firmamentului devenim cu adevărat conştienţi de insignifianţa Pământului nostru în sistemul total al universului material. Privirea noastră străpunge spaţiile infinite, revelându-ne, una după alta, nişte lumi de o mărime inimaginabilă; dar chiar şi cel mai mare din aceste corpuri cereşti nu este decât un fir de praf în vidul imens care-l înconjoară."[25]

Autorul vorbeşte în mod expres despre insignifianţa Pământului nostru în planul material al universului, şi s-ar putea spune că aceasta nu afectează cu nimic măreţia spirituală a acestui Pământ. Rudolf Steiner a spus adesea că Pământul, în ciuda micimii sale relative, a putut fi scena vieţii lui Christos, şi că acest sentiment este fortificat încă şi mai mult în sufletele creştine prin faptul că naşterea lui Iisus n-a avut loc într-un palat, ci într-un staul. Dar rămâne

[25] Encyclopedia Britannica. Introducere la articolul Astronomie".

cealaltă reprezentare, aceea a vidului care se cască şi în care corpurile cereşti plutesc, ca pierdute, separate unele de altele prin nişte distanţe ce nici nu pot fi concepute. "Ca şi cum ar fi câteva mici boabe de mazăre, nu prea multe, risipite pe suprafaţa Oceanului." – Dar aceste mici boabe de mazăre sunt stelele, şi în locul Oceanului nu există decât un neant, sau cel mult un "eter" (cel al fizicienilor), însă ipoteza despre existenţa acestuia este astăzi aproape cu totul eliminată din ştiinţă.

Acest tablou, din care este alungat spiritul, a apărut doar de câteva secole. Trebuie să facem efortul de a vedea cum s-a format el şi pe ce postulate se bazează -, altfel, nu vom putea ajunge să-l biruim din punct de vedere lăuntric. Necesităţile istorice joacă aici un rol important: ele au făcut să apară sistemul lui Copernic, dar şi defectele acestui sistem şi neînţelegerile al căror obiect este acesta. În cele din urmă, toate pretinsele realităţi care ne sunt oferite cu atâta siguranţă: ani-lumină, distanţe stelare etc. – atârnă de un fir foarte subţire.

Sistemul lui Copernic l-a detronat pe acela al lui Ptolemeu. Ceea ce contează, în această schimbare, pentru evoluţia omenirii, este diferenţa de mentalitate care a provocat o metamorfoză a conştienţei -, nicidecum "conţinutul", sau "adevărul obiectiv" al celor două sisteme: Rudolf Steiner n-a încetat să sublinieze acest fapt esenţial al istoriei.

În ceea ce priveşte expunerea sistemului ptolemeic, cititorul este rugat să revadă Capitolul VI al acestei cărţi. Cât despre semnificaţia sa spirituală, conform spuselor lui Rudolf Steiner, acest sistem este absolut exact, văzut din sfera lunară, în timp ce Copernic şi-a întemeiat sistemul doar pe sfera pământească. Sistemul lui Ptolemeu este abstracţiunea geometrică a unei realităţi spirituale.[28)]

În vremea lui Copernic, sistemul ptolemeic era încă indiscutabil. Copernic i-a văzut defectele şi a avut îndoieli. După cum a povestit el însuşi, citise la nişte scriitori ai Antichităţii clasice, la Cicero, dar mai ales la Plutarh, că odinioară era prezentat un sistem în care Pământul se mişcă, aceasta era părerea pythagoreicilor, printre alţii: căci aici era marea cutezanţă: să presupui că Pământul este însufleţit de propria lui mişcare, să nu mai faci din el centrul lumii!... Venise ceasul istoric care cerea de la spiritul uman această cutezanţă; iar, pe

de altă parte, aici a jucat un rol și destinul lui Copernic: karma lui datând din vremea Antichității egiptene și, pe de altă parte, legăturile lui strânse cu Nicolaus de Cusa, – dar despre aceasta nu discutăm, deocamdată, mai mult. Pentru vremurile care au urmat imediat după fapta lui Copernic, sistemul său a apărut ca un fel de eliberare față de Cosmos, dar mai trebuie, desigur, să spunem că el aducea în conștiența omenirii o enormă sărăcire. S-a ajuns la obișnuința de a nu mai vedea în planete decât niște globuri care se rotesc, fără nici o urmă de "inteligență planetară". Pe lângă aceasta, imensele distanțe dintre stele, vidul de neconceput al universului, au devenit niște gânduri obișnuite. La drept vorbind, acest lucru nu ținea atât de Copernic, cât de succesorii săi. Pentru a ne da seama de aceasta, trebuie să examinăm ceva mai îndeaproape sistemul lui Copernic, și îndeosebi "a treia mișcare" a sa, atât de ciudată, asupra căreia Rudolf Steiner ne-a atras atenția de nenumărate ori.

În celebra lucrare "Despre mișcările circulare ale corpurilor cerești", Copernic numește "prima mișcare" rotația Pământului în jurul axei sale, în 24 de ore, de la vest la est. El numește "a doua mișcare" revoluția anuală a Pământului în jurul Soarelui, tot de la vest la est (la fel ca revoluția celorlalte planete, când ele sunt "cu sens direct"). Întrebarea este cum se comportă, în aceste mișcări, axa terestră. Atâta timp cât considerăm Pământul drept un corp imobil, se înțelege de la sine că axa lui rămâne în mod imuabil îndreptată spre polul ceresc. (La drept vorbind, chiar în sistemul lui Ptolemeu, această axă nu era considerată absolut imobilă, căci era cunoscută deja precesiunea echinocțiilor, care implică o rotație a axei polilor pământești.) Dar dacă Pământul se mișcă și el, atunci axa lui se poate comporta în diverse moduri. Copernic a avut frumoasa idee că Pământul, în mișcarea sa în jurul Soarelui, trebuie să se orienteze în întregime spre acesta, așa cum face Luna față de Pământ. – Nu se gândea că Pământul întoarce mereu aceeași față spre Soare, cum o face Luna față de Pământ, rotația diurnă se opune la aceasta, dar el credea că, în decursul anului, axa terestră trebuie să se încline constant în direcția Soarelui (figura 75).

Această axă "ar urma mișcarea centrului pământesc", după cum spune Copernic; cu alte cuvinte, ea ar descrie în jurul Soarelui un cerc identic cu cel pe care-l descrie Pământul, sau centrul

Pământului. În figura 75, cercul pe care îl descrie Pământul în jurul Soarelui determină planul eclipticii (Copernic îl numeşte "cercul care trece prin mijlocul Semnelor"). A fost desenat în perspectivă, deci, ca o elipsă. Vedem cele patru poziţii presupuse ale axei, coincizând cu cele patru anotimpuri. Săgeata indică sensul mişcării de revoluţie. Această axă şi-ar avea vârful tot timpul îndreptat spre Steaua Polară.

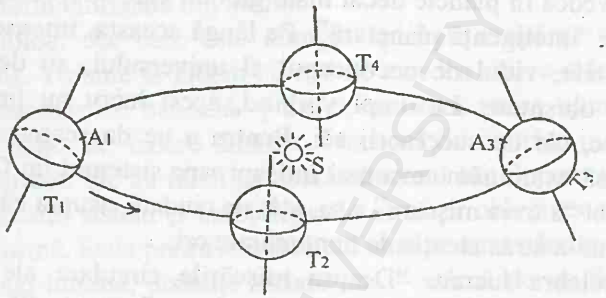

Figura 75

Dar Copernic ştia că această presupunere este imposibilă: "Căci dacă axa terestră, şi, o dată cu ea, şi ecuatorul, ar rămâne tot timpul înclinată în acelaşi fel şi ar urma, pur şi simplu, mişcarea centrului, n-ar mai exista inegalitatea dintre zile şi nopţi; ar fi în mod perpetuu solstiţiu, sau echinocţiu, în mod perpetuu vară sau iarnă sau un alt anotimp imuabil."

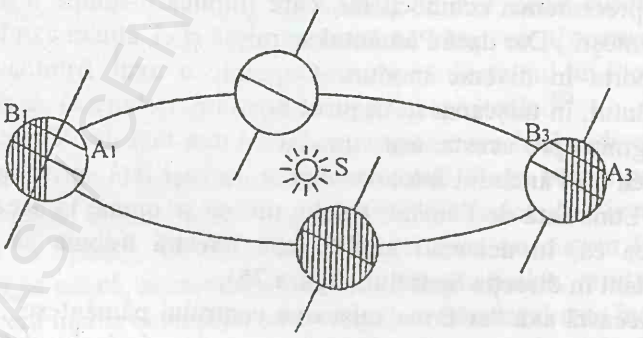

Figura 76

Căci un punct A de pe Pământ (figura 76), care ar fi îndreptat spre Soare în poziția 1 (să admitem că e solstițiul de vară), ar fi, de asemenea, îndreptat spre Soare în A_3 (solstițiu de iarnă). Facem aici abstracție de rotația diurnă. N-ar mai exista zile și nopți de o anumită lungime, nici anotimpuri, nimic nu s-ar schimba de la un capăt la altul al anului.

Dat fiind faptul că nu se poate să fie așa, Copernic a introdus ipoteza unei a treia mișcări, pe care a numit-o "mișcarea de declinație". Ea are ca efect de a face ca axa terestră să fie mereu paralelă cu ea însăși în timp ce Pământul se rotește în jurul Soarelui. Punctul A (putem, de exemplu, să luăm ca punct Goetheanumul) se deplasează în 6 luni de la A_1 la A_3, adică ajunge pe partea Pământului opusă Soarelui. Punctul A_1 trece în B_1, prin rotația diurnă, în 12 ore – la fel, A_3 în B_3 – și vedem cu ușurință că iarna razele Soarelui cad mult mai oblic decât vara. După Copernic, acest lucru n-ar fi explicabil decât printr-o a treia mișcare, "declinația", care face să se rotească axa pe măsură ce Pământul înaintează pe orbita sa. În figura 77, care se leagă de o indicație a lui Copernic, mișcarea axei este reprezentată de o suprafață conică ce își are vârful în centrul Pământului. În poziția 1, axa se află în direcția A_1 (fie că admitem sau nu "declinația"). În poziția 2, axa ar avea direcția A_2, dacă n-ar exista "declinația", dar, datorită ei, această axă este adusă într-o poziție paralelă cu A_1. La fel și pentru A_3. Axa a descris un semicerc în timp ce Pământul însuși a descris un semicerc. Trebuie să reținem că rotația axei se face (în această ipoteză) în sensul acelor de ceasornic, iar revoluția Pământului, în sens invers acelor de ceasornic. La fel pentru poziția 4 și reîntoarcerea la poziția 1. Cu totul, axa terestră a descris, conform acestei legi a lui Copernic, un cerc întreg în decursul unui an – în sens invers față de mișcarea Pământului. Copernic spune: "Vedem clar, așadar, că cele două mișcări opuse, aceea a centrului (Pământului) și declinația (axei sale) obligă axa să-și păstreze mereu aceeași înclinație și să rămână în poziții absolut asemănătoare" – adică paralele. Copernic adaugă că egalitatea celor două mișcări (a 2-a și a 3-a) nu este absolută, pentru că precesiunea provoacă o mică întârziere.

Rudolf Steiner a amintit adesea că această a treia mișcare a fost lăsată să cadă în uitare, ceea ce înseamnă că Copernic n-a fost luat cu

totul în serios. Mecanica cerească, ce a intervenit mult mai târziu şi care se leagă mai ales de numele lui Newton (deşi găsim deja începuturile la Galilei şi Kepler), nu mai avea nevoie de ea.

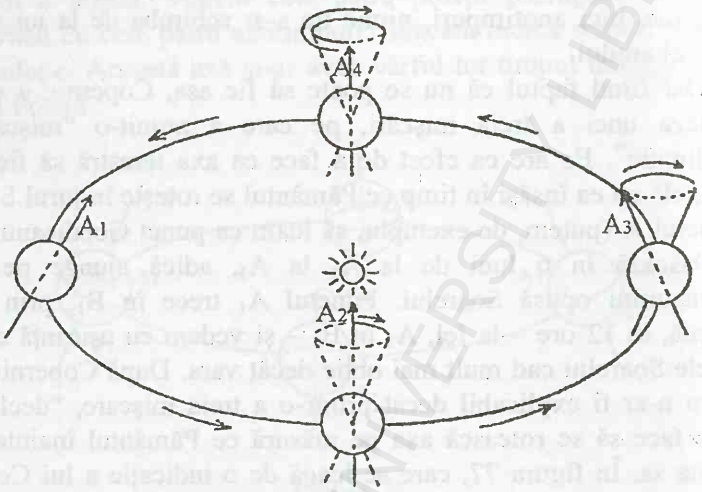

Figura 77

După cum se vede, Copernic, ca şi Ptolemeu, apelează la nişte *mişcări*, gândite matematic, nu la nişte *forţe*. Întrebarea: "Care este forţa care pune în mişcare planetele în spaţiu ?" nu fusese pusă niciodată, înainte de epoca lui Copernic -, sau i se dădeau răspunsuri de ordin spiritual: "Inteligenţele cereşti, sau forţa propulsoare a lui Dumnezeu." Era ştiinţifică adus totuşi ideea absolut nouă a *forţei de inerţie*: când un corp a fost pus mişcare, nu e nevoie de nici o forţă nouă care să întreţină această mişcare: ea se continuă veşnic conform primului impuls. Fără îndoială, nu găsim pe Pământ mişcări de acest fel, căci rezistenţa solului, frecarea etc. sfârşesc întotdeauna prin a face ca un corp să se oprească; dar în spaţiul cosmic se admite că un corp care a primit o singură dată un elan, continuă în veşnicie să se mişte în aceeaşi direcţie. (Nu se spune de unde a venit elanul iniţial. De aceea, Rudolf Steiner vorbeşte despre "Hop!"-ul newtonian care este presupus la început.) După Newton, mişcarea "naturală" a

Pământului în jurul Soarelui nu este aceea pe care o presupunea Copernic (care era influențat , de exemplu, de Lună și de intuirea legăturilor dintre Soare și Pământ) -, ci axa terestră rămâne neapărat paralelă cu ea însăși, dat fiind faptul că nici o forță nouă nu vine s-o devieze de la direcția pe care a luat-o. A treia lege a lui Copernic a fost, așadar, suprimată, căci era superfluă pentru specialiștii "mecanicii cerești". Pentru această gândire mecanicistă, ar fi trebuit să existe intervenția unei forțe speciale sau a unei mișcări speciale pentru a face ca Pământul să se miște așa cum am arătat noi în prima figură ipotetică (figura 75).

Copernic și Newton sunt, deci, de acord în a admite că axa terestră rămâne tot timpul paralelă cu ea însăși (figura 76). Dar Rudolf Steiner revenea în mod constant asupra acestei "a treia mișcări" a lui Copernic, și suprimarea ei ilegitimă. Pentru el, dacă facem abstracție de prima mișcare (rotația diurnă), a treia este cea mai importantă. Aceasta nu vrea să însemne că teoria lui Copernic corespunzătoare figurii 75 ar fi absolut justă. Căci, după Rudolf Steiner, Pământul, în realitate, urmează Soarele în cursa lui cosmică, *descriind o curbă în formă de lemniscată*. În acest caz, tocmai, trebuie să existe un "proces de declinație"; trebuie ca axa terestră să-și aibă vârful tot timpul îndreptat spre același loc de pe cer; trebuie ca axa terestră să se rotească în jurul axei eclipticii, pentru a ajunge la ritmul anotimpurilor de pe Pământ; ceea ce Copernic nu credea să fie posibil *decât* dacă axa este tot timpul paralelă cu ea însăși.

Dar mai există și altceva: dacă axa terestră ar rămâne în permanență paralelă cu ea însăși, ar descrie pe cer, într-un an, un cerc reflectându-l în mod exact pe acela pe care Pământul, după Copernic, îl descrie în jurul Soarelui -, așa cum fiecare stea, în 24 de ore, descrie un cerc aparent de la est la vest, imaginea inversată a rotației terestre în 24 de ore. În timpul revoluției anuale, fiecare stea ar trebui să pară a descrie un cerc mic în sens invers față de mersul Pământului. Aceasta este celebra "paralaxă anuală a stelelor fixe".

În cărțile de astronomie găsim, în general, diverse expuneri schematice ale acestei paralaxe, dar toate prezintă anumite defecte. Totuși, noi vom reproduce una din ele, pentru a examina acest fenomen ipotetic din unghiul din care îl privește știința actuală.

Observăm o stea în raport cu stelele învecinate: ea efectuează în cursul anului o mică mişcare circulară sau eliptică. Ceea ce măsurăm este unghiul ASB – A şi B fiind două poziţii de pe Pământ pe orbita sa la 6 luni interval. Cu cât steaua este mai departe de Pământ (sau de orbita acestuia), cu atât mai mic este unghiul S, cu atât este mai mică paralaxa anuală. Cel puţin în teorie.

Figura 78

Trebuie să spunem că pentru planete, asemenea paralaxe există cu certitudine: teoria lui Ptolemeu le numeşte "deferente", pentru planete inferioare, "epicicluri", pentru planetele superioare. Pentru Ptolemeu, ele sunt nişte reflectări ale orbitei Soarelui, iar pentru noi, ale orbitei terestre. Aceste cercuri sunt parcurse în exact 365 de zile.

Or, dacă stelele ar prezenta cu adevărat asemenea reflectări ale orbitei terestre, cum prezintă planetele, firmamentul ar lua un aspect foarte ciudat de-a lungul anului. Stelele cele mai apropiate de noi ar trebui să descrie nişte cercuri destul de mari, iar stelele mai îndepărtate, nişte cercuri foarte mici. Din toate acestea, nu se vede

nimic cu ochiul liber, iar instrumentele de măsurat n-au depistat niciodată urma acestor paralaxe până la o dată recentă – câteva secole înaintea lui Copernic.

Aici, după cum vedem, este introdusă noțiunea de stele "apropiate" şi stele "îndepărtate" – adică nişte distanțe măsurate de pe Pământ în sens radial. Pentru sistemul lui Ptolemeu, toate stelele erau ataşate "sferei Celor Fixe" şi niciodată nu era vorba despre o distanță între Pământ şi această a 8-a sferă. Copernic, de fapt, a păstrat această "sferă a Celor Fixe". El încă n-a sfărâmat "cerul de cristal" al Evului Mediu. Nu i-ar fi venit în minte să presupună nişte măsuri ale distanțelor stelare în raport cu orbita terestră, de exemplu. Astfel, problema paralaxelor stelare anuale l-a interesat foarte puțin, deşi, conform teoriei sale, ele ar fi trebuit să existe. El scrie: "Faptul că nimic din această mişcare a Pământului nu apare la stelele fixe, ne arată incomensurabila lor depărtare, care face să dispară din ochii noştri orbita terestră anuală sau reflexul ei."

Din punct de vedere matematic, s-ar spune: Unghiul S este egal cu zero, deci, nu există nici o paralaxă. Dar astronomii care au venit ulterior au simțit realmente nevoia de a căuta paralaxa anuală, deoarece nu se poate admite pentru stele o depărtare infinită. Iar când Tycho Brahé a refuzat sistemul copernician şi l-a înlocuit cu al său propriu, acest lucru ținea deja, în parte, de faptul că nu putea fi găsită nicăieri nici o paralaxă de stea, oricât de mică. S-a căutat cu atât mai mare ardoare, în secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea. Această căutare a avut ca efect descoperirea a tot soiul de mişcări ale stelelor şi ale Pământului, dar nici o paralaxă. În acest fel a fost găsită "nutația", şi aberația anuală a luminii, precum şi mişcările proprii ale stelelor. Nu putem să vorbim despre ele în cadrul acestei lucrări.

Abia în secolul al XIX-lea, Bessel – un remarcabil şi răbdător observator al cerului – a demonstrat că o stea din Cygnus ar descrie o elipsă minusculă într-un an. Trebuie să ne reprezentăm că steaua, comparată cu o stea vecină despre care se admite că nu are paralaxă, nu rămâne la locul ei, ci – independent de tot ceea ce provoacă pentru ea celelalte mişcări cunoscute – descrie în plus o elipsă a cărei axă mare măsoară 1/3 de secundă de arc, adică aproximativ 1/6.000 din diametrul discului solar. Această paralaxă este, de altfel,

dintre cele mai mari. Transpusă în termeni de distanță, ea corespunde cu 11 ani-lumină. (Ne vom da seama din figura 75 că dacă AB, diametrul sau axa mare a orbitei terestre, este cunoscută în kilometri – ceea ce este, de asemenea, rezultatul unei măsurări a paralaxei – se poate calcula lungimea AE sau BE cu ajutorul geometriei elementare.) Un an-lumină este lungimea distanței pe care o parcurge lumina într-un an, după cum se crede, viteza sa fiind presupusă a fi aceea de 300.000 km/secundă. Astfel că găsim pentru această stea din Cygnus o depărtare de 10 bilioane de km. Steaua cea mai apropiată de noi, cu alte cuvinte, cea care avea paralaxa cea mai mare, se află la o distanță de 4 ani-lumină de Pământ. În schimb, cu cât stelele sunt mai departe, cu atât paralaxele lor dispar în infinitul mic, în măsura în care le mai putem măsura -, iar distanțele devin infinit de mari. Şi totuşi, toate aceste stele scânteiază în fața ochilor noştri, ca făcând parte dintr-un singur firmament – trebuie chiar să admitem, conform acestor calcule, că stelele cele mai luminoase, cele de prima mărime, nu sunt deloc cele mai apropiate de noi: cele mai apropiate ar fi nişte stele mici, destul de insignifiante.

Aceasta este, aşadar, originea Tabloului universului atât de deprimant pe care ni-l propune Eddington, în cuvintele citate la începutul acestui capitol: micime a Pământului, vid al universului. Căci dacă stelele sunt atât de depărtate – poate la milioane de ani-lumină -, atunci, deşi numeroase, ele sunt risipite într-un imens spațiu, şi nu ne mai rămâne nimic din firmamentul scânteietor al stelelor, nici din Calea Lactee plină de astre. Universul nu mai este altceva decât un pustiu – un abis imens. Dar acest tablou care s-a insinuat peste tot şi din care rezultă atâtea consecințe grave: dacă ar fi conform cu adevărul, drumul de acces spre o concepție spirituală despre lume ar fi tăiat în mod definitiv. Dacă acest tablou astronomic ar conține un adevăr, tot ceea ce am putea spune despre influențele stelare asupra Pământului nostru ar fi pură iluzie. Ar deveni absolut lipsit de sens să pretindem că sufletul uman şi corpul uman au luat naştere din lumea stelară; într-un cuvânt, să pretindem a edifica o astronomie spirituală.

Desigur, aceste considerații, în sine, n-ar putea să nege absolut deloc tabloul materialist al astronomiei actuale; ele nu implică adevărul sau falsitatea acestuia. Dacă acest tablou ar fi adevărat, ar

trebui să ne resemnăm şi să-l acceptăm. Dar veţi fi remarcat deja, în cursul acestei expuneri, cât de puţin fondate sunt, în realitate, aceste "paralaxe"; n-au fost găsite decât după ce au fost căutate, în mod aproape convulsiv, timp de secole, deoarece se credea că nu e posibil să ne lipsim de ele, pentru ca sistemul copernician să se susţină. Şi se ştie prea bine că unor întrebări puse în acest fel, natura le oferă întotdeauna nişte răspunsuri. Dacă s-ar fi plecat de la un "eter cosmic" real, care îşi revelează graniţele în bolta albastră a cerului şi în care "lumea astrală" a stelelor îşi gravează amprenta, s-ar fi pus alte întrebări şi s-ar fi obţinut alte răspunsuri. Noi putem fi convinşi, aşadar, datorită antroposofiei, că acest tablou al universului nu este o realitate, ci o maya.

Să semnalăm aici lucrările Dr. *Wilhelm Kaiser*, care conduc la demonstrarea non-existenţei pretinselor paralaxe anuale ale stelelor fixe şi la interpretarea, pe lângă aceasta, dintr-un punct de vedere spiritual, a aberaţiei anuale (despre care noi nu putem să discutăm aici mai mult).

Bineînţeles, eliminarea acestor elipse sau cercuri ale paralaxelor nu înseamnă în ochii noştri că stelele nu sunt "infinit depărtate" -, dar n-ar trebui atunci să aplicăm noţiunea de distanţă într-un sens în care aceasta îl are *doar* pe Pământ; ar trebui să apelăm la alte noţiuni mai spirituale în ceea ce priveşte spaţiul.

Astfel, copernicianismul, înţeles în mod unilateral şi împins până la consecinţele sale aparente, a contribuit la apariţia materialismului; el chiar i-a furnizat bazele. Atât teoria cosmogonică a lui Kant-Laplace, cât şi darwinismul secolului al XIX-lea, cu noţiunea sa despiritualizată despre evoluţie, nu ar fi fost posibile dacă Cerul şi Pământul, Dumnezeu şi omul, n-ar fi fost separaţi atât de profund. Suntem în drept să spunem că astronomia a fost pionierul materialismului. Am mai remarcat acest lucru şi cu alte ocazii.

Deja de mai multe ori am spus că Copernic a fost greşit înţeles. Dar ar fi tot o înţelegere greşită să nu vedem: ceea ce a adus Copernic *trebuia* să fie adus. Rudolf Steiner, vorbind cândva despre vremea marelui Copernic, a marelui Kepler, a lui Galilei, şi a "tuturor celorlalţi care trebuiau mai întâi să conducă gândurile oamenilor spre lumea exterioară", a spus că acel timp a fost "Joia Mare cosmică", după care trebuia să urmeze o "Vinere Mare".

Viziunea nemuririi a fost înmormântată.[74] În prezent, trebuie să vină "Duminica Paştilor cosmică" şi, după ea, "Rusaliile cosmice", cu manifestarea Sfântului Duh în domeniul cunoştinţelor noastre, care riscă cel mai mult să cadă în prada tenebrelor.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Scrisoarea XXXV

DESPRE COPERNIC, KEPLER ŞI SISTEMELE LOR. MIŞCAREA APSIDELOR

După ce am schiţat sistemul copernician în privinţa aspectului său teoretic, urmează acum să-l examinăm ceva mai îndeaproape pe creatorul acestui sistem şi poziţia pe care o ocupă el în evoluţia spirituală a omenirii.

Copernic era un spirit care, într-o viaţă anterioară, participase la cultul lui Osiris în cadrul civilizaţiei egiptene, şi purta influenţa acestuia puternic înscrisă în inconştientul său.[87)] Osiris era pentru egipteni Soarele spiritual care străluceşte pentru sufletele umane, aşa cum am spus în scrisoarea despre "Soarele triplu". Tot ceea ce a fost trăit din punct de vedere spiritual, în perioada epocii a treia postatlanteene, are tendinţa să reînvie în epoca a cincia postatlanteană, a noastră, în cursul căreia trebuie mai întâi să ia naştere, sub o formă materializată, o cunoaştere exterioară a naturii. Cauzele profunde ale acestui fenomen sunt explicate clar în "Conducerea spirituală a omului şi a omenirii".[6)] Acest impuls trăia în Copernic, a cărui acţiune se situează chiar în zorii epocii a 5-a. El a plasat în centrul sistemului planetar Soarele fizic exterior, cel de-al treilea, în sensul "Soarelui triplu", şi nu al doilea, care fusese adorat în Egipt.

Pentru Copernic însuşi, aceasta era doar o simplificare a sistemului ptolemeic, ale cărui imposibilităţi matematice devin tot mai evidente. Începând cu filosofia lui Aristotel, asemenea simplificări fuseseră întotdeauna considerate ca aducând un adevăr mai mare.[75)] Găsim această idee şi la Ptolemeu ("Manual de astronomie", XIII, 2).[16)] Ptolemeu se scuză în mod expres pentru faptul că ipotezele sale sunt "prea artificiale", spunând că nu avem

dreptul să comparăm lucrurile umane cu lucrurile divine şi că ceea ce pare foarte simplu în cer, cum ar fi, de exemplu, imuabilitatea rotaţiei cotidiene, este pentru om ceea ce pare cel mai greu de înţeles. El cunoaşte, de asemenea, teoria rotaţiei Pământului, care transpirase în exteriorul templelor misteriale cu mult înainte de epoca sa, şi el spune că ea are avantajul de a fi mai simplu de conceput, dar o consideră o imposibilitate fizică. Oameni de ştiinţă din epocile vechi încă mai simţeau că ei îşi aplică gândurile la elementul spiritual şi sufletesc din univers, la Divin. Cât despre aparenţa senzorială, ei o luau aşa cum li se prezenta, cel puţin la început.

Dar vremea lui Copernic a fost aceea când s-a ajuns a fi avută în vedere doar aparenţa sensibilă, care a început să fie tratată matematic. E foarte semnificativ faptul că această primă "critică a apercepţiei pur senzoriale" a constat, în fond, în a refuza a crede ceea ce ofereau simţurile şi în a detrona din suveranitatea lor percepţiile senzoriale. Căci ceea ce ne învăţa Copernic nu era deloc ce ne arată simţurile, ci exact contrariul. În realitate, el ne învăţa – şi, de atunci, ştiinţa face acelaşi lucru în toate ramurile ei – că lumea exterioară este o maya, o iluzie; dar el nu lega de ideea respectivă nici o reprezentare spirituală concretă; ştiinţa spirituală are misiunea să facă acest lucru.

Regăsim aici faptul remarcabil că firele conducătoare ale gândirii au fost întotdeauna trasate, în primă instanţă, în domeniul astronomiei şi au devenit apoi valabile pentru celelalte discipline. O linie dreaptă duce de la teoria copernicianã la ipotezele ştiinţifice actuale, deşi la Copernic, după cum am spus, totul rămâne matematică şi nimic nu intră în domeniul fizicii. Dar în el mai acţiona şi altceva: legătura care îl unea cu precursorul său Nikolaus de Cusa. Rudolf Steiner a vorbit despre aceasta în detaliu în ciclul "Apariţia ştiinţelor naturii".[76] Nikolaus de Cusa a murit în 1464, cu 9 ani înainte de naşterea lui Copernic. Copernic n-a fost, la propriu, o reîncarnare a lui Nikolaus de Cusa, dar corpul astral al acestuia a reapărut în el. Exista, aşadar, o înrudire sufletească între aceşti doi bărbaţi. Dar în timp ce Nikolaus de Cusa, în scrierea sa "De docta ignorantia", se opreşte timid în faţa spiritualului care dispare din faţa ochilor săi sufleteşti în nişte depărtări ceţoase -, în timp ce el

îndrăzneşte, cel mult, să-l exprime printr-un simbol matematic -, Copernic a aplicat geometria, în mod curajos, aparenței senzoriale, exterioare, a lumii astrelor. După cum vedem, a fost necesar un timp foarte scurt pentru a se trece de la spiritul vechi la spiritul nou -, ceea ce, raportat la spiritual, a fost mai întâi un proces regresiv.

Tycho Braché lucra pornind de la nişte impulsuri absolut diferite. El era, mai mult decât Copernic, un observator consacrat aparențelor sensibile. În "sistemul" său, şi el face ca planetele să se rotească în jurul Soarelui, dar el pretinde că acesta se roteşte în jurul Pământului. Rudolf Steiner a remarcat adesea că dacă sistemul lui Tycho Braché n-a fost adoptat, aceasta nu înseamnă că Efemeridele noastre astronomice nu sunt redactate după el. Situația este următoarea: se *calculează* după Tycho Braché, dar este considerat *adevărat* Copernic – cu alte cuvinte, se indică poziția Soarelui în funcție de raportul său topografic cu *Pământul*, în timp ce, pentru celelalte planete, se stabilesc coordonatele heliocentrice, adică poziția lor în raport cu Soarele, conform sistemului lui Tycho Braché.

În fond, tocmai raportul Soare-Pământ este marea enigmă a acestui sistem. Pentru Ptolemeu, Pământul, înconjurat de sfere, este centrul lumii, pentru că noi trăim în era evoluției "Pământ" şi nu a evoluției "Soare" sau "Saturn". Această situare a Pământului în centrul activității ierarhiilor era simțită de oamenii vechilor timpuri cu mult înaintea lui Ptolemeu, iar vechile teorii despre planete au luat naştere din această concepție. Când Copernic a pus Soarele în centru, era ca o detronare a Pământului. Un mistic medieval ar fi putut spune că, în fond, Copernic capitulase în fața faptului că păcatul originar antrenase Pământul, prin intermediul oamenilor, şi că, în prezent, el nu se mai afla, intangibil, în centrul lumii, ci era guvernat de Soare, la fel ca şi planetele -, aceasta pentru că omul căzuse în prada ispitirii luciferice şi, deci, nu putuse rămâne adevăratul "regent" al Pământului. Soarele ar fi fost, în ochii acestui mistic, uzurpatorul, "prințul ilegitim al acestei lumi".[30)]

Dar acest Soare a fost, totuşi, reşedința lui Christos! Când Copernic arată că Soarele se află în centru, el se orientează înspre direcția de unde trebuia să vină cândva mântuirea oamenilor -, dar, între timp, această mântuire venise de secole. Astfel, nişte factori

fecunzi şi nişte factori de decadenţă s-au amestecat într-un mod ciudat, în mod inconştient, desigur, în sufletul lui Copernic, care era un om pios şi un slujitor fidel al Bisericii. Succesorii lui, chiar în epoca sa, au muncit asiduu pentru a face să triumfe factorii de decadenţă. Încă şi în zilele noastre, ceea ce, în sistemul său, este bogat de viitor, rămâne ascuns în adâncuri şi nu poate fi trezit, dezvăluit, decât prin antroposofie; dar această contribuţie va trebui să sufere o metamorfoză profundă, corespunzătoare noii facultăţi care se dezvoltă în om, aceea de a sesiza spiritualul în acelaşi timp cu fizicul.

Cât despre Kepler, care era tot un descendent spiritual al Misteriilor egiptene, dar purta în el mai puţine influenţe arabe decât Copernic -, Kepler era mult mai capabil să facă să reînvie impulsurile antice într-un mod vivificat de către creştinism, şi de a nu le conduce spre materialism. El apără în întregime principiul sistemului copernician, opunându-se ocrotitorului şi superiorului său, Tycho Braché. Dar el foloseşte observaţiile lui Tycho Braché pentru a se întreba, absolut concret şi fără idee preconceputâ, cum sunt trasate în realitate în spaţiu orbitele pe care planetele le descriu în jurul Soarelui. Kepler avea multă imaginaţie creatoare în ceea ce priveşte spaţiul (am vorbit despre aceasta când am relatat "visul său lunar") şi, în acest sens, el a rupt legăturile cu Antichitatea într-un mod mult mai clar decât Copernic. Căci acesta din urmă nu se eliberase de dogma conform căreia mişcările *circulare* erau singurele posibile; el mai folosea încă epiciclurile etc. Kepler a găsit mai întâi în mod empiric, pentru orbita lui Marte, o formă eliptică ce nu se deosebea decât foarte uşor de un cerc, atunci când a transpus în sistemul copernician (heliocentric) observaţiile lui Tycho Braché (acesta le interpreta într-un mod geocentric). În acest fel a pus el la punct prima sa lege: "Planetele descriu în jurul Soarelui nişte elipse, unul din focarele lor fiind ocupat de Soare".

Kepler simţea – spune Rudolf Steiner în "Cursul de astronomic" – tot ceea ce e viaţă şi suflet într-o planetă care se mişcă astfel, parcurgând nişte curburi care nu încetează să se mărească sau să se micşoreze. Această mişcare este, în mod evident, mult mai animată decât o mişcare uniformă urmând un cerc. Kepler a subliniat şi mai mult această forţă vie a planetelor în a doua lege a sa: "Ariile

(sectoarele) descrise de dreapta care unește Soarele cu o planetă (rază vectoare) sunt proporționale cu timpul consumat pentru a le parcurge." Cu alte cuvinte: "Ariile descrise de raza vectoare în intervale de timp egale sunt egale." Aceasta înseamnă că, pe figura 79, când suprafețele Psa, Sab, ScA sunt egale, Pământul (sau planeta) ajunge în niște intervale de timp egale (de exemplu, 30 de zile) din P în a, din a în b, și mai târziu din c în A. Rezultă că planeta merge mai repede în apropierea lui P (periheliu), decât în apropierea lui A (apheliu), dat fiind faptul că traiectoria Pa este în mod vizibil mai lungă decât traiectoria cA. Pământul merge, deci, mai repede iarna, când suntem aproape de Soare, decât vara. Numai că diferențele reale sunt mult mai mici decât în figura noastră, unde elipsa este în mod artificial alungită.

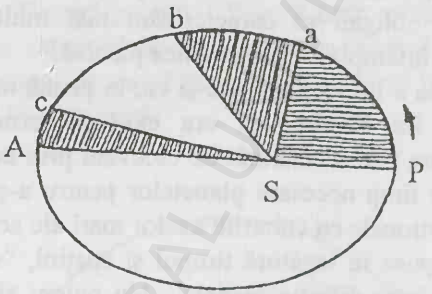

Figura 79

Iată cum vorbește Rudolf Steiner despre aceste legi ale lui Kepler în "Cursul său de astronomie": "Pentru mentalitatea pur cantitativă care domnește în zilele noastre, acestea sunt doar niște legi cantitative. Dar un om cum era Kepler, când se gândea la o elipsă, vedea în ea mai multă viață decât într-un cerc. Când ceva se mișcă urmând o elipsă, mișcarea sa este mult mai vie decât dacă urmează un cerc, căci corpul care se mișcă trebuie să pună în joc niște impulsuri interioare pentru a-și schimba raza vectoare. Când obiectul se mișcă descriind un cerc, nu avem nimic de acest fel. Când raza vectoare trebuie să fie schimbată în orice clipă, corpul trebuie să-și

mobilizeze o viață interioară mai intensă. Astfel, prima lege a lui Kepler (vezi mai sus) implică faptul că avem de-a face cu ceva mai viu decât dacă planetele s-ar mișca în cercuri."

Și mai încolo:

"Razele vectoare descriu în intervale de timp egale niște arii egale. Aceasta este trecerea de la linie la suprafață. Vă rog să fiți atenți! Atâta timp cât ne limităm la a desena o elipsă, rămânem la linia curbă. Dar când ni se arată drumul parcurs de raza vectoare, suntem introduși în suprafață. Acest fapt ne dezvăluie un raport în mod remarcabil mai intens. Când planeta se rostogolește – dacă pot spune astfel -, ea exprimă ceva care nu se află doar în ea, ea își duce după sine, aș zice, «trena». Suprafața pe care o determină raza ei vectoare face parte, din punct de vedere spiritual, din aceasta. Apoi, se precizează că pentru intervale de timp egale, aceste suprafețe sunt egale; suntem obligați să caracterizăm mai mult, dacă vrem să descriem ce se întâmplă cu o asemenea planetă."

Legea a treia a lui Kepler pare și ea, în primă instanță, abstractă, dar în ochii lui Kepler, ea era expresia armoniei infinite a universului, care i se revela atât de elocvent prin numere: "Pătratele intervalelor de timp necesare planetelor pentru a-și descrie orbitele lor sunt proporționale cu cuburile axelor mari ale acestor elipse."

Aici, sunt puse în legătură timpul și spațiul, "viața, așa cum se desfășoară ea între diferite planete". Nu putem să zăbovim asupra acestei legi. Rudolf Steiner a spus că tocmai pe aceasta a "lovit-o de moarte" Newton cu teoria gravitației, iat-o: "Forța de atracție a două corpuri este proporțională cu produsul maselor lor și invers proporțională cu pătratul distanței lor." Legea lui Newton poate fi dedusă în mod direct din legea a treia a lui Kepler. Numai că din ea a fost alungată viața.

În afară de mișcările despre care am vorbit deja – rotația diurnă, revoluția anuală, precesiunea și nutația -, mai există ceea ce se numește *mișcarea Apsidelor.* Ea este legată de marele ritm cosmic al perioadelor glaciare care traversează globul nostru, și, pe de altă parte, de ritmul erelor istorice care sunt numite "vârstele lumii". Rudolf Steiner a făcut aluzie la acest ritm în anumite conferințe (întotdeauna în legătură cu precesiunea, chiar când n-o numește). Studierea acestei mișcări conduce la niște cunoștințe extraordinar de

importante, în ceea ce priveşte evoluţia Pământului şi a omenirii. Astfel, ne vom asuma bucuros efortul de a face pe această temă o scurtă expunere matematică şi astronomică.

O putem face într-o manieră geocentrică (după Ptolemeu) sau heliocentrică (după Copernic). În ambele cazuri, avem, bineînţeles, simpla reproducere abstractă a unei forţe care acţionează în Cosmos. Sistemul ptolemeic se pretează foarte bine la această reproducere, deşi Ptolemeu însuşi n-a cunoscut mişcarea Apsidelor. Această descoperire i-a scăpat, într-un fel, prin inadvertenţă, căci timpul scurs între predecesorul său Hipparchus şi el fusese destul de lung pentru ca el să fi putut descoperi mişcarea Apsidelor. De fapt, aceasta a fost găsită abia în anul 900 după Christos, de către un astronom arab numit Al-Battani sau Albategnius. Ptolemeu şi, înaintea lui, Hipparchus, ştiau că cele patru anotimpuri sunt de lungime inegală. Timpul pe care-l face Soarele pentru a trece de la punctul vernal la solstiţiul de vară, apoi la punctul autumnal, este mai lung decât timpul de care-l face pentru a reveni la punctul vernal trecând prin solstiţiul de iarnă.

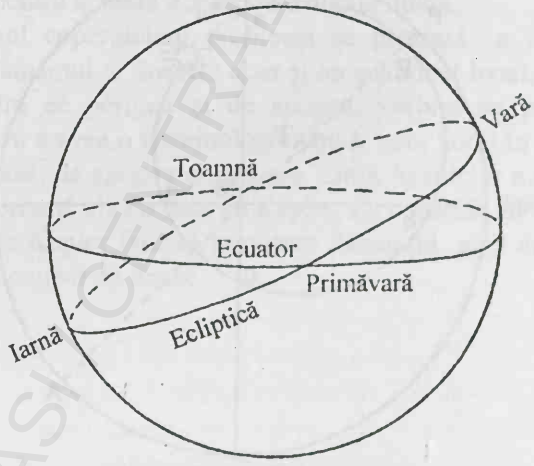

Figura 80

E vorba aici, bineînțeles, de niște măsurători astronomice. Cele patru puncte importante ale anului sunt cele două solstiții (înălțimea maximală și minimală a Soarelui) și cele două echinocții intermediare (puncte de intersecție cu ecuatorul).

Acest fapt, deja constatat în Antichitate, al inegalității anotimpurilor, îi obligase pe vechii astronomi să plaseze Pământul – adică, pentru ei, centrul orbitei solare -, nu în centrul universului, ci excentric, în cercul eclipticii (Zodiac). Figura 81 prezintă în mod schematic aceasta situație presupusă de Ptolemeu: T este Pământul, M ar fi centrul lumii conform concepției antice: excentricitatea Pământului se măsoară prin TM. Pe desen, am mărit-o mult, pentru a facilita înțelegerea. Soarele parcurge cercul mic – cercul mare este Zodiacul. Soarele face mai mult timp pentru a merge din a (punct vernal) în c (punct autumnal), trecând prin solstițiul de vară, decât face în a doua jumătate a anului din c în a, trecând prin solstițiul de iarnă, deoarece arcurile abc și cda sunt inegale.

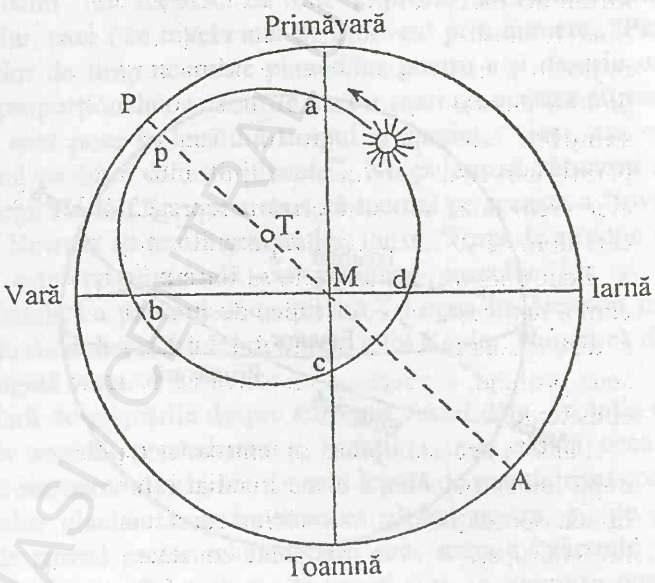

Figura 81

Este foarte clar că într-o asemenea concepție găsim un punct în care Soarele și Pământul se apropie cel mai mult: este P pe Cercul Zodiacal și p pe ecliptică (văzute de pe Pământ, P și p sunt același punct). Apoi, după șase luni, există un punct în care Soarele și Pământul sunt la maximum de distanță unul de altul. Acesta este A (apogeu). Punctul P este numit "perigeu". Dreapta care unește punctele A și P este linia Apsidelor.

P și A sunt, desigur, două puncte ce pot fi determinate pe Cercul Zodiacal (în grade), așa cum se face pentru punctul vernal sau pentru nodurile lunare. Ptolemeu afirmă, după Hipparchus, că apogeul se află în Gemeni, la 5°30' – și că perigeul, care este vizavi, se află în Săgetător, la 5°30' (e vorba de "semne"). Hipparchus nu se înșelase. În epoca lui Ptolemeu, după aproape 300 de ani de la Hipparchus, linia Apsidelor se decalase deja cu 5°, dar Ptolemeu, așa cum am spus, n-a remarcat acest lucru. Al-Battani, la vremea sa, a găsit apogeul la 22° în Gemeni și a dedus de aici mișcarea Apsidelor. Copernic, la rândul său, a găsit și el niște cifre diferite și a calculat că apogeul se decalase cu 10°41' în 1580 de ani (numiți "egipteni"), ceea ce face aproximativ 1° în 148 de ani, în timp ce observațiile actuale dau pentru această deplasare o durată dublă.

În sistemul copernician, problema se prezintă ca în sistemul ptolemeic: Pământul și Soarele doar și-au schimbat locul. Atunci, în loc să vorbim de perigeu și de apogeu, vorbim de *periheliu* și *apheliu*. Pentru a avea o terminologie unică, vom vorbi în general, în cele ce urmează, de apogeu și perigeu. Linia Apsidelor a dobândit o anumită importanță abia o dată cu Kepler. Ea coincide cu axa mare a elipsei pe care Kepler face să graviteze Pământul, unul din focarele acesteia fiind ocupat de Soare.

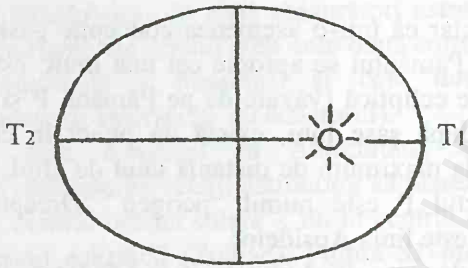

Figura 82

Figura 82 exagerează, încă o dată, excentricitatea elipsei, care, în realitate, se apropie de un cerc. Soarele, aflându-se într-unul din focare, este, desigur, excentric. Numim T_1 punctul în care Pământul se îndepărtează cel mai mult de el. Linia T_1-S-T_2 este axa mare a elipsei, numită aici linia Apsidelor; axa mică e perpendiculară pe ea. Axa mare şi, o dată cu ea, axa mică, se rotesc în spaţiu, în raport cu Zodiacul, într-un interval de timp care a fost fixat, în observatoarele moderne, la 110.000 ani.

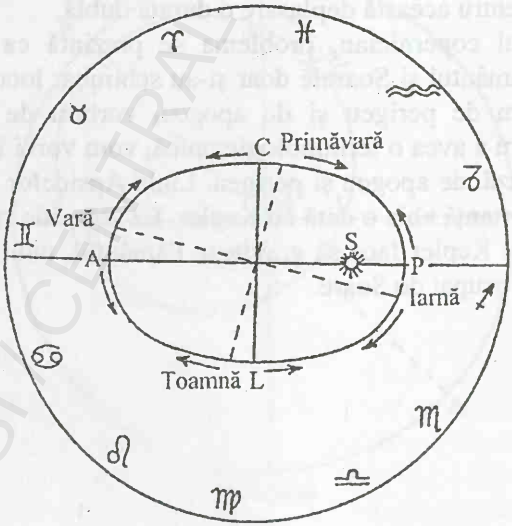

Figura 83

Pentru a face acest lucru mai concret, să ne reprezentăm că există în an o zi anumită când Soarele şi Pământul sunt cel mai aproape unul de altul; Soarele se află, în acea zi, în punctul din Zodiac (ecliptică) în care trebuie să se afle în mod normal. Această zi cade în prezent în primele zile ale lui ianuarie; punctul se află, deci, în constelaţia Săgetătorului. Cu aproape şase luni mai târziu, Soarele şi Pământul sunt cel mai departe unul de altul. Nu suntem obligaţi să considerăm termenii "aproape" şi "departe" într-un sens prea puternic spaţial (după calculele pur spaţiale ale astronomilor actuali, diferenţa distanţelor Soare-Pământ, între apogeu şi perigeu, ar fi de aproximativ 5 milioane de km). Ne putem reprezenta foarte bine că perigeul (proximitate) corespunde unei activităţi cosmice mai puternice şi că la apogeu (depărtare) cele două corpuri cereşti devin mai străine unul de altul. Putem constata când este perigeul, din punct de vedere absolut exterior, după faptul că iarna, în apropierea acestui punct, discul Soarelui pare mai mare decât este el vara, în apropierea apogeului. Această diferenţă nu poate fi remarcată cu ochiul liber şi nu poate fi măsurată decât cu ajutorul unor instrumente bune. Ea n-are nimic de-a face cu faptul că globul solar pare să devină mai mare în momentul apusului, de exemplu. Dar noi am dori aici să ne pătrundem cu sentimentul că intimitatea raporturilor Pământ-Soare, în măsura în care ele depind de *această* mişcare, se schimbă de-a lungul întregului an şi prezintă un maximum în ianuarie şi un minimum în iulie.

Au fost, deci, fixate două puncte, unul în Săgetător, celălalt în Gemeni, dar ni se spune că aceste puncte se deplasează încetul cu încetul, în virtutea mişcării Apsidelor, exact la fel cum punctele anotimpurilor se deplasează încetul cu încetul în virtutea precesiunii echinocţiilor. Dar prima mişcare este mai lentă şi se face în sens opus faţă de cea de-a doua, deoarece perigeul trece de la Săgetător la Capricorn, iar apogeul, de la Gemeni la Rac. Întreaga elipsă din figura 83, înconjurată de Cercul Zodiacal la o distanţă nedeterminată, se roteşte în raport cu Zodiacul, astfel încât axele AP şi CL sunt îndreptate în mod progresiv spre noi puncte ale cerului, apogeul având loc întotdeauna sub o altă stea, plasată mai în faţă pe drumul zodiacal. Simultan, se roteşte şi crucea formată de cele patru

puncte ale anotimpurilor (echinocții, solstiții), de astă dată în virtutea precesiunii, în 25.920 de ani şi în direcția dinspre Peşti spre Vărsător, dinspre Fecioară spre Leu. În figura 83 este prezentată schematic situația din epoca noastră, dar, relativ, în linii mari.

Constatăm atunci un alt fapt important. În aceste mişcări, care merg una în întâmpinarea celeilalte, crucea formată de axele elipsei şi crucea anuală sau a anotimpurilor (a echinocțiilor şi solstițiilor) se acoperă, inevitabil, în mod periodic, într-o manieră alternantă. Cu alte cuvinte, există întotdeauna nişte momente când punctele anotimpurilor coincid cu crucea Apsidelor: perigeul va coincide cu punctul vernal sau cu punctul autumnal, sau şi cu punctele solstițiale. Punctul anotimpurilor care se află vizavi va coincide atunci cu apogeul.

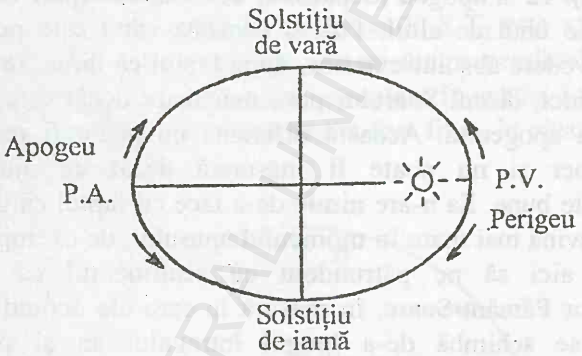

Figura 84

Să admitem acum că, în istorie, a existat odinioară o asemenea întâlnire între punctul vernal şi perigeu; un calcul simplu va arăta la ce dată va trebui să se producă din nou. De fapt, aceasta este problema şcolărească binecunoscută a celor două ace ale unui ceas, despre care se caută să se afle la ce oră se vor acoperi din nou -, doar că aici cele două ace nu merg în acelaşi sens. Şi unul din ace are nevoie de 110.000 de ani pentru a face un circuit, în timp ce celălalt are nevoie de aproximativ 26.000 de ani, adică cca 1/4: el merge de

patru ori mai repede. Coincidența are loc când "acul mare" (cel care merge mai repede) a parcurs aproape 4/5 din circuit. Ajungem, astfel, la o perioadă de 21.000 de ani.[26]

Dacă vrem să aflăm când, după trecerea punctului vernal, va întâlni perigeul punctul autumnal, adică să aflăm când se va suprapune din nou "linia echinocțiilor" peste "linia Apsidelor", atunci vom găsi jumătatea acestei perioade, sau puțin mai mult de 10.000 de ani. Aceasta este perioada pe care a indicat-o Rudolf Steiner ca separând două ere glaciare -, în acord complet cu datele științei. Iar dacă studiem cele patru întâlniri posibile dintre perigeu (sau apogeu) și punctele anotimpurilor, perioada nu este mai mare de 5.260 de ani. Se știe că niște evenimente cosmice importante depind de aceste întâlniri, care se reflectă, în mod inevitabil, în istoria Pământului.

Trimitem cititorul la ciclul intitulat "Istoria ocultă"[88], unde aceste lucruri sunt indicate în Conferința a 5-a. Rudolf Steiner vorbește aici despre ierarhiile care s-au revelat oamenilor în diversele epoci de civilizație. În epoca a 4-a postatlanteană, Spiritele Formei au fost acelea care s-au manifestat. Ele nu acționau în mod direct în viața interioară a omului, ci prin intermediul regnurilor naturii. Omul, în acele vremuri, primea influența lor pe calea simțurilor, ceea ce l-a făcut să-și îndrepte privirea în întregime spre lumea exterioară. Aceste Spirite ale Formei acționaseră deja în vremurile care au precedat catastrofa Atlantidei. Dar în acea perioadă, omul nu-și îndrepta privirile spre ceea ce apărea în mod exterior; el trăia fără a privi în lumea exterioară. Acesta era efectul configurației cosmice:

"Un fel de cezură separă, am putea spune, vechile intervenții spirituale din epoca atlanteană de cele din epoca postatlanteană, cezură produsă de catastrofa însăși și care se remarcă printr-o nouă repartizare a apelor și a uscatului, care a schimbat complet aspectului globului nostru. Or, aceste epoci, ca și transformările pe care le aduc

---

[26] Iată expresia matematică a acestui fapt: apogeul sau perigeul, cu alte cuvinte, linia Apsidelor, se deplasează în 100 de ani cu 1°42'6''. Această mișcare se descompune în 0°19', provenind din rotirea proprie a Apsidelor, și 1°23'4'', care provin din precesiune, ceea ce face în total 1°42'6''. Revoluția siderală a apogeului este, deci, de 110.000 ani; revoluția sa *tropică* este de 20.900 de ani.

ele, depind de situația și mișcarea corpurilor cerești în legătură cu Soarele. De fapt, ceea ce se petrece pe Pământ în cursul acestor perioade este condus din spațiul macrocosmic. Am ajunge prea departe astăzi dacă v-aș expune cum sunt aduse aceste perioade succesive, cum sunt determinate ele de ceea ce astronomia numește precesiunea echinocțiilor. Aceasta ține de înclinarea axei Pământului în raport cu axa eclipticii și, de asemenea, cu importantele mișcări de gravitație ale corpurilor cerești învecinate cu al nostru; de aici rezultă în anumite perioade precise o cu totul altă repartizare a căldurii și a frigului. Circumstanțele atmosferice se schimbă, în funcție de înclinația axei terestre în raport cu astrele învecinate. De fapt, în intervalul de 25.000 de ani, axa noastră terestră descrie un fel de mișcare circulară, astfel că după 25.000-26.000 de ani, Pământul nostru trece din nou prin aceleași stări, dar sub o altă formă, sau mai curând la un nivel superior."

"Aceste perioade astronomice se subîmpart întotdeauna în perioade secundare, care nu se desfășoară nici ele în mod absolut regulat: anumiți ani constituie niște puncte de cristalizare, niște răscruci care marchează niște evenimente importante. În legătură cu aceasta, trebuie să indicăm că în mileniul 7 înainte de Christos un moment astronomic cu adevărat capital a corespuns unei poziții particulare a axei Pământului, în raport cu astrele învecinate: circumstanțele climaterice au fost, din această cauză, profund modificate și s-a produs catastrofa atlanteană."

În expunerile care preced acest citat, am oferit toate noțiunile care pot explica din punct de vedere astronomic aceste fraze ale lui Rudolf Steiner. Constatăm astfel cu câtă exactitate – în ciuda stilului vorbit, puțin lax -, indica Rudolf Steiner faptele astronomice. El spune că perioadele succesive sunt conduse, sunt subîmpărțite prin ceea ce se numește astăzi în astronomie precesiunea echinocțiilor ... Întotdeauna există, spune el, între aceste perioade mari de timp, perioade mai mici ..., astfel că anumiți ani sunt niște "puncte cruciale", niște "noduri", niște "profunde cezuri".

Aceste noduri constau tocmai în întâlnirea celor două cruci axiale descrise mai sus, a celor două perechi de ace de ceas care se mișcă una spre cealaltă și coincid la fiecare 5.200 de ani.

Mai rămâne de elucidat ce spune Rudolf Steiner, în acest text, despre poziția singulară luată de axa terestră (e vorba acum de axa polilor) în perioada de care vorbește el. Iată despre ce este vorba: axa terestră era atunci perpendiculară pe axa mică a orbitei terestre (sau a eclipticii); această axă mică coincidea, pe atunci, cu linia echinocțiilor (punct vernal – punct autumnal), cu alte cuvinte, cu ecuatorul ceresc. La fiecare din cele patru întâlniri care au loc din 5000 în 5000 de ani, axa terestră este situată perpendicular, fie pe axa mare (linia Apsidelor, coincizând cu linia solstițiilor), fie pe axa mică (coincizând cu linia echinocțiilor). Ne putem da seama de aceasta din figura 85, dacă suntem câtuși de puțin familiarizați cu reprezentările geometrice. Conul pe care axa terestră îl descrie în 25.920 de ani a fost transpus în punctul central al elipsei, ca și liniile solstițiale și echinocțiale.

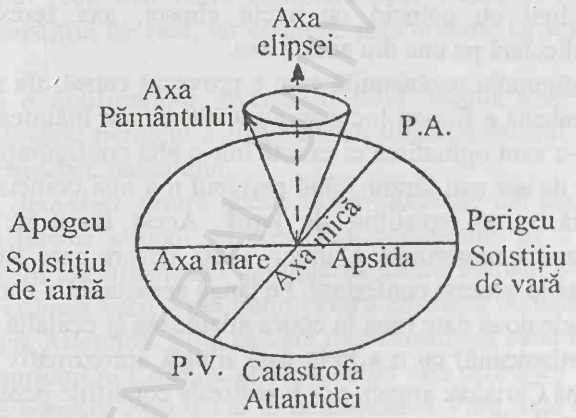

Figura 85

Pentru a permite să se facă o comparație, situația actuală, în care nu intervine nici o stare de excepție de acest fel, este reprezentată în figura 86.

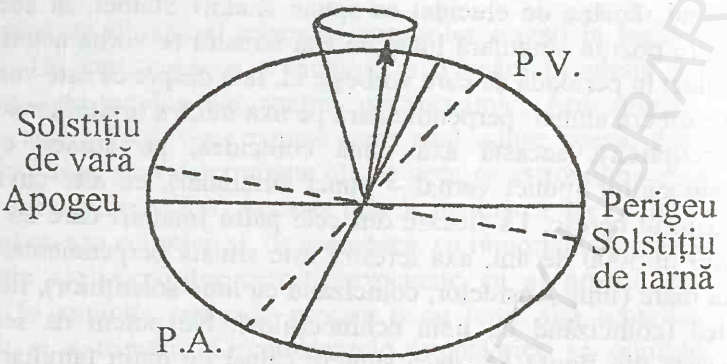

Figura 86

Axa Pământului şi a ecuatorului său este, ca întotdeauna, perpendiculară pe linia solstiţiilor şi pe linia echinocţiilor, dar cum aceste linii nu coincid cu axele elipsei, axa terestră nu este perpendiculară pe una din aceste axe.

Configuraţia neobişnuită care a provocat catastrofa atlanteană se poate calcula a fi avut loc cam cu 9.200 de ani înaintea erei noastre şi ea şi-a avut oglindirea ei exactă într-o altă configuraţie, apărută cu 10.000 de ani mai târziu, când perigeul n-a mai coincis cu solstiţiul de vară, ci cu solstiţiul de iarnă. Acest lucru ne conduce la configuraţia importantă a anului 1250, despre care Rudolf Steiner vorbeşte în aceeaşi conferinţă. Pe lângă aceasta, el a comparat în altă parte cele două date (una în epoca atlanteană şi cealaltă în epoca a 4-a postatlanteană) cu o a treia dată situată aproximativ la 11.000 de ani după Christos: atunci, vor fi realizate condiţiile pentru o perioadă glaciară.[27]

[27] În cursul intitulat "Das Verhältnis der verschiedenen naturwissenschaftlichen Gebiete zur Astronomie", numit "Cursul de astronomie".

Scrisoarea XXXVI

MIŞCAREA APSIDELOR

PERIOADELE GLACIARE

Continuându-ne studiul despre mişcarea Apsidelor, ajungem să stabilim nişte momente absolut concrete în care s-au produs nişte cezuri importante în evoluţia omenirii. O asemenea cezură se situează în mileniul 10 înainte de Christos, în perioada atlanteană, când perigeul (cea mai mare apropiere între Soare şi Pământ) a coincis cu solstiţiul de vară, iar apogeul, prin urmare, cu solstiţiul de iarnă.[28]

Întâlnim o configuraţie inversă în Evul Mediu, cam în jurul anului 1250, când perigeul a fost atins în timpul solstiţiul de iarnă, care este perioada Crăciunului.

Întreaga deosebire dintre aceste două momente ale istoriei este ascunsă, ca într-un simbol, în acest fapt astronomic de o ariditate matematică. În era atlanteană, apropierea dintre Pământ şi Soare a avut loc în culmea verii – cel puţin pentru emisfera boreală, în care se afla vechea Atlantidă. Ştim că vara este anotimpul când Pământul îşi "exală" sufletul în Cosmos, şi acest suflet este primit cu iubire de către forţele cosmice care îi vin în întâmpinare. Vara, este ca un fel de îmbrăţişare între Cer şi Pământ. Ne putem reprezenta că această unire este extraordinar de mult intensificată în cazul când Soarele se află, vara, mai aproape de Pământ decât de obicei ... Sufletul Soarelui şi sufletul Pământului se unesc atunci încă şi mai intens. Dar, în acelaşi an, apogeul coincide cu solstiţiul de iarnă. Cu alte

[28] Termenii "solstiţiu de vară", punct vernal" etc. se raportează aici întotdeauna la emisfera boreală a globului nostru. Pentru emisfera australă, ar fi exact invers. Pe lângă aceasta, ei sunt luaţi într-un sens geocentric, adică, aşa cum poate vedea fenomenele cereşti un observator de pe Pământ.

cuvinte, iarna se intensifică şi se exagerează, am putea spune, la fel ca vara. Atunci, îndepărtarea maximă dintre Pământ şi Soare se realizează în momentul din an când Pământul se află în mod normal cel mai mult închis în sine însuşi. "Cosmosul cel mai îndepărtat", care acţionează iarna în geneza gheţii şi a zăpezii, găseşte un Pământ pentru care unirea cu Soarele este redusă la un minimum. Acest "Cosmos îndepărtat", cel al lumii stelare, al Zodiacului, poate impregna foarte puternic Pământul. El exercită atunci, în regiunile care se întind spre nord, nişte influenţe sporite. Acolo, ca urmare a coincidenţei apogeului cu punctul solstiţial al iernii, şi ca urmare a subîmpărţirii mai regulate a elipsei orbitale în cursul anului, vedem dominând nişte condiţii aproape analoage celor care domnesc, încă şi astăzi, la Polul Nord, unde anul se împarte aproape în jumătate într-*o singură zi* şi *o singură noapte*, durând fiecare câte şase luni, şi unde frigul, adică forţele iernii, predomină.

Totuşi, puternica acţiune a Soarelui, provocată de perigeu la solstiţiul de vară, vine să contracareze, pornind din sud, aceste formaţiuni de gheaţă. Şi de îndată ce puternica strânsoare a gheţurilor cedează un pic în nord, forţele dizolvante ale Soarelui şi ale verii triumfă: se produce inundaţia. În acest fel s-ar fi produs, din acest punct de vedere, catastrofa Atlantidei în mileniul 8 sau 9 înainte de Christos.

La drept vorbind, aceasta este o explicaţie foarte sumară a ceea ce a putut conduce la scufundarea Atlantidei, care, din punctul de vedere al karmei oamenilor, nu este altceva decât Potopul. În mileniul 10 (sau 9), era glaciară bântuia în ţinuturile noastre europene şi până în domeniul tropical actual. Nici o civilizaţie nu era posibilă. Rudolf Steiner vorbeşte despre un "pustiu", o "moarte a civilizaţiei". Este aproximativ ceea ce se întâmplă, în zilele noastre, în regiunile arctice, unde, din cauza unui efect al diviziunii ciudate a anului într-*o* zi şi *o* noapte, de câte şase luni fiecare, omul primeşte din Cosmos nişte influenţe care îl fac apatic, şi nu se înalţă până la o viaţă culturală prea înaltă. Efectele desfăşurării anului, care se exercită în organismul uman (în special la copilul mic) nu mai sunt atenuate de alternanţa normală dintre zi şi noapte, care împiedică sufletul să se dedice în mod prea exclusiv a lucra în organism.

În cazul evenimentelor despre care vorbim, au mai existat, fără îndoială, şi alţi factori decât întâlnirea liniei Apsidelor cu linia solstiţiilor. Mai intervin şi alte mari ritmuri. Astfel, de exemplu, forma elipsei orbitale, "excentricitatea" ei, se schimbă în permanenţă. Astăzi, această elipsă seamănă mult cu un cerc, adică, cele două focare ale sale aproape coincid cu centrul (distanţa de la centru la focar (Soare), conform calculelor, este de 4 milioane km, pentru o axă mare de 300 milioane de km). Odinioară, această elipsă era mai ovală; axa mare se deosebea mai mult de axa mică şi, din această cauză, anumite variaţii legate de anotimpuri erau mai pronunţate. Conform calculelor mecanicii cereşti, excentricitatea ar fi trecut printr-un maximum în perioada despre care vorbim (aceea a catastrofei atlanteene şi a erei glaciare). Dar mai există, în afară de aceasta, o variaţie foarte lentă a înclinaţiei axei terestre pe planul eclipticii (ea este astăzi de 23°27'), astfel că axa noastră intră în permanenţă în relaţie cu alte stele.

Nu ne vom opri la aceste ritmuri sau cicluri. Le vom găsi expuse – împreună ci precesiunea şi mişcarea Apsidelor – în eseul "Era glaciară şi cauzele sale"[29] a Dr. Franz Kofler, care a fost profesorul de geografie al lui Rudolf Steiner la Şcoala Tehnică Superioară din Viena. Rudolf Steiner însuşi a menţionat acest eseu în "Autobiografia" sa. Kofler făcea referiri, de altfel, la alte lucrări din vremea sa, în special la cea a lui J. d'Adhémar: "Revoluţia mării. Diluvii periodice". Câţiva geologi, printre care şi Lyell, ajunseseră, spre mijlocul secolului al XIX-lea, la convingerea că nu pot fi studiate nici perioadele geologice, nici erele glaciare, fără a face apel la participarea Cosmosului. Ei făceau apel, pentru a explica fenomenele pământeşti, la cele patru ritmuri cosmice principale: precesiunea, mişcarea Apsidelor, variaţia excentricităţii orbitei terestre, oblicitatea eclipticii. Ceea ce a făcut o puternică impresie asupra lui Rudolf Steiner: "Am primit această învăţătură cu un suflet însetat, a spus el, şi am păstrat întotdeauna un viu interes pentru problema erelor glaciare." El a redactat atunci articolul despre

[29] Bineînţeles, Kofler adoptă punctul de vedere heliocentric care este admis, de regulă, în astronomia actuală; pe de altă parte, el foloseşte "semnele" Zodiacului – nu constelaţiile. El nu este, totuşi, în contradicţie cu ceea ce am expus noi.

glaciațiuni pentru enciclopedia "Pierers Konversationslexicon (ediția a 7-a). Vom reproduce ultimul paragraf, o descriere concisă și rezumativă a cauzelor erelor glaciare: "Ca urmare a excentricității orbitei terestre, Pământul nu se deplasează întotdeauna cu aceeași viteză; el merge mai repede spre periheliu, mai încet spre apheliu. Din acest motiv, emisfera terestră care își are iarna în timpul periheliului are o iarnă mai lungă decât cealaltă emisferă. Dar axa Pământului își schimbă poziția în raport cu Soarele, și de aceea iarna astfel prelungită nu are loc întotdeauna în aceeași emisferă. Axa terestră descrie un circuit complet în 21.000 de ani și în acest interval de timp se întâmplă de două ori (o dată pentru emisfera boreală, o dată pentru emisfera australă) ca verile și iernile să fie cu adevărat egale. Timp de 10.500 de ani, emisfera boreală va avea ierni mai lungi, iar timp de alți 10.500 de ani, emisfera australă. Dar când pe o emisferă iernile sunt cu mult mai lungi decât verile, temperatura medie a anului poate coborî destul de mult pentru ca să survină o perioadă de frig. Această diferență poate să ajungă, după calculele astronomice, până la un maximum de 36 de zile."

Am spus că era glaciară se va produce din nou după aproape 21.000 de ani, la sfârșitul mileniului 12 după Christos. Din nou, perigeul va coincide cu solstițiul de vară, din nou axa terestră va fi perpendiculară pe axa mică a orbitei. Desigur, nu trebuie să ne imaginăm că între timp celelalte condiții cosmice și pământești vor fi rămas aceleași. Nu este vorba de o roată care se învârte uniform ..., ci noi vrem să semnalăm această scadență din mileniul 12, pe care a menționat-o Rudolf Steiner în "Cursul său de astronomie". El vedea aici, într-un fel, sfârșitul revoluției circulare a Apsidelor.

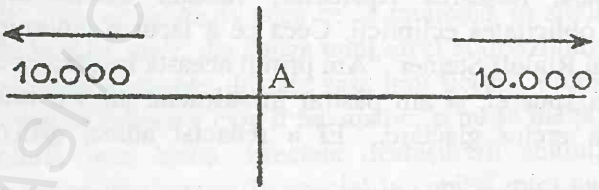

Figura 87

"Am văzut, în ceea ce priveşte evoluţia acestei părţi a Europei, în mileniul 10 înaintea erei creştine, o devastare glaciară a civilizaţiei, şi vom mai avea una, aproximativ după 10.000 de ani de la începutul acestei ere."

Pe schema de mai jos, Rudolf Steiner a arătat că punctul median A corespunde anului 1250 e.n., dată care a fost tot atât de revoluţionară pentru cultura umană ca şi catastrofa diluviană atlanteană, ca urmare a devastării glaciare, pentru organismul Pământului.

Rudolf Steiner a vorbit atunci despre naşterea şi înflorirea scolasticii medievale, acest sistem de idei, unic în felul său, care a bulversat profund relaţia omului cu lumea spirituală, căci sub formele sale schimbătoare, el a influenţat, în fond, întreaga evoluţie a conştienţei umane şi a ştiinţelor, în special punând problema realismului şi a nominalismului şi căutând dovezi ale existenţei lui Dumnezeu. În 1250, lumea spirituală s-a închis în faţa sufletelor umane, în timp ce cu ocazia Potopului atlantean ea li s-a făcut cunoscută prin efectele, perceptibile simţurilor, ale catastrofei. În "Conducerea spirituală a omului şi a omenirii", Rudolf Steiner explică faptul că nişte suflete care atinseseră deja un înalt nivel de evoluţie, au suferit "o completă ocultare a viziunii lor directe asupra lumii spirituale". Iar în ciclul "Istoria ocultă"[88], el arată că ceea ce s-a petrecut atunci a fost reflexul invers al marii catastrofe atlanteene: "Desigur, nu va fi uşor să ne dăm seama de acest lucru, căci în ochii omului actual catastrofa atlanteană, în timpul căreia nişte părţi ale globului s-au scufundat, este mult mai frapantă decât ceea ce s-a petrecut în anul 1250 după Christos ... Aceasta este, de fapt, o dată istorică extraordinar de importantă: punctul de plecare ala acestei scolastici căreia, în zilele noastre, i se face atât de puţin dreptate" ... "Dar dacă vrem să înţelegem pe deplin această devenire istorică, trebuie să mai ţinem seama şi de faptul că asemenea puncte cruciale, asemenea «noduri» ale evoluţiei, depind întotdeauna de anumite poziţii ale astrelor; şi că axa noastră terestră, în 1250, era într-o poziţie deosebită: ceea ce numim axa mică a eclipticii avea o poziţie specială în raport cu axa Pământului."

Am văzut mai sus că era vorba de o perpendicularitate, de o poziţie verticală. Ştim acum că "nodurile" evoluţiei se produc la

fiecare 5.200 de ani, totdeauna când linia Apsidelor coincide cu dreapta care unește punctele solstițiale sau punctele echinocțiale. În 1250, perigeul era, în timpul Crăciunului, în solstițiul de iarnă. Dintr-un punct de vedere pur cosmic, noi obținem astfel imaginea inversă a erei glaciare; când Soarele se apropie de noi iarna, el găsește sufletul Pământului adâncit în sine însuși; dimpotrivă, dacă acest lucru se întâmplă vara, atunci când Pământul își expiră sufletul în spațiile cosmice, influxul Soarelui este slăbit, din această cauză. Omul este atunci ca exclus de la activitatea cosmică. El se simte respins în sine însuși și acolo are loc o răsturnare spirituală interioară, în timp ce în perioada glaciară a intervenit o puternică acțiune exterioară a puterilor spirituale – Spiritele Formei. În "Cursul de astronomie", Rudolf Steiner arată cu mai multă precizie configurațiile despre care e vorba, ținând seamă, de asemenea, de deplasarea punctului vernal:

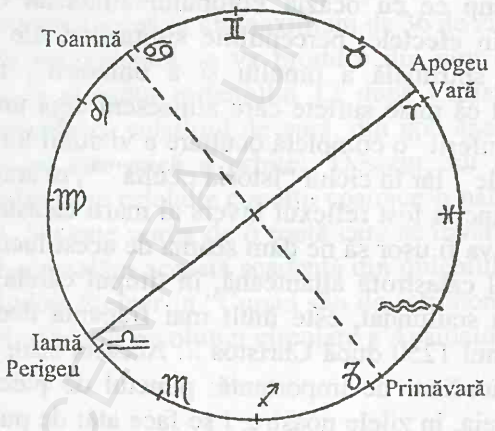

Figura 88

"Vedem că în epoca în care omenirea este zdruncinată spiritual, punctul vernal intră în Pești. În epoca greco-latină, el era în Berbec, iar înainte în Taur. El era aproape în Fecioară când ghețarii s-au întins peste toată Europa și America. Iar noi trebuie să căutăm

punctul vernal în Scorpion pentru a şti când vom avea din nou în aceste ţinuturi o perioadă glaciară."

În mod efectiv, noi aflăm că în anul 9.200 înainte de Christos punctul vernal era în Leu şi pentru viitoarea perioadă glaciară va fi în constelaţia Balanţei (în *semnul* Scorpionului); în anul 1250 după Christos, fiecare ştie că era în Peşti. Pentru a reuni ceva mai bine datele noastre, vom oferi o serie de puncte de întâlnire între perigeu şi punctele anotimpurilor din an; şi vom indica, de fiecare dată, poziţia punctului vernal (*constelaţie*, nu *semn*). Aceste epoci sunt întotdeauna la un interval de 5.200 unele de altele, în cifre rotunde.

1. – Să începem cu anul 20.000 înainte de Christos. Acesta este mijlocul civilizaţiei atlanteene şi chiar mijlocul întregii evoluţii pământeşti. Numai începând din acest moment putem conta pe un universul regulat, ascultând de nişte legi şi continuându-şi drumul, în mod aparent mecanic. "Lumea creată" s-a născut.

Configuraţia în sine corespunde celei din anul 1250 după Christos. Perigeul este în solstiţiul de iarnă, care se află în acest moment în Fecioară. Punctul vernal se află în Capricorn. Acesta a fost un moment important pentru evoluţia omenirii. Facem desenele pentru aceste diferite epoci într-o perspectivă geocentrică: Zodiacul mereu în aceeaşi poziţie (orizontala este linia Fecioară-Peşti); Pământul mereu excentric, în direcţia în care se află perigeul; cele patru puncte anuale sunt marcate cu: iarnă, primăvară, vară, toamnă. E ceea ce vedem în figura 88.

2. – În anul 14.500 înainte de Christos, perigeul coincide cu punctul vernal în Balanţă. Este o epocă despre care Rudolf Steiner a vorbit în importanta sa conferinţă din 27 ianuarie 1908.[90)]

Pentru prima oară în evoluţia terestră, linia Apsidelor şi cea a echinocţiilor se întâlnesc, în Balanţă. Începând din acest moment, omul participă în calitate de creator la procesul cosmic.

Conferinţa citată descrie cum nişte forţe "cad în ploaie" din Zodiac pe Pământ; sunt ofrandele Zodiacului aduse noii existenţe planetare, ajunsă acum la existenţa pământească. Dar aceste forţe urcă din nou din Pământ, căci evoluţia omenirii pe Pământ trebuie să facă să ia naştere un nou Zodiac. "În aceasta constă colaborarea misterioasă a Pământului nostru cu Zodiacul."

Aceste forțe zodiacale coboară astfel din timpul vechiului Saturn ...

"... iar când Pământul a atins mijlocul evoluției sale, a fost făcut pasul pentru ca, treptat, forțele să înceapă să urce din nou."

"Noi înglobăm acele forțe care sunt astăzi în evoluție ascendentă, sub numele de 7 constelații, pentru că ele aparțin acestor constelații: Berbec, Taur, Gemeni, Rac, Leu, Fecioară, Balanță. Celelalte cinci constelații corespund forțelor descendente: Scorpion, Săgetător, Capricorn, Vărsător și Pești. Vedeți astfel cum forțele Zodiacului «cad în ploaie», apoi urcă din nou ..."

Dar începând din acel moment până în mijlocul epocii atlanteene, șase forțe erau descendente și șase ascendente. Limita era în Fecioară. Balanța nu aparținea încă forțelor descendente; astfel că până atunci, de la începutul evoluției terestre, fără intervenția omului, primele șase constelații, numite "luminoase" (de la Berbec la Fecioară), au fost transformate din descendente în ascendente. Apoi forțele care emană din Balanță au fost conduse, primele, să urce din nou. Găsim expresia acestui mister în scrierea cerească; în acest punct crucial punctul vernal a coincis cu perigeul, în Balanță (figura 89).

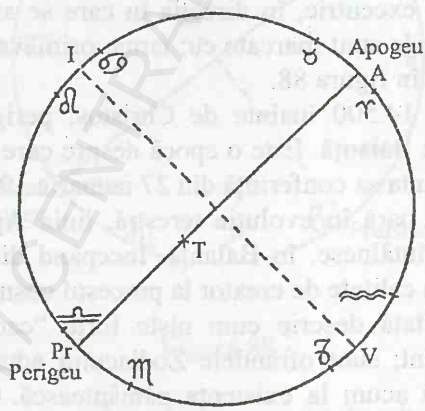

Figura 89

3. – 9.200 de ani înainte de Christos. Am tratat deja despre această poziție. Este aceea a perioadei glaciare, cu Potopul care i-a urmat. Perigeul era în solstițiul de vară, în Scorpion, misterioasa constelație a declinului și a morții, care este socotită, de asemenea, printre "semnele de apă". Punctul vernal se afla în Leu. Această configurație scoate în evidență cele două axe în cruce ale Zodiacului cel mai ușor remarcate (Taur, Leu, Vultur, Om). (Vulturul a devenit Scorpionul, iar Omul, Vărsătorul.) Este *tetramorfiul* vechilor chaldeeni, din care ei îi vedeau descinzând pe cei patru Kherubi (Heruvimi) (figura 90).

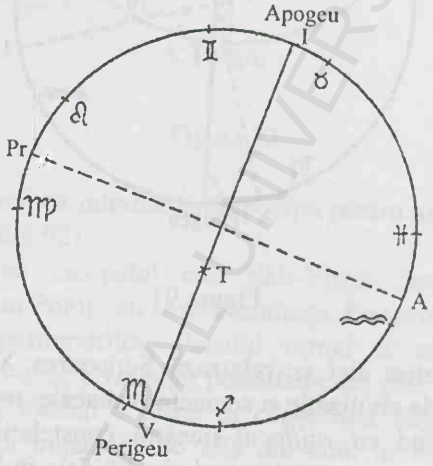

Figura 90

Pr (Primăvară)
Perigeu – (Vară)
A (Automne = Toamnă)
Apogeu – H (Hiver = Iarnă)

4. – 4.000 înainte de Christos. Cu precedenta configurație, o avcam pe aceea a Potopului fizic; acum, ajungem la epoca despre care Rudolf Steiner vorbește ca despre un Potop spiritual.[78] Vechea clarvedere dispărea încetul cu încetul, se apropia Kali-Yuga. Nu este încă începutul erei Kali-Yuga însăși, dar îl vedem pregătindu-se aici;

perigeul este în punctul autumnal, un frison traversează evoluția oamenilor. Perigeul este tot în Scorpion, căci linia Apsidelor are nevoie de aproximativ 10.000 de ani pentru a parcurge o constelație. Punctul vernal a intrat în Taur (figura 91).

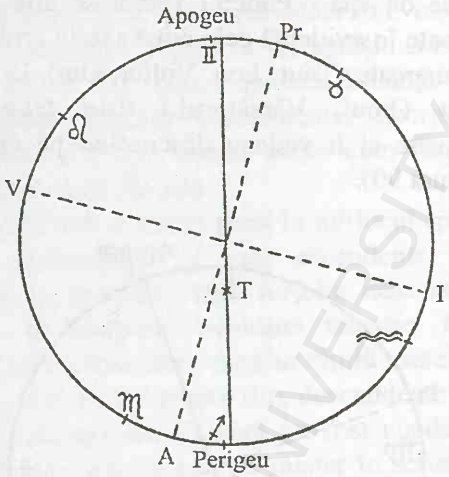

Figura 91

Să ne amintim aici ce relatează Scrisoarea XII despre relația dintre epocile de civilizație şi semnele zodiacale: trebuie să calculăm epocile începând cu *mijlocul* fiecărei constelații. În anul 4.000 înainte de Christos, punctul vernal se află deja în Taur, dar epoca a treia de civilizație postatlanteană nu se socoteşte decât începând cu anul 2.907 înainte de Christos (747 + 2160 de ani înainte de Christos). Vedem şi în figura 91 că atunci când punctul vernal coincide cu apogeul, el n-a atins încă mijlocul Taurului -, deoarece se deplasează în sens retrograd dinspre Gemeni spre Taur.

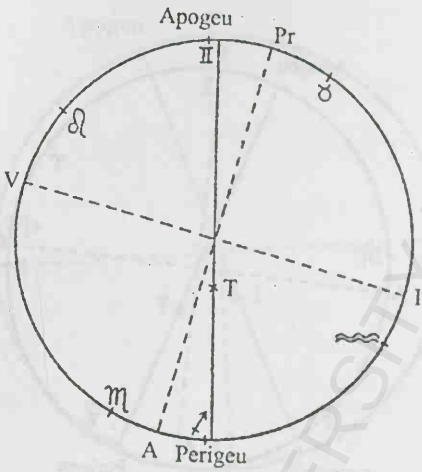

Figura 92

4a. – Dăm aici, ca intermediară, poziția pentru anul 3.101 înainte de Christos (figura 92).

Acesta a fost începutul erei Kali-Yuga. Tenebrele "vârstei întunecate", ca un Potop, au stins conştiența. Perigeul nu coincide cu un punct al anotimpurilor. Punctul vernal se află în mijlocul Taurului, era a 3-a de civilizație postatlanteană este pe punctul de a începe. Perigeul tocmai a intrat în constelația Săgetătorului, care corespunde Eului uman. El se află din nou, în zilele noastre, în această constelație.

5. – 1250 după Christos. Şi această configurație ne este familiară. Este exact imaginea inversă a celei cu 14.500 de ani înainte de Christos şi cu 12.000 de ani după Christos, pe care o vom găsi mai încolo. Perigeul este în solstițiul de iarnă, în Săgetător; punctul vernal se află în Peşti. Reproducem încă o dată această poziție, care îşi are locul în această serie (figura 93).

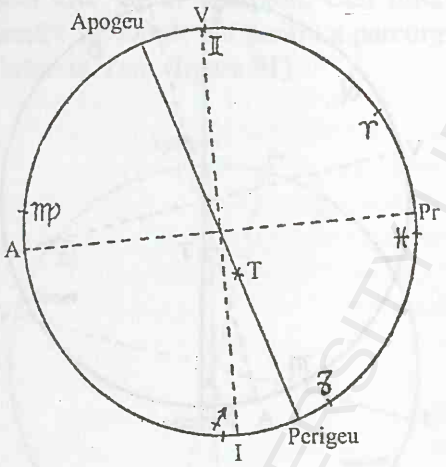

Figura 93

5a. – Pentru epoca pe care o trăim, poziția este aproape aceea din figura 94. Ne mai rămâne doar să indicăm câteva configurații ce vor urma în viitor.

6. – 6.500 de ani după Christos. Perigeul se află în punctul vernal; el va trece din Săgetător în Capricorn. Aceasta este epoca pe care Rudolf Steiner a semnalat-o ca trebuind să fie aceea în care Luna și Pământul se vor uni din nou: o perioadă de catastrofe îngrozitoare pentru acea parte a omenirii care nu-și va fi spiritualizat intelectul (conferința din 13 mai 1921).[79] (figura 95)

7. – 12.000 de ani după Christos. Noua eră glaciară se deosebește de precedenta (cu 21.000 de ani înainte) prin faptul că perigeul, care coincide cu solstițiul de vară, se află acum în Capricorn, în timp ce înainte fusese în Scorpion. S-ar putea spune că va fi o glaciațiune mai dură, mai puțin "lichidă" decât aceea din era atlanteană. Punctul vernal se va afla în Balanță. El va părăsi atunci semnele "întunecate" în care intrase începând cu Misterul de pe Golgota și va intra din nou în semnele "luminoase". Putem simți această configurație drept o durificare treptată a ceea ce este pământesc, în partea de jos, și o urcare luminoasă, primăvăratică, a spiritualului eliberat, în partea de sus (figura 96)

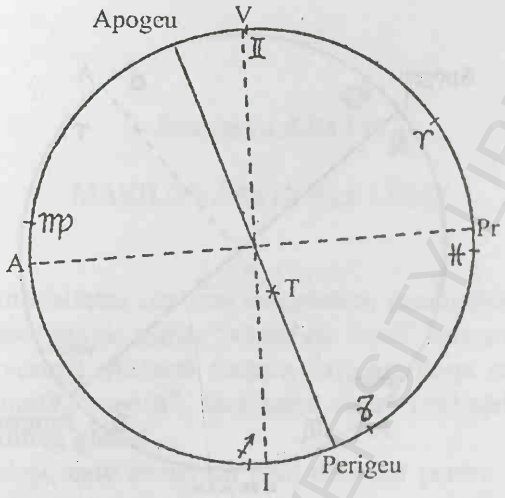

Figura 94

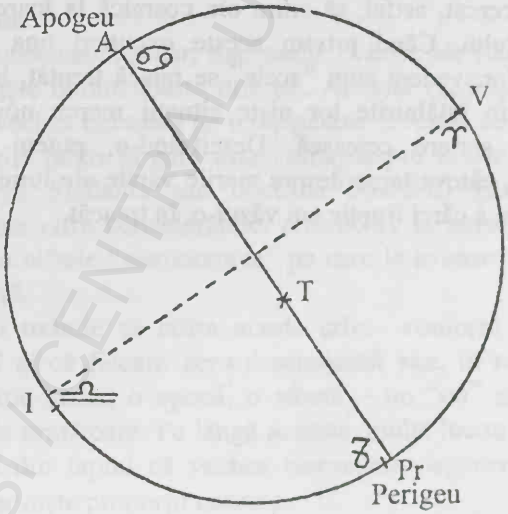

Figura 95

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

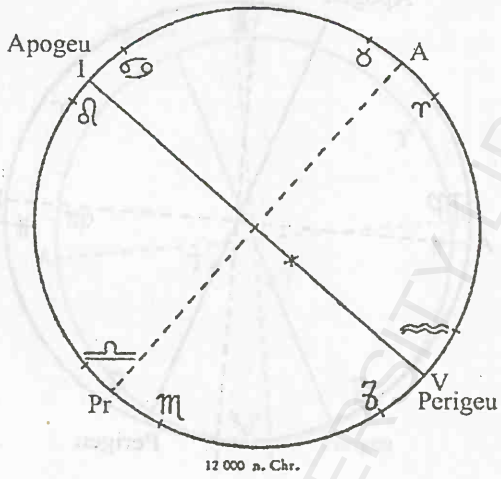

Figura 96

Am încercat, astfel, să citim ora cosmică la marele Orologiu al firmamentului. Când privim aceste expuneri una după alta, cu desenele lor, vedem cum "acele" se mişcă treptat, în sens contrar, creând prin întâlnirile lor nişte situaţii mereu noi. Ele devin o adevărată scriere cerească. Descifrând-o, putem descoperi, de asemenea, câteva taine despre marile vârste ale lumii, cum este era Kali-Yuga, a cărei irupţie am văzut-o, în treacăt.

Scrisoarea XXXVII

MARILE VÂRSTE ALE LUMII

Încă din Antichitatea cea mai îndepărtată, conducătorii omenirii au vorbit întotdeauna de marile "vârste ale lumii" care s-au succedat în Istoria Universală. Această tradiție, care are drept sursă vechea clarvedere, numită "atavică", face parte dintre credințele cele mai răspândite pe întreg globul.

Vechii hinduși, care aveau un simț deosebit pentru tot ceea ce este ritmic, ciclic, vedeau în Istorie guvernarea necesară a unor mari legi cosmice, mai curând, decât o acumulare de fapte întâmplătoare și efemere -, cum se face astăzi în Occident. Acest lucru ține, bineînțeles, de faptul că la oamenii acestei civilizații corpul eteric era predominant.

Hinduşii cunoşteau, aşadar, mai multe "vârste ale lumii", cărora le atribuiau nişte durate foarte diferite. Această credință merge în urmă până la vechea comoară de înțelepciune revelată de cei 7 sfinți *Rişi*. În lucrările târzii în care este vorba despre aceste vârste (de exemplu, Surya Siddanta sau doctrina Soarelui) găsim uneori menționate nişte cifre considerabile, referitoare la numărul de ani, comparabile cu cifrele "astronomice" pe care le avansează oamenii actuali de știință.

Ştim că nu trebuie să citim aceste cifre conform sistemului nostru zecimal şi că fiecare *zero* desemnează aici, în realitate, un ciclu de evoluție scurs, o epocă, o vârstă – un "ou" din care va apărea perioada următoare. Pe lângă aceasta, multe lucruri, în aceste scrieri, rezultă din faptul că vechea clarvedere degenera, ceea ce dădea viziunilor nişte proporții enorme.

Dar doctrina celor patru vârste ale lumii nu s-a modificat niciodată. Numele lor hinduse erau: Krita-Yuga, Treta-Yuga, Dvapara-Yuga şi Kali-Yuga. Rudolf Steiner a folosit şi el aceste expresii.[59)]

În tradiția occidentală, care derivă din cultura greacă, cele patru vârste sunt numite: vârsta de aur, vârsta de argint, vârsta de bronz și vârsta de fier, numită și "vârsta întunecată". Ele se întemeiază, de asemenea, pe niște cunoștințe profunde. Uneori, la acestea se adaugă o a cincia vârstă sau o a cincia "creație". Uneori, de asemenea, numărul lor se reduce la trei. Dar concordanța cu doctrina secretă a hinduşilor este întotdeauna de necontestat în ceea ce privește natura și caracterul fiecăreia din aceste vârste.

La baza acestor date se află convingerea – deosebit de puternică în Orient – că evoluția, în ansamblul ei, este un proces de decadență și că epoca în care trăim este întotdeauna mai rea, mai puțin spirituală, decât cea precedentă, deoarece clarvederea lucrurilor divine a slăbit tot mai mult.

Acest lucru era valabil pentru marile cicluri, ca și pentru cele mai mici. Astfel, numele vârstelor au fost uneori aplicate unor ere foarte lungi – pornind întrucâtva de la începutul Pământului – și uneori unor epoci mult mai scurte, căci succesiunea culturilor a fost întotdeauna de așa natură că în permanență era simțită nostalgia trecutului, despre care se admitea că fusese mai fericit și mai spiritual. "Păcatul originar" nu încetează să erodeze tot mai mult devenirea omenirii.

Vechii inițiați revedeau o perioadă în care omul trăia în comuniune cu zeii, nu percepea nici un mediu fizic, era total unit cu lumea spirituală. Era vârsta de aur, Krita-Yuga, care mai este numită, de asemenea, în doctrina secretă a hinduşilor, "vârsta adevărului". Din punctul de vedere al antroposofiei, noi situăm această vârstă cu mult înainte de Atlantida, în epoca lemuriană. Această perioadă corespunde, de fapt, primului stadiu al evoluției lumii, conform "Directivei", adesea citate deja, a lui Rudolf Steiner (26 octombrie 1924)[5]: pe-atunci existau doar ființe spirituale. Deși în această primă vârstă a omului, Ispitirea prin șarpe și izgonirea omului din Paradis avuseseră deja loc – amintirea care se mai păstra despre ea era aceea a unei *vârste de aur*, în care omul mai era încă tovarăș al zeilor, și nu lăsat în prada propriei sale voințe păcătoase și eronate.

A urmat apoi *vârsta de argint*, în care omul s-a simțit unit mai puțin complet cu lumea spirituală; dar el încă mai știa multe lucruri despre aceasta, datorită amintirilor din existența prenatală. Mai erau

încă simțite impulsurile venite din lumea spirituală. E ceea ce "Directiva" numește "era revelației" sau a "manifestării". Aceasta este a doua etapă a evoluției lumii. Ea corespunde, în mare parte, erei atlanteene și de aceea este numită "vârsta de argint", căci era atlanteană era o reflectare a evoluției lunare. Numele de Treta-Yuga îi vine de la cele trei focuri sacre pe care hindușii le puneau pe altarul de sacrificiu și care simbolizau Trinitatea.

Urmează *vârsta de bronz*, martor al marii migrații care a precedat și a urmat scufundarea Atlantidei -, martoră, de asemenea, a unor războaie teribile pe care omenirea atlantă, rătăcitoare, a trebuit să le poarte cu popoarele autohtone ale celorlalte continente. Această vârstă cuprinde civilizația veche a Indiei și, de asemenea, civilizația vechii Persii. Conștiența Eului se trezește. Lumea spirituală nu mai este percepută în mod direct, ea trăiește mai curând în amintiri și nostalgii. Numele de Dvapara-Yuga înseamnă că aceasta este vremea Îndoielii. Căci, o dată cu trezirea Eului, Îndoiala trebuie să invadeze sufletul. Ea a devenit mai târziu Disperare și a explodat, cu o forță absolut elementară, când a început vârsta următoare: Kali-Yuga, sau "vârsta întunecată" numită și "vârsta tenebrelor". În privința acestui aspect, tradiția orientală și tradiția occidentală se întâlnesc perfect.

Kali-Yuga începe în anul 3.101 înainte de Christos și începutul ei a fost marcat de un război pe care îl relatează Bhagavad-Gita.[80] În timpul acestui război, oameni legați prin legături de sânge s-au înfruntat în armate dușmane -, ceea ce nu se mai întâmplase niciodată înainte. Arjuna, care conducea una dintre armate, era înnebunit de disperare în fața unui asemenea sacrilegiu. Dar Krishna, "divinul încarnat", l-a învățat că acest act vinovat era necesar și că el nu putea fi remediat decât prin forța sufletului. Arjuna și-a adunat forțele, lupta a avut loc, și vârsta tenebrelor a început. Ea trebuia să dureze până în anul 1899, e.n.

Rudolf Steiner a indicat cândva, pentru durata vârstelor lumii, niște cifre precise, din care putem deduce o corespondență ascunsă cu ritmurile cosmice despre care am vorbit în Scrisorile precedente.[81] Kali-Yuga, așa cum știm, durează exact 5.000 de ani. Pentru celelalte vârste ale lumii, cifrele sunt multipli de 5.000: Dvapara-Yuga, sau vârsta de bronz, a durat 10.000 de ani, vârsta de argint 15.000 de ani și vârsta de aur 20.000 de ani. Iată-ne ajunși din

nou la rotația liniei Apsidelor și la întâlnirile acesteia cu punctele anotimpurilor anului (echinocții, solstiții) – aceste întâlniri au loc aproximativ la un interval de 5.000 de ani.

Este vorba aici de un ritm cosmic și nu de o configurație. Începutul erei Kali-Yuga, de exemplu, nu coincide cu o poziție cardinală a "acelor" Orologiului cosmic, ci durata sau perioada ocupată de această eră o reflectă pe aceea care separă două întâlniri dintre acele mari. Dacă luăm multiplii succesivi ai acestei durate (fie 5.000 x 1, 2, 3 și 4), vedem încă și mai bine cum reiese corespondența dintre anul platonician (durata de rotație a punctului echinocțial) și cifrele date pentru perioadele Yuga de către H. P. Blavatsky, conform ocultismului hindus ("Doctrina secretă", vol. II). Să ne amintim că numeroasele zero-uri din cifrele Hélènei Blavatsky nu pot fi citite deloc conform numerotării noastre zecimale. Iată, după ea, durata celor 4 Yuga: 1.728.000 (Krita), 1.296.000 (Treta), 864.000 (Dvapara) și 432.000 (Kali-Yuga). Ea înțelege prin aceasta marile cicluri, dar, în ceea ce privește Kali-Yuga "obișnuită", ajunge și ea la 5.000 de ani. Celelalte vârste sunt multipli ai ei, după cum am văzut. Dar dacă, în loc de 5.000 de ani, admitem 4.320 pentru Kali-Yuga, ea devine 1/6 din marele an platonic de 25.920 de ani.

Perioadele indicate de Rudolf Steiner cuprind, în totalitate, cam 52.000 de ani (dacă adăugăm cei 2.500 de ani ai actualei epoci postatlanteene). Aceasta reprezintă, aproximativ 1/2 dintr-o revoluție siderală completă a Apsidelor. dar o asemenea durată ne duce departe în urmă, în niște vremuri pentru care nu mai putem vorbi prea bine de cronologie, având în vedere faptul că anul nu avea aceeași lungime ca acum. Anul nostru, și calculele pe care le întemeiem pe acesta, devine tot mai fictiv, pe măsură ce ne întoarcem în timp, iar pentru un trecut foarte îndepărtat, nu mai putem indica decât ritmuri, adică o regularitate eterică. Ne vom aminti că, pentru marile întâlniri ale celor două ace ale Orologiului lumii, încă ne mai puteam lega de niște puncte determinate ale cerului (constelațiile Zodiacului), când aceste întâlniri aveau loc, efectiv, la intervale de 5.000 de ani. Acum când este vorba despre "vârste", trebuie să calculăm cu multiplii acestei cifre, fără referire la vreo constelație.

Pe de altă parte, concordanța dintre desfășurarea anilor și perioadele mici, numite "epoci de civilizație" (sau "subrase"), ne scapă, în măsura în care este vorba de un trecut foarte îndepărtat, căci lungimea anului nu a rămas o mărime invariabilă. Va fi suficient să amintim că la începutul erei lemuriene Soarele tocmai se disociase de Pământ, și că, prin urmare, condițiile care au condus la crearea "anului" nostru erau absolut diferite. Cu toate acestea, noi mai vorbim încă de ani pentru era atlanteană, precum și pentru vârstele lumii: o facem doar pentru a păstra un anumit paralelism care ne permite să facem o legătură între ere (lemuriană, atlanteană) și vârstele tradiționale ale lumii. După cum știm, noi subîmpărțim era atlanteană în 7 epoci sau subrase, dintre care fiecare durează 2.160 de ani – sau 15.000 de ani pentru întreaga eră. Sfârșitul respectivei ere este totodată începutul primei epoci postatlanteene, pe care o fixăm la 7.200 ani înainte de Christos, deoarece a 4-a epocă începe în anul 747 înainte de Christos. – De atunci, avem următoarea schemă:

- Krita-Yuga, sau vârsta de aur, se desfășoară în întregime în era lemuriană. Durata: 20.000 de ani.

- Treta-Yuga: sau vârsta de argint, își are primele 6 milenii în era lemuriană și cele 9 următoare în era atlanteană. În total, 15.000 de ani.

- Dvapara-Yuga, sau vârsta de bronz, începe cu 6.000 de ani înainte de prima epocă postatlanteană și se întinde și în cei 4.000 de ani următori – epoca hindusă și epoca persană. În total, 10.000 de ani.

- Kali-Yuga, sau vârsta întunecată, durează din anul 3.101 înainte de Christos până în 1899 după Christos. Durata: 5.000 de ani. Misterul de pe Golgota se situează în a doua sa jumătate.

Această eră Kali-Yuga este urmată de o altă "vârstă a lumii" – a noastră, în care am intrat din anul 1899 și care trebuie să dureze 2.500 de ani. Folosind limbajul lui Rudolf Steiner, putem spune că aceasta este vârsta "luminoasă". Noi știm în ce constă "luminozitatea" acestei vârste, în ciuda întregii împovărări pe care a

adus-o de la începutul său recent, şi pe care o va mai aduce în continuare, cu siguranţă. Este vremea când reînvie facultăţile spirituale, când se trezeşte din nou clarvederea umană -, nu clarvederea de vis şi cvasi-somnambulică de odinioară, ci o "clarvedere exactă", clară şi luminoasă. Impulsul Eului a intrat în mod definitiv în fiinţa umană. Aceasta, de acum înainte, se poate înălţa în lumea spirituală prin propria sa forţă, prin efortul său personal; ea poate obţine harul de a participa în deplină conştienţă la "lumea luminoasă" a zeilor şi de a-şi primi de la ea energia, precum şi îndrumările pentru viaţa sufletului său şi pentru existenţa colectivă, socială.

În această suită de expuneri, noi am pornit de la maya care este natura exterioară; am contemplat mişcările cosmice care se desfăşoară în această maya, apoi am ajuns la realitatea entităţilor spirituale.

Am luat ca punct de plecare ceea ce Rudolf Steiner a recapitulat cu mare forţă în ciclul de la Helsinki: felul cum iau naştere corpurile cereşti pornind de la ierarhiile spirituale, cum sunt guvernate aceste corpuri de nişte entităţi mai mult sau mai puţin elevate. Ideea noastră de bază era că lumea "devenită", "lumea creată", nu este decât o maya, o maya a trecutului. Am încercat să abordăm această maya sub aspectul său cel mai pur -, acolo unde ea se manifestă sub formă de fenomene accesibile simţurilor noastre. De aceea am considerat evenimentele cerului şi mişcările cosmice din punct de vedere fenomenologic: în aparenţa lor nemijlocită. Dar pentru a putea înţelege cu adevărat aceste fenomene, a trebuit să facem apel, în permanenţă, la originea spirituală a universului. Fenomenele "lumii create" nu mai reprezintă atunci altceva decât un fel de scriere ocultă. Am văzut sufletul uman legat de cerul înstelat prin moarte şi prin naştere. Am asistat la o luptă care s-a desfăşurat în cer între puteri spirituale de naturi foarte diverse. În ultimă instanţă, am examinat marile perioade cosmice, a căror coordonare reflectă legile evoluţiei umane. Acest fapt ne-a condus la schiţarea unei imagini a timpului prezent şi a viitorului apropiat. Am văzut, într-o derulare rapidă, că noile facultăţi ale clarvederii, deschizând accesul spre nişte imagini ale lumii eterice, vor conduce, încă de la primele lor începuturi, mai întâi câteva fiinţe umane izolate, apoi în număr tot

mai mare, spre cunoaşterea lui Christos sub forma sa eterică -, şi aceasta, încă din viaţa lor pe Pământ.

Şi nu în mod arbitrar am trecut de la studierea vârstelor lumii (deduse, după cum am văzut, din marile ritmuri cosmice) la cel mai important eveniment al vârstei "luminoase" care urmează vârstei Kali-Yuga. Rudolf Steiner însuşi şi-a legat revelaţiile despre Christosul eteric de nişte comunicări referitoare la vârstele lumii. Ne referim la conferinţele pe care le-a prezentat în timpul primelor luni ale anului 1910.[59] Ele tratează aceste două subiecte, în strânsă legătură:

"... cercetătorul ocult poate indica exact că în preajma anului 1909 aceste lucruri care trebuie să vină se pregătesc într-un mod clar perceptibil şi că, din 1909, noi trăim din punct de vedere lăuntric într-o epocă absolut specială. Şi este posibil astăzi, dacă încercăm câtuşi de puţin, să ne apropiem de Christos, să-L găsim pe Christos cu totul în alt mod decât s-a făcut până acum."[27]

Astfel, în încheiere, am revenit la nişte fiinţe spirituale, sau, mai curând, la Fiinţa care se află în centrul evoluţiei omenirii: Fiinţa care a coborât din înălţimile cosmice şi care a dat Pământului sensul său. Fiinţa "care era la Început şi prin care toate s-au făcut". Fiinţa care a putut spune oamenilor: "Eu sunt cu voi în toate vremurile până la sfârşitul veacurilor" şi: "Cerul şi Pământul vor trece, dar cuvintele mele nu vor trece". În viitorul univers pe care-l numim "Jupiter", se va încarna un nou Pământ, iar acest Pământ, precum şi Cerul care-l va înconjura, vor purta semnele spiritualităţii sau ale non-spiritualităţii evoluţiei pământeşti prezente. Acestea sunt corespondenţele concrete şi grandioase pe care o astronomie absolut exterioară nu vrea să le caute, astăzi, decât în materie.

"Ştiinţa astronomică este aceea care are cele mai multe posibilităţi de a fi condusă în mod direct spre spiritual", a spus Rudolf Steiner, şi dacă aţi urmărit atent ceea ce am redat aici, în mai multe locuri, despre istoria acestei ştiinţe, veţi recunoaşte posibilitatea – şi necesitatea acestei reîntoarceri. Am indicat, de asemenea, ideile care, în zilele noastre, se opun în mod deosebit unei concepţii spirituale şi tabloul absolut materialist al universului, fără Dumnezeu şi fără fiinţe spirituale, care vrea să se impună tuturor. Desigur, vor mai fi multe de făcut pentru a înlocui acest tablou prin

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

acela pe care cercetătorul spiritual l-a derulat în fața ochilor noştri! Nimeni nu poate nega acest lucru, dintre cei care doresc o astronomie spiritualizată. Dar acest tablou spiritual al universului poate trăi deja de pe-acum în sufletele şi inimile fiinţelor umane care au făcut din Antroposofie substanța vieții lor. De acolo, el va putea radia în lume şi transforma viitorul.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BIBLIOGRAFIE

1) Rudolf Steiner: "Das lebendige Wesen der Anthroposophie und seine Pflege", Dornach 1930 şi "Die Konstitution der Freien Hochschule für Geisteswissenschaft", Dornach 1944;
2) Rudolf Steiner: "Anthroposophischer Seelenkalender", 52 strofe;
3) Rudolf Steiner: "Die geistigen Wesenheiten in dem Himmelskörpers und Naturreichen", Helsingfors, 3-14.04.1912;
4) Rudolf Steiner: "Die Geheimwissenschaft im Umriss";
5) Rudolf Steiner: "Anthroposophischer Leitsätze – Der Erkenntnisweg der Anthroposophie. Das Michael-Mysterium";
6) Rudolf Steiner: "Die geistige Führung des Menschen und der Menschheit", Copenhaga, 6-8.06.1911;
7) Rudolf Steiner: "Aus der Akasha-Cronik";
8) Rudolf Steiner: "Vor dem Tore der Theosophie", Stuttgart, 22.08.-5.09.1906;
9) Rudolf Steiner: "Die Theosophie des Rosenkreuzers", München, 22.05.-6.06.1907;
10) Rudolf Steiner: "Der Mensch, eine Hieroglyphe des Weltenalls, April-Mai 1920, în "Matematisch-astronomische Blätter", 1-40/42, nr.2-4;
11) L. Kolisko: "Sternenwirken in Erdenstoffen", Stuttgart 1927;
12) Vezi: Rudolf Steiner: "Die dreifache Sonne und der auferstandene Christus", Londra, 24.04.1922 şi "Der Pfingstgedanke als Empfindungsgrundlage zum Begreifen des Karma", Dornach, 4.06.1924;
13) Al 8-lea conciliu ecumenic de la Constantinopole din 869 – Vezi Rudolf Steiner: "Bausteine zu einer Erkenntnis des Mysterium von Golgatha", Berlin, 27.03.-24.06.1917;
14) Rudolf Steiner: "Die Geheimnisse der biblischen Schöpfungsgeschichte", München, 16-26.08.1910;
15) Rudolf Steiner: "Weltenwunder, Seelenprüfungen, Geistesoffenbarungen", München, 18-28.08.1911;
16) Trad. germană de K. Manitius, Teubner 1912;
17) Rudolf Steiner: "Das Osterfest als ein Stück Mysteriengeschichte", Dornach, 19-22.04.1924;
18) Rudolf Steiner: "Sprachgestaltung und dramatische Kunst", Dornach, 5-23.09.1924;
19) Rudolf Steiner: "Die geistigen Individualitäten unseres Planetensystems", Dornach, 27-29.07.1923;
20) Rudolf Steiner: "Geistige Hierarchien und ihre Wiederspiegelung in der physichen Welt", Düsseldorf, 12-18.04.1909;
21) Rudolf Steiner: "Die Mission einzelner Volksseelen im Zusammenhang mit der germanisch-nordischen Mythologie", Christiania, 7-17.06.1910;
22) Vezi nota 11;

23) Rudolf Steiner: "Menschenfragen und Weltenantworten", Dornach, 25.06.1922, în "Das Goetheanum", anul VI, nr. 13-15;
24) Vezi "Nachrichtenblatt", 1925, nr. 19, 23, 26;
25) Rudolf Steiner: "Zwölf Stimmungen", în: Drei Gedichte und Vortrag im Zusammenhang mit eurythmischen Darstellungen, Dornach, 29.08.1915 şi (partea a II-a), "Nachrichtenblatt", anul 15, nr. 41: "Zufall, Notwendigkeit und Vorsehung IV";
26) "Seelenkalender" a fost publicat de Secţiunea de Matematică şi Astronomie de la Goetheanum:
27) Rudolf Steiner: "Kosmische und menschliche Metamorphose", Berlin, 6.02.-20.03.1917;
28) Rudolf Steiner: "Das Initiaten-Bewusstsein", Torquay, 11-22.07.1924;
29) Rudolf Steiner: "Wendepunkte des Geisteslebens", Berlin, 19.01., 16.02., 2.03., 9.03., 14.12.1911, 25.01.1912;
30) Rudolf Steiner: "Mysterienstätten des Mittelalters, Rosenkreuzertum und modernes Einweihungsprinzip", Dornach, 4-13.01.1924;
31) Rudolf Steiner: "Esoterische Betrachtungen karmischer Zusammenhänge", partea a 4-a, Dornach, 1602.- 29.06.1924;
32) Rudolf Steiner: "Einige Bemerkungen über Astrologie", conferinţa din 7.01.1917;
33) Rudolf Steiner: "Die Geheimnisse der Schwelle", München, 24-31.08.1913;
34) Rudolf Steiner: "Vier Mysteriendramen: I) Die Pforte der Einweihung -II) Die Prüfung der Seele (1911) – III) Der Hüter der Schwelle (1912) – IV) Der Seelen Erwachen (1913);
35) Rudolf Steiner: "Die Suche nach der neuen Isis, der göttlicher Sophia", Dornach, 23-26.12.1920;
36) Rudolf Steiner: "Aus der Akasha-Forschung: Das fünfte Evangelium", Oslo, 1-6.10.1913;
37) Rudolf Steiner: "Alte Mythen und ihre Bedeutung", Dornach, 4-13.01.1918;
38) Rudolf Steiner: "Das Leben zwischen dem Tode und einer neuen Geburt im Verhältnis zu den kosmischen Tatsachen", Berlin, 26.12.1912 – 1.04.1913;
39) Rudolf Steiner: "Vom Durchgang des Menschen nach dem Tode durch die Spären des Kosmos", München, 12.03.1913; Nachrichtenblatt, anul 12, nr. 50-52;
40) Rudolf Steiner: "Initiations-Erkenntnis", Penmaenmawr, 19-31.08.1923;
41) Rudolf Steiner: "Der Sinn des Prophetentums. Menschengeschichte im Lichte der Geistesforschung III, Berlin, 9.11.1911;
42) A. Turgheniev-Bugaiev: "Die Goetheanum-Fenster-Motive Rudolf Steiners", Dornach, 1935;
43) Rudolf Steiner: "Der Mensch im Lichte von Okkultismus, Theosophie und Philosophie", Christiania, 2-12 .06.1912;
44) Rudolf Steiner: "Erlebnisse der Menschenseele im Schlaf und nach dem Tode", Londra, 12-16.11.1922;

45) Rudolf Steiner: "Die verborgenen Seiten des Menschendaseins und der Christus-Impuls", La Haye, 5.11.1922;
46) Rudolf Steiner: "Das Miterleben des Jahreslaufes in vier kosmischen Imaginationen", Dornach, 5-13.10.1923;
47) Rudolf Steiner: "Weihnachten in schicksalsschwerer Zeit", Basel, 21.12.1916;
48) Rudolf Steiner: "Das Geheimnis des Lebens nach dem Tode", Dornach, 20-22.01.1917;
49) "Natura", anul 1, nr. 10-11;
50) Rudolf Steiner: "Die Vertiefung des Christentums durch die Sonnenkräfte Michaels", Torquay, 12-21.08.1924;
51) Rudolf Steiner: "Pneumatosophie. Das Ich und die Sonne. Der Mensch innerhalb der Konstellationen", Dornach, 5.05.1921;
52) Werner Bohm: "Vom Rhytmus der Mondknoten in Goethes Leben", în "Sternenkalender 1949", Dornach şi Freiburg 1949;
53) Rudolf Steiner: "Christus und die geistige Welt. Die Suche nach dem Gral", Leipzig, 28.12.1913 – 2 .01.1914;
54) Rudolf Steiner: "Wie kann die Menschheit den Christus wiederfinden? Das dreifache Schattendasein unserer Zeit und das neue Christuslicht", Dornach, 28.12.1918;
55) Rudolf Steiner: "Wie erlangt man Erkenntnisse der höheren Welten?";
56) Rudolf Steiner: "Die Geheimnisse des Weltenalls. Kometarisches und Lunarisches", Stuttgart, 5.03.1910;
57) Rudolf Steiner: "Die Philosophie der Freiheit";
58) Rudolf Steiner: "Der übersinnliche Mensch anthroposophisch erfasst", La Haye, 13-18.11.1923;
59) Rudolf Steiner: "Der Christus-Impuls und die Entwicklung des Ich-Bewusstseins", Berlin, octombrie 1909 – mai 1910;
60) Rudolf Steiner: "In geänderter Zeitlage", Dornach, 29.11.- 12.1918;
61) Rudolf Steiner: "Das Verhältnis der Sternenwelt zum Menschen und des Menschen zur Sternenwelt", Dornach, 26.11.-22.12.1922;
62) Rudolf Steiner: vezi nota 12, 2 din text;
63) Rudolf Steiner: "Erdensterben und Weltenleben", Berlin, 22.10.- 1.12.1918;
64) Rudolf Steiner: "Mysterienwahrheiten und Weihnachtsimpulse", Dornach, 24-31.12.1917;
65) Rudolf Steiner: "Geisteswissenschaftliche Erläuterungen zu Goethes Faust, Bd. I, Faust der sterbende Mensch", Strasbourg şi Dornach, 1910, 1915, 1916;
66) Rudolf Steiner: "Das Geheimnis der Trinität", Dornach, 23-30.06.1922;
67) Rudolf Steiner: "Pflanze, Tier und Mensch in ihrer Beziehung zum Kosmos und zur Erde. Gregor Mendel", Dornach, 22.07.1922 în "Das Goetheanum", anul VIII, nr. 28-30;
68) Rudolf Steiner: "Die Evolution vom Geschichtspunkte des Wahrhaftigen", Berlin, 31.10- 5.12.1911;

69) Dr. Hermann von Baravalle: "Die Erscheinungen am Sternenhimmel", Freiburg i. Br. 1950;
70) Rudolf Steiner: "Wer sind die Rosenkreuzer?", Leipzig, 16.02.1907;
71) Rudolf Steiner: "Das Traumleben. Die Traumwelt als Ubergang zwischen der physisch-natürlichen und der sittlichen Welt", Dornach, 2.09.1923, în "Das Goetheanum", anul VI, nr. 34-36;
72) Rudolf Steiner: "Über das Chaos", Berlin, 19.10.1907;
73) Rudolf Steiner: "Selbsterkenntnis", Basel, 17.09. 1910;
74) Rudolf Steiner: "Gegenwärtiges und Vergangenes im Menschengeiste", Berlin, 13.02.- 30.05.1911;
75) Rudolf Steiner: "Kopernikus und seine Zeit", Berlin, 15.02.1912;
76) Rudolf Steiner: "Der Entstehungsmoment der Naturwissenschaft in der Weltgeschichte und ihre seitherige Entwicklung", Dornach, 24.12.1922 – 6.01.1923;
77) Rudolf Steiner: "Die Rätsel der Philosophie";
78) Rudolf Steiner: "Der irdische und der kosmische Mensch", Berlin, 23.10.1911 – 20.06.1912;
79) Rudolf Steiner: "Vom Mondenaustritt bis zur Mondenrückkunft", Dornach, 13.10.1921;
80) Rudolf Steiner: "Die okkulten Grundlagen der Bhagavad-Gita", Helsingfors, 28.05.- 5.06.1913;
81) Rudolf Steiner: "Das Ereignis der Christuserscheinung in der christlichen Welt. Vorbereitung des Menschen auf das Wiederkommen des Christus durch sas Aethersehen", Karlsruhe, 25.01.1910;
82) "Rudolf Steiner: "Planeten und Tierkreisdasein", Berlin, 27 ianuarie 1908; "Einflüsse aus anderen Welten auf die Erde I", Stuttgart, 8.02.1908;
83) Rudolf Steiner: "Die Verantwortung des Menschen für die Weltentwickelung durch seinen geistigen Zusammenhang mit dem Erdplaneten und der Sternenwelt", Dornach, 29.01.-1.04.1921;
84) Rudolf Steiner: "Über den Verkehr mit Toten", Düsseldorf, 27.04.1913;
85) Rudolf Steiner: "Das Wirken der materialistischen und der mystischen Strömmung im Leben der menschenseele, Stuttgart, 25.07.1920;
86) Rudolf Steiner: "Weihnacht", Berlin, 13. 12.1907;
87) Rudolf Steiner: "Welt, Erde und Mensch", Stuttgart, 4-16.08.1908;
88) Rudolf Steiner: "Okkulte Geschichte", Stuttgart, 27.12.1910 – 1.01.1911;
89) Rudolf Steiner: "Mein Lebensgang";
90) Rudolf Steiner: "Planetendasein und Tierkreis-Dasein", 27.01.1908, (Mitteilungen für die Mitglieder der Allgemeinen Anthroposophischen Gesellschaft), anul 2, 1950;
91) Rudolf Steiner: "Was hat die Astronomie über die Weltenstehung zu sagen?", Berlin, 16.03.1911, in "Die Drei", anul 8, nr. 12.

Editura Triade, CP 15-05, 3400 Cluj-Napoca

B.C.U. „M. EMINESCU" IAŞI

80.000 lei

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY